



DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 900-953, 2420 og 2460

Inntektskapitler: 3900-3950, 5320, 5460, 5620 og 5656

Innhold

Del I

Innledende del.....	7
1 Innledning	9
1.1 Hovedutfordringer og mål i næringspolitikken.....	9
2 Nærmere om utvalgte politikkområder	12
2.1 Grunnlaget for næringspolitikken	12
2.1.1 Næringspolitikken mål er verdiskaping.....	12
2.1.2 Verdiskaping, produktivitet, konkurranseevne og omstilling	13
2.1.3 Politikk for å fremme effektiv ressursbruk	14
2.1.4 Politikk for å fremme innovasjon og teknologisk utvikling	15
2.2 Statlig eierskap	16
2.3 IT-politikken.....	17
2.4 Økt FoU i næringslivet og satsing på forskningsbasert nyskaping	26
2.5 Sjøsikkerhet og skipsfartspolitik	28
2.5.1 Sjøsikkerhet – Regjeringens satsing på styrking av sjøsikkerhet og beredskap langs norskekysten	28
2.5.2 Norsk skipsfartspolitik – rammebetingelser	30
3 Oversiktstabeller for budsjettet	30
4 Oversikt over tilsagnsfullmakter	35
5 Oversikt over garantifullmakter	35
6 Bruk av stikkordet «kan overføres»	39
7 Fornyelse av offentlig sektor	40
8 Sektorovergripende miljøvernpolitikk	42
8.1 Problemer og utfordringer knyttet til miljø og næringsliv.....	42

8.2 Mål for departementets arbeid	43
8.3 Resultater fra aktiviteten i 2000	45
8.4 Tiltak på miljøområdet som vil være aktuelle på kort og lang sikt, inkludert oppfølging av Nærings- og handelsdepartementets miljøhandlingsplan	46

Del II

Budsjettforslag	51
Programområde 17 Nærings- og handelsformål	53
<i>Programkategori 17.00 Administrasjon</i>	53
Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	54
Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	62
<i>Programkategori 17.10 Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser</i>	63
Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	66
Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	70
Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)	70
Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)	74
Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	75
Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	79
Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	80
Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	85
Kap. 906 Bergvesenet (jf. kap. 3906)	86
Kap. 3906 Bergvesenet (jf. kap. 906)	89
Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907) ..	89
Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907) ..	96
Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908).....	97
Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908).....	98
Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	98
Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling.....	100
Kap. 913 Standardisering.....	102
Kap. 914 Spesielle IT-tiltak	106

<i>Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering</i>	110	Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	202
Kap. 920 Norges forskningsråd	113	Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950)	202
Kap. 922 Norsk Romsenter	133	Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	203
Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter	137	Kap. 952 Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	204
Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	140	Kap. 953 Kings Bay AS	205
Kap. 927 Språkteknologisenter	145	Kap. 954 Eksportfinans ASA	206
Kap. 928 FoU-prosjekter i næringslivets regi	145	Kap. 955 Norsk Koksverk	206
Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring	146	Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S	207
Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere	151	Kap. 960 Raufoss ASA	207
Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak	153	Kap. 3960 Raufoss ASA	208
Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak	160	Kap. 3958 Kapital, diverse ventureselskap	208
Kap. 936 Investeringselskap	161	Cermaq ASA	208
Kap. 937 Reiselivstiltak	163	Telenor ASA	208
Kap. 938 Omstillingstiltak	167	A/S Olivin	209
Kap. 939 Støtte til skipsbygging	167	Norsk Medisinaldepot ASA	209
Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	169	Arcus AS	209
Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	184	Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning (jf. kap. 950)	210
Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	185	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2002, kapitlene 900-953, 2420 og 2460, 3900-3950, 5320, 5460, 5620 og 5656	212
Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	186	Vedlegg 1	
Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)	197	Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet	222
<i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap</i>	198		
Kap. 947 Norsk Vekst ASA (jf. kap. 3947)	201		
Kap. 3947 Norsk Vekst ASA (jf. kap. 947)	202		



DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 900-953, 2420 og 2460

Inntektskapitler: 3900-3950, 5320, 5460, 5620 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 21. september 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

*Del I
Innledende del*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram forslag om bevilgninger på statsbudsjettet 2002 for Nærings- og handelsdepartementet med tilhørende virksomheter og ordninger.

1.1 Hovedutfordringer og mål i næringspolitikken

Verdiskaping er av grunnleggende betydning for samfunns- og velferdsutviklingen. Et verdiskapende næringsliv er nødvendig både for enkeltmenneskers inntekt og for å kunne finansiere fellesgoder. Samtidig gir et samfunn preget av trygghet, rettferdig fordeling og gode velferdsordninger både enkeltmennesker og næringslivet bedre muligheter for høy verdiskaping.

Den raske teknologiske utviklingen og globaliseringen endrer samfunnsliv, næringsliv og vår oppfatning av virkeligheten. På den ene side ses en utvikling mot et tettere sammenvevd verdensbilde, mens det på den annen side er klare tendenser til regionalisering. I Europa har utviklingen vært tett knyttet til opprettelsen av EUs indre marked. EU-landene arbeider mot en felles næringspolitikk med det langsiktige mål å gjøre regionen til den mest kunnskapsbaserte og konkurransedyktige i verden. Disse globale og regionale utviklingstrekkene representerer både utfordringer og muligheter for Norge og norsk næringsliv.

Energibruk og miljøproblematikk er innvevd i eksisterende og framtidig næringsstruktur og produksjonsmønster og representerer en stor utfordring i verdiskapingen. Ettersom mange av de tradisjonelle miljøproblemene (punktutslipp) har kommet under kontroll, er fokus flyttet over til nye miljøutfordringer av mer regional og global karakter. Begrepet bærekraftig utvikling er blitt en viktig rettesnor for miljøarbeidet og en sentral utfordring for all verdiskaping i hele landet. Målet om bærekraftig utvikling legger videre et bredt grunnlag for helt nye virksomheter innenfor både miljøteknologi og miljøtjenester.

Utviklingen innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi representerer store utfordringer for både næringsliv og offentlig forvaltning. Gjennom eNorge-planen har regjeringen fremmet digitaliseringen av Norge. Digitaliseringen gir muligheter til å etablere nye bedrifter og styrke konkurransekraften for våre etablerte bedrifter. IT er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel som kan skape en lettere hverdag for våre bedrifter, enten de ligger sentralt eller i distriktene.

Den nye teknologien øker tilfanget og tilgangen på informasjon, og skaper mer gjennomsliktige organisasjoner og bedrifter. Kombinert med økende miljøkrav og mer bevisste kunder, blir den etiske standarden viktigere for bedriftene, enten de opererer ute eller hjemme.

For å sikre fortsatt velferd og bosetting i alle deler av landet, trenger Norge både nye bedrifter og modernisering av vår tradisjonelle industri. Gjennom kontinuerlig omstilling vil norsk næringsliv kunne takle disse utfordringene og utnytte mulighetene de innebærer. Dette krever at næringslivet har gode rammevilkår.

I kampen om kunnskapen – de gode hodene – vil et samfunn med høy livskvalitet ha et konkurransefortrinn og være en viktig forutsetning for innovasjon og verdiskaping. Arbeidskraft med riktig kompetanse er en viktig produksjonsfaktor. Regjeringen ønsker derfor også å prioritere andre infrastrukturtiltak enn vi gjorde i industrisamfunnet. Jobbmuligheter, barnehager, billigere boliger for ungdom og kulturtilbud er viktige forutsetninger for en god næringsutvikling. Derfor må næringspolitikken utvikles i nær sammenheng med velferds- og kulturpolitikken.

Tilgang til kunnskap og kapital, kombinert med gode velferdsordninger gir trygghet til å satse og frihet til å skape nye bedrifter og ny virksomhet.

Regjeringens hovedmål er å videreutvikle og fornye det norske velferdssamfunnet. Dette skal gjøres gjennom å sikre grunnlaget for verdiskaping og rettferdig fordeling. En aktiv næringspolitikk er et sentralt virkemiddel for å nå denne målsettingen. Regjeringen har følgende næringspolitiske prioriteringer:

1. Flere skal starte egen bedrift og settes i stand til å legge strategier for egen vekst under langsiktige rammevilkår.
2. Norge skal satse videre på områder der vi allerede er gode. Samtidig må vi modernisere våre viktige, tradisjonelle industrier. Norge og norske bedrifter skal være internasjonale pådriverer for en høy etisk og miljømessig standard.
3. Hele befolkningen skal bidra. Vi skal legge til rette for mer aktiv bruk av kvinners ressurser i verdiskapingen, og det skal satses på å få flere kvinner med i ledelsen og styrene for våre bedrifter. Vi skal lage en ny arbeidslivslov som sikrer trygghet og fleksibilitet i et flerkulturelt og tolerant miljø.
4. Vi skal forvalte et samordnet og offensivt virkemiddelapparat, utvikle et moderne statlig eierskap og bruke offentlig og privat kapital i partnerskap slik at vi i større grad kan stimulere

- framfor å regulere en ønsket utvikling.
5. Det skal satses betydelig mer på utvikling, forskning og utdanning.
 6. Det skal satses på næringsrettet design som verktøy for verdiskaping, innovasjon, identitet og konkurransekraft i norsk næringsliv, og vi skal legge til rette for et tettere samspill mellom næringslivet og kulturlivet som kan bidra til å skape kreativitet og vekst.
 7. Hele Norge skal digitaliseres, infrastrukturen skal utvikles og regelverk og rapportering for bedriftene skal forenkles.

Det kunnskapsrike og kreative mennesket

Regjeringen ønsker å bygge næringspolitikken rundt vår viktigste ressurs – det kunnskapsrike mennesket. Vår velferd og framtidige arbeidsplasser avhenger av hvordan vi omsetter vårt kunnskapsnivå fra ideer til konkret handling. Våre virkemidler skal i sterkere grad rettes mot nyskaping og effektiv ressursutnyttelse.

En allerede høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet gjør at våre muligheter til å trekke flere personer inn i arbeidsmarkedet er begrensede. Det er derfor viktig for regjeringen å skape rammevilkår som sikrer at arbeidsstyrken utnyttes best mulig. Regjeringen tar bl.a. sikte på å iverksette tiltak for å stimulere eldre til å stå lenger i arbeid.

Tilgang på arbeidskraft med den riktige kompetansen vil bli en stadig viktigere konkurransefaktor. På samme måte som kapitalen søker til land med de beste rammebetingelsene, vil også kunnskapsrike mennesker arbeide der de finner de beste rammebetingelsene. Dette har implikasjoner både for forsknings-, utdannings- og innvandringspolitikken.

Framtidens nærings- og arbeidsliv vil stille høye krav til kunnskap og evne til omstilling. Evnen til å utvikle ny kunnskap og utnytte eksisterende kunnskap er avgjørende for slik omstilling. Kreativitet og i møtekommenhet overfor endrede omgivelser og ny teknologi er en del av dette. Slike ferdigheter kan læres og utvikles gjennom felles innsats fra utdanningssektoren, næringslivet og gjennom refleksjon og innsats fra den enkelte. Det er viktig å stimulere til livslang oppgradering og utvikling av egen kompetanse på egne premisser. På denne måten kan alle sysselsatte være med å utvikle sin egen arbeidssituasjon og prege sine bedrifter og dermed gå fornyelser og omstilling styrket i møte. Regjeringen ser IT og Internett som nye muligheter for å oppdatere

kunnskap, omstrukturere bedrifter, utforske markeder og øke konkurranseevnen, uavhengig av bedriftenes størrelse og lokalisering.

Rammebetingelser for økt konkurranseevne

Næringslivets evne til verdiskaping avhenger av hvordan det selv organiserer seg og utnytter sine ressurser. Mulighetene for å gjøre dette effektivt avhenger bl.a. av hvor forutsigbare og konkurransefremmende rammebetingelsene er. Her spiller myndighetenes politikk på svært mange områder en viktig rolle. Det er derfor en sentral oppgave for Nærings- og handelsdepartementet å være en aktiv aktør overfor de departementer og institusjoner som påvirker utformingen av grunnleggende vilkår for næringslivet.

Handelspolitikken er en viktig del av næringspolitikken. En følge av globaliseringen er at virksomheter i større grad opererer over landegrensene. For en liten, åpen økonomi som den norske er det av stor betydning at myndighetene er aktive overfor de internasjonale aktører som påvirker norske rammevilkår. Dette er avgjørende for å sikre norsk næringsliv gode og likeverdige vilkår i utenlandske markeder. Videreutvikling og innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen er viktige utfordringer. På dette området vil regjeringen arbeide videre med handelsforenkling, spesielt med vekt på godkjenning av produkter og produkttesting, standardisering og akkreditering. I forhold til å styrke det internasjonale handelssystemet er arbeidet i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) sentralt. I tillegg utgjør EFTAs frihandelsavtaler et svært viktig handelspolitisk verktøy. Avtalene som inngås med viktige handelspartnere, er sentrale for å sikre næringslivet gode og forutsigbare rammevilkår i utenlandske markeder.

Fri handel med felles internasjonale kjøre-regler kan bidra til utvikling og bedre ressursutnyttelse. Samtidig vil en økt utveksling av varer, tjenester og skikker på tvers av kontinenter også kunne bidra til å fremme livskvalitet, sosiale forhold og bærekraftig miljø. Slik regjeringen ser det, er handel både et grunnlag og et virkemiddel for menneskers vekst og utvikling. Når vi krysser landegrensene, berører vi andre folks og andre lands kulturelle, miljømessige og sosiale forhold. Det er derfor viktig at det utformes etiske og miljømessige standarder og retningslinjer for internasjonal handel.

Handel er blitt en integrert del av et hele som berører flere fagfelt og grunnleggende spørsmål

av både materiell og immateriell karakter. Både næringslivet, offentlige instanser og politikere må forholde seg til problemstillinger knyttet til nye verdimål. Vi må venne oss til å tenke på alle varer og tjenester som bærere av sosiale, kulturelle og økologiske verdier. Måten disse varene og tjenestene produseres og distribueres på angår alle aktører. Den tiltakende oppmerksomheten omkring handel og menneskerettigheter må møtes på en positiv måte. Samtidig må vi forholde oss åpne til spørsmålet om det er kontakt eller isolasjon, vekst eller stagnasjon som best fremmer menneskerettigheter. Forholdene varierer fra land til land, og virkemidlene må derfor være mange og ulike.

Regjeringen vil føre en økonomisk politikk som sikrer en jevn og balansert økonomisk utvikling. Utjevning av svingningene i økonomien bidrar til mer stabile rammebetingelser for næringslivet. Den økonomiske politikken skal baseres på langsiktige vurderinger av internasjonale konjunkturer, offentlige inntekter og utgifter. På denne måten kan man i stor grad unngå den usikkerheten og de kostnadene som følger av stadige omlegginger av den økonomiske politikken.

Regjeringen vil – både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå – legge forholdene til rette for at arbeidskraft og kapital kan benyttes på de områder i økonomien hvor verdiskapingen er størst. Vi vil videreutvikle skattesystemet slik at det i sterkere grad stimulerer til arbeidsinnsats og investeringer i Norge. Regjeringen arbeider systematisk for å fjerne overflødige regler slik at man får et oversiktlig og lett administrerbart regelverk. Her står bruk av ny teknologi sentralt.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og utbygging av øvrig infrastruktur er et sentralt satsingsområde for regjeringen. Digitalisering gir oss nye muligheter til å etablere bedrifter og styrke konkurransekraften for våre etablerte bedrifter. IKT blir i stadig større grad integrert i næringslivet og er en drivkraft for produktutvikling og innovasjoner på mange områder. Sammensmeltingen av IKT-næringen (data og tele) og innholdsnæringen (media m.m.) skjer i høyt tempo og krever oppdatering av rammebetingelser m.m. fra myndighetene. Regjeringen vil arbeide for at Norge skal være i fremste rekke internasjonalt når det gjelder utvikling og bruk av IKT, med et særskilt fokus på mobilt Internett og mobile tjenester. For å sikre dette er vi integrert i EUs referansetestingsprogram for eEurope som sammenlikner utviklingen på dette området i de europeiske landene.

Forskning og utvikling er blitt mer internasjonalisert de seneste årene som følge av økt internasjonalisering av næringsvirksomhet generelt. Næringslivet vender seg mot de land og forskningsmiljøer der kompetansen er høyest. Norge må kunne konkurrere om å tiltrekke seg kunnskapsintensiv produksjon, næringsliv og kompetanse. Det må også inspireres til å benytte Norge som testland i og med vårt høye generelle utdanningsnivå og bruk av teknologi. Dette forutsetter at vår forskningsmessige infrastruktur også er konkurransedyktig.

Rammevilkår på miljøområdet har etter hvert fått en sentral betydning for en rekke virksomheter, både i nasjonale og internasjonale markeder.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak. Dette bidrar til et bedret miljø, legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle et fortrinn innenfor miljøteknologi og styrker konkurranseevnen i næringslivet på lengre sikt. Regjeringen har derfor bl.a. tatt initiativ til å inngå frivillige avtaler med næringslivet for å begrense utslippene av klimagasser og svovel.

Med bakgrunn i forpliktelsene i Gøteborgprotokollen har miljøvernministeren, på vegne av regjeringen, inngått en intensjonserklæring med industrien om reduksjoner i svovelutslippene til erstatning for svovelavgiften på kull og koks. Dette vil kunne sikre en fleksibel og kostnadseffektiv gjennomføring av tiltak for å nå den nasjonale utslippsforpliktelsen, og på en slik måte at norsk industris konkurranseevne ikke svekkes.

På klimaområdet har man gode erfaringer med slik virkemiddelbruk. Den norske aluminiumsindustrien har gjennom en frivillig avtale med Miljøverndepartementet redusert utslippet av klimagasser pr. tonn aluminium med 52 pst. i 2000 i forhold til 1990. Avtalen har gitt forutsigbare rammebetingelser for den norske aluminiumsindustrien og muliggjort investeringer i ny miljøvennlig teknologi. Regjeringen legger opp til at frivillige avtaler blir et sentralt virkemiddel på klimaområdet inntil de berørte virksomheter får kvoteplikt i et nasjonalt kvotesystem.

Nyskaping og entreprenørskap

Menneskets behov for å skape, finne nye løsninger og se resultater av egen innsats er avgjørende drivkrefter for utviklingen av næringsvirksomhet. Mange ønsker å skape et livsgrunnlag av egne ideer, enten det skjer som arbeidstaker i en bedrift eller ved å starte egen virksomhet.

Næringspolitikken skal legge til rette for slik kreativitet og entrepenørskap. Hele det offentlige rammeverket har betydning for mulighetene til å starte og drive suksessrike bedrifter. Det er viktig at ikke utilgjengelig lovverk og kompliserte reguleringer legger hindringer i veien for gode initiativer. Myndighetene må ikke kvele gründerånden hos dem som ønsker å starte egen virksomhet. Myndighetenes oppgave er derimot å bidra til å skape aksept og et godt miljø for nyskaping. Det er viktig å støtte opp om unge menneskers kreativitet. Det kan også være mye å vinne på å få større utjevning mellom kjønnene i lederstillinger og andre kjønnsdominerte yrkesgrupper. Dette er sentralt for å øke mangfoldet og kreativiteten. Det må være lov både å feile og lykkes, uavhengig av kjønn, alder og sosial bakgrunn.

Nærings- og handelsdepartementet skal derfor søke å skape positive holdninger til entrepenørskap, bidra til at aktiv læring, kreativitet og evne til å ta initiativ blir gjennomgående elementer i all utdanning. Videre vil departementet legge til rette for å skape nettverk og møteplasser for gründere, bidra til økt tilgang på såkorn- og risikokapital og intensivere arbeidet med forenkling av næringslivets administrative byrder.

I tillegg til gode rammebetingelser for næringslivet er det på enkelte områder behov for en mer aktiv og målrettet politikk. For å kunne være en god medspiller for norsk næringsliv, er det viktig for regjeringen med et slagkraftig offentlig virkemiddelapparat hvor de enkelte elementer fungerer sammen. Regjeringen legger derfor stor vekt på å samordne forskning, finansiering, veiledning og eksportfremme. Virkemiddelbruken overfor norsk næringsliv må endre seg i takt med samfunnsutviklingen. I forhold til globalisering og den teknologiske utviklingen må det vurderes nye måter å stimulere bedriftsutvikling på.

Samarbeidet mellom Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norges forskningsråd, Norges Eksportråd og Norsk Designråd begynner å vise resultater. En viktig årsak til dette er regionalisering av virkemiddelapparatet som bl.a. er muliggjort gjennom SNDs distriktskontorer. Desentralisering skaper større grad av nærhet og tilgjengelighet for kundene til store deler av det offentlige virkemiddelapparatet. Det er viktig at gründere får én plass å henvende seg, ett kontor («first-stop-shop») som kan vise veien videre.

Det viktigste enkeltelementet for økt innovasjon og nyskaping er en sterk kunnskapsbase. Sammenliknet med andre land har Norge en rela-

tivt lav samlet satsing på forskning og utvikling (FoU). Spesielt er næringslivets egen FoU-satsing lav. Dette har bl.a. sammenheng med at den norske næringsstrukturen har relativt mindre omfang av FoU-intensive bransjer. Regjeringen vil øke innsatsen på næringsrettet forskning og styrke kontakten mellom næringslivet og FoU-institusjoner. Samtidig er det viktig å arbeide for flere kunnskapsparker med høy næringslivsandel i tilknytning til våre kunnskapsinstitusjoner. Regjeringen har som målsetting at innsatsen innenfor forskning skal opp på minimum OECD-gjennomsnitt innen 2005.

Det organiserte internasjonale forskningssamarbeidet er i kraftig vekst og er en stadig viktigere arena for utforming av forsknings- og teknologipolitikk. EUs rammeprogram er særlig viktig i denne sammenheng.

Staten forvalter en vesentlig del av den norske nasjonalformuen. En del av dette består av direkte eierskap i næringsvirksomhet. Staten bør forvalte dette eierskapet på en måte som i størst mulig grad bidrar til økt verdiskaping og sysselsetting.

2 Nærmere om utvalgte politikkområder

2.1 Grunnlaget for næringspolitikken

2.1.1 Næringspolitikkenes mål er verdiskaping

Befolkningens muligheter til å oppnå høy levestandard bestemmes av den samlede økonomiske verdiskapingen i samfunnet. Det er *den økonomiske verdiskapingen som foregår i næringslivet*, som er næringspolitikkenes anliggende. Verdiskapingen legger grunnlag for at hver og en kan få inntekt av eget arbeid, og inntekten finansierer fellesgoder gjennom skatte- og avgiftssystemet. Dette bidrar til den enkeltes livskvalitet. Dessuten muliggjør verdiskapingen i den konkurranseutsatte delen av næringslivet tilgang til varer og tjenester som er produsert i andre land, dvs. import. Dette er spesielt viktig for små land som Norge, ettersom det ikke er mulig for oss å produsere innenlands alle de varer og tjenester som vi trenger for å opprettholde vår levestandard.

Mulighetene for å realisere slik verdiskaping avhenger av en rekke faktorer. Mange av dem blir påvirket eller bestemt av politiske myndigheter. Tilgangen på kompetent arbeidskraft med relevant utdannelse, utformingen av lover og regler, tilgang til finansiering i kapitalmarkedene og utformingen av skattesystemet er eksempler på

rammebetingelser som legger føringer på mulighetene til å realisere gode prosjekter.

Hensynet til framtidige generasjoner innebærer samtidig at en utformer virkemidlene slik at en sikrer en bærekraftig utvikling. Derved kan dagens generasjoner få dekket sine behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners levestandard og livskvalitet.

Slike rammebetingelser har til hensikt å påvirke atferden til aktørene i næringslivet på en eller annen måte. En hovedutfordring er *derved å utforme rammebetingelsene slik at det fremmer en samfunnsøkonomisk god bruk av ressursene*.

Det overordnede målet i næringspolitikken er nettopp å legge til rette for økonomisk verdiskaping i næringslivet, gjennom å utforme rammebetingelser på en slik måte at mulighetene for reell verdiskaping nå og i framtiden kan realiseres.

Det ligger imidlertid ikke i dette at hensynet til økonomisk verdiskaping skal gå foran alle andre hensyn. På kort sikt kan det f.eks. oppstå målkonflikter mellom økonomisk vekst og økte standarder bl.a. på miljøtilstand, velferdsordninger og fordelinger mellom grupper. Men det er også slik at et samfunn med høy levestandard, miljøstandard og livskvalitet vil legge grunnlaget for et mer konkurransedyktig næringsliv.

Hva er verdiskaping?

Begrepet verdiskaping er ikke presist i den forstand at det er enighet om nøyaktig hva det betyr. Som oftest brukes det i forbindelse med produksjon av *økonomiske goder*. Dette finner sted både i privat og offentlig sektor.

En mulig måte å definere økonomisk verdiskaping på kan være mengden av økonomiske goder skapt minus det som er brukt opp i produksjonen, eller *nettoproduksjon av økonomiske goder*.

De offisielle målene for produksjon og velstand er nasjonalproduktet og nasjonalinntekten. Dette omfatter kun slike økonomiske goder som det er praktisk mulig å finne tall for. Viktige økonomiske goder som vanligvis ikke regnes med i nasjonalproduktet, er det ytre miljø – som f.eks. luft og vann – og resultatet av husarbeid.

2.1.2 Verdiskaping, produktivitet, konkurranseevne og omstilling

Den samlede verdiskapingen for et land kan økes gjennom at vi arbeider mer, eller ved at vi får mer ut av arbeidsinnsatsen – dvs. at vi blir mer produktive. Med en befolkning som allerede har høy

yrkesdeltakelse, er det begrensede muligheter til å arbeide mer. En næringspolitikk med sikte på å legge grunnlag for økt verdiskaping bør derfor også være en politikk som *fremmer produktiviteten*.

Dette er nært knyttet til vår konkurranseevne, som uttrykker nettopp evnen til å opprettholde den økonomiske verdiskapingen og produktiviteten over tid. Enten en betrakter konkurranseevnen på bedriftsnivå, bransjenivå eller nasjonalt nivå, bestemmes den av to faktorer: hvilken konkurranseposisjon bedriften, bransjen eller nasjonen er i, og hvilken omstillingsevne man har. I næringspolitikken er perspektivet *landets langsiktige konkurranseevne*. Jo bedre konkurranseevnen er i økonomien som helhet, jo høyere realinntektsnivå vil det være grunnlag for.

For enkeltbransjer derimot kan et høyt lønnsnivå enten være et uttrykk for høy produktivitet i næringen eller et symptom på at bransjen sliter med dårlig konkurranseevne. I det siste tilfellet kan det for samfunnet som helhet være riktig bruk av ressursene å *overføre arbeidskraft og andre innsatsfaktorer* fra denne bransjen til næringer med høyere lønnsevne.

Med høye oljeinntekter kan balanse i utenriksøkonomien oppnås med en mindre konkurranseutsatt sektor. Høye oljeinntekter innebærer imidlertid ikke at de konkurranseutsatte sektorene i Norge på varig basis kan ha svakere konkurranseevne enn tilsvarende sektorer hos handelspartnere. I en moderne økonomi er det hele tiden betydelige omstillinger, og et visst antall bedrifter og arbeidsplasser blir hele tiden lagt ned. Skal *en opprettholde en viss størrelse på den konkurranseutsatte sektoren*, kreves det at bedrifter som avviker sin virksomhet og arbeidsplasser som forsvinner, erstattes med nye bedrifter og arbeidsplasser som har minst like god konkurranseevne som tilsvarende aktører hos våre handelspartnere.

For å øke verdiskapingen og for å opprettholde den når markedsforholdene, tilgjengelig teknologi og makroøkonomiske rammebetingelser endres, er det *nødvendig med omstilling*. Omstillingen må skje ved at ressurser overføres fra mindre lønnsomme til mer lønnsomme anvendelser og bruksformål i økonomien. Omstilling kan skje i den enkelte bedrift ved at produksjonen effektiviseres og organiseres bedre, i den enkelte bransje ved at de minst konkurransedyktige bedriftene erstattes av bedrifter med større konkurranseevne, og på nasjonalt nivå ved at næringsstrukturen endres.

Omstilling kan imidlertid være både *kostbart* og *krevende* for dem som berøres, og ofte vil det være nødvendig med en avveining mellom omstillingskostnader og gevinster ved omstilling. Det er dessuten mye som tyder på at flere forhold enn lønn er viktige for at arbeidskraften skal ønske å flytte. Ettersom omstilling er helt avgjørende for å opprettholde konkurranseevne og verdiskaping, bør man innrette rammebetingelsene slik at kostnadene ved å flytte ressursene, enten det er arbeidskraft eller andre innsatsfaktorer, blir så små som mulig. Trygghet og motivasjon hos ansatte og ledelse er viktig for å få gjennomført slike prosesser.

I en liten, åpen økonomi som den norske vil de produksjonsmessige fortrinn vi har, et stykke på vei forklare *hovedtrekkene i vår næringsstruktur og hvilke typer varer vi eksporterer*. Det dreier seg om naturgitte forhold som ressurstilgang og hva vi gjennom erfaring og historiske tilfeldigheter har blitt gode til. Vår næringsstruktur er imidlertid under kontinuerlig forandring, jf. avsnittet over. Et viktig prinsipp i næringspolitikken er at næringslivet selv er best i stand til å vurdere den forventede lønnsomheten og risikoen ved sine egne investeringer. Utviklingen i næringsstrukturen vil derfor i stor grad bestemmes av summen av et stort antall beslutninger foretatt av enkeltaktører. Men myndighetene har også et ansvar. Hva som er vårt lands produksjonsmessige fortrinn, kan og vil endres over tid. Det kan også påvirkes – bl.a. gjennom produktivitetsvekst og teknologisk framgang i eksisterende næringer og gjennom forskning og utvikling. Derfor er det et næringspolitisk mål å legge grunnlag for at norske bransjer som er basert på høyt kompetansenivå og som har høy lønnsevne, vil vise seg konkurransedyktige også i framtiden.

Et næringspolitisk hovedmål må være å legge til rette for et vekstkraftig næringsliv med stor verdiskapingsevne. Tiltakene kan oppsummeres under overskriftene:

- En politikk for å fremme en effektiv bruk av samfunnets ressurser
- En politikk som fremmer innovasjonstakten og omstillingsevnen

2.1.3 Politikk for å fremme effektiv ressursbruk

Verdiskapingen i næringslivet påvirkes av den generelle økonomiske politikken. Ved å føre en *økonomisk politikk som sikrer en jevn og balansert økonomisk utvikling*, kan en unngå unødige produksjonstap og omstillingskostnader i lavkonjunkturer. Dette krever at den økonomiske politikken

også baseres på langsiktige vurderinger av internasjonale konjunkturer og offentlige inntekter og utgifter, for å unngå den usikkerheten og de omstillingskostnadene som følger av omlegginger av den økonomiske politikken.

Det er også grunn til å regne med at en stabil økonomisk utvikling i seg selv bidrar til en effektiv ressursbruk på lang sikt. *Stabile rammevilkår* reduserer næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet. Det er lettere å utarbeide rasjonelle planer, spesielt for langsiktige irreversible investeringer, når bedriftenes rammebetingelser ligger fast. Erfaringer tilsier at stabile rammevilkår også er viktig når det gjelder valg av lokaliseringsland, selv om dette ikke i seg selv er et tilstrekkelig vilkår for at Norge skal beholde og tiltrekke seg lønnsom næringsvirksomhet.

Arbeidskraften er den viktigste ressursen i økonomien. Et godt fungerende arbeidsmarked er derfor sentralt for effektiv ressursutnyttelse. Spesielt er det viktig for den samlede verdiskaping at den tilgjengelige arbeidskraften kanaliseres til de bedrifter og næringer der verdien av ytterligere ressursinnsats er høyest. Høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet gjør at våre muligheter til å trekke flere personer inn i arbeidsmarkedet er begrensede. Det er derfor viktig at rammevilkårene er slik at eldre og andre som kan falle utenfor arbeidsstyrken, har incentiver til å forbli yrkesaktive så lenge de har ønske om det og noe å tilføre. En vil dessuten få mer ut av den tilgjengelige arbeidskraften ved en kontinuerlig oppgradering av kunnskap og kompetanse, en konkurransefaktor som synes stadig viktigere. Dette har implikasjoner bl.a. for utdanningspolitikken.

Utvikling og effektiv utnyttelse av *informasjons- og kommunikasjonsteknologi* er internasjonalt antatt å være et viktig virkemiddel for nyskaping og produktivitetsutvikling. Det er en næringspolitisk utfordring å få bedre kunnskap om sammenhengen mellom IT-investeringer og produktivitetsvekst. En annen næringspolitisk problemstilling er hvilken rolle myndighetene bør ta for å sikre at en tilstrekkelig infrastruktur bygges ut. Departementets strategi på dette området er nærmere omtalt i pkt 2.3 nedenfor.

Også i produktmarkedene bør myndighetene regulere markeder ved hjelp av lover og regler. *Konkurransepolitikken* har som mål å få markedene til å fungere på best mulig måte gjennom økt konkurranse. Dette blir mer utfordrende når mange markeder i større grad synes å bli dominert av noen få, store aktører. Ved økt konkurranse vil markedsprisene gi noenlunde riktige signaler om reelle produksjonskostnader og verdset-

telse av produktene. Derved blir ressursbruken mer effektiv samfunnsøkonomisk sett.

Konkurranspolitikken utøves både gjennom den norske konkurranseloven og gjennom konkurransereglene i EØS-avtalen. Norske konkurransemyndigheter vil normalt håndtere de fleste saker som involverer norske selskaper, men for store saker der samhandelen i EØS-området kan påvirkes merkbart, vil det være EU-kommisjonen og i enkelte tilfeller EFTAs overvåkingsorgan ESA som er konkurransemyndighet. I slike saker går EØS-avtalens bestemmelser foran de norske reglene.

Økonomisk aktivitet – både produksjon og forbruk – påvirker naturmiljøet bl.a. gjennom utnytting av naturressurser og utslipp av avfallsstoffer. Når dette ikke avspeiles fullt ut i produksjonskostnadene og markedsprisene, kan man få et overforbruk av naturressursene. Ved hjelp av miljøpolitiske virkemidler vil man kunne fremme en bedre samfunnsøkonomisk ressursbruk. En hensiktsmessig utforming av miljøpolitikken kan også gi opphav til konkurransefortrinn, f.eks. gjennom produksjon av miljøteknologi og miljøvennlig produksjon av andre goder.

Næringslivet står overfor et omfattende regelverk, som på flere områder er komplisert å forstå og kostbart å følge opp. Derfor arbeider Nærings- og handelsdepartementet med å *forenkle regelverk* og på en bedre måte vurdere virkningene av nytt regelverk på forhånd. Også *den samlede innretningen av de direkte virkemidlene* myndighetene benytter som en del av næringspolitikken – knyttet til forskning, finansiering, veiledning og eksportfremme – har betydning for mulighetene til effektiv bruk av ressursene.

Rammebetingelsene næringslivet står overfor, bestemmes delvis av myndigheter i andre land eller er et resultat av internasjonale prosesser som Norge deltar i. En side av globaliseringen er at virksomheter i større grad opererer på tvers av landegrensene. Et viktig næringspolitisk mål er å øke effektiviteten i handelen. Dette gjøres best ved at eksport og import skjer noenlunde uhindret til priser som reflekterer reelle produksjonskostnader og betalingsvillighet i internasjonale markeder. En sentral del av dette er arbeidet for å *styrke det internasjonale handelssystemet* gjennom Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

Et lite land som Norge har mye å vinne på å sikre norsk næringsliv gode og likeverdige vilkår i utenlandske markeder. *Videreutvikling og innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen* er en del av dette. Det arbeides videre med handelsforenkling innenfor rammen av EØS-avtalen, spesielt

med vekt på godkjenning av produkter og produkttesting, standardisering og akkreditering. EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland bidrar også til å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for næringslivet, også i forhold til land utenfor EU.

I Europa har utviklingen vært tett knyttet til etableringen av EUs indre marked. EU-landene utvikler en *felles næringspolitikk* med det langsiktige mål å gjøre regionen til den mest konkurransedyktige i verden. Dette kan bl.a. få som følge at det konkurransemessige trykket fra våre handelspartnere øker. Europa må etter hvert betraktes som vårt hjemmemarked, der utviklingen får stor betydning for hvordan norsk næringspolitikk bør innrettes.

Næringsrettet støtte

Med næringsstøtte menes *offentlige tiltak som gir en bedrift eller en gruppe av bedrifter særskilte økonomiske fordeler*. Støttetiltak kan ofte begrunnes med ulike former for markedssvikt eller at samfunnet har andre mål enn den enkelte bedrift for sin aktivitet. Støtten kan ha mange former. Rene tilskudd, lån eller garantier til gunstige vilkår, tjenester som det offentlige ikke tar fullt betalt for, moderate krav til avkastning på statlig aksjekapital og lempelige skatte- og avgiftsregler kan som regel regnes som næringsstøtte. Noen tiltak belaster ikke de offentlige budsjetter direkte, f.eks. skjerming mot konkurranse.

De fleste former for næringsstøtte vil vanligvis påvirke konkurransen mellom bedrifter og dermed også ressursbruken i økonomien. Samtidig er det realøkonomiske kostnader knyttet til å finansiere næringsstøtten – f.eks. skattlegging av andre aktører. Det er derfor et næringspolitisk mål at *næringsstøtten evalueres jevnlig* for å sikre at de ønskede virkningene oppnås på en kostnadseffektiv og treffsikker måte.

Dette er et krevende politikkområde. Skal politikken fungere etter hensikten, kreves god informasjon og styring. Dersom virkemidlene ikke utformes på en god måte, eller næringer støttes på feilaktig grunnlag, vil politikken lett kunne hemme lønnsomme omstillinger, forverre landets samlede konkurranseevne og bidra til sløsing med samfunnets ressurser.

2.1.4 Politikk for å fremme innovasjon og teknologisk utvikling

Som det framgår, er kontinuerlig etablering av nye bedrifter og arbeidsplasser et avgjørende ele-

ment i et verdiskapende næringsliv. Denne typen dynamikk bestemmes bl.a. av *innovasjonstakten i eksisterende foretak og av nyskaping i form av oppstart av ny virksomhet*.

Oppstart av ny virksomhet – entreprenørskap

Menneskets behov for å skape, finne nye løsninger og se resultater av egen innsats, er avgjørende drivkrefter for utviklingen av næringsvirksomhet. Mange ønsker å skape et livsgrunnlag av egne ideer, enten det skjer som arbeidstaker i en bedrift eller ved å starte egen virksomhet. Dette utgjør den verdiskapingen som hele næringspolitikken har til formål å fremme. Derfor må næringspolitikken legge til rette for kreativitet og entreprenørskap.

En del av dette er å bidra til å skape positive holdninger til entreprenørskap og til at aktiv læring, kreativitet og evne til å ta initiativ blir gjennomgående elementer i all utdanning. Næringspolitiske myndigheter har også en rolle i å skape nettverk og møteplasser for gründere, vurdere om tilgangen på såkorn- og risikokapital er tilstrekkelig og intensivere arbeidet med forenkling av næringslivets administrative byrder.

Innovasjon

Opprettholdelse av konkurranseevne er avhengig av innovasjon, og innovasjon er basert på kunnskap. *Kunnskap er et spesielt økonomisk gode* ettersom flere kan bruke samme kunnskap samtidig, og ettersom det kan være vanskelig å utelukke noen fra å bruke den dersom de ikke har betalt noe for den (kunnskap har karakter av et kollektivt gode). Myndighetene har derfor en sentral rolle når det gjelder utdannings- og forskningspolitikken, også i næringspolitisk sammenheng.

Ny teknologi og ny kunnskap fremmer innovasjon. Dette fordrer *forskning og utvikling (FoU)*. Dersom private virksomheter selv avsetter mindre ressurser til forskning og utvikling enn det som er samfunnsøkonomisk ønskelig, er det grunnlag for offentlige tiltak for å fremme både offentlig og privat initiert forskning. FoU-aktiviteten i private virksomheter i Norge er lav sammenlignet med mange andre land.

Kunnskapen som ligger til grunn for den nye teknologien, genereres ikke kun av oss selv. Tvert imot er det solid grunnlag for å fastslå at globalisering og *handel med utlandet* er en av de viktigste mekanismene for å fremme innovasjon og vekst. Ved å utnytte forbindelsene med resten av

verden, kan et lite land som Norge oppnå tilgang til den store mengden av kunnskap som er akkumulert i den internasjonale forskningsverden. Måten ny kunnskap kanaliseres inn i økonomien på, er altså dels gjennom nyetablering av nye virksomheter og dels gjennom handel. Når det er viktig å delta i europeiske forskningsprogrammer, kan det bl.a. forstås ut fra dette perspektivet. Under programkategori 17.20 og i pkt. 2.4 nedenfor er Nærings- og handelsdepartementets forsknings-satsing nærmere beskrevet.

Kulturlivet er bærere av en rekke kvaliteter, som kulturell og historisk kontekst, beherskelse av alternative kommunikasjonsformer og kreativitet. Det er grunn til å tro et sterkere *samspill mellom næringslivet og kulturlivet* også kan gi opphav til innovasjon og verdiskaping. Det samme gjelder næringsrettet design.

2.2 Statlig eierskap

Statens eierskap i norsk næringsliv er omfattende. I OECD-sammenheng er det få land med tilsvarende statlig eierskap i næringslivet. Motivene for statlig eierskap i Norge har vært mange, og de har variert. Kontroll med naturressurser, hensynet til regional og nasjonal næringsutvikling, finansiering av tunge prosjekter og ønsket om nasjonal kontroll med viktige bedrifter har vært fremme som hovedbegrunnelser. Staten har også overtatt selskaper i krise, bl.a. enkelte banker. I senere år er flere forvaltningsorganer blitt omdannet til forvaltningsbedrifter, som så har fått ny selskapsform tilpasset konkurranse og behov for økt effektivitet.

En rekke tidligere statseide selskaper, der virksomheten etter hvert skjer på forretningsmessig grunnlag, er blitt delprivatisert. Dette har bl.a. skjedd når selskapene har hatt behov for å styrke egenkapitalen. Staten har funnet det hensiktsmessig med et privat innslag i eierstrukturen, gjerne kombinert med børsnotering, bl.a. for å medvirke til at selskapet i sterkere grad må sette vanlige bedriftsøkonomiske hensyn i fokus for virksomheten. Private aksjonærer tar del i vurderingen av større satsinger og deler risikoen ved dem. Børsnotering innebærer også at det blir større offentlighet og faglige analyser rundt et selskaps drift og resultater, økonomiske hovedtall og strategiske utviklingsmuligheter.

Det er et framtrædende utviklingstrekk innenfor de fleste samfunnssektorer at omstillingshastigheten øker. For de enkelte virksomhetene betyr dette i praksis at de i økende grad vil måtte foreta disposisjoner som krever eiernes medvirkning. Eksempler er kapitalutvidelser, erverv av

nye virksomheter, flytting av virksomhet, oppsplitting av selskaper, fusjoner med andre osv. Det er illustrerende for denne utviklingen at av de 15 aksjeselskaper som Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens aksjer i, har det blitt foretatt slike eierdisposisjoner i 12 selskaper bare i løpet av de siste årene.

I markeder med stor dynamikk blir det en viktig konkurranseforutsetning at eierne evner å håndtere slike spørsmål raskt og kompetent. Dette skaper særlige utfordringer for staten som eier. På grunnlag av Grunnlovens § 19 og Dok. nr. 7 for 1972-73, jf. Innst. S. nr. 277 for 1976-77, er det en fast konstitusjonell praksis at Stortinget må forelegges og treffe vedtak når det gjelder kjøp eller salg av aksjer eller andre beslutninger i selskapene som i vesentlig grad vil endre statens eierengasjement. Disse forhold gjør at det kan være utfordrende for staten som eier å treffe de nødvendige vedtak ved omstruktureringer m.m. raskt nok til å forhindre at de virksomheter det gjelder, får en konkurranseulempe.

Landets sterke finansielle stilling gjør at vi må forutsette at den norske stat i lang tid vil være en betydelig eier i norsk næringsliv. Det er viktig, både for bedriftene selv og for å ivareta statens verdier best mulig, at departementet får muligheter til å utøve eierrollen på en effektiv måte. Særlig får dette betydning i selskaper der staten eier aksjer sammen med andre, noe som blir mer og mer aktuelt. Markedets – børsens og ulike industrielle samarbeidspartners – vurdering av slike selskaper vil bl.a. være avhengig av statens opptreden som medeier. Departementet må evne å opptre effektivt, kunne dele forretningsmessige mål og samarbeide om å utvikle alle aksjonærenes verdier i selskapet.

Nærings- og handelsdepartementet vil med bakgrunn i en videreutvikling av hvordan eierskapet blir håndtert, legge opp til et nytt system for fullmakter. Dette vil gjelde alle de fullmakter som regjeringen har fått av Stortinget med hensyn til eierandeler i de enkelte selskaper. Disse fullmaktene vil heretter samles og fremmes som forslag til årlige romertallsvedtak. De forslag som fremmes, gjengir kun de fullmakter som allerede foreligger pr. i dag.

Det vil ikke ligge noe pålegg til å bruke fullmaktene innen bestemte tidsfrister. Dette vil bli håndtert på forretningsmessig grunnlag når en aktuell situasjon foreligger. Vedtaket vil i utgangspunktet gjelde for ett år, og forutsettes fornyet hvert år med mindre spesielle forhold skulle oppstå. Tidspress rundt saker om kjøp og salg av selskapsandeler kan påvirke prisen, i børsnoterte

selskaper aksjekursen, og bør unngås. Forhandlinger om transaksjoner i disse sakene tar dessuten erfaringsmessig tid og må også avpasses statens og selskapenes behov og behandlingskapasitet. Det er viktig, både for bedriftene selv og for å ivareta statens verdier best mulig, at departementet får muligheter til å utøve eierrollen på en effektiv måte. Det nye systemet vil bidra til en bedre oversikt og forståelse av departementets fullmakter.

2.3 IT-politikken

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien blir av mange vurdert som den viktigste drivkraft i dagens økonomiske og samfunnsmessige utvikling. Land som vi normalt sammenligner oss – og konkurrerer – med, er fullt ut oppmerksom på dette. Både global konkurranse og globalt samarbeid om utvikling og utnyttelse av informasjonsteknologi (IT) er løftet høyt og høyere opp på den politiske dagsorden i hele den industrialiserte verden.

For Norge må fokus være at vi forserer og forsterker utviklingen fra en råvarebasert økonomi til en kunnskapsøkonomi. Mange analytikere legger vekt på at vår evne og vilje til å lykkes på dette området, er en forutsetning for å sikre fortsatt konkurransekraft, verdiskapning og utvikling av velferdssamfunnet.

IT-politikk har hittil i stor grad dreid seg om å mobilisere entusiasme og innsatsvilje for å utnytte den nye teknologien. Og optimismen har vært betydelig i mange miljøer. Den såkalte dotcom-bølgen med den etterfølgende dotcom-døden viser at normale økonomiske lover og behovet for en gjennomtenkt politikk gjelder på dette området som på andre samfunnsområder. De som imidlertid tror at den såkalte dotcom døden er spikeren i kisten for IT-revolusjonen, tar trolig feil. Kompetansen, erfaringene og teknologien er ikke borte, tvert imot. Det er når den nye teknologien og de nye løsningene nå i større grad blir allemannseie vi vil oppleve de største endringene. Derfor er IT-utviklingen ikke bare viktig for IT-bransjen. Den er også helt vesentlig for offentlig forvaltning, vårt etablerte næringsliv og for de virksomhetene som ennå ikke er etablert. Uten at disse tar i bruk den nye teknologien og de mulighetene denne gir, vil utviklingen overmanne dem. Vi ser altså ikke slutten på IT-revolusjonen. Det er nå det begynner for alvor.

Internasjonalt legges det vekt på at en framtidsrettet IT-politikk må omfatte kompetanse, infrastruktur, utvikling av innhold og tjenester og en vekstkraftig IT-næring.

Som koordineringsdepartement må Nærings- og handelsdepartementet ta et hovedansvar for at innsats og prioritering skjer på en måte og innenfor områder som kan gi en helhetlig politikk og utvikling på IT-området.

Norge har et godt utgangspunkt. Vi er på verdenstoppen når det gjelder Internettbruk, har en velutviklet infrastruktur, en aggressiv IT-næring på en del områder og en oppegående utdanningssektor som er blant de fremste i bruk av IT. Men vi har også klare indikasjoner på at Norge på enkelte områder ikke har den dynamikk i utviklingen som vi kunne ønske når vi sammenligner med de aller fremste. Det gjelder f.eks. både visse sider ved IT i utdanningen og utvikling av bredbånd.

Noe av det viktigste ved utviklingen av en nasjonal, framtidsrettet IT-politikk er at utviklingen på ulike områder henger meget nøye sammen. Ingen utvikling finner sted uten grunnleggende kompetanse på alle nivåer. Tilbud om bredbånd i alle deler av landet anses av mange som helt avgjørende for å få økt tempo i IT-utviklingen. Men samtidig vil ikke denne utviklingen skyte fart uten at det er utviklet anvendelser som gjør at publikum finner det regningssvarende å bestille bredbånd. Publikum og norske bedrifter vil heller ikke ta elektronisk handel (e-handel) i bruk uten at det er etablert ordninger som gjør det trygt å bruke nettet. Samtidig er det viktig at det skapes norske anvendelser på nettet som gjør at norsk næringsliv får nytte av utviklingen og som er til fremme for norsk kultur. Disse sammenhengene viser at det må satses bredt for å fart på IT-utviklingen. Det finnes ikke noe enkeltgrep som løser alle problemer.

Elektronisk handel og forretningsdrift

Norge skal ligge i forkant av utviklingen av elektronisk handel og forretningsdrift. Økt kompetanse og tillit i næringslivet og hos forbrukere er nødvendig for verdiskapende utvikling av elektronisk handel og kommunikasjon. Eksempelvis skal det nye VerDI-programmet i SND bidra til økt implementering av e-handel i små og mellomstore bedrifters strategiprosesser, og nettstedet www.handel.no er en felles portal for informasjon relatert til e-handel. Det offentlige ønsker videre å stimulere til e-handel bl.a. ved å etablere en elektronisk markeds plass for offentlige innkjøp. Nærings- og handelsdepartementet har opprettet Fellesforum for e-handel som skal være en pådriver og koordinator i arbeidet med å videreutvikle e-handelsområdet. Forumet skal bidra til å styrke

dialogen mellom næringsliv og myndigheter og gi råd i viktige spørsmål.

Utbredelse av elektronisk handel, forretningsdrift og annen elektronisk samhandling over nett – f.eks. offentlige elektroniske tjenester – er avhengig av at det eksisterer hensiktsmessige løsninger for betaling, beskyttelse av personopplysninger, vern av forretningshemmeligheter og støtte for elektronisk samhandling med samme juridiske gyldighet som den papirbaserte. Bruk av kryptografi er i dag et viktig element i slike løsninger.

Tillit til teknologien

Sikker infrastruktur for elektronisk samhandling er nødvendig for å skape tillit hos brukerne og gjøre samfunnet mer robust. Gjennom dette åpnes det for at elektronisk handel, forretningsdrift og offentlige tjenester over Internett får en alminnelig og omfattende bruk. Det offentlige arbeider generelt målbevisst for å tilpasse regelverket til informasjonssamfunnet og bl.a. legge til rette for utstrakt bruk av elektronisk kommunikasjon. Det er gjennomført et arbeid med å tilrettelegge lover og regelverk slik at hindringer for elektronisk kommunikasjon blir fjernet (eRegelprosjektet). En proposisjon om dette ble fremmet 31. august 2001 (Ot.prp. nr. 108 for 2000-2001).

Samfunnets økte bruk av IT fører til at informasjonssystemer – som er en del av forretningsliv, forvaltning og den private sfære – i stadig større grad blir sårbare for uønskede eller utilsiktede hendelser, bl.a. anslag fra kriminelle. Tillit gjennom sikre og robuste datasystemer og nett er en forutsetning for å kunne utnytte teknologien slik at det leder til produktivitet og økonomiske gevinster. Regjeringen vil derfor satse på tiltak som vil bidra til økt informasjonssikkerhet i offentlige og private virksomheter og ved drift av vitale nasjonale systemer, og tiltak som vil bidra til etablering av tillitskapende infrastrukturer for elektronisk samhandling over nett. Økt utbredelse og bruk av Internett og mobiltelefoni bidrar til å øke utfordringene med å opprettholde tilfredsstillende sikkerhet ved elektronisk informasjonsutveksling. Videre kan systemer av vital nasjonal interesse – som i stor grad er avhengige av IT – bli slått ut ved f.eks. datamaskinsvikt dersom man ikke etablerer hensiktsmessige sikringsmekanismer. Satsing på informasjonssikkerhet har en todelt målsetting:

- forebygge mulige angrep mot IT-systemer og redusere sårbarheten

- legge til rette for robuste og tillitvekkende infrastrukturer for elektronisk samhandling i næringslivet og i forvaltningen

Regjeringen vil utarbeide en nasjonal strategi for informasjonssikkerhet, med en rekke tiltak som skal bidra til å realisere disse målsettinger. Forslaget om å etablere et senter for informasjonssikring vil være ett slikt tiltak, jf. omtale under kap. 914, post 21.

Mobilt Internett: der du er – når du trenger det

Norge ligger i fremste rekke internasjonalt både når det gjelder bruk av mobiltelefon, utvikling av mobile tjenester og bruk av Internett. Vi har sterke og kreative faglige miljøer og en dyktig, entusiastisk og engasjert bransje. Vi ser konturene av noe som kan bli en ny næringsklynge. Det norske markedet er modent, og med ønsket om mer mobilitet og fleksibilitet i hverdagen gir dette enestående muligheter til å utvikle nye tjenester og nye bruksmønstre. Norske bedrifter er også gode på bruk av ny teknologi. Disse fortrinnene må vi utnytte.

Det er derfor en klar politisk målsetting å utnytte disse fortrinnene til å skape slagkraftige norske tilbud innen den voksende industri som betegnes mobilt Internett. Ved å markedsføre Norge som testland og samarbeidspartner, kan Norge som mobilnasjon bli en internasjonal merkevare. Dette vil gi nye muligheter for kunnskapsbasert næringsutvikling og eksport.

Mobilt Internett er teknologi som gjør at man har tilgang til tjenester *der du er, når du trenger det*. Mobile tjenester gjør at mobiltelefonen, eller en trådløs terminal, enkelt kan finne ut hvor du er og hvor f.eks. nærmeste minibank, apotek eller bilverksted finnes. Dagens GSM-system tillater lite mer enn tekstmeldinger, lokalisering og nyhetstjenester. Men nye løsninger, som WLAN (radiobaserte lokale nett) og etter hvert UMTS (3. generasjons mobilnett) vil gjøre det mulig å realisere avanserte mobile tjenester.

Realisering av mobilt Internett og mobile tjenester krever en aktiv og samordnet politikk både på tele- og på innholdssiden (f.eks. logistikk og digitale kart). En nasjonal satsing på mobilt Internett og mobile tjenester må skje i dialog mellom myndighetene og bransjen.

eNorge

Regjeringens rullerende, operative eNorge-plan skal bidra til et samlet grep på aktiviteter og tiltak

innen IT-politikken. Målet med eNorge er å skape en grønn kunnskapsøkonomi og et informasjonssamfunn for alle. Dette er et verdimål. Alle skal være med, og den nye teknologien skal brukes til å utvikle kunnskapssamfunnet i en miljøvennlig retning. Samtlige departementer bidrar til planen, og aktører fra organisasjoner, kommuner og statlige etater deltar med egne vedlegg og er eNorge-partnere. Regjeringen har lagt fram tre versjoner av eNorge-planen siden juni 2000. Målsettingen er at eNorge-planen skal understøtte mål på IT-området som er minst like ambisiøse som det EU har formulert i sin eEurope-plan. Ambisjonen er å være blant de fremste nasjoner i den internasjonale utvikling når det gjelder bruk av og utvikling innen informasjonsteknologi. eNorge-arbeidet videreutvikles kontinuerlig med formål å gjen speile utviklingen i informasjonssamfunnet generelt.

Realisering av regjeringens målsetting om døgnåpen forvaltning gjennom bruk av IT og Internett er et viktig element i IT-politikken og en viktig del av utviklingen av en slankere og mer slagkraftig forvaltning. Elektroniske tjenester fra offentlig sektor vil utgjøre en meget viktig del av det innhold som formidles over bredbåndnett i årene framover.

FoU-innsatsen på IT-området er betydelig, men spredt. Slik forskning – både grunnforskning og anvendt forskning – må styrkes og profileres. Tettere kontakt mellom IT-næringen og IT-forskningen er viktig for å fremme forretningsutvikling, innovasjon, internasjonalisering og kvalitetsutvikling. Regjeringen vil bidra til at IT-næringen videreutvikles som en selvstendig og vekstkraftig næring gjennom å legge forholdene til rette for internasjonalisering og tilgang på kompetent arbeidskraft. Dette vil skje gjennom økt innsats på IT i læring og undervisning og gjennom forenkling av ordningene for internasjonal IT-kompetanse til norsk næringsliv.

Sektorgrensene mellom kringkasting, tele og IT blir etter hvert mindre tydelige. Denne utviklingen betegnes vanligvis som *konvergens*. Utviklingen fører til betydelige behov for gjennomgang og justering av lovverket, bl.a. når det gjelder teleloven og kringkastingsloven, men også en rekke andre lover. Det pågår også et moderniseringsarbeid på IT-, tele- og kringkastingsområdet, og utviklingen vil øke behovet for en felles regulering av disse sektorene. Utfordringen for myndighetene er å utarbeide et teknologinøytralt regelverk som er tilpasset utviklingen.

IT-politikken berører mange departementers ansvarsområder. De enkelte fagdepartementene

har ansvar for IT-politikken innenfor egen sektor, men mange sentrale IT-politiske utfordringer er sektorovergrepene. Nærings- og handelsdepartementet er tillagt samordningsansvaret for regjeringens IT-politikk. Samordningsansvaret berører bl.a. samfunnsmessige sider ved IT-utviklingen, å hindre at det oppstår nye skiller som følge av utstrakt bruk av IT, sammenlignende statistikk på IT-området, IT-sikkerhet, bredbånd, elektronisk handel og forretningsdrift og utvikling av norsk elektronisk innhold. En effektiv samordning og nær dialog med private og offentlige aktører vil bidra til gode rammebetingelser for utvikling og anvendelse av informasjons- og kommunikasjons-teknologi i næringslivet og samfunnet for øvrig.

Nærmere om innhold

Utvikling av norsk elektronisk innhold er satt i fokus og vil måtte følge tett på bredbåndsutviklingen dersom investeringene i infrastrukturen skal gi ønsket avkastning.

En interdepartemental arbeidsgruppe med deltakelse fra Miljøverndepartementet, Kulturdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har våren 2001 vurdert mulighetene for en større satsing på norsk elektronisk innhold på nettet. Formålet med arbeidet er å vise bredde og mangfold på feltet digitalt innhold og skape en felles plattform for ulike aktører. Bakgrunnen for arbeidet er at digitalt innhold i tiden framover vil få stor betydning i økonomien og utviklingen av informasjonssamfunnet. Utviklingen er bl.a. knyttet til bredbåndsutbygging, utvikling og bevaring av det felles «norske offentlige rom», potensialet for næringsutvikling og effektivisering av offentlig sektor. Arbeidet har avdekket felles problemområder, bl.a. knyttet til:

- grunnlagsinvesteringer/infrastruktur
- opphavsrett
- inntjening/prising
- betalingsmekanismer
- sikkerhet/misbruk av data
- behov for styrket offentlig oppmerksomhet

De ulike departementenes innholdssatsinger er i hovedsak knyttet til:

- døgnåpen forvaltning
- digitalisering av arkiv- og museumsmateriale og styrking og bevaring av norsk språk i det digitale rom

- digitale læremidler
- digitale sjø- og landkart og arealrelaterte planleggingsverktøy
- elektronisk samhandling i helsesektoren
- utvikling av gode innholdsprodukter/tjenester

Arbeidet i den interdepartementale arbeidsgruppen vil fortsette og vil bli utvidet med medlemmer bl.a. fra innholdsprodusenter, bransjeorganisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet.

Nærmere om kryptopolitikken

Næringskomiteen rettet i brev av 11. mai 2001 en henvendelse til Nærings- og handelsdepartementet om arbeidet med kryptopolitikk. I svarbrevet til komiteen av 15. mai 2001 sa næringsministeren at hun tok sikte på å orientere Stortinget om arbeidet når det var avsluttet, og etter at regjeringen hadde tatt stilling til saken. En slik orientering gis nedenfor.

Formålet med en nasjonal kryptopolitikk er å legge til rette for bruk av krypteringsteknologi for sikker elektronisk samhandling i samfunnet og for sikker og pålitelig IT-bruk i norske virksomheter.

Regjeringen la i august 2001 fram en nasjonal kryptopolitikk (eNorge.dep.no). Den er utarbeidet for bl.a. å kunne synliggjøre den i forhold til andre lands tilsvarende politikk. Den norske politikken er basert på OECDs retningslinjer for kryptopolitikk fra 1997 og bygger på et forarbeid av dr. juris Lee A. Bygrave ved Institutt for Rettsinformatikk, Universitetet i Oslo. Politikken bygger på eksisterende norsk lov. Hovedtrekk i politikken oppsummeres i følgende punkter:

- Myndighetene skal legge til rette for utstrakt bruk av krypto i næringslivet, forvaltningen og samfunnet for øvrig.
- Myndighetene bør legge til rette for et velfungerende og godt utviklet nasjonalt marked for kryptoprodukter og tjenester, slik at brukere skal kunne velge blant flere konkurransedyktige tilbud.
- Det offentlige skal samordne sine kryptoanvendelser for ikke å påføre næringslivet og publikum unødige kostnader.
- Tilbydere av offentlige teletjenester og andre tjenesteleverandører (f.eks. Internett-aksessleverandører) skal kunne pålegges å skaffe myndighetene adgang til klartekst dersom de er i besittelse av selve teksten, eller nøklene som kan frambringe den.

- Myndighetene skal ikke kreve obligatorisk deponering av kryptonøkler som er brukt til konfidensialitetssikring til rent personlige formål av privatpersoner. Krypteringsnøkler brukt til signering og/eller autentiseringsformål skal aldri deponeres. Det anbefales at arbeidsgivere sørger for lokal deponering av krypteringsnøkler til konfidensialitetssikring som brukes i et ansettelsesforhold.
- Bruken av krypto bør baseres på internasjonalt anerkjente standarder så langt det er mulig.
- Kryptopolitikken bør understøtte liberalisering av regler om eksportkontroll. Eksisterende regler nedfelt i lov om eksportkontroll bør anvendes med henblikk på at eksport av sterke kryptoprodukter for sivil bruk kan finne sted forholdsvis enkelt. Utøvelsen av eksportkontrollen bør foregå i åpen dialog med alle berørte parter i det norske samfunnet. Dette innebærer også formidling av norske synspunkter videre inn Wassenaar-samarbeidet for bedre å ivareta næringslivets interesser.
- Import og omsetning av kryptoprodukter på det norske markedet bør forbli fri.

I den videre utvikling og praktisering av kryptopolitikken bør det skilles mellom bruk av krypto i forsvarssektoren og i sivil sektor. Behovene for sikring av konfidensialitet i de to sektorene er ulike, og de opererer under ulike rammebetingelser. Videre er det behov for samordnet praktisering av regelverk som innebærer krav om bruk av krypto på det sivile området. Regelverk som kan nevnes, er personopplysningsloven, forvaltningsloven, beskyttelsesinstruksen, helseregisterloven og andre særlover med taushetsbestemmelser o.l.

Gjennomføring av politikken bør skje i regi av sektormyndighetene, med Nærings- og handelsdepartementet som koordinerende organ. Det vil være hensiktsmessig å utarbeide egne handlingsplaner i de viktigste sektorene.

Redegjørelse for bredbåndsutviklingen

I forbindelse med IT-politisk redegjørelse for Stortinget 8. mai 2001 ga Nærings- og handelsministeren en gjennomgang av mål og aktiviteter på bredbåndsområdet. I debatten etter redegjørelsen (14. mai 2001) sa statsråden at hun ville orientere Stortinget om framdriften på bredbåndsområdet høsten 2001 i forbindelse med statsbudsjettet 2002. En slik redegjørelse gis nedenfor.

Regjeringens handlingsplan for bredbåndskommunikasjon

Regjeringens handlingsplan for bredbåndskommunikasjon ble lagt fram 11. oktober 2000. Planen slår fast at det er betydelige samfunnsinteresser knyttet til utbygging av bredbåndnett, og at myndighetene derfor har en viktig rolle både når det gjelder å sikre konkurranse i markedet og en rettferdig utbygging og fordeling av tjenestene.

Planen sier at tilfredsstillende bredbåndskapasitet skal forstås som en overføringskapasitet i transport- og aksessnett som ikke begrenser den enkelte brukers mulighet til å utnytte framtidsrettede informasjons- og kommunikasjonstjenester. Planen legger opp til en markedsbasert utbygging av bredbåndnett i Norge der det offentliges rolle er å styrke konkurransen i markedet og den offentlige etterspørselen etter bredbånd og bredbåndstjenester. Målene er at styrket konkurranse og offentlig etterspørsel skal:

- medvirke til gode markedstilbud om tilknytning til bredbåndnett til alle grunn- og videregående skoler, folkebibliotek, sykehus og kommuneadministrasjoner innen utløpet av 2002
- medvirke til gode markedstilbud om tilknytning til bredbåndnett for alle norske husstander innen utløpet av 2004

Styrket offentlig etterspørsel etter bredbånd og bredbåndstjenester forventes å føre til investeringer fra private bedrifter i nærområdene rundt de offentlige virksomhetene. En annen viktig effekt er at offentlige tjenester og administrasjon kan effektiviseres ved å ta bredbåndstjenester i bruk.

For å sikre ønsket tempo og spredning i utbyggingen av bredbåndnett, mener regjeringen at det eventuelt kan bli nødvendig med særskilte tiltak for grupper eller områder som markedet ikke kan dekke til rimelige priser og innen rimelig tid.

Oppfølging av regjeringens handlingsplan

Handlingsplanen inneholder en rekke tiltak som skal iverksettes av flere departementer og som er rettet mot bredbåndsutviklingen i bl.a. kommuneadministrasjonene, folkebibliotekene, skolene og sykehusene. I statsbudsjettet for 2001 er det over ulike departementers kapitler satt av betydelige midler til kompetanseutvikling for lærere, læremidler og FoU, utvikling av driftsmodeller for skolene, omlegging til elektroniske kartdata, forskning om bredbånd, digitalisering av kringkastingen, bredbåndsutbygging i helsenett m.m.

Nedenfor følger en kort gjennomgang av status på de fire områdene omfattet av 2002-målsettingen: Kommuneadministrasjoner, skole, sykehus og bibliotek.

Kommuneadministrasjoner

Bredbåndsutbyggingen i kommunene varierer sterkt, og noen kommuner har kommet lenger enn andre. Erfaringer viser at tilbud i mindre sentrale områder kan bli konkurransedyktige med sentrale strøk ved at kommunen har et bevisst forhold til markedet. Erfaringer viser også at samarbeid mellom flere kommuner i en region er en måte å spare driftskostnader og samordne etterspørselen på. Gjennom dette oppnår de betydelig bedre tilbud fra utbyggerne enn om de står alene. Et godt eksempel er Ryfylke-prosjektet. Dette er et samarbeid mellom seks kommuner om utbygging av høyhastighetsnett for tele- og datakommunikasjon for å få:

- bredbåndstilknytning til samme pris som i sentrale strøk
- bedre kvalitet på tele- og datatjenester og dermed raskere informasjonsutveksling
- bedre tilgang på informasjon og kompetanse og oppdatert informasjons- og kommunikasjonsteknologi i kommunene
- felles programvare i kommunene og sentralisert drift
- styrket interkommunalt samarbeid
- utvidet kompetanse innenfor helsesektoren

Dette samarbeidet har gitt Ryfylkeregionen bredbånd til samme pris som i Stavangerregionen. Prosjektet er eksempel på en sentral strategi i regjeringens bredbåndsplan, nemlig å stimulere utbygging av bredbånd gjennom markedsmekanismen, der økt offentlig etterspørsel er et avgjørende moment.

Erfaringene fra Ryfylke, Haram, Seljord, Modalen, Gloppen, Halden, Numedal og Alta m.m. viser alle at kommunene har en viktig rolle som bør utnyttes i bredbåndsutbyggingen. De planlegger arealutnytting, eier bygg og master, regulerer føringsveier og er store potensielle brukere av bredbåndskapasitet. Kommunene er også sentrale når det gjelder de andre fokusområdene skole, folkebibliotek og helsevesen. Innsatsen rettet mot kommunene og kommunale samarbeidsmodeller bør derfor intensiveres ytterligere.

Skole

Et sentralt mål i handlingsplanen for bredbånd er at alle grunn- og videregående skoler skal gis gode markedstilbud om tilknytning til bredbånd innen utløpet av 2002. Skal målsettingen ha en hensikt, må det satses både på fysisk infrastruktur og på innhold.

Kommunene må som skoleeiere ta ansvar for å finne de gode løsningene – i samarbeid med kommersielle leverandører og andre offentlige aktører. For å støtte opp om arbeidet lokalt og regionalt, er det tatt initiativ til et fiberskoleprosjekt. Prosjektet som ledes av UNINETT (et landsomfattende norsk datanettverk for forskning og utdanning), skal prøve ut ulike modeller for tilrettelegging av bredbånd.

Ved skolestart høsten 2001 fikk alle elever i videregående skole tilbud om gratis digitale læremidler i samfunnslære. Etter hvert vil det komme tilbud i andre fag og på høyere studienivåer. Som ledd i gjennomføringen av kompetansereformen er det over statsbudsjettet 2001 bevilget midler til programmer for utvikling av fleksible undervisningsformer. En rekke av disse tilbudene vil være basert på bruk av IT – enten i form av nettbaserte undervisningstilbud som kan følges hjemme, på arbeidsplassen eller som en kombinasjon av nettbaserte studietilbud, gruppearbeid og samlinger. Alle disse initiativene vil samles i et Nasjonalt læringsnett som skal gjøre det lettere for elever og lærere å finne fram på nettet og være en felles plattform for samarbeid og erfaringsspredning. Handlingsplanen for IT i skolen har en samlet bevilgning på 280 mill. kroner i 2001.

Regjeringen foreslår en ny låneordning for 2002 over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett til satsing på skoleanlegg innenfor en samlet låneramme på 15 mrd. kroner over åtte år der staten dekker renteutgiftene. Denne satsingen kan også inkludere bredbåndstilknytninger dersom dette er en del av rehabiliteringsprosjektet for skoleanlegget.

Bibliotek

Innsatsen mot bibliotekene tar sikte på å styrke folkebibliotekenes funksjon som ressursentre for nærmiljøet, lokaladministrasjonen og det lokale næringsliv, bl.a. ved å legge til rette for fjernundervisning og videokonferanser. I statsbudsjettet for 2001 er det satt av 15 mill. kroner til bredbånd i folkebibliotek som forvaltes av Statens bibliotektilsyn. Søknadsfrist for første utlysningssrunde var 5. mai 2001. Det kom inn 77 søknader

med en total søknadssum på nær 64 mill. kroner. Søknadene kom fra alle kanter av landet, og flertallet holdt et høyt nivå.

Sykehus

Sosial- og helsedepartementet la i januar fram en ny IT-tiltaksplan for elektronisk samhandling i helsevesenet – «Si @!». I løpet av planperioden 2001-03 skal alle sykehus, leger og helsepersonell i pleie- og omsorgstjenesten ha tilgang til et elektronisk helsenett for utveksling av informasjon. Utbygging av bredbånd inngår i planen og innebærer en nødvendig investering for å omstille sektoren til å ta i bruk mer ressursbesparende metoder for samhandling. Utbygging av et bredbåndsbasert nasjonalt helsenett vil styrke kommunikasjonen mellom sykehus og primærhelsetjenesten og gi nye muligheter for samarbeid og arbeidsdeling mellom sykehus. Helsenettet skal støtte telemedisinske tjenester, e-post og meldingsutveksling, bl.a. bruk av elektronisk journal og pasientadministrasjonssystem. Det skal gis mulighet for videokonsultasjon og integrasjon av tekst, lyd og bilde. Dette stiller store krav til nettverkskapasitet. Utviklingen av et nasjonalt helsenett er derfor et viktig etterspørselsfremmende tiltak for bredbåndsutviklingen. I statsbudsjettet for 2001 ble det bevilget 15 mill. kroner til bredbåndsinfrastruktur i helsenettet.

Generelle virkemidler

HØYKOM

HØYKOM-ordningen ble etablert i 1999 med en virketid på tre år for å støtte opp under forsøk med høyhastighetskommunikasjon. Ordningen er landsdekkende, men med hovedvekt på anvendelser i distriktene. Ordningen skal stimulere offentlige virksomheters etterspørsel etter infrastruktur og næringsutvikling knyttet til etatenes behov for å gi markedet incentiver til å bygge ut infrastrukturen, men ikke direkte finansiere den. Prosjektene skal samordnes med eksisterende programmer og tiltak. For 2001 er det bevilget 38,5 mill. til HØYKOM. Det vises til omtale under kap. 914, post 50. Regjeringen ønsker å videreføre programmet i ytterligere tre år.

Bredbåndsrelevante bevilgninger over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett

Kommunal- og regionaldepartementet har støttet prosjekter for bredbåndsutbygging over kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 58 Regionale samordningstiltak. For inne-

værende år er det gitt tilsagn om støtte til prosjekter i Finnmark, Aust-Agder og Vest-Agder med til sammen 9,8 mill. kroner. I tillegg er det planlagt ytterligere støtte til bredbåndsprosjekter på om lag 15 mill. kroner slik at den totale støtten til IT-prosjekter for 2001 sannsynligvis vil beløpe seg til nærmere 25 mill. kroner. Prosjektene har i hovedsak vært knyttet til det distriktspolitiske virkeområdet. Kommunal- og regionaldepartementet har gitt støtte til prosjekter som via økt offentlig etterspørsel etter bredbåndskapasitet stimulerer kommersielle operatører til å bygge ut et bredbåndnettverk i distriktene til konkurransedyktige priser. Lengst av disse prosjektene har det tidligere omtalte Ryfylkeprosjektet kommet.

Videre gir Kommunal- og regionaldepartementet tilskudd til lokal IT-infrastruktur, bredbånd m.m. over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. Forvaltningen av midlene er i hovedsak delegert til fylkeskommunene. I 2000 ble det tildelt ca. 5,5 mill. kroner til opplærings- og utviklingsprosjekter innenfor IT. Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 34 for 2000-2001 Om distrikts- og regionalpolitikken, og regjeringens handlingsplan for bredbåndskommunikasjon vil det over denne posten fra 2002 bli gitt økt prioritet til lokale og regionale tiltak og prosjekter knyttet til bredbåndsutbygging og etablering av annen lokal IT-infrastruktur.

Bevilgningen over kap. 552 Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling, post 56 Omstilling og nyskaping, kan også benyttes til bredbåndrelaterte prosjekter forutsatt at formålet for øvrig ligger innenfor gjeldende retningslinjer for posten.

Partnerskap for bredbånd

For å samordne innsatsen på bredbåndsområdet har Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Samferdselsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i samarbeid med Kommunenes sentralforbund og bransjorganisasjonene IKT-Norge og Abelia-NHO (tidligere Teknologibedriftenes Landsforbund) etablert et partnerskapsprosjekt som skal koordinere og understøtte handlingsplanen for bredbånd. En sentral oppgave er å initiere veiledningsvirksomhet overfor kommuner, lokalt næringsliv og andre som skal nås for utbygging og bruk av bredbånd. For dette formålet er det opprettet en egen kontaktgruppe for veiledningstjenester på bredbåndsområdet. Kontaktgruppen kartlegger behov for veiledning og søker å identifisere hull, overlappinger og synergier

mellom de eksisterende veiledningstjenestene. Partnerskapsprosjektet tar sikte på å virke i hvert fall ut 2002.

Dagens situasjon for tilbud og utbredelse av bredbånd i Norge

I 2002 skal regjeringen sette i gang en omfattende undersøkelse av situasjonen på bredbåndsområdet i Norge. Et av formålene med undersøkelsen skal være å kartlegge behovet for støtteordninger/tiltak i områder der markedet ikke kan sørge for et tilfredsstillende bredbåndstilbud innen rimelig tid.

I påvente av den mer omfattende kartleggingen har Nærings- og handelsdepartementet fått utført en begrenset kartlegging av tilbudet av bredbånd. Hovedfokus har vært å kartlegge hvilke kommuner som har eller vil få et bredbåndstilbud innen utløpet av 2002. Etterspørselen etter bredbånd er ikke søkt kartlagt i undersøkelsen, ei heller tilbudet av leide samband. Telenor er konsesjonsforpliktet til å levere leide samband med en kapasitet på inntil 2 Mbit/s til bedrifter og virksomheter over hele landet. Undersøkelsen har identifisert omkring 50 leverandører av bredbåndsforbindelser i det norske markedet, og 40 av disse er inkludert i datagrunnlaget.

I undersøkelsen er bredbånd definert som overføringshastigheter over 300 Kbit/s. Det er i underkant av hva mange i dag oppfatter som bredbånd, men det er gjort for å inkludere mangfoldet i teknologier og markedsaktører, og fordi kapasiteten vil øke etter hvert som etterspørselen øker. En kommune anses i undersøkelsen som dekket dersom det er tilbud om bredbånd ett sted i kommunen. Undersøkelsen av bredbåndstilbudet til kommunene, når man ser bort fra leide samband, konkluderer med at:

- pr. 1. juli 2001 har ca. 24 pst. eller 103 av landets 435 kommuner et tilbud om bredbånd
- pr. 31. desember 2001 forventes dette tallet å stige til ca. 29 pst. (125 kommuner)
- pr. 31. desember 2002 forventes mellom 38 og 50 pst. av kommunene å ha et tilbud om bredbåndsdekning

Prognosen for 2002 er preget av usikkerhet. De fleste aktørene ønsker ikke å forplikte seg til å bygge ut nett før de får en konkret etterspørsel i markedet. Det er kommunene i de sentrale delene av Østlandet som antas å få best dekning, men også på Sørlandet og Vestlandet vil deknningen være god. Midt- og Nord-Norge ser ut til å oppnå en mindre dekning. Det finnes likevel en

rekke distriktskommuner som har en god bredbåndsdekning takket være bevisste prioriteringer og egeninnsats. Når det gjelder *konkurransesituasjonen* for bredbånd ved utløpet av 2002, antas det i undersøkelsen at 271 kommuner ikke vil ha noe tilbud utover leide linjer. Av de resterende 164 kommunene vil 69 kun ha tilbud fra én bredbåndsleverandør, mens 95 vil ha tilbud fra to eller flere. For ni av de sistnevnte kommunene vil det finnes tilbud fra ti eller flere leverandører.

Departementet har innhentet supplerende informasjon bl.a. fra Telenor. Telenor opplyser, som nevnt foran, at de er forpliktet til og gir tilbud om leide linjer (bedriftsmarkedet) på minst 2 Mbit/s til hele landet, inkludert alle 435 kommunesentra. Den såkalte Nordicom-plattformen, som leverer 2 Mbit/s, 34 Mbit/s og 155 Mbit/s, er pr. juli 2001 bygd ut i 132 kommunesentra. Telenor opplyser dessuten at bredbåndsproduktene som selskapet tilbyr, er sammensatte, med store og mange variasjonsmuligheter for hvilke tjenester som inngår. Prisen på produktene vil variere med dette. Tilbudet om leide linjer er innrettet mot bedriftsmarkedet. For privatmarkedet, som er omfattet av 2004-målsettingen, er leide linjer av kostnadsmessige årsaker ikke noe reelt alternativ.

Resultatene fra kartleggingen og de supplerende opplysningene fra Telenor gir et bilde av betydelig aktivitet, men ikke tilstrekkelig utbyggingstempo til å nå målene om gode markedstilbud. Leide linjer er først og fremst et alternativ for virksomheter omfattet av 2002-målsettingen, men også andre tilbud enn leide linjer, slik som DSL (Digital Subscriber Line, teknologien utnytter det eksisterende kobberkabelnettet til tjenester med høy overføringshastighet), er aktuelt for bedriftsmarkedet. Departementet mener at prisfaktoren må tillegges betydelig vekt. I mange tilfeller tilbys standardpriser over hele landet, men for noen produkter, bl.a. leide linjer, varierer prisen kraftig med geografisk avstand. Høye priser på høyhastighetsaksess begrenser bruken av tjenestene. Det er grunn til å tro at bredbånd generelt, og leide samband spesielt, i større grad vil benyttes dersom flere kommuner og lokale virksomheter går sammen om å skape større tyngde i etterspørselen.

Internasjonale sammenligninger

Norge er blant de ledende land både på tilgang til og bruk av Internett. Norge har også en høy ISDN-andel (59 pst. av husstandene i februar 2001) sammenlignet med andre europeiske land. I

antall bredbåndstilknytninger ligger imidlertid Norge mindre gunstig an.

OECD har i en undersøkelse pr. 31. desember 2000 kartlagt bredbåndstilknytninger i 30 OECD-land. Rangeres landene etter tilknytning i prosent av antall innbyggere, kommer Norge på 14. plass med 0,34 pst. av befolkningen tilknyttet bredbånd. Til sammenligning har Korea, som er nr. 1 i undersøkelsen, 9,2 pst. av befolkningen tilknyttet bredbånd, mens Sverige og Danmark er henholdsvis nr. 7 og 8 med 1,21 og 1,05 pst. dekning. Norge kommer særlig dårlig ut på antall DSL-abonnenter. Dette har sammenheng med at den kommersielle utrulling av DSL i Norge på undersøkelsestidspunktet ikke hadde startet i særlig grad. Den høye norske ISDN-andelen kan bidra til at Internett-brukerne i Norge har færre incentiver til å ta i bruk bredbånd.

Ifølge Telenor hadde ca. 30 pst. av befolkningen tilbud om ADSL-dekning (Asymmetric Digital Subscriber Line, er den første implementerte og langsamste av disse nye teknologiene) i Norge pr. 30. juni 2001. Innen utgangen av 2001 regner Telenor med å ha en dekningsgrad for ADSL på ca. 50 pst. og innen utgangen av 2003 en dekning på 75 pst. av befolkningen. Det var ikke mer enn 3 180 ADSL-abonnenter i Norge ved utgangen av første kvartal 2001. Tilsvarende tall for Sverige, Danmark og Finland var på samme tidspunkt henholdsvis 35 000, 45 000 og 15 000.

Utfordringene

Utbredelsen av bredbånd i Norge går altså langsommere enn ønskelig for å kunne realisere målene i regjeringens handlingsplan. Samtidig vet vi at bredbåndsutviklingen er viktig for hele samfunnet. I en amerikansk rapport anslås at bredbånd, når det er like utbredt som telefoni, vil bidra til en økt vekst i den amerikanske økonomien på om lag 400 mrd. dollar i året. Positive økonomiske konsekvenser vil med stor sannsynlighet også følge av bredbåndsutviklingen i Norge og dermed åpne for verdiskaping og vekst i hele samfunnet.

St.meld. nr. 34 for 2000-2001 Om distrikts- og regionalpolitikken, peker på betydningen av bredbåndsutviklingen for distriktene. Mindre regioner og utkantområder får gjennom bredbånd muligheter som før bare var forbeholdt mer sentrale strøk. Det er viktig å stimulere utbygging og utnyttelse av bredbånd i alle deler av landet.

Det er flere grunner til at tempoet i utbyggingen av bredbånd i Norge ikke er tilfredsstillende:

1. Det økonomiske klima i IT-sektoren har i den senere tid endret seg vesentlig og er i dag ikke

slik at det inviterer utbyggere og innholdsleverandører til ekstraordinære investeringer. Det kreves store investeringer fra aktørene, og det tar tid å utvikle tjenester. Det er en utfordring å stimulere den offentlige etterspørselen i synergi med fornyelse av offentlig sektor og arbeidet med døgnåpen forvaltning.

2. Det må stilles spørsmål om det i Norge er tilstrekkelig konkurranse i bredbåndsmarkedet. Ser man f.eks. på ADSL, har Norge et forholdsvis bra utbygd dekning, men foreløpig få ADSL-brukere sammenlignet med andre nordiske land. Dette kan ha sammenheng med Telenors sterke stilling i markedet og at det i Norge er relativt sett høye ADSL-priser. En annen mulig faktor som kan bremse utviklingen i bredbåndsmarkedet, er at innføring av bredbånd til fast månedspris i stedet for Internett-aksess med tellerskritt, i hvert fall til å begynne med, medfører reduserte inntekter for de etablerte teleaktørene. I tillegg kreves investeringer for å kunne tilby den nye tjenesten. Ut fra denne analysen kan tellerskrittbaserte aktører ha en økonomisk interesse av å opprettholde dagens situasjon lengst mulig. Telenor og andre i Norge ser for tiden nærmere på erfaringene med bruksuavhengige prisingsmodeller.

Det er en utfordring å utvikle telepolitikken slik at det legges til rette for styrket konkurranse, og dermed lavere priser på tjenestene. Telenor og andre arbeider løpende med å vurdere konkurransesituasjonen i ulike deler av telemarkedet og eventuelle tiltak. Bl.a. fokuseres det på tilgang til det faste aksessnett, markedene for overføringskapasitet og tilgang til Internett. Det arbeides også med sikte på å kunne legge fram forslag til Stortinget om ny regulering av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester.

3. Det hersker en viss usikkerhet om hvilke nyttevirkninger bredbånd vil ha for brukerne til tross for dokumenterte eksempler på kostnadsbesparende og effektiviserende gevinster. Selv om det finnes mange gode lokale bredbåndsinisiativ i Norge, er det fortsatt usikkerhet blant kommuner, lokale statlige etater og lokalt næringsliv om hvordan man kan gå fram for å få etablert bredbåndskommunikasjon. En undersøkelse foretatt våren 2001 i 70 kommuner indikerer at bredbånd ikke står på dagsorden i mange kommuner, og at det ikke er budsjettert med utgifter til bredbånd i inneværende år. Det er et stort behov for informasjon fra myndighetene, organisasjoner og mar-

kedsaktørene.

Det er en utfordring å skape etterspørsel både i bedrifts- og privatmarkedet. I privatmarkedet mangler det fortsatt gode tjenester og innhold som vil gjøre bredbånd interessant for folk flest. Det forsinker også utbredelsen i privatmarkedet at mange bredbåndstilbydere utelukkende velger å satse på bedriftsmarkedet. Betydelige nasjonale innholdsleverandører som NRK og TV2 finner det vanskelig å finansiere sine satsinger på nettet. Det er imidlertid sannsynlig at NRK og TV2, som leverandører av innhold med bred appell i privatmarkedet, ved å levere dette over nett, vil kunne spille en vesentlig rolle som drivere av bredbåndsutbygging i privatmarkedet. Samtidig reiser formidling av innhold over nett en rekke problemstillinger i forhold til betalingsløsninger og rettigheter. Det er viktig at innholds- og infrastrukturleverandørene samarbeider for å komme fram til hensiktsmessige løsninger innenfor disse områdene. For å avhjelpe situasjonen på innholdsområdet ønsker regjeringen å opprette et langsiktig program for elektronisk innhold med fokus på FoU, nærings- og tjenesteutvikling.

4. Tilbudet av framføringsveier for telenett må være effektivt og rimelig. Aktørene har hittil stort sett vært lite samkjørte om utbygging av framføringsveier for telenett – slik at etableringen av framføringsveier for telenett ikke har blitt samordnet på den samfunnsøkonomiske beste måten. Samferdselsdepartementets rapport av august 2001 om framføringsveier for telenett inneholder forslag til tiltak for å få til en felles utnyttelse av eksisterende og nye framføringsveier. Rapporten vil bli fulgt opp i tiden framover.

I den foreliggende situasjon anser regjeringen at det er nødvendig å gå systematisk og bredt fram for å stimulere bredbåndsutbyggingen. Målene i handlingsplanen bør stå fast. Hvis forholdene blir lagt til rette for aktørene, er det grunn til å tro at det på noe lenger sikt vil bli gode reelle bredbåndsalternativer i Norge.

2.4 Økt FoU i næringslivet og satsing på forskningsbasert nyskaping

Den samlede norske satsingen innen forskning og utvikling (FoU) er lavere enn i de fleste andre OECD-land, noe som til dels skyldes at næringslivet i Norge investerer mindre i FoU. En spesielt viktig utfordring for Norge er derfor å øke

næringslivets egen FoU-innsats og kommersialiseringen av denne. Regjeringen er opptatt av å innrette de statlige virkemidlene slik at de i størst mulig grad bidrar til dette.

Norge er ikke kommet tilstrekkelig langt i å utnytte det potensiale for verdiskaping som ligger i en økt grad for kommersialiseringen av forskningen. Det er et faktum at norske forskningsmiljøer har en lavere grad av patentering enn tilsvarende miljøer i andre land og at antallet bedrifter som er etablert med utgangspunkt i våre forskningsmiljøer er relativt lavt sett i en internasjonal sammenheng. Skal situasjonen endres er det nødvendig at det skapes en større kontaktflate mellom industri og næringsliv på den ene siden og forskningsmiljøene på den andre siden.

De senere år er det en rekke positive trekk som gir et bedre utgangspunkt for en mer systematisk tilnærming til arbeidet med innovasjon og økt verdiskaping:

- etablering av forskningsparker og innovasjonssentra i tilknytning til universitets- og høyskolemiljøer
- samarbeid med næringslivsinteresser, der flere av disse nå er i ferd med å finne en organisatorisk form og får et grunnlag som det er viktig å bygge videre på
- enkelte suksesshistorier som viser at det er mulig å arbeide med kommersialisering som målsetting for sin forskning, der det synes å finne sted en kulturendring og innsats for å systematisere arbeidet med nyskaping
- etablering av offentlige programmer som FORNY og FUNN som har vært effektive
- økt tilgjengelighet av risikovillig kapital gjennom etablering av private/halvstatlige fond

Regjeringen mener det er viktig både å styrke eksisterende bedrifters bruk av kunnskap og FoU, men også at man får til nyskaping og nyetableringer i de kunnskapsbaserte sektorene som nå står overfor stor vekst, bl.a. bioteknologi og informasjonsteknologi. Slike sektorer vil stå for en stadig økende del av veksten i økonomien og er av avgjørende betydning for et land som ønsker å ha et kunnskapsbasert næringsliv. Bedrifter med utspring i forskningsinstitusjoner og fra forskningsintensive virksomheter er særlig verdifulle i denne sammenheng.

Fokuset på den lave andelen FoU i næringslivet var bakgrunnen for nedsettelsen av Hervik-utvalget i 1999. Utvalgets rapport Ny giv for nyskaping, ble lagt fram i mars 2000 og skisserer en rekke tiltak for å stimulere til økt privatfinansiering av FoU.

Utvalgets hovedforslag var å etablere en ordning med fradrag i betalbar skatt for FoU-utgifter. Utvalget gikk inn for at både bedriftenes egne FoU-prosjekter (solo-prosjekter) og bedrifters kjøp av forskningstjenester (samarbeidsprosjekter) skulle kunne få tilskudd. Det ble lagt opp til at maksimal støtte skulle være 25 pst. av totalprosjektet med terskelverdi for totalprosjektene på 4 mill. kroner for soloprosjekter og 8 mill. kroner for samarbeidsprosjekter.

Regjeringen valgte i 2000 ikke å gå inn for en skatteordning som Hervik-utvalget foreslo, men etablerte en ny tilskuddsordning for støtte til næringslivets kjøp av FoU fra forskningsmiljøene (FUNN). FUNN-ordningen trådte i kraft 1. juli 2001.

FUNN (FoU i næringslivet)

FUNN har i 2001 en ramme på 200 mill. kroner og forvaltes av Norges forskningsråd, som har opprettet en egen administrasjon for ordningen. Søknadsbehandlingen foretas i stor grad av SNDs distriktskontorer.

Bedriftene kan gjennom FUNN få støtte til kjøp av FoU fra universiteter, institutter eller høyskoler, begrenset til 25 pst. av totalkostnadene i prosjektet og til 1 mill. kroner pr. bedrift. Det er ingen utvelgelse basert på tematiske områder eller teknologier/bransjer. Det meste av søknadsprosessen foregår elektronisk og behandlingstiden er kort (to uker).

FUNN-sekretariatet mottok i løpet av de to første månedene ordningen virket rundt 200 søknader hvorav de fleste oppfyller ordningens kriterier. Søkermassen er godt fordelt utover landet. Det er i løpet av de første 2 månedene godkjent prosjekter som utgjør rundt 100 mill. kroner i tilskudd, hvorav ca. 30 mill. kroner går til bedrifter i Oslo og Akershus.

Skattefradrag for FoU-utgifter

I forbindelse med behandlingen av SND-meldingen (St.meld. nr. 36 for 2000-2001) og revidert budsjett 2001 (St.prp. nr. 84 for 2000-2001) vedtok Stortinget å be regjeringen om å komme med forslag om innføring av en ordning med skattestimulering av bedriftsbasert FoU fra 2002 i tråd med flertallsforslaget i Hervik-utvalget. Regjeringen foreslår at det innføres en slik ordning i 2002. Det vises til nærmere omtale av forslaget i St.prp. nr. 1 for 2001-2002 Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Med bakgrunn i forslaget om å etablere en ordning med skattestimulering av bedriftsbasert FoU i

2002, vil det ikke være behov for FUNN-ordningen som foreslås avvirket.

Øvrige tiltak

Hervik-utvalget var opptatt av at en rekke virkemidler må tas i bruk for å få økt innsats og engasjement for FoU i næringslivet. Konkret mente utvalget at Norges forskningsråds programmer for næringsrettet FoU skulle styrkes, og at fokuset på strategiske universitetsprogrammer måtte økes. Videre var utvalget opptatt av å styrke Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds (SNDs) ordninger for nyskaping og entreprenørskap og la vekt på at virkemidlene må kunne støtte nyetableringer også inn i den tidligere kommersialiseringsfasen fram til de nystartede virksomhetene kan få tilgang på venturekapital. Utvalget pekte også på områder der lover og regler kan påvirke samfunnets evne til å frambringe nyskaping og næringsvirksomhet.

Regjeringen mener Nærings- og handelsdepartementets tilskudd til næringsrettet forskning gjennom Norges forskningsråd er av avgjørende viktighet for å stimulere til utvikling og bruk av kunnskap og FoU og foreslår å bevilge 939 mill. kroner til denne virksomheten i 2002. Det legges særlig vekt på å styrke innsatsen innen kommersialisering av FoU og forskningsinnsatsen innen IKT, bioteknologi og materialforskning. Dette er grunnleggende teknologier av avgjørende betydning for å utvikle næringsliv i sektorer som nå står overfor stor vekst.

For at samfunnet skal få den fulle gevinsten av økt forskningsinnsats, er det viktig at det også fokuseres på å ta kunnskapen i bruk. I St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, gis det to hovedmål for SNDs virksomhet: økt innovasjonsevne og høyere kompetansenivå blant små og mellomstore bedrifter. Ved en slik reorientering skal en større del av ressursene som kanaliseres gjennom SND, bidra til at forskningsinnsatsen gir økt verdiskaping i næringslivet. SND skal bli en mer proaktiv organisasjon som legger til rette for gode koblinger i innovasjons- og kompetansemiljøer og kunnskapsbasert næringsliv. Sentrale virkemidler for å få dette til vil være FORNY (samarbeidsprosjekt mellom SND og Norges forskningsråd for å øke nyskapingen og kommersialiseringen av forskningsresultater), forsknings- og utviklingskontrakter og såkornfondene. For ytterligere å styrke dette feltet foreslås det innenfor rammene av SNDs landsdekkende og distriktsrettede virkemidler opprettet to innovasjonsordninger som SND kan benytte

til tilskudd, risikolån og garantier. Dette gir SND vesentlig mer frihet enn tidligere til å sette sammen finansielle løsninger som er tilpasset det enkelte prosjekt. Sammen med en mer aktivt oppsøkende organisasjon vil en slik økt handlefrihet gi gevinster i form av et bedre tilbud til kunden.

Det nye investeringsselskapet, som Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet er i ferd med å etablere, har som hovedmål å styrke forvalter- og eiermiljøene innenfor venturemarkedet, slik at aktørene i dette markedet i større grad kan nyttiggjøre seg den kunnskap som utvikles i FoU-miljøene. Investeringsselskapet vil, sammen med private investorer, etablere bransjefond innenfor næringsklynger hvor Norge står sterkt i dag og innenfor områder som har forutsetning for å bli sterke i framtiden.

Regjeringen legger stor vekt på et aktivt samarbeid mellom Norges forskningsråd, SND og Norges Eksportråd for å utnytte potensialet i virkemiddelapparatet effektivt. Både Norges forskningsråd og Eksportrådet skal benytte SNDs lokalkontorer som førstelinjetjeneste overfor bedriftene slik at disse kan ha én innfallsport til virkemiddelapparatet. Særlig for mindre bedrifter er det en forutsetning at terskelen for å få assistanse er så lav som mulig. Regjeringen er også opptatt av at det offentlige virkemiddelapparatet tar i bruk Internett og elektroniske tjenester for å lette tilgjengeligheten for brukerne. Bl.a. har den nye FUNN-ordningen, jf. omtale over, en søknadsprosess som stort sett foregår elektronisk og der søkerne får svar i løpet av få uker.

2.5 Sjøsikkerhet og skipsfartspolitik

2.5.1 Sjøsikkerhet – Regjeringens satsing på styrking av sjøsikkerhet og beredskap langs norskekysten

På bakgrunn av de tragiske forlisene langs norskekysten vinteren 1999 og 2000 ga regjeringen i St.prp. nr. 84 for 2000-2001 en foreløpig orientering av arbeidet med å vurdere tiltak for å styrke sikkerheten og beredskapen til sjøs. 28. juni 2001 la regjeringen fram sin handlingsplan for økt sikkerhet og beredskap langs kysten. Planen tar utgangspunkt i tiltak for å forebygge ulykker til sjøs, men retter seg også mot nødvendig styrking av beredskapssituasjonen når ulykker først har skjedd. En helhetlig omtale av planen er tatt inn i St.prp. nr. 1 for 2001-2002 for Miljøverndepartementet. Planen omfatter bl.a. tiltak som hører under ansvarsområdene til Nærings- og handels-

departementet, Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet, og som regjeringen vil iverksette fra 2002. Tiltakene vil i hovedsak være forebyggende, som styrking av krav til skip og drift av skip, styrket og utvidet trafikkontroll for hele norskekysten, spesialmerking av hurtigbåtleder og forsering av arbeidet med elektroniske sjøkart. I tillegg vil regjeringen styrke oljevernberedskapen og foreta en styrking av tilsynet med skip og drift av skip ved å intensivere antallet uanmeldte tilsyn som et tillegg til regulære kontroller.

Forebyggende tiltak

Styrking av krav til skip og drift av skip

Tiltaket hører under Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde, og vil innbefatte Sleipner-kommisjonens anbefalinger rettet mot bedring av sikkerheten for passasjerskip, spesielt hurtigbåter. Oppfølgingen vil skje i regi av en tiltaksplan utarbeidet av Sjøfartsdirektoratet. Det tas utgangspunkt i at regelverket fastsettes internasjonalt i FNs sjøfartsorganisasjon IMO og innføres i det norske regelverket. Der det anses nødvendig, vil kravene vurderes fastsatt som særnorske krav.

Regjeringens generelle styrking av arbeidet med sikkerhet til sjøs vil også medføre satsing på å utarbeide motiverende tiltak for å sikre en total sikkerhetskultur i næringen. Et viktig element i dette arbeidet er etablering av en database med kvalitetsrederier som kan motiveres og gis anerkjennelse for sitt ekstraordinære sikkerhetsarbeid. Et slikt tiltak vil bidra til å flytte fokus fra lavstandard skipsfart til kvalitetsrederier. Videre vil Sjøfartsdirektoratet videreføre arbeidet med å etablere et sikkerhetsregnskap. Hensikten med tiltaket er å utarbeide et effektivt redskap for å måle og styre arbeidet med økt sikkerhet til sjøs og beskyttelse av det marine miljøet. Sikkerhetsregnskapet forventes å gi en oversikt over ressursene som brukes innen tilsynsvirksomheten og hvilke resultater disse kan måles opp mot. En slik oversikt vil forbedre mulighetene for strategisk planlegging og gjennomføring av effektive tiltak for å styrke sikkerheten til sjøs.

Styrket og utvidet trafikkontroll for hele norskekysten

Tiltaket hører innunder Fiskeridepartementets ansvarsområde. Automatic Identification Systems (AIS) er et hjelpemiddel for å identifisere og overvåke skip og dermed bedre sjøsikkerheten. Syste-

met har også en funksjon for å avverge faren for kollisjoner mellom skip. FNs maritime sjøfartsorganisasjon IMO vedtok i desember 2000 at AIS fra 2003 gradvis skal innføres for store deler av verdens handelsflåte. Kystverket vil ha ansvar for AIS-systemet.

For at myndigheter på land skal kunne bruke systemet og ha oversikt over trafikken langs kysten, må kysten være dekket av AIS-basestasjoner. Systemet krever at så vel skip som trafikksentraler og andre anlegg har installert utstyr som muliggjør slik overvåkning.

Det er tatt initiativ til samarbeid mellom Fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet for hvordan norskekysten best skal kunne dekkes av et AIS-system. Den nødvendige investeringen for å etablere AIS-stasjoner vil også komme Sjøforsvaret og andre myndigheter til gode. Saken omtales nærmere i budsjettproposisjonen til Fiskeridepartementet.

Spesialmerking av hurtigbåtleder

Tiltaket hører under Fiskeridepartementets ansvarsområde. Behovet for sikker navigasjon i høye hastigheter setter særlig krav til merking av farledene. Regjeringen har vurdert behovet for bedret oppmerking av flere hurtigbåtleder og besluttet å gjennomføre en bedre oppmerking av hurtigbåtleder. Tiltaket er i tråd med anbefalingene fra Sleipner-kommisjonens rapport. Saken omtales nærmere i budsjettproposisjonen til Fiskeridepartementet.

Forsering av arbeidet med elektroniske sjøkart

Tiltaket hører under Miljøverndepartementets ansvarsområde. Stortinget har gjennom statsbudsjettet for 2001 økt innsatsen til sjøkartlegging med 20 mill. kroner. Stortinget har samtidig bedt regjeringen om å trappe opp og fullføre elektronisk sjøkartlegging av norskekysten innen 2006. For å kunne gjennomføre de foreslåtte tiltakene innen tidsfristen, må Kartverkets budsjetttramme økes.

Arbeidet med elektroniske sjøkart innebærer en overgang fra papirkart til digitale sjøkart. Dette vil gi en mer sikker ferdsel for sjøfarende. Tiltaket medfører en stor produksjon av geografiske data, dels gjennom nye målinger med moderne metoder og dels ved digitalisering av eksisterende papirkart.

Regjeringens satsing på å dekke norskekysten med elektroniske sjøkart i løpet av 2006 har som mål å etablere en digital geografisk infrastruktur

som vil gi sikrere og mer effektiv ferdsel til sjøs. I tillegg vil tiltaket medføre økt mulighet til å unngå miljøkatastrofer som følge av grunnstøtinger. Tiltaket har også et stort verdiskapingspotensial for privat virksomhet. Regjeringens satsing vil medføre at området fra svenskegrensen til og med Trøndelag vil være dekket allerede i løpet av 2003. Saken omtales nærmere i budsjettproposisjonen til Miljøverndepartementet.

Beredskap ved ulykker og andre tiltak

Styrking av oljevernberedskapen

Tiltaket hører under Miljøverndepartementets ansvarsområde. Statens forurensningstilsyn (SFT) har utarbeidet en miljørisiko- og beredskapsanalyse av oljeforurensning langs kysten. Denne analysen har gitt en mer presis forståelse av hvor omfattende den statlige beredskapen bør være for å ivareta den miljørisiko staten er ansvarlig for, og gir derfor et bedre underlag enn tidligere for å vurdere behovet for endringer av statens beredskap.

Vurderingene som er foretatt på bakgrunn av SFTs analyse og erfaringene etter forlisene av Green Ålesund og John R, viser at det er behov for å øke statens beredskapsnivå overfor større tilfeller av akutt forurensning. Det vil være behov for å kjøpe inn nytt utstyr over en 3-års periode utover dagens nivå for innkjøp. Videre vil det være behov for å doble utskiftingstakten av utstyret fra ca. 3 pst. pr. år til ca. 6 pst. pr. år. Et godt beredskapsnivå fordrer også at mannskap blir øvet og opplært, at utstyr blir prøvd og testet og at SFT har tilfredsstillende avtaler med sine statlige og kommunale samarbeidspartnere. Siden tiltaket har som formål å øke det statlige beredskapsnivået, er det ikke forutsatt kommunale egenandeler ved finansieringen.

Styrking av tilsyn med skip og drift av skip

Sjøfartsdirektoratet gjennomfører som fagmyndighet under Nærings- og handelsdepartementet tilsyn og kontroll med den tekniske standarden og driften av norske skip. Sleipner-kommisjonen anbefalte i sin rapport å styrke direktoratets tilsynsvirksomhet. Regjeringen ser nødvendigheten av å legge om tilsynsprinsippene slik at man i tillegg til periodiske inspeksjoner og revisjoner også inkluderer flere uanmeldte tilsyn. Omleggingen av tilsynsprinsippene vil skje i tråd med de internasjonale forpliktelser Norge er bundet til.

Tiltaket vil sikre at regelverket etterleves ved å bevisstgjøre aktørene i næringen om deres ansvar for sikkerhet til sjøs. Ved å styrke antall uanmeldte tilsyn, kan man i størst mulig grad sikre at kravene til bl.a. skipenes tekniske standard, utstyr, bemanning og drift er tilfredsstillende til enhver tid, og at nødvendige forbedringer gjennomføres.

En omlegging av tilsynsprinsippene vil videre medføre en rekke fordeler for tilsynsmyndigheten og næringen. Bl.a. vil tiltaket gjøre det enklere å identifisere kvalitetsrederier og prioritere en intensiv oppfølging der det er behov for det. Videre får en rasjonalisert tilsynsressursene ved å samordne uanmeldte og periodiske besiktelser og revisjoner for det enkelte skip. Erfaringene fra tidligere besiktelser og revisjoner for det aktuelle skip og rederi styrer hyppigheten av uanmeldte tilsyn og omfanget av og fokuseringen ved besiktelser og revisjoner. Resultater fra besiktelser vil kunne brukes aktivt ved revisjoner for å motivere rederier til å etablere en bedre sikkerhetskultur.

2.5.2 Norsk skipsfartspolitik – rammebetingelser

Norge er verdens tredje største skipsfartsnasjon med en flåte på 52 mill. dødvekttonn, derav vel 33 mill. under norsk flagg. Skipsfartstjenester utgjør om lag 52 pst. av Norges samlede tjenesteeksport og brutto fraktinntekter var i 2000 på om lag 71 mrd. kroner.

Det maritime miljøet utgjør en komplett næringsklynge i Norge. Klyngen består av et bredt spekter av bedrifter innenfor skipsfart, skipsindustri og maritime tjenester. I tillegg er det en rekke forskningsinstitusjoner, utdanningsinstitusjoner, interesseorganisasjoner og myndigheter som spesialiserer seg og har bred kompetanse på maritim virksomhet.

Skipsfarten er en internasjonal næring og opererer i et konkurranseutsatt marked. EUs retningslinjer for offentlig støtte til rederivirksomhet fra 1997 tar utgangspunkt i at samlet nasjonalt støttebeløp uansett støtteform maksimalt kan utgjøre summen av ordinære skatter og sosiale avgifter knyttet til arbeidskraft og ordinær selvkapsskatt til rederiene. EØS-avtalens regler om offentlig støtte forbyr i utgangspunktet driftsstøtte. Fra 1. januar 2001 tillates det offentlig støtte i form av ren driftsstøtte utelukkende til rederivirksomhet. Bakgrunnen for denne støttepolitikken er bl.a. kostnadsulempen rederiene har ved bruk av EU-registre i forhold til registre i bekvemmelighetsland, behovet for å opprettholde maritim kompetanse innen EU og ivareta sikker-

het og miljø til sjøs. En rekke europeiske land har valgt å nærme seg EUs maksimale støttegrense, senest Sverige med nettolønnsordning for sine sjøfolk i utenriksfart inkludert fergerederiene fra 1. oktober 2001.

Som varslet i St.prp. nr. 84 for 2000-2001 har situasjonen for de norske fergerederiene i internasjonal rutefart mellom de nordiske land blitt tatt spesielt opp og vurdert. Regjeringen har besluttet å foreslå en ordning for de norske fergerederiene som sikrer mer likeverdighet sammenlignet med rammebetingelsene for tilsvarende rederier i de øvrige nordiske land. Forslaget innebærer at det opprettes en egen ordning for disse fartøyene samtidig som de tas ut av den nåværende refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Videre har regjeringen besluttet å ta ut brønnbåter og fartøyer i petroleumsvirksomhet fra refusjonsordningen. Brønnbåter er føringsbåter for levende fisk som betjener oppdrettsanleggene langs norskekysten. Disse fartøyene anses ikke å være konkurranseutsatt. Fartøyer i petroleumsvirksomhet omfatter i hovedsak NOR- og NIS-registrerte spesialskip. Disse fartøyene opererer innen en virksomhet som må forventes å kunne bære et normalt kostnadsnivå uten offentlige driftsstøtteordninger.

Regjeringen vurderer å sette ned et utvalg som skal vurdere norsk skipsfartspolitik. Målet for utvalgets arbeid er å analysere og framlegge forslag til tiltak for å styrke norsk skipsfarts konkurranseevne sammenlignet med våre konkurrenter, spesielt i Europa.

Innen EU arbeides det med en rekke tiltak for å få mer transport over fra land til sjø. En interdepartemental samordningsgruppe, under ledelse av Fiskeridepartementet, vurderer den nasjonale havnestrukturen. Nærings- og handelsdepartementet anser det som viktig med en politikk som fører til mer transport på sjøen.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

Ny budsjettstruktur

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 220 for 1999-2000 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000, ble Nærings- og handelsdepartementet tilført nye arbeidsområder og ressurser fra 1. juli 2000. På denne bakgrunn ble det utarbeidet en ny strategi for departementets virksomhet. Med basis i ny strategi, en ny målstruktur departementet og med sikte på å oppnå en klarere sammenheng mellom målformuleringer på de ulike nivåer i St.prp. nr. 1

har departementet gjennomført et prosjekt som har munnet ut i forslag om relativt store endringer i departementets budsjettstruktur. Antall programkategorier er redusert fra ni til fire. Som følge av dette har et betydelig antall kapitler fått nytt nummer. Innenfor kapitlene er det også foretatt enkelte endringer. Noen få kapitler og poster

er slått sammen. For å gjøre det enklere å sammenholde regnskapsbeløp for 2000 og bevilgede beløp for 2001 med budsjettforslag for 2002, er de to førstnevnte størrelser innarbeidet under kapitler og poster i henhold til den nye budsjettstrukturen selv om de er bevilget på andre – gamle – kapitler og poster.

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Administrasjon					
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	167 166	182 100	186 100	2,2
	<i>Sum kategori 17.00</i>	<i>167 166</i>	<i>182 100</i>	<i>186 100</i>	<i>2,2</i>
Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser					
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	151 847	153 000	169 300	10,7
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	82 139	74 550	84 850	13,8
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)		141 516	160 300	13,3
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	130 318	130 850	139 500	6,6
0906	Bergvesenet (jf. kap. 3906)	13 991	13 200	13 850	4,9
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	205 894	201 100	224 600	11,7
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	6 817	6 750	7 450	10,4
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	307 348	290 000	249 300	-14,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformid- ling	13 100	11 800	13 000	10,2
0913	Standardisering	34 000	26 000	26 000	0,0
0914	Spesielle IT-tiltak	29 487	42 900	65 900	53,6
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>974 941</i>	<i>1 091 666</i>	<i>1 154 050</i>	<i>5,7</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
	Forskning, nyskaping og internasjonalisering				
0920	Norges forskningsråd	858 800	922 500	939 000	1,8
0921	Øvrige forskningsformål	16 359			
0922	Norsk Romsenter	231 500	246 700	259 100	5,0
0923	Forsknings- og utviklings- kontrakter	148 901	151 000	165 000	9,3
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	250 825	516 800	583 800	13,0
0927	Språkteknologisenter	25 000			
0928	FoU-prosjekter i næringslivets regi		200 000		-100,0
0929	Bedriftsrettet kompetanse- overføring	68 700	49 300	50 800	3,0
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere	15 156	15 050	15 650	4,0
0934	Internasjonaliseringstiltak	293 016	227 600	254 200	11,7
0935	Internasjonale investeringstiltak	80 000	33 284	32 600	-2,1
0936	Investeringselskap		2 450 000		-100,0
0937	Reiselivstiltak	96 025	101 300	121 500	19,9
0938	Omstillingstiltak			40 000	
0939	Støtte til skipsbygging	689 850	1 200	1 500 000	124 900,0
2420	Statens nærings- og distriktsutvi- klingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	26 176 218	44 454 000	42 874 500	-3,6
2460	Garanti-Instituttet for Eksport- kreditt (jf. kap. 5460)	527 538	245 000	45 000	-81,6
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>29 477 888</i>	<i>49 613 734</i>	<i>46 881 150</i>	<i>-5,5</i>
	Statlig eierskap				
0947	Norsk Vekst ASA (jf. kap. 3947)	3 285			
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			12 500	
0951	Store Norske Spitsbergen Kulkom- pani A/S	154 000	61 000		-100,0
0952	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	39 650	40 000		-100,0
0953	Kings Bay AS	13 000	11 000	13 000	18,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
0955	Norsk Koksverk	4 085			
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	247			
0960	Raufoss ASA	410 000			
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>624 267</i>	<i>112 000</i>	<i>25 500</i>	<i>-77,2</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>31 244 262</i>	<i>50 999 500</i>	<i>48 246 800</i>	<i>-5,4</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>31 244 262</i>	<i>50 999 500</i>	<i>48 246 800</i>	<i>-5,4</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-29	Driftsutgifter	740 179	882 750	987 600	11,9
30-49	Investeringer	10 574	13 916	14 200	2,0
50-59	Overføringer til andre statsregns- kaper	1 862 159	1 252 000	2 826 500	125,8
70-89	Overføringer til andre	2 048 714	2 171 634	1 989 700	-8,4
90-99	Lånetransaksjoner	26 582 636	46 679 200	42 428 800	-9,1
	Sum under departementet	31 244 262	50 999 500	48 246 800	-5,4

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	9 015	18 700	3 000	-84,0
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	162 080	153 000	169 200	10,6
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	55 819	51 400	59 400	15,6
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)		390 100	397 950	2,0
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	35 023	31 600	33 200	5,1

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3906	Bergvesenet (jf. kap. 906)	1 028	700	750	7,1
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)	159 909	140 900	151 000	7,2
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)	9 957	10 000	10 200	2,0
3930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)	21			
3947	Norsk Vekst ASA (jf. kap. 947)	338 374			
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950)			10 000	
3958	Kapital, diverse ventureselskap	85 000			
3960	Raufoss ASA	180 000			
3967	Norsk Jetmotor AS	726			
5320	Statens nærings- og distriktsutvi- klingsfond (jf. kap. 2420)	25 775 970	43 995 300	42 465 000	-3,5
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkre- ditt (jf. kap. 2460)	1 434 599	386 300	412 400	6,8
	<i>Sum Ordinære inntekter</i>	<i>28 247 521</i>	<i>45 178 000</i>	<i>43 712 100</i>	<i>-3,2</i>
Renter og utbytte m.v.					
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	616 002	1 015 000	1 040 000	2,5
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvalt- ning (jf. kap. 950)	982 412	1 377 000	1 568 500	13,9
	<i>Sum Renter og utbytte m.v.</i>	<i>1 598 414</i>	<i>2 392 000</i>	<i>2 608 500</i>	<i>9,1</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>29 845 935</i>	<i>47 570 000</i>	<i>46 320 600</i>	<i>-2,6</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>29 845 935</i>	<i>47 570 000</i>	<i>46 320 600</i>	<i>-2,6</i>

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)				
Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2001	Forslag 2002	Anslått termin for utbetaling/dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	132 500	107 500	2003
923/70	Forsknings- og utviklingskontrakter, tilskudd	140 000	140 000	2003-04
930/70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, tilskudd til utviklingsarbeider	750	750	2003-04

Den delen av fullmakten til Norges forskningsråd som knytter seg til Haldenprosjektet, faller bort i 2002. Rammen for Forskningsrådets ordinære tilsagnsfullmakt foreslås videreført med 107,5 mill. kroner. De øvrige fullmaktene i oversikten foreslås videreført med samme nominelle beløp som i 2001, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer, og fra 2002 også skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke framtidige underskudd på en avregnings-

konto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VI, 2.

Det har gjennom flere år blitt gitt en tilsagnsfullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, på 2,5 mill. kroner. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50-89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 2,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VII.

5 Oversikt over garantifullmakter

(i 1 000 kr/SEK/USD/EURO)					
Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2000	Samlet garanti-ansvar pr. 31.12.2000	Fullmakt for nye garantitilsagn for 2001	Forslag til nye garantitilsagn for 2002	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2002
<i>Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), realinvestering og driftskapital</i>	8 266	67 769	40 000	40 000	147 800
<i>Industribanken/SND, statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S</i>	0	56 837	0	0	ca. 45 000
<i>Svensk-norsk Industrifond, låneoptak</i>	0	0	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾

(i 1 000 kr/SEK/USD/EURO)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2000	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2000	Fullmakt for nye garantitil- sagn for 2001	Forslag til nye garantitilsagn for 2002	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2002
<i>Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK),</i>					
a) Den alminnelige ord- ning (Samfunnsdelen og Gammel alminnelig ordning) ²⁾	109 986	18 053 500	3)	4)	40 000 000 ⁴⁾
b) SUS/Baltikum- ordningen	739	1 625 900	5)	5)	3 000 000 ⁵⁾
c) Garantier ved investe- ringer i og eksport til utviklingsland	13 790	1 337 000	6)	6)	1 500 000 ⁶⁾
d) Gammel særordning for utviklingsland	0	25 300	0	0	25 300
e) Anbudsgarantiordnin- gen	4 139	18 800	0	0	ca. 15 000
<i>Andre garantier:</i>					
- Garanti for lån til Est- land, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania	0	USD 17 750	0	0	USD 17 750
- Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garan- tikapital		EURO 184 370	0	0	EURO 184 370
- Baltisk investeringslån	0	EURO 11 340	0	0	EURO 5 650
- Garanti for lån til NOAH AS	0	140 440	0	0	140 440

¹⁾ Samlet ramme for garantier og tilsagn på 80 mill. svenske kroner (SEK).

²⁾ Beløpene er eksklusiv Forretningsdelen som ble skilt ut fra GIEK ved utgangen av 2000.

³⁾ Samlet ramme for garantier og tilsagn for 2001 ble økt fra 30 til 35 mrd. kroner ved behandlingen av Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

⁴⁾ Samlet ramme for garantier og tilsagn foreslås økt til 40 mrd. kroner.

⁵⁾ Samlet ramme for garantier og tilsagn på 3 mrd. kroner.

⁶⁾ Samlet ramme for garantier og tilsagn på 1,5 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

SND – landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

Ordningen foreslås videreført med en ramme for 2002 på 40 mill. kroner, jf. nærmere omtale under kap. 2420, post 55 og Forslag til vedtak VIII, 1.

Industribanken/SND, statsgaranti for tidligere innlån i Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. SND overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993. Ved utløpet av 2000 var SNDs brutto utestående obligasjonsgjeld på ca. 326 mill. kroner. SND har imidlertid kjøpt tilbake store deler av disse obligasjonene. SNDs netto utestående obligasjonsgjeld (fratrasket egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var på ca. 56 mill. kroner ved utløpet av 2000. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 2001. For 2002 vil det være tilstrekkelig med en garantiramme på om lag 45 mill. kroner.

Svensk-Norsk Industrifond (SNI)

Stortinget har de siste årene samtykket i at Nærings- og handelsdepartementet kan gi en garanti til SNI for låneopptak inntil motverdien av 80 mill. svenske kroner (SEK). Sammen med en svensk garanti på 20 mill. SEK gir dette fondet anledning til å låne ut noen av sine bundne midler og gjør det mulig for fondet å opprettholde normal utlånsaktivitet. Fullmakten har hittil ikke vært utnyttet. Fordelingen av garantiansvaret har sammenheng med at den norske stat dekket 20 pst. (50 mill. SEK) av grunnkapitalen i fondet og den svenske stat 80 pst. (200 mill. SEK). Bortsett fra 80/20-fordelingen er det lagt opp til at garantien skal følge normalvilkårene i økonomireglementet. Departementet må garantere for hvert enkelt låneopptak som SNI foretar. Dette innebærer at fullmakten til å garantere for SNIs låneopptak må fornyes hvert år i samsvar med § 8 i bevilgningsreglementet. Det foreslås at garantien fornyes for 2002 på tilsvarende måte som for 2001, jf. Forslag til vedtak VIII, 2.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

For GIEKs løpende ordninger Alminnelig ordning (Samfunnsdelen), SUS-Baltikum-ordningen og Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland vises det til nærmere omtale under kap. 2460 og Forslag til vedtak VIII, henholdsvis 3, 4 og 5. Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland er også nærmere omtalt under kap. 2460, mens Anbudsgarantiordningen er omtalt under kap. 934 Internasjonaliseringstiltak, post 70 Eksportfremmen- de tiltak.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S (GI)

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S ble etablert i 1975. Staten overtok alle aksjene i GI i 1983. Administrasjonen er tillagt GIEK. Samtlige garantier under instituttet er innfridd. Det er ikke aktuelt å gi nye garantier.

GI kan ikke oppløses på grunn av løpende rettstvister knyttet til Reksten-komplekset. Skifteretten vedtok i 1998 en utlodning fra Hilmar Rekstens særeiedødsbos konkursbo. Skifteretten vedtok ved denne utlodningen at GI ikke hadde krav på ytterligere dividende i konkursboet. GI mente skifterettens avgjørelse var basert på uriktig lovanvendelse og feil faktaforståelse og anket derfor i juli 1998 skifterettens avgjørelse til Gulating Lagmannsrett. Det er uenighet mellom Aker RGI og GI om instituttets rett til ytterligere dividende i boet. Aker RGI mener instituttet har mottatt 26 mill. kroner for mye og ikke har rett til ytterligere dividende. Aker RGI anla voldgiftssak mot Instituttet om dette i mai 1998. Voldgiftssaken ble stilt i bero i påvente av behandling av saken for Gulating Lagmannsrett. Gulating Lagmannsretts dom i saken i GIs favør ble anket av boet og Aker RGI. Ankesaken er ennå ikke behandlet.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil 27,5 mill. USD for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania

Norges andel av støtten utgjorde til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende ca. 189,75 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 165 for 1992-93. Latvia ønsket ikke sitt lån utbetalt. Det ble til sammen utbetalt ca. 20,5 mill. USD tilsvarende ca. 144 mill. kroner. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån

med løpetid inntil sju år. Albania fikk etter søknad i 1996 innvilget 10 års løpetid på bakgrunn av landets vanskelige økonomiske situasjon. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. Lånet til Romania på 2,7 mill. USD ble tilbakebetalt i desember 2000. Siste lån forfaller til betaling i 2006.

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital

Norge har delvis innbetalt sin eierandel av EBRDs grunnkapital, resten er garantikapital. Av Norges andel av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. EURO. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,87 mill. EURO. Til sammen utgjør det norske garantiansvaret dermed 184,37 mill. EURO.

Baltisk investeringslån

Under utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken (NIB) økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995-96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges samlede garantiansvar utgjorde EURO 11 340 000, men er i løpet av 2001 redusert til EURO 5 650 000.

Garanti for lån til NOAH AS

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990-91 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for Norsk avfallshandtering AS,

nå NOAH AS, som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er imidlertid foreslått en utbetalingsfullmakt for dekning av påløpt garantiansvar under ordningen for 2002, jf. Forslag til vedtak IV, 1.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av SND i 1993 ble det etablert særskilte tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettets kap. 2420, post 52. Til og med 1998 ble denne tapsfondsmodellen videreført med en tapsfondsbevilgning på 10 mill. kroner pr. år. Det ble ikke gitt bevilgning til tapsfond for denne ordningen i 1999. For 2000 og 2001 benyttes tapsfondsbevilgningen til risikolån under kap. 2420, post 51 som et felles tapsfond for risikolån og garantier. Denne ordningen foreslås videreført i 2002 under kap. 2420, ny post 55.

Det foreslås et tilskudd til risikoavsetningsfond til SUS/Baltikum-ordningen under GIEK på 45 mill. kroner. Tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetnings-/grunnfond som tidligere er bevilget over Utenriksdepartementets budsjett med til sammen 300 mill. kroner.

Videre er det foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på betalingsbalanselån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania og en avsetning på ca. 20,7 mill. kroner til dekning av eventuelle tap under garantiansvaret knyttet til Baltisk investeringslån.

Andre garantiliknende ordninger

(i 1 000 kr/SDR)

Betegnelse	Utbetalt i 2000	Samlet ansvar pr. 31.12.2000	Forslag til ramme for 2002	Totalramme i 2002
<i>Institutt for energiteknikk og Statsbygg, skade atomanlegg</i>	0	0	SDR 60 000	SDR 60 000
<i>Norsk Koksverk, miljøfullmakt tomt</i>	45 000	5 374		0
<i>Norsk Jern Eiendom AS, miljøfullmakt tomt</i>	472	7 317		0

Særskilt fullmakt for dekning av forsikringstilfelle

Atomenergilooven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Statens selvassurans omfatter Institutt for energiteknikk (IFEs) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager / deponi for lavt og middels aktivt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås satt til 60 mill. SDR for 2002, som tilsvarer om lag 681,7 mill. kroner etter kurs pr. 3. september 2001, jf. Forslag til vedtak IX og omtale under kap. 920, underpost 50.4. Fullmakten gis for ett år av gangen, og det samlede ansvar i 2002 blir dermed 60 mill. SDR.

Norsk Koksverk, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet fikk på statsbudsjettet for 1990 fullmakt til å garantere overfor kjøpere av deler av tomta til Norsk Koksverk A/S at de ble holdt skadesløse for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra miljømyndighetene knyttet til miljøforurensninger fra Koksverkets tidligere virksomhet, jf. St.prp. nr. 1 for 1989-90. Fullmakten ble begrenset til 100 mill. kroner, men var ikke tidsbegrenset. Fullmaktsrammen er senere utvidet i flere omganger til totalt 220 mill. kroner, senest ved St.vedt. 8. desember 1998. Utbetaling under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens forurensningstilsyn. For hvert av årene 1992-2001 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav i henhold til særskilt fullmakt. Tilsvarende fullmakt foreslås for 2002, jf. Forslag til vedtak IV, 2. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer sam-

tidig fullmaktsrammen for ordningen. Det var utbetalt til sammen ca. 219 mill. kroner under ordningen pr. 1 september 2001.

Norsk Jern Eiendom, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet ble i 1991 gitt fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom A/S at selskapet holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn knyttet til miljøforurensninger fra avfallsprodukter (tjære m.m.) som Norsk Koksverk A/S hadde gravd ned på tomta til Norsk Jern Eiendom. Fullmakten er begrenset til 10 mill. kroner og gjaldt opprinnelig fram til 31. desember 1995. Den er forlenget med uendret ramme, senest fram til utgangen av 2002, jf. St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000-2001. Det var utbetalt ca. 2,9 mill. kroner under ordningen pr. 1. september 2001. Ved utgangen av 2001 antar departementet at det vil være utbetalt til sammen ca. 5 mill. kroner. Utbetalingsfullmakt for 2002 er foreslått i Forslag til vedtak IV, 3.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementets § 7 slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30-49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- a) Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- b) Utbetaling på tilsagn om tilskudd gitt i 2001 må helt eller delvis kunne foretas i 2002 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49:

					(i 1 000 kr)
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2001	Forslag 2002	Begrunnelse for stikkordet
0900	21	Spesielle driftsutgifter	13 669	33 500	b
0909	71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR	0	120 000	b
0914	21	Senter for informasjonssikring	0	4 500	b
0914	22	Samordning av IT-politikken	2 969	7 900	b
0914	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon	0	53 500	b
0922	70	Tilskudd	0	259 100	a+b
0923	70	Tilskudd	99 844	165 000	b
0924	70	Tilskudd	0	25 900	b
0924	71	EUs rammeprogram for forskning og teknologi	26 402	557 900	b
0930	70	Utviklingsarbeider og stipend	3 208	8 100	b
0934	70	Eksportfremmende tiltak	2 980	194 000	b
0935	70	Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond	0	3 800	b
0938	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger	20 000	40 000	a+b
0950	21	Spesielle driftsutgifter	0	12 500	b
2420	70	Administrasjon	0	185 500	a+b

7 Fornyelse av offentlig sektor

Programmet for fornyelse av offentlig sektor ble formelt etablert i oktober 2000. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har hovedansvaret for programmet, men alle offentlige virksomheter skal involveres og være ansvarlig for å gjennomføre programmet på sine fagområder. Viktige utviklingstrekk i samfunnet begrenser mulighetene for fortsatt vekst i offentlige velferdstjenester. Omstilling og effektivisering av offentlig sektor er på denne bakgrunn vesentlig for å skape rom for å opprettholde og videreutvikle velferdstilbudene. Hovedmålene for fornyelsesprogrammet er følgende:

- organisasjon og tjenesteproduksjon skal være basert på brukernes behov
- ressurser skal overføres fra administrasjon til tjenesteproduksjon og fra sektorer med synkende behov til sektorer med økende behov
- effektivisering av ressursbruken og økt handlingsrom på alle nivåer

Nærings- og handelsdepartementet har i likhet med andre offentlige virksomheter ansvaret for tiltak på egne fagområder. Nedenfor gis en oversikt over departementets underliggende virksomheter. Videre er det redegjort for tiltakene i de virksomhetene som gjennomfører organisatoriske omlegginger som bidrag til målsettingene i fornyelsesprogrammet.

Oversikt over underliggende virksomheter

Oversikt over Nærings- og handelsdepartementets underliggende virksomheter (etater) med beskrivelse av hovedoppgaver, utførte årsverk pr. mars 2001 og forslag til driftsbudsjett for 2002:

Virksomhet	Hovedoppgaver	Årsverk pr. mars 2001	Foreslått driftsbudsjett (post 01) for 2002
<i>Bergmesteren for Svalbard</i>	Administrerer Bergverksordningen for Svalbard, som bl.a. regulerer utnyttelsen av de geologiske ressursene på øygruppen.	2	1 800 000 ¹⁾
<i>Bergvesenet</i>	Forvalter bergverkslovgivningen og fører tilsyn med undersøkelser av mineralforekomster og drift av bergverk.	16	9 450 000
<i>Brønnøysund-registrene</i>	Forvaltningsoppgaver vedrørende etableringskontroll, registrering og ajourhold av data om foretak og juridiske enheter, samordning og forenkling av datautveksling, tinglysningsheftelser m.m.	332	153 700 000
<i>Garanti-Instituttet for Eksportkreditt</i>	Tilbyr eksportkredittforsikringer, eksportgarantier og produkter tilknyttet dette.	37	40 500 000
<i>Justervesenet</i>	Ansvar for måleteknisk infrastruktur og akkreditering.	94	84 750 000
<i>Norges geologiske undersøkelse</i>	Samler inn og forvalter kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann.	198	103 700 000
<i>Sjøfartsdirektoratet</i>	Arbeider med å sikre liv, helse, eiendom og det marine miljø i tilknytning til skip, fiskefartøyer, flyttbare oljeplattformer og fritidsfartøyer.	302	216 300 000
<i>Skipsregistrene</i>	Realregistre over norske skips eier- og kreditorforhold.	10	7 450 000
<i>Statens veiledningskontor for oppfinnere</i>	Veiledning og støtte til utvikling av tekniske ideer og oppfinnelser og forretningsmessige tiltak for disse.	9	7 550 000
<i>Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret)</i>	Behandling av søknader og informasjonsvirksomhet om industrielle rettigheter (patenter, varemerker og design).	218	169 300 000

1) Bevilgning til Bergmesteren for Svalbard foreslås over St.prp. nr. 1 for 2001-2002 Svalbardbudsjettet.

Nærings- og handelsdepartementet utfører selv 200 årsverk i 2001. Tabellen gir ikke en total oversikt over virksomhetenes oppgaver og finansiering. Det vises derfor til kapittelomtalen for hver enkelt virksomhet og budsjettforslag for 2002.

Patentstyret

Patentstyret har over flere år vært engasjert i etableringen av et omfattende og ressurskrevende IT-prosjekt kalt SANT-prosjektet (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi). Prosjektet skal avsluttes og settes i drift i 2002. Det skal føre til omlegging til elektronisk basert saksbehandling og dokumentflyt slik at både den interne og

eksterne kommunikasjon baseres på elektronisk datautveksling. Dette medfører endring i ressursbruk og dermed frigjøring av medarbeidere til nye oppgaver som skanning av dokumenter og behandling av elektronisk post. Når SANT er fullt operativt, tilbys flere tjenester som f.eks. elektronisk innlevering av søknader og on-line database-søk.

Prosjektet har som resultat at etaten kan håndtere den sterkt voksende søknadsmengden uten å øke bemanningen. Uten SANT ville det måtte foretas et betydelig antall nyansettelser.

Justervesenet

Nærings- og handelsdepartementet hadde en gjennomgang av Justervesenets virksomhet i 2000. Departementet nedsatte sammen med Justervesenet en prosjektgruppe for å foreta nærmere utredninger. Prosjektgruppen vil avgi rapport i løpet av høsten 2001. Overordnet målsetting for prosjektet er å utvikle en hensiktsmessig og forsvarlig infrastruktur som ivaretar forbrukernes, næringslivets og myndighetenes behov. Bl.a. skal man vurdere en modell for et nytt Justervesen som et rendyrket forvaltningsorgan innen måleteknikk og akkreditering. Som er første ledd i dette planlegges det å foreta et internt organisatorisk skille mellom ansvaret for regelverksutviklingen og selve kontrollen av måleinstrumentene. Departementet har også satt i gang arbeidet med å revidere lov om mål og vekt av 1946. Justervesenet har fått mandat til å utarbeide lovforslaget. Lovforslaget planlegges lagt fram for høring rundt årsskiftet 2003-04.

Justervesenet har for perioden 2001-04 inngått en samarbeidsavtale med Lotteritilsynet, som er underlagt Kulturdepartementet, noe som innebærer at Justervesenet foretar stedlig kontroll av oppstilte spilleautomater. Justervesenet utfører allerede kontroll av måleinstrumenter på de fleste steder hvor det er plassert automater, slik at samarbeidet mellom statsinstitusjonene innebærer en effektivisering av ressursbruken, sammenlignet med oppbygging av et eget kontrollapparat under Lotteritilsynet.

Sjøfartsdirektoratet

I forbindelse med regjeringens arbeid med fornyelse av offentlig sektor er det besluttet å vurdere muligheten for å etablere et felles *transporttilsyn* som også inkluderer sjøtransport. Fornyel-

sesprogrammets formål om å overføre ressurser fra administrasjon til tjenesteproduksjon basert på brukernes behov vil stå sentralt i utredningen. Det er nedsatt en arbeidsgruppe med deltakelse fra de berørte departementer. De aktuelle etater, tilsynsorganer og tjenestemannsorganisasjoner vil bli trukket inn i prosessen. Arbeidsgruppens rapport planlegges framlagt innen utgangen av desember 2001.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

1. januar 2001 ble kortsiktig kredittforsikringsvirksomhet skilt ut fra forvaltningsbedriften GIEK i et heleid datterselskap, GIEK Kredittforsikring AS. Tidligere medarbeidere knyttet til denne virksomheten ble ansatt i det nye selskapet. GIEK Kredittforsikring AS driver i henhold til regelverket for forsikringsvirksomhet, og staten er ikke lenger ansvarlig for virksomheten. Dette innebærer at Stortingets årlige fullmakt til pådra staten ansvar for kortsiktige kredittforsikringer faller bort. Økonomisk innebærer opprettelsen av datterselskapet at GIEKs administrasjonsbudsjett ikke lenger belastes for denne virksomheten, og at staten gjennom GIEK kan ta ut utbytte fra selskapet.

8 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

8.1 Problemer og utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Det aller meste av næringsvirksomhet og energibruk har miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord.

Næringslivets miljøutfordringer har endret seg vesentlig de siste årene, og etter hvert som de lokale miljøproblemene (punktutslipp fra industrien) har kommet under kontroll, er fokus flyttet over til nye miljøproblemer av mer global og regional karakter. Begrepet bærekraftig utvikling er blitt en viktig rettesnor for miljøarbeidet, sett både fra næringslivet og myndighetenes side. Den relative betydningen av tjenesteytende sektor i økonomien øker, og dette vil også gjenspeiles i de miljøutfordringene næringslivet samlet står overfor.

Klimaproblematikk og global oppvarming er kanskje den største miljøutfordringen, hvor næringslivet er en avgjørende aktør for å sikre en stabilisering av utslippene. Utslippene av karbon-

dioksid (CO₂) fra industrien har økt i løpet av 1990-tallet, mens de andre klimagassenes andel av utslippene er nesten halvert i samme tidsrom. Økningen i CO₂-utslippene skyldes først og fremst en generell produktjonsvekst, mens tiltak har ført til reduksjon av de øvrige gassene. Utslippsreduksjonen er oppnådd i en periode med sterk vekst i industriproduksjonen.

Utslippene av SO₂ fra industriprosesser er redusert med om lag 66 pst. i perioden 1980-99. I Norge stammer ca. 90 pst. av den sure nedbøren fra utslipp fra andre land. Forpliktende internasjonalt samarbeid, som inngåelse av Gøteborgprotokollen, er derfor avgjørende for å kunne oppnå forbedret naturtilstand i Norge. Utslippene fra industrien av de farligste miljøgiftene (bly, kadmium, kvikksølv og kobber) til luft og vann er generelt redusert med mellom 80 og 99 pst. i perioden 1985-97. Dette har ført til betydelig bedret miljøtilstand i de fleste forurensede fjord- og vassdragsområder. Industriens utslipp av næringssalter (nitrogen og fosfor) er redusert betydelig og står nå for under 3 pst. av totale tilførsler til primærresipient (jord, luft eller vann) i hele landet. Avrenning av tungmetaller (miljøgifter) og svovelsyre fra gruver bidrar til forurensning av vassdrag og grunnvann. Avrenningen skriver seg både fra nedlagte og eksisterende gruver.

En rekke næringer har sin basis i et rent miljø. Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Vekst i reiselivsnæringen kan føre til slitasje og belastninger på attraktiv natur dersom aktivitetene ikke foregår i forsvarlige former.

En sentral mulighet for videre miljøforbedringer framover er å se på produktenes miljøbelastning gjennom alle produktets livssyklus fra «vugge til grav». Livssyklusanalyser har derfor blitt et viktig redskap for næringslivet for å identifisere miljøutfordringer i produktets syklusen, muliggjøre bedre styring av ressursbruken, vurdere forsyningsstrategier og bedre arbeidsmiljøet. De viktigste eksterne drivkreftene for næringslivets miljøinnsats er press fra markedet i dag og i tiden framover, bl.a. i form av konkurranse fra andre bedrifter, krav fra myndigheter og interesseorganisasjoner.

8.2 Mål for departementets arbeid

En viktig del av den næringspolitiske strategien er at det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet.

For deler av næringslivet kan miljø være en rammebetingelse som begrenser produksjonen

eller på andre måter legger føringer for produktjonsmulighetene. Dette gjelder bl.a. for den tradisjonelle tungindustrien. For slike næringer er det sentralt å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av utslippene. For å kunne oppnå dette og samtidig opprettholde konkurranseevnen i industrien, er det viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøavtaler og samkjøring av nasjonale og internasjonale rammevilkår.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak. Dette bidrar til et bedret miljø, legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle et fortrinn innenfor miljøteknologi, og styrker konkurranseevnen i næringslivet på lengre sikt. Regjeringen har derfor bl.a. tatt initiativ til å inngå frivillige avtaler med næringslivet for å begrense utslippene av klimagasser og svovel.

For andre deler av næringslivet kan produkter og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer, være en viktig del av forretningsgrunnlaget og åpne for helt nye markeder (miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter vil ofte kunne etableres som følge av miljøkrav/reguleringer myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for framvekst av en ny industri.

Sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljø-, handels- og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og tjenester
- arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljø-, handels- og næringshensyn

En viktig oppgave er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hverandre. I den forbindelse har Nærings- og handelsdepartementet bl.a. deltatt i de internasjonale forhandlingene for å begrense sur nedbør (Gøteborgprotokollen) og deltar også i de internasjonale forhandlingene for å redusere klimagassutslipp (Kyotoprotokollen). Med bakgrunn i forpliktelsene i Gøteborgprotokollen har miljøvernministeren, på vegne av regjeringen, inngått en intensjonserklæring med industrien om reduksjon i svovelutslippene, til erstatning for svovelavgiften på kull og koks. Dette vil kunne sikre en fleksibel og kostnadseffektiv gjennomføring av til-

tak for å nå den nasjonale utslippsforpliktelsen, og på en slik måte at norsk industris konkurransevne ikke svekkes.

På klimaområdet har en gode erfaringer med slik virkemiddelbruk. Den norske aluminiumsindustrien har gjennom en frivillig avtale med Miljøverndepartementet redusert utslippet av klimagasser per tonn aluminium med 52 pst. i 2000 i forhold til 1990. Avtalen har gitt forutsigbare rammebetingelser for den norske aluminiumsindustrien, og muliggjort investeringer i ny miljøvennlig teknologi. Regjeringen legger opp til at frivillige avtaler blir et sentralt virkemiddel på klimaområdet frem til at de berørte virksomheter får kvoteplikt i et nasjonalt kvotesystem.

Det er viktig for Norge at internasjonale miljøavtaler og miljøstandarder, der det er relevant, baseres på prinsipper og mekanismer som reflekterer forskjeller mellom ulike lands miljøbelastning i produksjonen av varer og tjenester. I de pågående og kommende forhandlingene i Verdens handelsorganisasjon (WTO) vil Nærings- og handelsdepartementet arbeide for at miljøhensyn integreres i handelssystemet slik at man får utnyttet de mulighetene internasjonal handel gir uten at miljøargumenter blir brukt i proteksjonistisk øyemed.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det innen de offentlige finansieringsordningene stilles krav til miljøaspektene i de prosjektene det søkes støtte til. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har siden 1996 hatt rutiner for å vurdere miljø som en konkurransefaktor i tilknytning til analyse og vurdering av eksterne forhold i alle SND-saker. Spørsmål som vurderes, er bl.a. hvilken miljøprofil bedriften har i markedet og hva miljø betyr som konkurransefaktor for bedriften. SND innvilger årlig ordinære lån og tilskudd til mange prosjekter som har betydning for miljøet. Av disse anslås 200-300 mill. kroner å være knyttet til prosjekter med svært direkte miljørelevans.

Et av Bergvesenets hovedmål er å arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning. Det arbeides kontinuerlig med å minske avrenningen fra nedlagte gruver og med å sikre at eksisterende gruve drift utføres med henblikk på å minimere forurensning og skader på terrenget. Bergvesenet er bl.a. Norges representant i internasjonale studiegrupper for nikkell og bly/sink, som vurderer alle aspekter ved utvinning, foredling og resirkulering av metaller.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har i sin strategiplan for perioden 2001-05 målsettinger om bedre kunnskap om natur og miljø og bedre planlegging og arealforvaltning. NGU deltar aktivt i et prosjekt som ser på muligheten for å lagre CO₂ i kystnære sedimentære lag under havbunnen. Etaten arbeider også med klimamodellering basert på geologisk kunnskap, for å få økt kunnskap om klimavariasjoner. I forhold til bedre planlegging og arealforvaltning arbeider NGU systematisk med å avgrense arealer hvor det er mulighet for framtidig mineral- og steinproduksjon, for å ta vare på ressurser på lengre sikt. NGU stimulerer gjennom sin virksomhet til å øke produksjonen av grunnvarmebasert energi. Aktiviteten rundt grunnvannskartlegging kan også gi mulige framtidige ferskvannskilder fra grunnvann. I forhold til flere storbyer jobber NGU med å kartlegge forurensning i grunnen, for å gi myndighetene bedre grunnlag for framtidig arealplanlegging.

Ca. 70 pst. av prøvingslaboratoriene i Norge, som er akkreditert av Justervesenet, utfører miljørelatert prøving innen områder som kjemisk og biologisk testing av vann, luft, slam, kloakk og avfall og analyse av farlige kjemikalier og oljerester. I tillegg bekrefter akkrediterte miljøkontrollører om virksomhetene tilfredsstillende EMAS-forordningens krav (Eco-management and Audit Scheme, en felles europeisk miljøstyrings- og miljørevisjonsordning innført av EU).

I de norske standardiseringsorganisasjonenes arbeid er miljø og miljøkonsekvenser et viktig element. Sentrale områder med miljørettede problemstillinger er vannanalyser, bioteknologi, luftkvalitet, trafikkstøy, resirkulering av byggevarer og offshorvirkomhet. Arbeidet omfatter standardisering av miljøstyringssystemer og drift av sekretariatet for Program for standardisering av miljødata. Programmet inngår i Miljøverndepartementets arbeid med samordning av miljødata.

Offentlige anskaffelser representerer en stor andel av omsetningen for norske bedrifter. Ved å stille miljøkrav ved offentlige anskaffelser skal en samlet offentlig sektor stimulere næringslivet til å utvikle konkurransedyktige og miljøvennlige løsninger basert på livsløpskostnader.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og tjenester

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til at det utvikles velfungerende markeder for produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurens-

ning og effektivisere råvare- og energibruk. FoU-aktiviteter som genererer nye produkter, prosesser og tjenester som kan bidra til redusert forurensning, effektiv energibruk, ny anvendelse av IKT og utvikling av spesialprodukter med høyere foredlingsgrad, prioriteres høyt av Norges forskningsråd.

For nye satsinger innen næringsrettet forskning i Norges forskningsråd, vil miljø integreres i målsettinger og handlingsplaner for alle innovasjonsprogrammene. Dette betyr at man går bort fra egne miljøteknologiprogrammer og søker å reflektere miljøets rolle som rammebetingelse, miljøets rolle som innovasjonsdriver i næringslivet, konsekvenser av globalisering av markeder og miljøutfordringer fra internasjonalt orienterte bedrifter.

Innenfor næringsrettet forskning har miljø også fått en plassering i det overordnede programmet som favner områdene energi, miljø og bygg og anlegg. Samtidig vil alle prosjekter som søker støtte innenfor innovasjonsprogrammene, bli vurdert spesielt i forhold til miljøkonsekvenser. Alle disse elementene vil styrke næringslivet i arbeidet med å møte framtidens internasjonale miljøkrav.

Aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten

Det er et mål i norsk skipsfartspolitikken å bidra til at skipsfart er like miljøsikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet forebygger miljøskader. Rene miljøtiltak er sammen med tekniske og operasjonelle krav til maritim virksomhet med på å forebygge miljøskader. Skipsfarten er en internasjonal næring. Dette innebærer at regelverket må utarbeides i FNs maritime organisasjon (IMO) for å få størst mulig gjennomslagskraft. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for Norges forhold til IMO og koordineringen av arbeidet på dette området. Skipsfartsområdet omfattes også i økende grad av EUs lovgivning.

8.3 Resultater fra aktiviteten i 2000

Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljøforhandlinger.

Bergvesenet har siden 1989 gjennomført arbeid for å begrense forurensningen fra nedlagte

gruver. Statens forurensningstilsyn (SFT) ga i fjor pålegg om å utrede tiltak ved Meråker. Dette ble gjennomført av Bergvesenet, og utredningen har vært på høring med frist til 1. august 2001. Eventuelle tiltak vil ikke kunne bli iverksatt i 2001. Bergvesenet vil dessuten vurdere tiltak for å redusere avrenningen i Sulitjelma.

Bergvesenet vil kartlegge færre nye områder idet man er i fasen med å etterkontrollere de tiltakene som er utført. Det er viktig å holde avrenningen på et akseptabelt nivå av hensyn til miljøet, og at de positive oppnådde miljøeffektene av tiltakene blir opprettholdt over tid.

Reiselivsbransjen, representert ved Reiselivsbedriftenes Landsforening (RBL), startet i 1997 et miljøprogram for medlemmene for å følge opp aktuelle miljøproblemer. Programmet – kalt Agenda 21 – skal i løpet av fem år gi RBL dokumenterbar miljøprofil som samtidig møter de krav som markedet stiller. Miljøetsatsingen skal bidra til å sikre næringens lønnsomhet, redusere belastningen på det ytre miljø, sikre lavere ressursbruk og utvikle natur- og kulturbaserte opplevelser og aktiviteter.

Nærings- og handelsdepartementet la i fjor fram St.meld. nr. 15 for 1999-2000 om lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer. I meldingen legges reiselivsnæringens miljøutfordringer fram. I tillegg har GRIP-stiftelsen for bærekraftig forbruk og produksjon) utarbeidet en veileder for reisemål som satser på en helhetlig, synlig og troverdig miljøprofil i dialog med Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets har framholdt dette i Nordisk råd som grunnlag for å utvikle en nordisk strategi for bærekraftig utvikling i reiselivsnæringen.

Norges forskningsråd har gjennomgående gitt høy prioritet til FoU-aktiviteter som kan redusere forurensning og effektivisere råvare- og energibruken i næringslivet, også i mer bransjerettede programmer. Programmet KLIMATEK (teknologi for reduksjon av klimagasser) i Norges forskningsråd har vært sentralt i utviklingen av miljøteknologi. KLIMATEK samfinansieres av Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet og skal bidra til å redusere klimagasser gjennom demonstrasjonsprosjekter i petroleumssektoren, prosessindustrien og transportsektoren. Det gjennomføres i 2001 en større satsing innen utvikling av teknologi for å redusere klimagasser fra gasskraftverk. NYTEK-programmet (miljøvennlig energiteknologi) finansieres av Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartemen-

tet og skal bidra til å utvikle produkter og tjenester mot nye fornybare energikilder og effektiv energiteknologi. Det har kommet flere lovende resultater i 2000.

Den næringsrettede forskningen fokuserer også på prosjekter som søker å minimere miljøbelastningene fra prosesser og produkter. Slike prosjekter er ofte basert på en strategisk satsing mellom de ledende bedriftene i en bransje, men kommer også andre aktører til gode. Gjennom samarbeidet med ledende forskningsmiljøer bidrar prosjektene til å styrke sentral kompetanse på et nasjonalt nivå, som i neste omgang setter norske bedrifter i stand til å møte det internasjonale markedets skjerpede miljøkrav.

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) ble i 1998 gitt ansvaret for forvaltningen av Statens Miljøfond. Miljøfondet er en låneordning som skal stimulere virksomheter til å ta i bruk og videreutvikle mer miljøeffektiv teknologi. Miljøfondet ble etablert gjennom en engangsbevilgning over Miljøverndepartementets budsjett med en samlet utlånsramme på 500 mill. kroner. Siden Miljøfondet kom i funksjon, har det finansiert i alt 61 prosjekter som spenner over et vidt felt fra ulike former for avfallsbehandling og gjenvinning til prosessforbedringer og fremme av biobrensel. Blant de viktigste miljøeffektene er reduserte utslipp av miljøgifter (sink, kadmium, kvikksølv, PCB), redusert metangassdannelse, økt gjenvinning av plast og lettmetaller og reduserte utslipp av NO_x og CO₂. Fondets rammer er nå oppbrukt slik at det ikke gis nye lån under ordningen.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det settes fokus på miljøspørsmål i forbindelse med statlig støttet eksportfinansiering. Departementet er derfor, sammen med Eksportfinans og Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), en pådriver i OECDs eksportkredittgruppe for å få etablert felles retningslinjer på området. Slike retningslinjer skal etter planen være på plass innen utgangen av 2001. GIEK var tidlig ute med egne miljøretningslinjer. Disse trådte i kraft i 1999 og innebærer en systematisk innlemming av miljøkriterier som en del av GIEKs generelle risikovurdering.

Tilskuddsordningen for å redusere utslipp av nitrogenoksider fra skip i norsk kystfart (NO_x-RED-programmet) var en 5-årig ordning som ble avsluttet i 2000. Når alle prosjektene i programmet er gjennomført og verifisert, forventes de ulike tiltakene å gi en total NO_x-reduksjon på 1 500 tonn årlig. I tillegg har flere av tiltakene gitt reduksjon av CO₂, partikler, CO og hydrokarboner. Programmet ble evaluert av Nærings- og han-

delsdepartementet og Miljøverndepartementet høsten 1999, og evalueringen viste at tiltakene har vært svært kostnadseffektive sammenliknet med miljøtiltak innen andre sektorer.

8.4 Tiltak på miljøområdet som vil være aktuelle på kort og lang sikt, inkludert oppfølging av Nærings- og handelsdepartementets miljøhandlingsplan

Myndighetene vil legge rammer for miljøarbeidet i næringslivet i årene framover gjennom avgifter, forskrifter, skatteregler, avtaler, utslippskrav m.m. Endringer i slike rammebetingelser vil sammen med kundenes preferanser og næringslivets egen miljøbevissthet over tid påvirke miljøinnsatsen i bedriftene og legge grunnlaget for nye forretningsmuligheter, produkter og prosesser.

I juni 1999 vedtok Stortinget en ny innkjøpslov hvor det ble tatt inn en bestemmelse om at det ved offentlige innkjøp skulle legges vekt på miljø og livsløpskostnader i planleggingen av en anskaffelse. Loven og en forskrift til loven trådte i kraft 1. juli 2001. I forbindelse med ikrafttredelse av regelverket har Nærings- og handelsdepartementet utgitt en miljøveileder som skal gi den enkelte innkjøper veiledning om hvordan man kan ta miljøhensyn ved definering av behovet og hvilke miljøkrav som kan stilles til leverandøren og selve produktet. Det er imidlertid den enkelte offentlige virksomhet som selv må definere egne behov og hvordan disse best kan løses.

Fylkesmannen i Vestfold og Vestfold fylkeskommune har med støtte bl.a. fra Nærings- og handelsdepartementet igangsatt prosjektet Miljøeffektive innkjøp i Vestfold 2005. Hovedmålet for prosjektet er å få samordnet og effektivisert innkjøpene i hele den offentlige sektor i Vestfold, og få en permanent forankring av prinsippene for miljøeffektive innkjøp i innkjøpsrutinene. Målet med Nærings- og handelsdepartementets støtte til prosjektet er at resultatene kan overføres til andre regioner slik at det utvikles en enhetlig forståelse og praksis når det gjelder miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

For å redusere avrenning av tungmetaller fra nedlagte gruver, vil Bergvesenet fortsette arbeidet med å vurdere og eventuelt gjennomføre aktuelle tiltak og måling av resultater. Bergvesenet skal også opprette et register over skjerp og sulfider, og arbeidet skal gjennomføres i løpet av 2001.

Utviklingen på informasjons- og kommunikasjonsteknologi- (IKT-) og e-handelsområdet er ennå i en tidlig fase, og det er vanskelig å peke på

eventuelle effekter knyttet til IKT og miljø. For å øke denne kunnskapen forbereder Nærings- og handelsdepartementet, i samarbeid med Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet, å utrede miljøkonsekvenser ved økt e-handel som følge av endret transportomfang, transportmønster og lokalisering av varehandelen.

2000 var det siste året for den fokuserte miljøteknologiseringen i det statlige næringsrettede virkemiddelapparatet. SND har imidlertid lagt fram St.meld. nr. 36 for 2000-2001 Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, hvor miljøhensyn er et helt sentralt fokus. Omtalen kan grupperes i fire punkter:

- prosjekter SND bidrar til, skal bygge på framtidsrettede miljøstandarder slik at de styrker bedriftenes langsiktige konkurransekraft både nasjonalt og internasjonalt
- SND skal aktivt bistå sine kunder i å finne fram til løsninger som møter kravene til bærekraft og langsiktig lønnsomhet, og skal sette et eksempel for andre finansinstitusjoner når det gjelder å vektlegge miljøfaktoren i hele sin virksomhet
- SND skal bidra til å gjøre miljøstyringssystemer tilgjengelig for sine kundegrupper
- SNDs medarbeidere skal ha nødvendig kunnskap om miljørelaterte forhold og vurderinger, og slik kunnskap skal være lett tilgjengelig

Videre vil forslagene om mer fleksibel virkemiddelbruk komme miljørelevante prosjekter til gode. SND skal formidle et tilbud om å bidra til å utløse de forretningsmessige mulighetene som en bedrifts miljøsatsing kan ha, men også til å unngå eller løse miljøproblemer. SND skal fokusere både på miljøteknologibransjen og på bedrifter som ikke har miljø som forretningsområde. Det er utarbeidet et eget dokument om SNDs miljøforventninger overfor sine kunder. SND ønsker å få fram følgende hovedbudskap overfor kundene:

- miljøsatsing vil bli en stadig viktigere konkurransefaktor og kan gi gode forretningsmessige muligheter
- SND ønsker ikke å engasjere seg i prosjekter eller bedrifter med høy miljørisiko

I samarbeid bl.a. med GRIP er det utarbeidet relevant materiale om miljøledelse i små og mellomstore bedrifter. Et sentralt punkt er at SND vil anbefale sine kunder å miljøsertifisere virksomheten, enten gjennom den nasjonale fyrtårnsordningen eller ved et ISO-sertifikat. Kostnader til sertifisering skal kunne inngå som en del av finansieringsgrunnlaget for prosjekter.

Konkret oppfølging og resultater i forhold til de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene

Resultatområde 1 – Vern og bruk av biologisk mangfold

FNs maritime organisasjon (IMO) arbeidet på et møte i april 2001 videre med utkastet til konvensjon for ballastvann. Siktemålet med konvensjonen er å redusere eller forhindre overføring av miljøskadelige organismer fra et område til et annet. Det er planlagt en diplomatkonferanse i 2003.

Resultatområde 2 – Friluftsliv

Når det gjelder friluftsliv, inkluderer de sektorvise arbeidsmålene i miljøhandlingsplanen å bidra til at:

1. hensynet til friluftsliv skal ivaretas i tråd med de nasjonale målsettingene på området
2. det ved næringsutbygginger tas hensyn til områder som er av verdi for friluftslivet.

Ved større næringsutbygginger skal konsekvenser for friluftslivet dokumenteres.

Nærings- og handelsdepartementet har ingen spesielle virkemidler på dette feltet. Som tiltak vil Nærings- og handelsdepartementet videreføre dialogen med reiselivsnæringen med sikte på at miljøprofilen ivaretas på en best mulig måte. Dette har vært videreført i St.meld. nr. 15 for 1999-2000 om lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer. I tillegg er det utarbeidet en veileder for reisemål som satser på en helhetlig, synlig og troverdig miljøprofil hos GRIP. Når det gjelder konsekvenser av større næringsutbygginger, har det i det siste året ikke forekommet noen konsekvensutredninger hvor friluftsliv har vært et beslutningsrelevant forhold.

Resultatområde 3 – Kulturminner og kulturmiljøer

Sektormålene for Kulturminner og kulturmiljøer omfatter å:

1. legge vekt på å ivareta og forvalte sektorens egne kulturminner på en god måte
2. medvirke til at næringslivets virksomhet ivaretar og utnytter kulturminner og tar kulturmiljøhensyn på en tilfredsstillende måte

Som tiltak vil Nærings- og handelsdepartementet legge vekt på miljømessige forhold inklusiv hensyn til kulturminner ved konsekvensutredninger om etablering av ny næringsvirksomhet. Dette

har blitt fulgt ved at Nærings- og handelsdepartementet sender alle konsekvensutredninger på høring til relevante myndigheter på kulturminneområdet (Riksantikvaren, fylkeskommunene og Miljøverndepartementet).

Bergvesenet skal i løpet av barmarksesongen gjennomføre en kartlegging av bygningsmassen på Nærings- og handelsdepartementets gamle gruveeiendommer. Nærings- og handelsdepartementet vil få en rapport innen 1. november 2001. Nærings- og handelsdepartementet må deretter vurdere videre oppfølging av dette.

Resultatområde 4 – Overgjødning og oljeforurensning

IOPC Fondet (internasjonalt erstatningsfond for oljesøl)/IMO: IMO vedtok i oktober 2000 å øke rederansvaret og maksimalutbetalingene fra IOPC Fondet med 50 pst. Dette trer i kraft i 2003. I tillegg foregår det nå et arbeid i IOPC Fondet/IMO for å lage en katastrofedekning på toppen av CLC (Oljesølerstatningskonvensjonen)/IOPC Fondet. I 1996 vedtok IMO nye generelle begrensningsbeløp. Disse har ikke trådt i kraft ennå, men Norge har innført de nye beløpsgrensene nasjonalt i påvente av at de trer i kraft internasjonalt. Beløpene er spesielt relevante i forhold til bunkersoljesøl.

Havnestatskontroll/Standarder for klasseselskaper: EUs arbeid med endring i direktiv om havnestatskontroll og EUs direktiv om standarder for klasseselskaper er enda ikke avsluttet.

Utfasing av oljetankskip: På IMO-møtet i april i år ble det oppnådd enighet om akselerert utfasing av oljetankskip med enkeltskrog. Det er enighet om at de nye kravene som ble vedtatt, vil være et vesentlig bidrag til å redusere risikoen for forurensningsskader fra oljetankskip i årene framover.

Resultatområde 5 – Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Konvensjonen om utfasing av miljøgiften TBT skal vedtas på en diplomatkonferanse i IMO i oktober 2001. Forslaget til konvensjonstekst innebærer forbud mot å påføre nytt bunnstoff som inneholder organiske tinnforbindelser (TBT) på

skip og plattformer fra 1. januar 2003 og et forbud mot å ha slikt bunnstoff påført fra 1. januar 2008.

Bergvesenet har gjennomført tiltak ved de ni mest forurensede gruveområdene. Det foretas etterkontroller av avrenningen i områder der tiltak gjennomføres og i områder der det kan forventes uregelmessigheter. Det er imidlertid ikke hensiktsmessig å rapportere årlig, bl.a. fordi det i en del områder kun gjennomføres målinger med 3-5 års intervaller etter pålegg fra SFT.

Resultatområde 6 – Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet og verdiskapingen i samfunnet og til en mer markedsmessig håndtering av avfallet. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet, i forbindelse med høringssaker og i forhold til EUs direktiver på området. Spørsmålet drøftes også i forbindelse med departementets møter i det nyopprettede Miljøforumet for næringslivet.

Resultatområde 7 – Klimaendringer

Det sektorvise resultatmålet på klimaområdet er å bidra til at Norges Kyoto-forpliktelse blir oppfylt på en kostandseffektiv måte. Nærings- og handelsdepartementet arbeider løpende for at dette målet skal nås, bl.a. gjennom kontakt med næringslivet for å få innspill i forhold til oppfølgingen av protokollen, ved deltakelse i de interdepartementale diskusjoner og ved innhenting av ny informasjon og statistikk som kan underbygge dette målet.

Resultatområde 8 – Internasjonalt

miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområdene

Nærings- og handelsdepartementet har for 2001 stilt 2 mill. kroner til disposisjon for Svalbard Reiseliv AS til oppgavene som tidligere ble ivarettatt av Info-Svalbard. Til disse oppgavene hører bl.a. tilrettelegging for et miljøbasert reiseliv. Informasjonsarbeid står her sentralt, bl.a. er arbeidet rettet mot særegne forhold og miljøopptreden.

Miljømotiverte utgifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett:

(i mill. kroner)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Vedtatt bud- sjett 2001	Forslag 2002
902	<i>Justervesenet</i>			
	Akkreditering av miljøkontroller	0,8	0,7	0,7
	Miljørelaterte prøver i laboratorier	7,5	8,0	8,0
	Miljøtiltak i samråd med fiskeindustrien	1,0	1,2	0,9
920	<i>Norges forskningsråd</i>			
	Brukerstyrt FoU/infrastruktur	149,3	148,7	149,3
	Strategisk forskning	88,0	88,0	88,0
922	<i>Norsk Romsenter</i>	61,9	27,9	37,4
923	<i>Forsknings- og utviklingskontrakter</i>	19,6	29,0	25,0
932	<i>Norges geologiske undersøkelse</i>			
	Klimaendringer i fortiden	6,9	9,0	9,0
	Bygeokjemi	4,0	4,5	4,5
	Grunnvann og grunnvarme	11,7	13,2	13,2
	Marin geologi	6,9	8,0	8,0
	Utbyggingsgeologi	4,6	4,4	5,5
	Skred	4,1	5,5	5,4
933	<i>Bergvesenet</i>			
	Avrenning, kartlegging og forskning	5,4	5,4	4,4
	Sum	371,7	353,5	359,3

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	167 166	182 100	186 100	2,2
	Sum kategori 17.00	167 166	182 100	186 100	2,2

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-29	Driftsutgifter	151 061	163 350	167 500	2,5
70-89	Overføringer til andre	16 105	18 750	18 600	-0,8
	Sum kategori 17.00	167 166	182 100	186 100	2,2

Som ledd i endret budsjettstruktur er departementets administrasjonskategori utvidet ved at tidligere programkategori 17.80 Beredskap, er innarbeidet i kap. 900 og 3900. Samtidig er særskilte utgifter og inntekter knyttet til forvaltning av statlig eierskap overført fra kap. 900, post 21 og kap. 3900, post 90 til kap. 950 og 3950 under ny programkategori 17.30 Statlig eierskap.

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområde omfatter forvaltning og tilrettelegging av politikk for næringsvirksomhet, handel og skipsfart. Departementet har også ansvar for sivilt beredskap på disse områdene.

Sentrale trekk i politikken er bevisst satsing for å øke verdiskapingen i norsk vare- og tjenesteproduksjon gjennom tilrettelegging av rammevilkår og utnyttning av ny teknologi. I denne sammen-

heng har tiltak på områdene forskning, nyskaping, næringsutvikling, informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og statlig eierskap særlig prioritet.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen administrasjon inklusiv utrednings- og prosjektmidler og medlemsinnskudd i internasjonale organisasjoner. I tillegg er midler til beredskapsarbeid på departementets ansvarsområde, dvs. industri- og forsyningsberedskap og skipsfartsberedskap, foreslått gitt over kap. 900 og 3900 fra 2002.

Rammevilkår for virksomheten på departementets politikkområder er utdypet og konkretisert innledningsvis i proposisjonen og under de andre programkategoriene i programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Beredskapsarbeidet er basert på gjeldende hovedretningslinjer for det sivile beredskap for perioden 1999-2002 (St.meld. nr. 25 for 1997-98). Arbeidet med ny stortingsmelding om sikkerhet

og beredskap for neste 4-års periode er påbegynt under samordning av Justisdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet gjennomfører, i samarbeid med Landbruksdepartementet, en risiko- og sårbarhetsanalyse for forsynings-situasjonen i Nord-Norge. Innenfor skipsfartsberedskap legges det opp til mer fleksible beredskapsordninger for å dekke sivile og militære transportbehov i en krise- eller krigssituasjon.

Mål og strategier

Hovedmålet for næringspolitikken er å bidra til økt verdiskaping for å realisere overordnede samfunns mål. Næringspolitikken skal bidra til å stimulere til omstilling, innovasjon og nyskaping, som gir grunnlag for et lønnsomt og konkur-

ransedyktig nasjonalt næringsliv som er tilpasset internasjonale markedskrav.

Regjeringens målsetting er å utforme strategier og overordnede retningslinjer for en smidig, framtidsrettet næringspolitikk med vekt på forskning, kompetanse, innovasjon og entreprenørskap. I den forbindelse er det en sentral målsetting å få til en bedre samordning av næringspolitikken med IT-, forsknings- og utdanningspolitikken. Et annet viktig mål er å sikre tilgang på statlig innsatskapital og styrke og videreutvikle det statlige eierskapet.

Målet for *beredskapsarbeidet* er også forankret i departementets næringspolitiske systemer, som sikrer tilgang på viktige varer og tjenester i en krise- eller krigssituasjon.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	117 480	119 550	134 000
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	33 581	43 800	33 500
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	13 305	15 850	15 600
71	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	2 800	2 900	3 000
	Sum kap 900	167 166	182 100	186 100

Vedrørende 2001 og 2002

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon fra Folketrygden av sykepengen og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Nærings- og handelsdepartementets driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak en reduksjon på kr 299 000 i 2001, mens post 21 er kompensert for merverdiavgift med 3 mill. kroner. I bevilgningsforslaget for 2002 er nettovirkningene inkludert.

Ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001, ble bevilgningene for 2001 endret som følger:

- kap. 900, post 01 økt med 16 mill. kroner (husleie)
- kap. 900, post 21 økt med 72 mill. kroner, derav 52 mill. kroner knyttet til børsintroduksjon av Telenor og 20 mill. kroner til konsulentbistand til eiermessige vurderinger
- kap. 990, post 01 økt med 4,7 mill. kroner mot tilsvarende inntektsøkning under kap. 3990, post 01 (salg av beredskapslagre)

I forbindelse med endret budsjettstruktur for 2002 er regnskaps- og budsjettallene for 2000 og 2001 for beredskap (kap. 990 og 993) og sekretariatet for International Union of Geological Sciences (kap. 932, post 70) overført til kap. 900. For 2002 er 12,5 mill. kroner knyttet til forvaltning av statlig eierskap overført fra kap. 900, post 21 til nytt kap. 950, post 21.

Virksomhetsbeskrivelse

Basert på at Nærings- og handelsdepartementet (NHD) skal legge til rette for at næringslivet har konkurransedyktige rammevilkår både på hjemme- og utemarkedet, er det fastsatt følgende *visjon* for departementets arbeid: *Verdiskaping og innovasjon i en global kunnskapsøkonomi*. Med utgangspunkt i visjonen er det satt opp fire hovedmål for departementets utadrettede virksomhet:

- skape konkurransedyktige rammebetingelser for langsiktig verdiskaping
- bidra til utvikling av lønnsom næringsvirksomhet basert på ny teknologi og kunnskap
- sikre effektiv ressursutnyttelse og godt fungerende markeder i privat og offentlig økonomi
- bidra til sterk IT-vekst og økt anvendelse av IT i næringsliv og samfunnet for øvrig

Etter regjeringsskiftet i mars 2000 overtok Nærings- og handelsdepartementet saksområder fra Utenriksdepartementet (på det handelspolitiske området) og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (på forskningsområdet). Videre ble Nærings- og handelsdepartementet tillagt samordningsansvaret for regjeringens IT-politikk. Departementet overtok forvaltningsansvaret for Brønnøysundregistrene fra Justisdepartementet med virkning fra 1. januar 2001. Som ledd i arbeidet med å samordne og styrke det statlige eierskapet overtok Nærings- og handelsdepartementet forvaltningsansvaret for Telenor fra 8. september 2000 og for Cermaq ASA, tidligere Statkorn ASA, med virkning fra 1. juli 2001. Telenor ASA ble børsnotert 4. desember 2000.

Departementet ble omorganisert med virkning fra 10. juli 2000 med basis i ny intern strategi med hovedvekt på:

- bedre samordning i departementet mellom det næringsrettede arbeidet og finansiering, forskning, nyskaping og eksportfremme/internasjonalisering
- utvide ansvaret for og samordning av IT-politikken
- få nødvendig ressurs- og kompetansemessig styrking til å ivareta det sentrale ansvaret for forvaltning av statlig eierskap

På beredskapsområdet legges det vekt på å videreutvikle og øke planer og rutiner for departementets kriseorganisasjon og krisehåndterings-systemer. Et annet prioritert felt er risiko- og sårbarhetsanalyser for å kartlegge behov for framtidig planlegging og oppbygging av bered-

skap på Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområder.

Nærings- og handelsdepartementet består av fem avdelinger:

- Avdeling for eierskap og administrasjon
- Avdeling for nærings- og handelsøkonomi
- Avdeling for næringsregulering og skipsfart
- Avdeling for nyskaping og forskning
- Avdeling for IT-politikk

Nærings- og handelsdepartementet vil i 2001 utføre ca. 200 årsverk. I tillegg til ordinær bemanning har departementet en fast stasjonert næringsråd og en forskningsråd i Brüssel tilknyttet ambassaden og en spesialutsending i skipsfartspolitiske spørsmål ved den norske delegasjonen i Genève. Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for flere utvalg, bl.a. Utvalget for vurdering av strategien for lagring av høyaktivt atomavfall (utredningsutvalg oppnevnt i desember 1999, avsluttes i 2001), Meklingsnemda for arbeidstakeroppfinnelser, Industrieredskapsutvalget, Beredskapsrådet for skipsfart, Næringslovutvalget og Bedriftsdemokratinemda for utenriks sjøfart. Rådet for arbeidstilsyn på skip er overført til Sjøfartsdirektoratet med virkning fra 1. august 2001. De øvrige sakkyndige rådene på sjøsikkerhetsområdet ble overført til Sjøfartsdirektoratet i 2000.

Resultatrapport 2000

Det er nærmere redegjort for hva som er gjennomført – og resultatoppnåelsen av dette – i de særskilte innledningsomtalen i pkt. 2 og under de berørte budsjettkapitler. Departementet har både i 2000 og 2001 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er lansert i sentrale politiske dokumenter når det gjelder næringsutvikling og -finansiering, eierskap, forskning, IT/elektronisk handel og forretningsdrift, forenkling og fornying av lover og regelverk, handlingsplan for små bedrifter, satsning på SMB, reiseliv og sjøfartspolitikken/sjøsikkerhet.

På *lov- og regelverkområdet* har departementet brukt ressurser på utarbeiding og iverksetting av forskrifter og regelverk, bl.a. for å følge opp vedtatte lover om *offentlige anskaffelser* (Ot.prp. nr. 3 for 1999-2000, ny forskrift trådte i kraft 1. juli 2001) og *elektronisk signatur* (Ot.prp. nr. 82 for 1999-2000, lov og forskrift trådte i kraft 1. juli 2001). Departementet har arbeidet med oppfølging av EU-direktivet om *elektronisk handel* fra juni 2000. Siktemålet er å kunne fremme lovpro-

posisjon i desember 2001. Arbeidet med å harmonisere norske retningslinjer og regelverk mot EU og EØS-direktiver er fortsatt ressurskrevende. Det samme gjelder klage- og notifikasjonssaker i forhold til ESA, særlig på statsstøtteområdet. Videre har departementet hatt mange *ervervsaker* knyttet til strukturendringer i flere bransjer, bl.a. apotekerbransjen, fiskerinæringen, IT-sektoren og næringsmiddelindustrien. Av større saker nevnes salget av 66 pst. av aksjene i Arcus til tyske Sucra AS (jf. St.prp. nr. 84 for 2000-2001), Alcoas erverv av 34 pst. i Elkem ASA, Aker RGIs kjøp av hele Aker Maritime, Tamros erverv av Apokjeden, tyske GEHEs erverv av Norsk Medisinaldepot (jf. St.prp. nr. 84 for 2000-2001), fusjonen mellom Reitangruppen (Rema 1000) og Narvesen og Telias erverv av Netcom.

Evalueringsloven

Erfaringene med ervervsloven gjennom en 6-års periode viser at det er behov for å modernisere loven og foreta gjennomgripende endringer. For det første medfører loven et unødvendig høyt ressursbruk både i næringslivet og i departementet. For det andre synes det klart at forholdet til EØS-avtalen gjør det nødvendig med endringer i loven. Departementet kan ventelig sende ut et høringsbrev med forslag til revisjon av loven før årsskiftet.

Serveringsloven – diskriminering ved utesteder

Regjeringen har fått utarbeidet en veileder som redegjør for hvordan straffeloven, serveringsloven og alkoholoven kan brukes til å bekjempe etnisk diskriminering. Veilederen klargjør hvilke virkemidler kommunene og politiet har i kampen mot diskriminering ved serveringssteder. Regjeringen mener regelverket kan brukes i langt større grad enn i dag og vil avvente spørsmålet om eventuelle regelverksendringer til de muligheter som ligger i dagens regelverk er utprøvd.

Gjennomgang av næringslovsgivningen

NHD har i mange år arbeidet aktivt med å forbedre og rydde i det regelverk som angår næringslivet. *Forskriftsdugnaden* er nå inne i sin siste fase, og det er nylig ferdigstilt en veileder med det formål å bidra til at de nødvendige næringsøkonomiske konsekvensvurderinger blir foretatt i forkant av forslag til nytt regelverk. Sommeren 2001 ble det satt ned et skjemareduksjonsprosjekt, med fokus på regelverket bak de ulike

skjema. Departementet arbeider også aktivt for å redusere bedriftenes rapporteringsbyrder ved å legge til rette for elektronisk innrapportering, jf. ELMER-prosjektet. Det vises også til redgjørelse under handlingsplan små bedrifter (post 21).

Næringslovutvalget, som er et frittstående eksternt utvalg, har eksistert i snart 12 år. Næringslovutvalgets mandat er å gjennomgå lovgivning som innvirker på mulighetene for næringsutvikling og fremme forslag til forenklinger og andre endringer som kan stimulere til økt næringsvirksomhet. Næringslovutvalget har hatt særlig fokus på små og mellomstore bedrifter og har i løpet av sin funksjonsperiode lagt fram over 30 forslag til forenklinger i det regelverket som retter seg mot bedriftene.

På *beredskapsområdet* har Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Landbruksdepartementet gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse for forsyningssituasjonen i Nord-Norge. Prosjektet vil bli avsluttet i 2001. Andre prioriterte arbeidsfelt har vært videreutvikling av beredskapsopplegget for krise- og krigsorganisasjonen og omlegging av beredskapslagrene både for matvarer og industriproduksjonsmidler. Innen skipsfartsberedskap har departementet samarbeidet med Skipsfartens beredskapssekretariat om å utrede en omlegging til mer fleksible krisehåndteringssystemer.

På *eierskapssektoren* er det gjennomført salg/nedsalg av statens aksjer i Raufoss ASA og Nammo AS jf. St.prp.nr. 41 og Innst. S. nr. 154 for 1999 og 2000, Arcus AS og Olivin AS, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. Det er gjennomført utskillelse av Olivins heleide datterselskap Moxy Trucks AS som eget heleid statlig selskap, jf. St.prp. nr. 46 for 2000-2001. Regjeringen har videre fått fullmakt til å selge seg helt ut av Norsk Medisinaldepot, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. Arbeidet med å forberede delprivatisering og børsintroduksjon av Telenor var svært ressurskrevende (børsintroduksjon 4. desember 2000). I første halvår 2001 har det gått med ressurser til oppfølging av Telenor og forberedelse og tilrettelegging for overføring av Cermaq ASA (tidligere Statkorn) fra Landbruksdepartementet. Når det gjelder Svalbardselskapene, har departementet særlig vært engasjert i Store Norske Spitsbergen Kulkompagnis prosjekt med prøvestoll og prøveproduksjon i Svea Nord. Regjeringen vil legge fram egen proposisjon om Svea Nord og kulldriften på Svalbard høsten 2001.

2000 gjennomførte Nærings- og handelsdepartementet en gjennomgang av virksomheten i Jus-

tervesenet og Norsk Romsenter. I 2001 arbeides det videre med å utrede omlegginger og organisatoriske endringer av virksomheten i Justervese-net. For Norsk Romsenter vurderes endring av juridisk organisasjonsform. Departementet forbereder gjennomgang av Sjøfartsdirektoratet høsten 2001.

Departementet hatt et omfattende arbeid med St.meld. nr. 36 for 2000-2001 om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og oppfølging av den. Det samme gjelder St.meld. nr. 38 om statlig investeringsselskap. Departementet utredet og forberedte utskillelse av GIEKs Forretningsdel som eget datterselskap (GIEK Kredittforsikring AS) fra 1. januar 2001.

På *administrativ* sektor har kompetanse- og ledelsesutvikling vært prioritert og koblet til ny strategi og endret målstruktur for departementet. Arbeidet med å forbedre departementets drifts- og IT-systemer er videreført, og det er igangsatt et omfattende prosjekt for tilrettelegging for elektronisk saksbehandling.

Innen *økonomiforvaltning* har departementet fått på plass de regelverk, retningslinjer og rutiner som økonomireglementet krever, både internt i departementet og i underliggende etater.

Mål og strategier

I løpet av 2000 ble det utformet en ny strategiplan med visjon og mål for virksomheten i Nærings- og handelsdepartementet basert på og tilpasset de utvidede arbeidsoppgaver og politiske utfordringer departementet står overfor. Strategiplanen danner grunnlag for virksomhetsplanlegging og ressursdisponering i departementet. Dette er nærmere omtalt under Virksomhetsbeskrivelse ovenfor.

I 2002 vil departementet prioritere virksomheten om de satsingsområdene som er beskrevet under overordnede mål og strategier i programkategoriomtalen. Det vil bli lagt særlig vekt på arbeid med å følge opp de policyerklæringer og -føringer som er gitt i sentrale stortingsdokumenter på departementets område. Departementet vil i den forbindelse prioritere innsats for å gjennomføre tiltak og prosjekter som står sentralt i strategiplanen.

Mer konkret vil departementet i 2002 bruke ressurser på bl.a:

- *Forskning* med særlig tilrettelegging for gjennomføring av en skattebasert ordning for stimulering av FoU i næringslivet (Hervikutvalget).

- *Næringsutvikling og finansiering* gjennom oppfølgingsarbeid etter SND-medlingen og meldingen om etablering av statlig inverserings-selskap.
- *Handelspolitiske tiltak og internasjonalisering* gjennom bilaterale forhandlinger med 3. land (frihandelsavtaler) og fjerning av tekniske handelshindringer (TBT).
- *Skipsfartspolitiske tiltak og sjøfartssikkerhet* gjennom IMO (FNs internasjonale skipsfartsorganisasjon) og Sjøfartsdirektoratet (evaluering/etatsgjennomgang og oppfølging av Sleipnerulykken) og særskilt utvalg for utforming av rammevilkår for skipsfarten.
- *Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (ITK)* gjennom videre arbeid på områdene bredbånd, høyhastighetskommunikasjon, handlingsplan for eNorge, innhold og IT-sikkerhet.
- *Kompetanse, regional næringsutvikling og entrepenørskap.*
- Å legge til rette for mer aktiv bruk av kvinners ressurser i verdiskapingen.
- *Næringsrettet design* som verktøy for verdiskaping, innovasjon, identitet og konkurransekraft i norsk næringsliv, med et tettere samspill mellom næringslivet og kulturlivet.
- Utvikling og styrking av *statlig eierskap*.
- Oppfølging av ny lov og nye forskrifter for *offentlige anskaffelser* både nasjonalt og internasjonalt mot ESA/EU og WTO.
- *Lov og regleverksforenklingsarbeid*, bl.a. for å lette rapporteringen fra næringslivet til statlige etater (forskriftsdugnad og reduksjon av skjemaveldet) og i forbindelse med elektronisk handel og -signatur.
- *Beredskapstiltak*, både videreføring av igangsatt arbeid, prosjekter og nye tiltak.

I St.meld. nr. 54 for 2000-2001 Om distrikts- og regionalpolitikken, går regjeringen inn for en egen småsamfunnssatsing ovenfor områder med stor nedgang i folketallet og stor avstand til store sentre. Nærings- og handelsdepartementet er trukket med i *småsamfunnssatsingen*. Det er kommunal- og regionaldepartementet som har hovedansvaret for arbeidet.

Nærings- og handelsdepartementet vil nøye følge utviklingen og konsekvensene for Porsgrunn kommune, Telemark fylkeskommune og Grenlandsregionen knyttet til eventuell nedlegging av magnesiumsfabrikken på Herøya. Kommunal- og regionaldepartementet vil kunne bistå med midler til nødvendig omstilling i regionen.

På *administrativ* side vil departementet prioritere ressurser til etatsstyring og delta i igangværende og nye evalueringsprosjekter. For å videreutvikle og effektivisere departementets virksomhet vil det i større grad bli vurdert tverrgående samarbeidsprosjekter og interne prosjektgrupper som supplement til den ordinære linjeorganisasjonen.

Et annet prioritert område er *IT-drift* hvor det vil bli satset videre på modernisering og oppgradering, både på utstys- og systemsiden. Arbeidet med likestillingsspørsmål internt i departementet vil bli videreført.

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

For å kunne sammenligne budsjettene for 2001 og 2002 må det tas hensyn at *husleie* for departementet ikke ligger inne i saldert budsjett for 2001 og ekstraordinære midler til *beredskap* i 2001, se nedenfor

Driftsutgiftene for *beredskap*, tidligere kap. 990 og 993, er innarbeidet i kap. 900 som ledd i endret budsjettstruktur. Grunnbevilgningen til beredskap – ca. 7,2 mill. kroner på årsbasis – er videreført. For 2001 ble det opprinnelig samlet bevilget 14 mill. kroner til driftsutgifter på beredskapsområdet medregnet 6,8 mill. kroner ekstra under kap. 990, post 01 med dekning i tilsvarende inntekter fra salg av gamle beredskapslagre under kap. 3990, post 01. Dette salgsbeløpet og utgiftsbevilgningen under kap. 990, post 01 ble oppjustert med 4,7 mill. kroner i revidert budsjett 2001, jf. St.prp. nr. 84 for 2000-2001. Det var tidligere forutsatt at avviklingen av gamle beredskapslagre skulle vært gjennomført i 2001. Det er likevel aktuelt med noe mindre salg også i 2002 og 2003. Det er budsjettert med 1,5 mill. kroner både på utgifts- og inntektssiden for 2002 (kap. 900, post 01 og kap. 3900, ny post 01) som følge av dette.

Av det foreslåtte beløpet til beredskap på om lag 8,2 mill. kroner er ca. 4,8 mill. kroner forutsatt benyttet til vedlikehold, rullering av beredskapslagre og til å øke lagrene av nødproviant. De resterende midlene vil gå til forberedelse av rasjoneringsopplegg for bygg- og anleggsberedskap og oppfølging av sårbarhetsprosjektet og forsyningsssituasjonen i Nord-Norge. Videre settes av ca. 0,5 mill. kroner til skipsfartsberedskapstiltak.

Leieavtale for NHDs (og Olje og energidepartementets) lokaler ble klarert 1. halvår 2001, og det ble gitt tilleggsbevilgning til dekning av hus-

leie for 2001 i revidert budsjett, jf. omtale i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. På dette grunnlag er det innarbeidet 11,5 mill. kroner til husleie for NHD i budsjettet for 2002. Videre er det overført kr 850 000 fra Nærings- og handelsdepartementet til Sjøfartsdirektoratet (kap. 907, post 01) som følge av at Rådet for arbeidstilsynet på skip er overført dit fra 1. august 2001. Det er også tatt hensyn til overføringer på kr 525 000 til Utenriksdepartementet for tilbakeførte arbeidsoppgaver (trykking av frihandelsavtaler) og kr 20 000 til Barne- og familiedepartementet ved overføring av ansvaret for reisegarantibestemmelsene i pakke-reiseloven. Lønnsutgiftene er budsjettert på grunnlag av at departementet skal utføre inntil 205 årsverk. Dette er ca. fem årsverk mer enn i 2001.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag, bl.a. evalueringer av etater og tilskuddsordninger som departementet selv ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, bl.a. for å tilrettelegge nye ordninger og tidsbegrenset støtte til særskilte av omstillings- og næringsutviklingsprogrammer. Bevilgningen brukes også til å finansiere større utredningsutvalg som det ikke er naturlig – eller mulig – å dekke innenfor departementets ordinære driftsbevilgning. I 2001 har departementet bl.a. støttet utredningsprosjekter og tiltak som er knyttet til oppfølging av næringsrettet IT-plan, stortingsmeldingen om elektronisk handel og forretningsdrift og handlingsplanen for små bedrifter. Både i 2000 og 2001 er det gitt øremerkede tilleggsbevilgninger til kjøp av konsulentbistand til salgs- og struktur- og endringsprosesser på eierskapssektoren (4 mill. kroner i forbindelse med statens erverv av Raufoss ASAs aksjer i Nammo AS i 2000, 52 mill. kroner til børsintroduksjon av Telenor og 20 mill. kroner til Eiermessige vurderinger, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S nr. 325 for 2000-2001). For 2001 er det forhåndsbudsjettert og bevilget 10 mill. kroner til konsulent-/meglerbistand i samband med salg av statlige aksjer m.m. under denne posten. For 2002 foreslås midler til dette gitt over kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap.

Samlet foreslås en bevilgning på 33,5 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 2002. I tillegg til bevilgningen foreslås fullmakten til å inngå forpliktelser for 2,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning under posten videreført, jf. Forslag til vedtak VII

Nedenfor gis særskilt redegjørelse for enkelte store prosjekter som har hatt, har vært eller er tiltenkt støtte fra denne budsjettposten.

Handlingsplanen for små bedrifter

Handlingsplanen ble framlagt i oktober 1998 og gjelder perioden 1999-2002. Planen inneholder konkrete tiltak på åtte ulike områder, hvor Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for områdene redusert skjemavelde, offentlig informasjon, internasjonalisering og holdningsskapende arbeid. For 1999 ble det satt av inntil 8,5 mill. kroner og i 2000 ble det stilt til disposisjon inntil 18,5 mill. kroner til oppstart av tiltak og prosjekter under handlingsplanen på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. For 2001 er det satt av 17 mill. kroner til oppfølging av tiltak og prosjekter under handlingsplanen. Hovedtyngden av midlene er tildelt delprosjekter som inngår i departementets strategi for et *redusert skjemavelde*. Et av de større prosjektene er en *forskriftsdugnad* som tar sikte på å rydde opp i og forenkle forskriftsverket for å gjøre hverdagen enklere for små bedrifter. Dugnaden avsluttes ved utgangen av 2001, jf. også omtale under Resultatrapport 2000.

Oppgaveregisteret ved Brønnøysundregistrene er departementets fremste verktøy i arbeidet med økt grad av datagjenbruk. Det er en uttalt målsetting at registeret skal utvikles til å bli en nasjonal datadefinisjonsdatabase. Departementet har på dette området inngått en kontrakt med Brønnøysundregistrene fram til 1. juli 2002.

Under delområdet *elektronisk innrapportering* skisserer planen tre tiltak. Når det gjelder program for elektronisk datautveksling og innrapportering, har departementet inngått en kontrakt med Statskonsult som løper ut 2001. For å få kartlagt problemstillinger knyttet til bedriftenes oppgaveplikter, er det videre gjennomført et 1-årig pilotprosjekt i seks bedrifter under ledelse av departementets referansegruppe for elektronisk innrapportering. Dette har resultert i to løsninger for elektronisk innrapportering basert på kjent teknologi. Referansegruppa vil i løpet av høsten 2001 drøfte iverksetting av ytterligere utviklingsprosjekter.

Handlingsplanen har så langt hatt få tiltak rettet særskilt mot entreprenøren og fremme av en entreprenørskapskultur i Norge. Entreprenørskap i skole og utdanning er imidlertid definert som en viktig arena for holdningsskapende arbeid blant barn og unge. Nærings- og handelsdepartementet prioriterer derfor arbeid og delprosjekter

som stimulerer til integrering av entreprenørskap i undervisning på alle nivåer. I de fleste tilfeller krever dette økt samarbeid mellom skole og lokalt arbeids- og næringsliv.

For 2002 settes det av inntil 8 mill. kroner til avslutning av tiltak/prosjekter under Handlingsplanen for små bedrifter.

Opprydding etter gruvedrift i Fosdalen, Verran kommune

Etter forhandlinger med kommunen ga Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet i november 1999 tilsagn om statlig bidrag på til sammen 15 mill. kroner (7,5 mill. kroner pr. departement) til opprydding etter gruvedriften ved det tidligere statseide selskapet Fosdalen Bergverk i Verran kommune. I tillegg bidrar kommunen og Nord-Trøndelag fylkeskommune med noe midler til gjennomføring av oppryddingsplanen. Bergvesenet har den faglige ledelse og administrasjon av prosjektet, som skal gjennomføres i 3-års perioden 2000-02. De statlige midlene tilføres gjennom Bergvesenet i takt med framdriften i prosjektet

Prosjektet ble igangsatt i juli 2000. I august samme år ble det opprettet en samarbeidsgruppe for gjennomføring av prosjektet med deltakere fra Bergvesenet, Verran kommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune. Gruppa har avholdt flere møter og gjort befaring i området. Hittil er det bl.a. gjennomført sikring av åpninger i oppredningsverket, fjerning av kjemikalier, analyse av resterende beholdninger av jernmalmslig og sovelkis og utarbeiding av tilstandsvurdering av deler av bygningsmassen med kostnadsoverslag for en eventuell restaurering. Prosessen med å rive den delen av bygningsmassen som det er enighet om ikke å bevare, er igangsatt. Foreløpig er det ikke fattet beslutning om hva som skal gjøres med oppredningsverket. Kommunen har bedt om tid til å vurdere om bygningen bør restaureres eller rives. Spørsmålet vil bli avklart i løpet av høsten.

Det er så langt stilt til rådighet 10 mill. kroner til prosjektet (5 mill. fra KRD og 5 fra NHD). For 2002 settes av 2,5 mill. kroner på NHDs budsjett, og tilsvarende beløp overføres fra KRD.

VPS-avgift og konsulent-/meglerhonorar ved salg av aksjer

Departementet betaler avgift til Norges Bank for deponering av aksjeporteføljen i sine børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen (såkalt VPS-avgift). For 2001 ble det avsatt 2,5 mill. kroner til

VPS-avgift for Nærings- og handelsdepartementets børsnoterte aksjer, derav 2 mill. kroner til Telenoraksjene. Sistnevnte ble vesentlig lavere, vel 0,9 mill. kroner, fordi bokført verdi av Telenoraksjene ble kraftig nedjustert.

Fra og med statsbudsjettet for 2001 ble det innført ny budsjetteringsordning for utgifter til meglerhonorar m.m. ved forventede aksjesalg i selskaper under Nærings- og handelsdepartementet, ved at det ble forhåndsbudsettert 10 mill. kroner under kap. 900, post 21 mot at tilsvarende del av salgsbeløpet (meglerdelen) inntektsbudsjetteres under kap. 3900, ny post 90 Salg av aksjer, jf. St.prp. nr. 1 for 2000-2001.

For 2002 er tilsvarende utgifter og salgsinntekter budsettert på nytt kap. 950 og 3950 Forvaltning av statlig eierskap. Det samme gjelder VPS-avgiften for NHDs børsnoterte selskaper.

Elektronisk saksbehandling – prøveprosjekt i NHD

Det framgår av eNorge-planen at elektronisk saksbehandling skal bli det normale og like akseptert som papirbaserte løsninger i forvaltningen innen 2003. NHD har derfor iverksatt et prøveprosjekt for innføring av elektronisk saksbehandling i departementet. Det legges til grunn at elektronisk saksbehandling vil gi både kvalitative og kvantitative gevinster. Det er satt av og disponert ca. 2,5 mill. kroner til prosjektet i 2001. Prosjektet gjennomføres ved hjelp av ekstern konsulentbistand under ledelse av intern prosjektleder på heltid. Det gjennomføres prøveprosjekter med pilotbrukere i 2001. Prosjektet forventes avsluttet i løpet av 1. halvår 2002. Deretter må det tas stilling til om resultatene av pilotdrift gir grunnlag for permanent innføring av elektronisk saksbehandling.

Kompetanseutvikling av seniormedarbeidere

NHD har startet drøftelser med NHO og LO om et prosjekt for kompetanseutvikling av seniormedarbeidere. I neste tiårsperiode vil vi oppleve en merkbar økning i antall eldre arbeidstakere og en nedgang i yngre arbeidstakere. For å møte disse utfordringene er det viktig at arbeidstakerne og arbeidsgiverne systematisk tilrettelegger for kompetanseutvikling av seniormedarbeidere.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 15,6 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Internasional Union of Geological Sciences, 0,9 mill. kroner (betales i NOK)
- Den internasjonale sjøfartsorganisasjon IMO, ca. 9 mill. kroner (betales i GBP)
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 5 mill. kroner (betales i USD)
- Port State Control (Europeisk havnekontroll av skip, betales i NLG)
- Det internasjonale handelskammer (betales i NOK)
- Det norske Handelskammerforbund (nytt, betales i NOK)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i NOK)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i NLG)

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2001 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 2002. Størrelsen på bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

International Union of Geological Sciences (IUGS) eller den internasjonale geologiunionen er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen arbeider internasjonalt med bl.a. UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen ledes av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær som velges for fire år av gangen. I 1988 ble det bestemt å legge sekretariatet for organisasjonen til Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim på permanent basis og bevilge årlige tilskudd til drift av sekretariatet over statsbudsjettet. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg og fordelene ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter i Norge. Sekretariatet har fått meget gode tilbakemelding på sitt arbeid i 2000. Det statlige tilskuddet skal dekke lønn til kontorleder og sekretær, kontorutgifter og reiseutgifter for generalsekretær og kontorleder. Deler av de statlige midlene kan også benyttes til på- og utbygging av relevante databaser, dersom sekretariatets økonomi gir rom for det. Disse midlene er dermed å betrakte som et rammetilskudd. Tilskuddet har

tidligere vært budsjettert over kap. 932 NGU, post 70.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) er FNs maritime organisasjon med sete i London. Norge har vært medlem siden opprettelsen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten og forhindre forurensning til sjøs. Som stor og tradisjonsrik sjøfartsnasjon vil Norge gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk og standarder for internasjonal sjøfart. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Norge sluttet seg til avtalen om *ispatruljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav ved opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten – som utføres av den amerikanske kystvakten – er å observere, overvåke og rapportere om isforhold/isfjell i disse farvannene. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten til skip i disse områdene. Medlemslandenes bidrag (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. Kostnadene refunderes *tre år på etterskudd*. Regelverket for ispatruljetjenesten og finansieringen av ordningen er etter beslutning i FNs sjøfartsorganisasjon IMO revurdert og lagt inn som en del av den internasjonale konvensjonen for sikkerhet for menneskeliv til sjøs (SOLAS). Regjeringen vedtok 1. juni 2001 å gi sin tilslutning til at Norge sier opp avtalen om ispatruljetjenesten av 1956 når de nye reglene i SOLAS trer i kraft 1. juli 2002. Regjeringenes beslutning er basert på at det er nødvendig å opprettholde overvåkingen av isforholdene i det aktuelle området, og at tjenesten videreføres gjennom SOLAS-konvensjonen. Regjeringen vil legge fram forslag om norsk tiltredelse av det nye regelverket i SOLAS for Stortinget i en egen proposisjon (fra Utenriksdepartementet). I perioden 2002-04 vil Norge måtte betale refusjon etter den gamle avtalen av 1956.

En regional overenskomst om *havnestatskontroll* – Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner, ble inngått i 1982. 18 europeiske stater og Canada er nå tilsluttet overenskomsten. Formålet er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Partene for overenskomsten er forpliktet til å kontrollere 25 pst. av antall fremmede skip som ikke har vært besiktet i annen havn i regionen i løpet av de siste seks måneder.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning

av det internasjonale arbeidet for frihandel (ICC) og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger (BIE). For 2002 finner departementet i tillegg grunnlag for å gi et mindre bidrag (kr 60 000) til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)*. DnH er medlem i Eurochambers som er et forum for 33 europeiske nasjonale handelskamre som i sin tur omfatter ca. 1,4 mill. firmaer hvorav ca. 95 pst. er små og mellomstore. Eurochambers omfattende kontaktnett og nedslagsfelt er av stor betydning for EU-landene og bistår også søkerlandene for medlemskap i EU med å samordne forhandlingsoppleggene. Departementet legger vekt på at DnH mottar betydelig mengde nyttig informasjon fra Eurochambers om utviklingen i EU og Europa og finner der derfor rimelig at forbundet gis støtte på lik linje med Det internasjonale handelskammer.

Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for bly og sink, nikkel og kopper ved opprettelsen. Studiegruppene har sekretariater i London (bly og sink), Amsterdam (nikkel) og Lisboa (kopper). Medlemslandenes årskontingent innbetales i begynnelsen av året og fastsettes som andeler av årsbudsjettet etter en avtalt nøkkel som bl.a. er basert på medlemslandenes produksjon og omsetning av malmer/råvarer. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m., som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet er fagansvarlig for kontakt og oppfølging overfor studiegruppene. På grunnlag av en evaluering meldte Norge seg ut av studiegruppen for kopper med virkning fra 1. januar 2001. Medlemskapet i de to andre studiegruppene vurderes som nyttig og er opprettholdt.

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for vurdering, fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd. Det legges videre til grunn at departementet med noen års mellomrom sørger for at det blir foretatt evaluering av det norske medlemskapet i organisasjonene.

Post 71 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat

Tilskuddet skal sikre:

- opprettholdelse, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten
- norsk deltakelse i NATOs planlegging og virksomhet innen skipsfart og representasjon i

- virksomhet nasjonalt og internasjonalt rettet mot skipsfartsberedskap
- forståelse for betydningen av beredskapsarbeid i forhold til rederinæringen

Midlene kanaliseres gjennom Norges rederiforbund og skal dekke de kostnadene som påløper i beredskapssekretariatet. For 2002 foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner til sekretariatet.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Salgsinntekter fra beredskapslagre	4 707	6 800	1 500
02	Ymse inntekter	365	1 900	1 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 591		
18	Refusjon av sykepenger	1 352		
90	Salg av aksjer		10 000	
	Sum kap 3900	9 015	18 700	3 000

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

I forbindelse med endret budsjettstruktur for 2002 er regnskaps- og budsjettbeløpene for 2000 og 2001 for salg av beredskapslagre under kap. 3990, post 01 overført til kap. 3900, post 01. Bevilgningen under kap 3900, post 90 (ny i 2001) er overført til kap. 3950, post 90 for 2002.

Ved St.vedt. 15. juni 2001, ble bevilgingen under kap. 3990, post 01 økt med 4,7 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Post 01 Salgsinntekter

Med bakgrunn i St.meld. nr. 25 for 1997-98, Hovedretningslinjer for det sivile beredskap og utvikling i tiden 1999-2002, vil Nærings- og handelsdepartementet gjennom salg redusere beredskapslagre av metaller. Hovedtyngden av salget gjennomføres i 2000 og 2001. De gjenværende salgene planlegges foretatt i 2002 og 2003. I 2002 tas

det sikte på at slikt salg vil innbringe om lag 1,5 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet har med støtte i beredskapsmeldingen basert budsjetteringen for industri- og forsyningsberedskapet på at de midlene som frigjøres ved avvikling av ukurante beredskapslagre, kan nyttes til oppbygging av nye, mer relevante lagre og andre tiltak for å styrke beredskapet på området. Dette er ivarettatt ved at utgiftsbudsjettet under kap. 900 er oppjustert tilsvarende salgsinntektene. Inntektene er forutsatt prioritert til økning av nødproviantlagre.

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med inntekter på 1,5 mill. kroner for 2002. Hoveddelen av inntektene ventes å komme fra salg av tungtvann til Institutt for energiteknikk (IFE) i henhold til avtale mellom departementet og IFE. Tungtvannssalget varierer fra år til år. Det utgjorde ca. 0,3 mill. kroner i 2000 og ca. 1,2 mill. kroner i 1999.

Programkategori 17.10 Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	151 847	153 000	169 300	10,7
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	82 139	74 550	84 850	13,8
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)		141 516	160 300	13,3
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	130 318	130 850	139 500	6,6
0906	Bergvesenet (jf. kap. 3906)	13 991	13 200	13 850	4,9
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	205 894	201 100	224 600	11,7
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	6 817	6 750	7 450	10,4
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	307 348	290 000	249 300	-14,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 100	11 800	13 000	10,2
0913	Standardisering	34 000	26 000	26 000	0,0
0914	Spesielle IT-tiltak	29 487	42 900	65 900	53,6
	Sum kategori 17.10	974 941	1 091 666	1 154 050	5,7

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-29	Driftsutgifter	576 546	710 450	798 050	12,3
30-49	Investeringer	10 574	13 916	14 200	2,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	22 000	38 500	53 500	39,0
70-89	Overføringer til andre	365 723	328 800	288 300	-12,3
90-99	Lånetransaksjoner	98			
	Sum kategori 17.10	974 941	1 091 666	1 154 050	5,7

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norge ligger langt fremme når det gjelder utvikling innen informasjonsteknologi (IT), men henger etter med å ta teknologien i bruk generelt i samfunnet. Dette innebærer bl.a. at man ikke får full anvendelse av teknologien til utvikling av det nye *informasjons- og kunnskapssamfunnet*. Kompetanse- og kunnskapssamfunnet er sentrale elementer for å realisere regjeringens overordnede mål for IT-politikken om et informasjons- og kunnskapssamfunn for alle. Nærings- og handelsdepartementet har som samordningsdepartement for IT-politikken et særskilt ansvar for å sikre effektiv bruk av ny teknologi både i næringslivet og i samfunnet generelt. På IT-området er det viktig å utvikle målekriterier og statistikk for å følge med i og foreta sammenlikninger med andre land. Sentrale satsingsområder for øvrig er høyhastighetskommunikasjon basert på bredbånd, innholdsindustri koblet mot språkteknologi og elektronisk handel og bruk av IT i offentlige tjenester.

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for at næringslivet har tilgang til produkter og tjenester av tilstrekkelig kvalitet og til konkurransedyktige priser på områdene industrielle rettigheter (gjennom Styret for det industrielle rettsvern), måleteknikk, samsvarsvurdering, kvalitetssikring og standardisering (gjennom Justervesenet og støtte til standardiseringsorganisasjonene), geologiske kart og databaser (gjennom Norges geologiske undersøkelse), nasjonale registre og registerløsninger (gjennom Brønnøysundregistrene og Skipsregistrene) og

informasjonstjenester (gjennom Euro-Info og Narviktelefonene).

Den stadig åpnere verdensøkonomien med skjerpet konkurranse både på hjemme- og utenlandsmarkedene, krever en effektiv og funksjonell *nasjonal infrastruktur*. I denne sammenheng prioriteres videreutvikling av tjenestetilbudet, bl.a. gjennom bedre utnytting av moderne datateknologi. Her stiller utvikling av elektroniske tjenester endrede krav til kvalitet på tjenestene og til personvern og rettssikkerhet.

Området *industrielt rettsvern* reguleres i økende grad gjennom internasjonalt avtaleverk (EØS-avtalen, WTO-avtalen m.m.).

Et annet sentralt område under kategorien er *sjøfartspolitikken og sjøfartsforvaltning*, gjennom departementet, Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene. Skipsfartstjenester utgjør om lag 52 pst. av Norges samlede tjenesteeksport og brutto fraktinntekter økte fra 1999 til 2000 fra ca. 52 til ca. 71 mrd. kroner. Den norske flåten er fortsatt verdens tredje største i forhold til tonnasje. Maritim virksomhet utgjør en sterk norsk næringsklynge og har stor betydning for norsk næringsliv. Skipsfartsnæringen er en internasjonal næring, og arbeidet med å sikre det marine miljø og sikkerhet til sjøs krever internasjonal regulering. Det er derfor viktig at Norge deltar aktivt i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet innenfor FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og EU for å sikre norsk innflytelse i den framtidige regelverksutformingen.

På områdene *geologi og mineralressursforvaltning* har Norges geologiske undersøkelse og Bergvesenet det overordnede samfunnsansvar. Gjennom innhenting og bearbeiding av geologisk

informasjon og forvaltning av relevant regelverk bidrar disse etatene til å fastsette rammebetingelser for mineralnæringen. *Bergindustriens* produksjonsverdi var i 2000 ca. 7 mrd. kroner, hvorav eksporten utgjorde 3,9 mrd. kroner. Det er gode muligheter for videre vekst på disse feltene framover. Norsk bergindustri har i flere år vært i en markant omstillingsprosess. Produksjonen av industrimineraler, naturstein og pukk har økt, mens malmproduksjonen har avtatt.

Overordnede mål og strategier

Basert på tre sentrale hovedmål for departementet, jf. under programkategori 17.00, er de overordnede målsettingene for området å arbeide for:

- at norsk næringsliv har et minst like godt tilbud av tidsmessige produkter og tjenester på området som resten i Europa
- et informasjons- og kunnskapssamfunn for alle
- at Norge skal fortsatt være en ledende maritim nasjon
- å opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på utvinning og foredling av mineraler

I denne forbindelse er det et mål for regjeringen – gjennom Styret for det industrielle rettsvern – å øke bevisstheten og kunnskapen om *industrielle rettigheter* i norsk næringsliv slik at næringslivet i større grad kan utnytte industrielle rettigheter som konkurransefortrinn.

For arbeidet innen *måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering* er det et mål å fjerne tekniske handelshindringer og sikre at Norge oppfyller nasjonalt og internasjonalt fastsatte kvalitetskrav for produkter og tjenester, bl.a. når det gjelder helse, miljø og sikkerhet.

Brønnøysundregistrene yter service overfor næringslivet, privatpersoner og offentlige myndigheter – bl.a. skattemyndighetene, Statistisk Sentralbyrå og domstolene/namsmyndighetene. Registrene er IT-baserte og er sentrale virkemidler i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere offentlig sektor. En hovedutfordring i dette arbeidet er å sikre gjenbruk av data gjennom elektronisk innrapportering fra næringslivet til offentlige myndigheter.

Narviktelefonene og Euro-Info er to viktige virkemidler for å gi relevant informasjon om nasjonale og internasjonale rammevilkår for næringsvirksomhet til norske bedrifter og etablere.

På IT-området er *eNorge-planen* et sentralt virkemiddel. Regjeringen vurderer fortløpende å

videreutvikle eNorge som et virkemiddel for utviklingen av informasjons- og kunnskapssamfunnet.

Bredbåndsutbyggingen er basert på bredbåndsplenen av 11. oktober 2000, og regjeringens mål er tilknytning til bredbåndnett til alle grunn- og videregående skoler, folkebibliotek, sykehus og kommuneadministrasjoner innen utløpet av 2002, og til alle norske husstander innen utløpet av 2004. Bredbåndsutbyggingen og konvergensutviklingen åpner opp for nye muligheter i forhold til produkt- og tjenesteutvikling på innholdssida, bl.a. for å sikre et allsidig norsk innhold som ivaretar språk og kulturell arv.

I kommende budsjettperiode tas det sikte på å utarbeide en strategi for å styrke *IT-sikkerheten* i samfunnet, bl.a. ved å etablere et senter for informasjonssikring. For å oppnå tilstrekkelig sikker elektronisk samhandling i samfunnet og IT-bruk i norske virksomheter, vil regjeringen bidra til utarbeiding av en handlingsplan for en nasjonal kryptopolitikk.

Innen *sjøfartsforvaltning* er regjeringens hovedmålsetting at Norge fortsatt skal være en ledende maritim nasjon. For at Norge fortsatt skal være et attraktivt vertsland for skipsfartsnæringen må de myndighetsskapte rammebetingelsene i Norge ikke skille seg vesentlig fra andre land. Tiltak for å beholde og rekruttere norske sjøfolk må fortsatt vektlegges.

Skipsfarten er en global næring, og Norge skal fortsatt delta aktivt og være en pådriver i internasjonale fora for samordning av normer og regelverk, bl.a. IMO (FNs maritime organisasjon), EU, OECD og WTO og gjennom bilateralt samarbeid med andre skipsfartsnasjoner. Målet er at Norge skal være pådriver i det strategiske *sjøsikkerhets- og miljøarbeidet* for å sikre utviklingen av nye og bedre standarder for liv, helse, fartøy og miljø. Dette skjer gjennom internasjonalt samarbeid i IMO, EU og ILO (International Labour Organisation). Nasjonalt vil arbeidet med sjøsikkerhet styrkes generelt, og det gjennomføres en omlegging av inspeksjonsvirksomheten med større grad av uanmeldt tilsyn. Sjøfartsdirektoratet vil fortsatt følge opp Sleipner-kommisjonens anbefalinger og har fastsatt en tiltaksplan for dette arbeidet, jf. egen omtale av sjøsikkerhet i innledningen.

Innen *geologi og mineralressursforvaltning* er det et hovedmål å opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på en samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler. Her er det særlig viktig at mineralressursene ses i sammenheng med annen areal-

utnyttelse og i et langsiktig perspektiv. Som illustrasjon anslås verdien av kalkforekomstene i Verdal til i størrelsesorden 100 mrd. kroner og larvi-

kittforekomstene i Vestfold til i størrelsesorden 50 mrd. kroner, beregnet etter samme metode som for petroleumsressursene.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	151 847	153 000	169 300
	Sum kap 901	151 847	153 000	169 300

Vedrørende 2001 og 2002:

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon fra Folketrygden av sykepenges og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For driftsbevilgningen til Styret for det industrielle rettsvern utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak en økning på 2,32 mill. kroner i 2001. I bevilgningsforslaget for 2002 er årsvirkningen av dette inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Det er en internasjonal trend at det blir stadig viktigere å sikre seg økonomisk utbytte av egen innovasjonsinnsats ved målrettet bruk av industrielle rettigheter, dvs. i første rekke av patenter, varemerker og design. Industrielle rettigheter skaffer bedriftene konkurransefortrinn bl.a. i markedsføringen av sine produkter og medvirker til å fremme utvikling og kommersialisering av ny teknologi og nyskaping ved at den eller de som har patent-, varemerke- eller designbeskyttelse, gis enerett til kommersiell utnyttelse i de land hvor rettigheten er registrert. I tillegg øker deres betydning som kapitalobjekter, særlig i kunnskapsbedrifter.

Norge har sluttet seg til en rekke internasjonale avtaler som inneholder regler på området industrielle rettigheter, bl.a. EØS- og WTO-avtalen. Derimot har Norge ikke sluttet seg til Den europeiske patentkonvensjonen (EPC) av 1973. Norske bedrifter kan likevel søke Den europeiske patentorganisasjonen (EPO, opprettet av EPC-konvensjonen) om industrielle rettigheter, på linje

med bedrifter i medlemslandene. EPO forbereder nå sammen med EU en ny ordning med et enhetlig Fellesskapspatent som direkte skal gjelde i alle EU-medlemsland (de er alle parter i EPC).

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) håndhever de nasjonale og internasjonale regler om industrielle rettigheter i Norge. Staten er lokalisert i Oslo og utførte ca. 218 årsverk pr. mars 2001. Staten består av fire avdelinger: Patentavdelingen, Design- og varemerkeavdelingen, Avdeling for kommersielle tjenester og Administrasjonsavdelingen. Patentstyret har også en klageinstans, Annen avdeling, som behandler klager på avgjørelser fattet av Patentavdelingen og Design- og varemerkeavdelingen.

Patentstyrets primære funksjon er å motta og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse. Staten har enerett til å innvilge slike rettigheter i Norge. I tillegg er Patentstyret leverandør av informasjonstjenester og driver i økende grad veiledning og opplæring om betydningen av industrielt rettsvern rettet mot næringsliv, offentlige etater, utdanningsinstitusjoner og andre. Patentstyret driver med utstrakt opplæring av egne ansatte for å bygge opp og vedlikeholde den nødvendige spesialkompetansen. Etatens viktigste brukergrupper er næringsliv, oppfinnere og idéskapere, det øvrige næringsrettede virkemiddelapparatet og institusjoner innen forskning og utdanning.

På grunnlag av Patentstyrets virksomhetsidé «*Ideer skaper vekst*», er det definert tre hovedmål:

- tilby en kostnadseffektiv søknadsbehandling som tilfredsstillende brukernes behov til saksbehandlingstid og -kvalitet
- tilby moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester som har riktig kvalitet, herunder leveringstid
- øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne, spesielt små og

mellomstore bedrifter, om hvordan industrielle rettigheter kan brukes for å fremme økonomisk vekst

Resultatrapport 2000

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Resultatutvikling for patenter:

	Resultat 1998	Resultat 1999	Mål 2000	Resultat 2000
Innkomne patentsøknader	6 219	6 590		6 700
Ferdigbehandlede søknader	4 450	4 970	5 000	5 543
Restanser ved utløpet av året	23 836	25 456		26 613

Målet om å avvirke minst 5 000 patentsøknader i 2000 ble oppnådd med god margin. Restansene økte likevel med over 1 100, som følge av rekordstor inngang av patentsøknader. Økningen i søknadsinngangen kom spesielt på områdene «menneskelige behov» (som bl.a. omfatter områdene medisin og helse), kjemi, bioteknologi og elektroteknikk. Den sterkt økende restansmengden gir grunn til bekymring. Det største problemet knyttet til avvirkningen har vært det store gjennomtrekket av saksbehandlere i Patentavdelingen de senere årene, som har medført stor ressursbruk til intern opplæring og dermed redusert avvirkning. I løpet av 1999 og 2000 har imidlertid produktiviteten blant nyansatte patentgranskere økt betraktelig.

Patentstyret har som langsiktig mål å avgjøre patentsøknader innen noe mer enn tre år når

søkeren ikke ber om og medvirker til en raskere behandling. For tiden ligger den gjennomsnittlige behandlingstiden på mellom fem og seks år. Målet om å avgjøre patentsøknader som leveres først i Norge innen ett år i de tilfeller hvor søkeren ønsker det og medvirker til det, ble derimot oppnådd i 2000. Etaten har mottatt tilbakemeldinger fra viktige brukergrupper som tilsier at man er på god vei mot målet om en mest mulig lik saksbehandling som i Den europeiske patentorganisasjonen, noe kundene anser som svært viktig.

Støttekostnadsnivået for behandling av patent- og varemerkesøknader er redusert med anslagsvis 13 pst. i 2000 i forhold til 1998 og med ca. 7 pst. i forhold til 1999. Dette ble målt i antall ferdigbehandlede patent- og varemerkesaker pr. årsverk som brukes til støttefunksjoner.

Resultatutvikling for varemerker:

	Resultat 1998	Resultat 1999	Mål 2000	Resultat 2000
Innkomne varemerkesøknader	11 713	13 761		16 263
Ferdigbehandlede søknader	11 755	14 961	14 000	13 906
Restanser ved utløpet av året	12 867	11 667		14 024

Den kraftige veksten i antall innkomne varemerkesøknader fortsatte i 2000. Det regnes med at denne veksten vil flate ut de nærmeste årene, mens flere land slutter seg til Madrid-protokollen om internasjonal varemerkeregistrering. Antall norske søknader økte med 20 pst. i forhold til 1999, og andelen norske søknader av den totale inngangen økte til 23,4 pst. Patentstyrets avvirk-

ning ble redusert med ca. 1 000 søknader i forhold til 1999, bl.a. p.g.a. høyt gjennomtrekk av medarbeidere. Målet om å avgjøre kurante varemerkesøknader og sende første realitetstilskrivning i ikke-kurante saker innen seks måneder (åtte for søknader som først var levert i utlandet) fra innlevering av søknaden, ble nådd for ca. 90 pst. av sakene.

Designsaker

Det ble ferdigbehandlet 875 designsøknader i 2000. Dermed ble det opprinnelige avvirkningsmålet for designsøknader for 2000 på 1 000 ikke nådd, mest p.g.a. personalmangel. Avvirkningsmålet ble i løpet av året redusert til 850 saker i forståelse med departementet.

SANT-prosjektet – IT-system for søknadsbehandling, dokumentflyt og kommunikasjon

SANT-prosjektet (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) ble startet opp i 1998 for å øke effektiviteten internt og forbedre service og tilgjengelighet eksternt, innen alle Patentstyrets tjenesteområder. Prosjektet er nå i utviklingsfasen og skal ferdigstilles i midten av 2002, ca. ni måneder forsinket i forhold til den opprinnelige planen. SANT skal settes i full drift sommeren 2002. Forsinkelsen og behovet for intern opplæring gjør at det ikke kan ventes særlig effektiviseringsgevinst i 2002, slik det opprinnelig var planlagt.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

For første gang på flere år økte antall informasjonsoppdrag, spesielt varemerkeoppdrag. Patent-

styret utførte totalt 1 716 informasjonsoppdrag i 2000. Behandlingstiden har vært satt til 14 dager for oppdrag knyttet til patenter og fem dager for andre. Målet om å overholde avtalt leveringstid ble nådd for alle oppdrag.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

Målet søkes oppnådd gjennom kurs- og foredragsvirksomhet, messedeltakelse og samarbeid med andre institusjoner innenfor det offentlige næringslivsrettede virkemiddelapparatet. Patentstyret videreførte en systematisk oppsøkende informasjons- og kompetansehevingskampanje rettet mot små bedrifter i Nordland og Akershus. Opprinnelig var det forutsatt å starte kampanjer i minst tre fylker, men antallet ble redusert fordi forberedelsene ble mer tid- og ressurskrevende enn forventet. I 2001 har Patentstyret igangsatt kampanjer i Buskerud, Rogaland og Hordaland. Patentstyret åpnet i januar 2000 en egen hjemmeside på Internett, som har fått god respons. Patentstyret tok initiativ overfor Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) for å få opprettet et fast utdanningstilbud om industrielle rettigheter på universitetsnivå, uten at dette hittil har lyktes. Staten bidrar imidlertid med faglige foredrag ved NTNU og ved flere høyskoler.

Utvikling i antall norske patentsøknader mottatt av Patentstyret:

Betegnelse	1998	1999	2000
Antall norske patentsøknader	1 288	1 335	1 386
Antall norske patentsøknader i pst. av samlet antall søknader	21	20	21

Utviklingen i tabellen gir indikasjoner på norsk næringslivs kunnskap om og interesse for industrielle rettigheter. Antall norske patentsøknader som blir innvilget og avslått i det enkelte år, gir en indikasjon på kvaliteten på søknadene. Av 1 151 norske patentsøknader som ble ferdigbehandlet i 2000, ble 37 pst. innvilget, mens 63 pst. ble avvist eller henlagt. Dette er en svak forbedring i forhold til 1999. Av 3 408 avgjorte norske varemerkesøknader ble derimot bare ca. 40 pst. avslått i 2000. Den store forskjellen i de prosentvise andelene kan bl.a. forklares ved at det er enklere for en søker å bedømme hva som må til for å få innvilget en varemerkesøknad.

Mål og strategier*Kostnadseffektiv søknadsbehandling*

Avvirkningsmålet for 2002 settes til 5 200 ferdigbehandlede patentsøknader, dvs. 600 mindre enn målet for 2001. Dette anses som et realistisk mål ut fra tilgjengelige ressurser, men det vil neppe være tilstrekkelig til å forhindre en kraftig vekst i antall restanser. Som det framgår av resultatrapporten over, er det urealistisk å forvente en vesentlig større avvirkning i 2002 fordi SANT-prosjektet er forsinket og idriftsettelsen kommer til å kreve betydelige ressurser. Det mer langsiktige målet er gradvis å øke avvirkningen slik at Patentstyret innen 2005 avvirker minst like mange

patentsøknader som antall innkomne søknader og deretter begynner å nedarbeide restansene.

Videre er det et mål at avvirkningen av varemerkesøknader skal øke til 18 000, 4 000 mer enn i 2001. Dette tilsvarer forventet antall innkomne søknader. Det er videre et mål at Patentstyret skal avvirke 1 000 designsøknader i 2002, samme antall som målet for 2001.

Utover dette tas det sikte på at:

- behandlingen av patentsøknader skal oppleves av søkerne som mest mulig harmonisert med behandlingen i den Europeiske patentorganisasjonen, så langt gjeldende norske regler tillater det
- Patentstyret skal gi første realitetsuttalelse om utfallet av patentsøknader som først er inngitt i Norge, innen seks måneder i alle slike saker

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Informasjonsoppdrag skal utføres innen avtalt tid eller innen 14 dager når ikke annet er avtalt. Timesatsen for alle typer av Patentstyrets informasjonstjenester skal settes slik at de er selvfinansiert.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

Det er et mål å øke bevisstheten om og kjennskapen til industrielle rettigheter i norsk næringsliv. Dette skal skje bl.a. gjennom å tilby spesialiserte informasjonstjenester. Patentstyrets kurs og foredrag skal gjøre personer og bedrifter som deltar, mer interessert i industrielle rettigheter. Patentstyret skal gjennom sin innsats for økt kunnskapsnivå hos søkerne og målrettet informasjon bidra til at kvaliteten på spesielt patentsøknadene fra norske søkere blir bedre. Det er også et mål at Patentstyret ved sitt informasjons- og veiledningsarbeid skal bidra til at andelen av tildelte rettigheter som fører til kommersialisering, økes.

For å øke interessen for industrielle rettigheter blant norske småbedrifter, skal Patentstyret videreføre den fylkesvise informasjonskampanjen i tre nye fylker i 2002, i samarbeid med næringslivsorganisasjoner og virkemiddelapparatet i distriktene.

Det skal i 2002 inngås en formalisert samarbeidsavtale om kompetansetiltak på området industrielle rettigheter med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. I tillegg skal Patentstyret bidra til at utdanningstilbudet på området industrielle rettigheter ved universiteter og høyskoler.

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

På patent- og spesielt varemerkesiden har den økte søknadsinngangen vist seg å vedvare. I 2001 har Patentstyret anledning til å benytte inntil 251 årsverk. For å kunne nå avvirkningsmålene i 2002 og spesielt i de etterfølgende årene, er det nødvendig med ytterligere styrking av bemanningen. I motsatt fall vil behandlingstiden og antall restanser øke ytterligere, og søkerne vil bli skadelidende. På denne bakgrunn foreslås det at Patentstyret gis mulighet til å øke bemanningen og benytte inntil 270 årsverk i 2002.

Målet om å redusere restansmengden for patenter kan først la seg realisere når et tilstrekkelig antall nye saksbehandlere er fullt operative og effektiviseringsgevinstene av IT-satsingen gjennom SANT-prosjektet oppnås. Det forventes eksterne utgifter til selve prosjektet på ca. 14 mill. kroner i 2002, mot tidligere antatt ca. 6 mill. kroner. Det dreier seg i stor grad om utgifter som er blitt utsatt p.g.a. forsinkelser i prosjektet. I tillegg påløper utgifter til opplæring av medarbeidere i bruken av systemet og tilpasninger til etatens øvrige IT-systemer. Det forutsettes at prosjektet fra og med 2003 vil begynne å gi kostnadsreduksjoner, som vil øke etterhvert som prosjektet blir fullt ut iverksatt. Det dreier seg bl.a. om reduksjoner i kostnader forbundet med intern dokumentbehandling, avvikling av korrespondanse og arkivering. I tillegg skal Patentstyret i 2002 slutføre et prosjekt som skal gjøre det mulig å innlevere søknader elektronisk ved bruk av digital signatur.

Informasjonsvirksomheten rettet mot nyskapere og små og mellomstore bedrifter foreslås videreført i tre nye fylker i 2002. Utgiftene til dette har vist seg å bli større enn forventet, men tiltaket anses som en viktig del av regjeringens innsats overfor små og mellomstore bedrifter.

Det foreslås en bevilgning på 169,3 mill. kroner til driftsutgifter i 2002. Staten har de siste årene hatt en fullmakt fra Finansdepartementet til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, post 01 og 02. Dette skyldes at det er vanskelig å forutsi med sikkerhet hvor stort ressursbehovet i Patentstyret vil bli. Det vil bl.a. avhenge av hvor mange søknader etaten mottar. For 2002 foreslås merinntektsfullmakten formalisert gjennom Stortingets budsjettbehandling, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Patentavgifter	99 759	98 000	103 000
02	Varemerkeavgifter	45 512	41 600	51 400
03	Mønsteravgifter	2 045	2 500	2 500
04	Forskjellige avgifter	7 089	6 400	6 800
05	Inntekt av informasjonstjenester	4 018	4 500	5 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 657		
	Sum kap 3901	162 080	153 000	169 200

Endringene i reglene om søknadsavgifter for patenter og varemerker som trådte i kraft i mai 2000, innebar bl.a. differensierte avgifter for små og større bedrifter. Det har ikke bydd på vesentlige problemer at Patentstyret nå må kontrollere om søkeren er en liten eller stor bedrift. De fleste søkere gir korrekte opplysninger uoppfordret. Endringer i avgiftene fra samme tidspunkt førte til en inntektsøkning på ca. 2,8 mill. kroner fra varemerkeavgifter og ca. 6,8 mill. kroner fra patentavgifter i 2000. For tiden forbereder departemen-

tet en forskrift med nye avgiftsendringer som vil bli fremmet høsten 2001 og bl.a. skal tilpasse avgiftssystemet til ny lov om design. Endringer i avgiftssatser som følge av dette skal være provenynøytrale.

Patentstyret har selv anledning til å fastsette timesatsen for informasjonstjenester. Det er budsjettert med en timesats som bedre skal sørge for balanse mellom informasjonstjenestens utgifter og inntekter.

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	77 462	74 450	84 750
21	Spesielle driftsutgifter	700	100	100
45	Større utstyranskaffelser og vedlikehold	3 879		
90	Kjøp av aksjer	98		
	Sum kap 902	82 139	74 550	84 850

Vedrørende 2001 og 2002:

Det ble 1. juli innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon fra Folketrygden av sykepenges og for innsparing av effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i

St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Justervesenets driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak et tillegg på kr 450 000 i 2001. I bevilgningsforslaget for 2002 er årsvirkningen av dette inkludert.

Ved St.vedtak 15. juni 2001 ble post 01 økt med 5 mill. kroner mot tilsvarende økning av korresponderende inntektspost under kap. 3902, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Virksomhetsbeskrivelse

Justervesenet er en viktig bidragsyter til den nasjonale måletekniske infrastrukturen, som sikrer at næringslivet og forvaltning får dekket sine behov for sporbare måleresultater og samsvarsvurderinger. Det er behov for nøyaktige målinger ved kjøp og salg og i produksjon.

I et stadig mer internasjonalt marked med nedbygging av tekniske handelshindringer må de enkelte land ha en måleteknisk infrastruktur som har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Slik kan industrien unngå å møte krav om ekstra testing og sertifikater i de land som de ønsker å eksportere til. Det er også viktig for industrien at kostnadene for å få godkjent produkter ikke er høyere enn ellers i Europa.

Overordnet mål for Justervesenet er å bidra til et konkurransedyktig næringsliv ved at det skapes tillit til kvalitetssystemer og måleteknikk. Staten har hovedkontor på Kjeller, i tillegg til seks regionale justerkamre, og utførte om lag 95 årsverk i 2001. Det faglige arbeidet er delt i tre avdelinger: *Legal metrologi* som forvalter regelverket og utfører kontroll av måleinstrumenter innenfor lovregulert område, *Norsk Akkreditering* som godkjenner laboratorier, inspeksjons- og sertifiseringsorgan etter en vurdering av organenes kvalitetssystemer og kompetanse og *Laboratoriet for nasjonale normaler* med hovedoppgave å ivaretar sporbarheten til internasjonale målestandarder (normaler).

Forklaring av fagbetegnelser som brukes i teksten:

- *Normal*: referanse for nøyaktige målinger av en fysisk størrelse. En normal kan være en gjenstand (f.eks. et kilolodd), et måleinstrument (f.eks. et presisjonstermomenter) eller et referansemateriale.
- *Sporbarhet*: når verdien av et måleresultat kan relateres til en nasjonal norm, dvs. en normal som er anerkjent som den mest nøyaktige i landet, gjennom en ubrutt kjede av sammenligninger.
- *Samsvarsvurdering*: vurdering av om et produkt er i samsvar med krav i relevante regelverk.
- *Akkreditering*: uavhengige tredjeparts bekreftelse på at organisasjoner som er ansvarlig for testing, sertifisering, inspeksjon, kalibrering og teknisk kontroll, arbeider i henhold til et dokumentert kvalitetssystem og har dokumentert teknisk kompetanse til å utføre bestemte oppgaver.

- *Kalibrering*: sammenligning av et måleinstrument eller en målenormal mot et annet instrument eller målenormal som har en kjent og akseptert (tidligere testet og godkjent) verdi.

En arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet avleverte en rapport i 2000 der aktuelle problemer knyttet til Justervesenets virksomhet innen akkreditering og måleteknikk ble drøftet. Som oppfølging av rapporten opprettet departementet i samarbeid med Justervesenet et prosjekt i 2001 for å foreta nærmere utredninger om organiseringen av Justervesenet. Når prosjektet er ferdig, vil Justervesenet få i oppdrag å utarbeide et revidert forslag til lov om mål og vekt av 1946. Departementet regner med at lovforslaget kan sendes på høring ved årsskiftet 2003-04.

Justervesenet har for perioden 2001-04 inngått en samarbeidsavtale med Lotteritilsynet, som er underlagt Kulturdepartementet, hvor Justervesenet foretar stedlig kontroll av oppstilte spilleautomater. Justervesenets avdeling for legal metrologi utfører allerede kontroll av måleinstrumenter på de fleste steder hvor det er plassert ut slike automater, slik at samarbeidet mellom statsinstitusjonene innebærer en effektivisering av ressursbruken sammenlignet med oppbygging av et eget kontrollapparat under Lotteritilsynet.

Resultatrapport 2000

Nasjonale normaler og kalibrering

Basisoppgavene for Laboratoriet for nasjonale normaler er å ivareta de nasjonale normaler for utvalgte målestørrelser, sørge for internasjonale sporbarhet og kalibrere normaler for norske brukere i industri og forvaltning. Videre skal investerte ressurser i kompetanse og utstyr benyttes til FoU-samarbeid med og kompetanseoverføring til nasjonalt næringsliv og utdannings-/forskningsmiljøer. Dette forutsetter at laboratoriet innenfor sitt ansvarsområdet har tilstrekkelig kompetanse og utstyr til å være et nasjonalt fagmiljø innen vitenskapelig måleteknikk og til å kunne delta i samarbeid innenfor de internasjonale konvensjonene hvor Justervesenet representerer Norge. En vesentlig del av tilskuddet til Justervesenet går til drift av laboratoriet.

Laboratoriet tilbyr kalibreringstjenester innen områdene masse, lengde/optikk, temperatur/fuktighet, volum/flow og elektro. I 2000 har mye av ressursene gått med til å utvikle prosedyrer, etablere og dokumentere beste måleevne på de forskjellige fagområdene som skal registreres i en

internasjonal informasjonsbase under meterkonvensjonen. Laboratoriet begynner nå å nærme seg full utbygging i forhold til opprinnelige planer, og det forventes at de fleste kalibreringstjenestene vil være på plass innen utgangen av 2002.

Laboratoriet utstedte 993 kalibreringsbevis i 2000 som dokumentasjon på riktigheten til måleinstrumenter. Dette er en reduksjon på 17 pst. i forhold til 1999. Reduksjon skyldes i hovedsak nedgang i interne kalibreringsoppdrag. 98 pst. av kalibreringene var ferdige innen avtalt tid. Resultatet er tilfredsstillende sett i forhold til målsettingen om at 90 pst. skal gjennomføres innen avtalt tid.

Laboratoriet har også avsluttet sitt første større FoU-prosjekt finansiert over EUs ramme-program for forskning og teknologi. Videre er Laboratoriet akseptert i to nye mindre EU-prosjekter som vil bli gjennomført i 2001/2002 og arbeider aktivt for å delta i flere. Et bredere kurs- og veiledningstilbud er under utvikling.

Godkjenning og kontroll av måleinstrumenter

Avdeling for legal metrologi er ansvarlig for godkjenning og kontroll av måleinstrumenter etter krav gitt med hjemmel i lov om mål og vekt. Måleinstrumentene omfatter vekter, volummålere og lengdemål. Kontrollen har som formål å sikre korrekte målinger ved økonomiske transaksjoner, ved beregning av avgifter og uttak av naturressurser, innen helse-, miljø- og sikkerhetsområdet og i produksjonsprosesser. Kontrollvirksomheten er organisering gjennom regionale justerkamre og er selvfinansiert. Det planlegges å foreta et internt organisatorisk skille mellom ansvaret for regelverksutviklingen og selve kontrollen av måleinstrumentene i 2002.

Justervesenet kontrollerte i 2000 om lag 43 000 måleinstrumenter og 27 000 enklere redskaper. Av måleinstrumenter som kontrolleres er vekter fortsatt dominerende, men instrumenter for væskemåling har økt noe fra foregående år. I 2000 ble 98,5 pst. av lovregulert kontrollarbeide gjennomført. Målet var 100 pst. Den gjennomsnittlige feilprosenten, dvs. at instrumentene ikke tilfredsstiller kravene til nøyaktighet, var 6,9 pst. i 2000. Dette er en økning fra et nivå på om lag 5 pst. de siste årene og skyldes i hovedsak økte nøyaktighetskrav som ble innført 1. januar 2000. Det er gjennomført effektiviseringstiltak av kontrollvirksomheten ved investering i mer rasjonelt utstyr og bedre planlegging. Antall søknader om typegodkjenning av instrumenter er redusert fra 1999, mens antall utstedte typegodkjenninger er

det samme i 2000. Målet om at Justervesenets behandlingstid ikke skal overstige åtte uker er nådd i 60 pst. av tilfellene. Målsettingen var 85 pst. Avviket skyldes lang behandlingstid for enkelte eldre saker. Antall saker under behandling er redusert.

Avdeling for legal metrologi har i 2000 utarbeidet og gjennomført kurs i internkontroll av vekter spesielt rettet mot fiskeindustrien og Fiskeridirektoratets kontrollverk. Det har også vært gjennomført et internkurs i egenkontroll og vedlikehold av vekter for Landbrukshøgskolen på Ås.

Justervesenet foretar også kontroll av mengdeinnhold i ferdigpakninger i henhold til EU-direktiv, såkalt e-merking av produkter. Åtte norske bedrifter er godkjent for å e-merke sine produkter, og en fikk godkjenning i 2000. Fire søknader er under behandling, og det er gjennomført oppfølgingsbesøk i henhold til regelverket.

Justervesenet følger opp arbeidet med et nytt EU-direktiv for måleinstrumenter. Det forventes at direktivet vil bli en del av EØS-avtalen og dermed må gjennomføres i norsk rett ved en forskrift. Direktivet omhandler bl.a. kontroller av måleinstrumenter før de kan introduseres på markedet.

Akkreditering

Akkreditering er en uavhengig tredjeparts bekrefteelse på at en organisasjonen arbeider i henhold til et dokumentert kvalitetssystem og har demonstrert faglig kompetanse til å utføre nærmere beskrevne oppgaver. Alle land innen EØS-området er forutsatt å ha et nasjonalt akkrediteringstilbud som er harmonisert med ordninger i de øvrige EØS-land. Gjensidig aksept av nasjonale akkrediteringsordninger skal sikre at organisasjonen slipper å søke om akkreditering i flere land. Justervesenet ved Norsk Akkreditering foretar akkreditering av laboratorier, sertifiserings- og inspeksjonsorganer etter internasjonale standarder og retningslinjer. Avdelingen er delvis selvfinansiert ved at alle utgifter forbundet med selve akkrediteringsoppdrag blir betalt av oppdragsgiver. Det gis statlig støtte til internasjonal harmoniseringsarbeid, informasjonsvirksomhet og til å opprettholde interne kvalitetssystemer.

Det ble gjennomført 19 nye akkrediteringer, 69 utvidelser og 155 oppfølginger i 2000. Dette er om lag som forutsatt. Akkreditering av laboratorier utgjør hoveddelen av virksomheten. Ved utgangen av 2000 var det i alt 213 aktive akkrediteringer.

Justervesenet har mottatt færre søknader om nye akkrediteringer i 2000 enn tidligere. Dette kan tyde på at markedet begynner å flate ut, men helsesektoren kan komme inn som en ny og større bruker av akkreditering og sertifisering. Det er også betydelig interesse for den nyetablerte akkrediterte sertifiseringsordningen for IT-sikkerhet. Norske kalibreringslaboratorier har deltatt i seks sammenlignende laboratorieprøver (SLP) arrangert av Justervesenet.

Mål og strategier

Kravene til kvalitet og nøyaktighet øker i takt med den teknologiske utviklingen og styres av behov innen handel, industri og vitenskap og av viktige samfunnsinteresser. Sentrale arbeidsmål for Justervesenet er å:

- sikre at forbrukere, offentlige myndigheter og næringsliv skal være trygge på at måleinstrumenter som brukes i kjøp og salg er tilstrekkelig nøyaktige
- være det ledende miljøet for akkreditering og måletekniske tjenester på høyt nøyaktighetsnivå
- bidra til at næringslivets samsvarsvurderinger og måleresultater skal ha nasjonal og internasjonal tillit
- håndheve lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til kontroll av måleinstrumenters nøyaktighet, typegodkjenning og markedskontroll
- bistå offentlige myndigheter med faglig ekspertise innen måleteknikk og kvalitets sikring
- bistå næringslivet med kompetanseoppbygging og -overføring innen måleteknikk, samsvarsvurdering og kvalitetssikring
- være aktive innen relevante internasjonale organisasjoner
- utarbeide et revidert forslag til lov om mål og vekt av 1946

For de tre virksomhetsområdene foreslås det følgende resultatmål for 2002:

Nasjonale normaler og kalibrering

- gjennomføre kalibreringsoppdrag i henhold til avtalt tid. Minst 90 pst. skal ligge innenfor avtalt leveringstid, og ikke noe oppdrag skal være mer enn en uke forsinket
- organisere og delta i nasjonale og internasjonale sammenlignende laboratoriemålinger,

slik at den måleteknisk infrastrukturen i Norge får internasjonal forankring

- arrangere kurs i måleteknikk for å bidra til kompetanseoverføring til næringslivet
- etablere nye FoU-prosjekter med ekstern finansiering
- gjennomføre rådgivningsoppdrag innenfor måleteknikk for myndigheter og næringsliv

Godkjenning og kontroll av måleinstrumenter

- gjennomføre 100 pst. av lovregulert kontrollarbeid
- bidra i det europeiske arbeide med et nytt direktiv for måleinstrumenter
- informere og arrangere kurs i bruk og egenkontroll av måleinstrumenter
- delta i arbeidet med utforming og modernisering av lov om mål og vekt

Akkreditering

- videreutvikle akkrediteringsordningen til et hensiktsmessig verktøy for å fremme kvalitets sikring i norsk næringsliv og forvaltning
- dekke behovet for nye akkrediteringer, utvidelser og oppfølginger/fornyelser med vekt på kostnadseffektivitet og merverdi for brukerne
- sørge for internasjonal anerkjennelse av akkrediterte tjenester
- arrangere europeiske og sammenlignende laboratorieprøver (SLP) og være koordinator for den norske delen av europeiske SLP
- rådgi, informere om og arrangere kurs innen akkreditering

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 84,75 mill. kroner til driftsutgifter for 2002. Den foreslåtte økningen i forhold til saldert budsjett for 2001 skyldes ordinær prisstigning, økt aktivitet, jf. parallell økning av driftsposten og korresponderende inntektspost med 5 mill. kroner ved behandling av revidert budsjett i vårsesjonen 2001, og økning av utgifter som følge av omorganisering av kontrollvirksomheten og styrking av regelverksarbeidet i etaten. Det forutsettes videre at mindre investeringer og vedlikehold av utstyr i Laboratoriet for nasjonale normaler dekkes over driftsposten.

Justervesenet har de siste årene hatt en fullmakt fra Finansdepartementet til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03. For 2002 fore-

slås denne merinntektsfullmakten formalisert gjennom Stortingets budsjettbehandling, jf. Forslag til vedtak II.

For perioden 2001-04 er det undertegnet en avtale mellom Justervesenet og Lotteritilsynet om stedlig kontroll av spilleautomater, og Justervesenet vil motta godtgjørelse etter nærmere avtale. For 2002 vil det være nødvendig å benytte den foreslåtte fullmakten under Forslag til vedtak II til å utgiftsføre midler til denne kontrollvirksomheten mot tilsvarende godtgjørelse fra Lotteritilsynet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på kr 100 000 til utgifter til eksterne oppdrag. Tilsvarende beløp er ført som inntekt under kap. 3902, post 04. I tillegg til bevilgningen foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler til å dekke lønn og driftskostnader av engasjerte medarbeidere for å utføre eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Justergebyrer	36 005	37 000	39 600
03	Kontroll- og godkjenningssgebyr	18 165	14 300	19 700
04	Oppdragsinntekter	702	100	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	670		
17	Refusjon lærlinger	30		
18	Refusjon av sykepenger	247		
	Sum kap 3902	55 819	51 400	59 400

Vedrørende 2001:

Ved St.vedt. 15. juni 2001 ble post 03 økt med 5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Post 01 Justergebyrer, og

Post 03 Kontroll og godkjenningssgebyr

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer over post 01 Justergebyrer. Videre dekker oppdragsgiver alle utgifter ved akkrediteringsoppdrag som inntektsføres over post 03.

Det budsjetteres med 39,6 mill. kroner i justergebyrer i 2002. Dette er basert på en gjennom-

snittlig økning av gebyrsatsene på ca. 6 pst. Begrunnelsen for å øke gebyrsatsene utover forventet prisstigning er bl.a. økt aktivitet og investeringer for å bedre tjenestetilbudet ovenfor kundene. For akkreditering, kalibrering og typegodkjenning budsjetteres det med 19,7 mill. kroner for 2002, basert på gebyrsatser som er justert for forventet prisstigning.

Det vises for øvrig til omtale under kap. 902, post 01.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det føres opp kr 100 000, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter		134 900	153 700
45	Større utstyrskanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		6 616	6 600
	Sum kap 904		141 516	160 300

Vedrørende 2000 og 2001:

Registerenheten i Brønnøysund (Brønnøysundregistrene) ble overført fra Justisdepartementets til Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde fra 1. januar 2001. Etatens utgifter og inntekter er oppført under henholdsvis kap. 462 og 3462 på Justisdepartementets budsjett til og med 2000.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon av sykepengen fra Folketrygden og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Brønnøysundregistrenes driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak et tillegg på 1,67 mill. kroner. I bevilgningsforslaget for 2002 er nettovirkningen inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene er et forvaltningsorgan som omfatter Enhetsregisteret, Oppgaveregisteret, Gebyrsentralen, Foretaksregisteret, Ektepaktregisteret, Løsøreregisteret, Regnskapsregisteret, Konkursregisteret, Gjeldsordningsregisteret, Jegerregisteret, Reservasjonsregisteret, EMAS-registeret (Eco-Management and Audit Scheme) og Lotteriregistrene.

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og å jourhold av data om foretak og juridiske enheter, samordning og forenkling av datautveksling innen offentlig forvaltning og mellom forvaltning og næringsliv, tinglysning av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner og innkreving av gebyrer for egne og namsmyndighetenes forretninger.

Registrene yter service både overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Registrene er IT-baserte og er et sentralt virkemiddel i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere offentlig sektor.

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine arbeidsområder, for slik å gi norsk næringsliv et fortrinn i den internasjonale konkurransen.

Virksomhetsideen er: *Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.* Ut fra dette er det definert følgende hovedmål:

- drive en kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøvelse med fokus på service
- tilby et godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov
- forenkle næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Den viktigste målsettingen for den løpende driften er å være à jour med alle tjenester i henhold til resultatkrav.

Resultatrapport 2000

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hele året ble i hovedsak oppfylt, men Løsøre-, Foretaks- og Enhetsregisteret var fra 0,8 til 4 dager etter målet. Dette er imidlertid en vesentlig forbedring sammenlignet med resultatene for 1999. Det har vært fokusert mye på å få ned saksbehandlingstidene, og utviklingen gjennom året har vært positiv. Målet om gjennomsnittlig svartid på telefontjenesten på 30 sekunder ble for første gang nådd. Målet om at innbetalt gebyr i prosent av ilagt gebyr minst skal utgjøre 98,5 pst. innen fire måneder fra fakturaforfall, er også oppnådd.

Saksmengden for registreringer økte også i 2000, for femte år på rad. Fra 1996 er økningen i saksmengden 26 pst. Løsøreregisteret har for

andre året på rad en nedgang i antall tinglysinger. Dette skyldes en nedgang i salget av nye biler.

Utvikling i saksumfang:

	1996	1997	1998	1999	2000	Endring 99/00
Løsøreregisteret	332 793	358 667	374 423	366 574	361 072	-1,5 pst.
Foretaksregisteret	150 643	179 903	198 141	203 341	203 847	0,2 pst.
Regnskapsregisteret	117 197	131 558	140 095	152 016	164 506	8,2 pst.
Enhetsregisteret	368 433	460 078	455 324	466 456	490 976	5,3 pst.
Konkursregisteret	21 942	21 744	23 222	23 426	26 710	14,0 pst.
Oppgaveregisteret				295	280	-5,1 pst.
Sum registreringer	991 008	1 151 950	1 191 205	1 212 108	1 247 391	2,9 pst.
Gebyrsentralen	228 567	224 699	194 381	204 312	216 981	6,2 pst.
Jegerregisteret				12 742	14 873	16,7 pst.
Manuell avgivelse	880 158	883 993	835 888	789 786	807 075	2,2 pst.
Automatisk avgivelse	1 689 343	1 845 749	1 472 937	2 562 147	5 267 754	105,6 pst.

Manuell avgivelse er øvrige avgivelser fra Løsøre-, Foretaks-, Regnskaps- og Enhetsregisteret og besvarelser på telefon. Av de manuelle avgivelser i 2000 var 674 448 avgivelser på telefon. Tendensen er at hver enkelt telefonsamtale blir mer krevende.

Automatisk avgivelse skjer via online tilknytning, Brønnøysundfaksen, internett og datafon. Som det framgår av tabellen, har automatisk avgivelse økt kraftig fra 1999 til 2000. Økningen kommer av at stadig flere tjenester tilbys på denne måten og av økt bruk av Internett som informasjonskilde.

Ved utgangen av 2000 var det ca. 294 000 registrerte foretak i *Foretaksregisteret*, mot ca. 280 000 ved forrige årsskifte. Antall nyregistreringer i 2000 var ca. 23 400, som er det høyeste siden Foretaksregisteret ble opprettet i 1988.

Skoleåret 2000-01 åpnet Brønnøysundregistrene for registrering av *ungdomsbedrifter* i Enhetsregisteret. Med denne ordningen kommer oppstart og drift av elevbedrifter så nært opp til det virkelige næringslivet som mulig. Ordningen er organisert i samarbeid med foreningen Ungt entreprenørskap (tidligere Foreningen Ungdomsbedrifter). Pr. 1. mai 2001 var vel 400 elevbedrifter registrert i Enhetsregisteret.

Brønnøysundregistrenes *serviceerklæring* var ferdig tidlig i 2001. Erklæringen ligger på etatens hjemmeside www.brreg.no, og foreligger også i en trykt kortversjon.

Reservasjonsregisteret ble satt i drift 1. januar 2001 og inneholder opplysninger om personer som ønsker å reservere seg mot direkte adressert markedsføring uavhengig av medium. Reservasjonsordningen er for en stor del automatisert gjennom bruk av datafon og Internett.

Fra 1. juli 2001 er reglene i panteloven endret slik at *pant i driftstilbehør* skal tinglyses i Løsøreregisteret for å få rettsvern. Den panterettslige koblingen mellom driftstilbehør og fast eiendom er opphevet. Alle tidligere tinglyste panteretter i driftstilbehør skal retinglyses i Løsøreregisteret innen ett år. Dette har tilført Brønnøysundregistrene både en permanent økning i saksmengde og et betydelig engangsarbeid.

Spesielt om næringslivets belastning ved skjemaarbeid

Oppgaveregisteret holder løpende oversikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige, dvs. hva slags opplysninger som kreves inn til de ulike registrene og etatene. Oppgaveregisteret skal være pådriver i arbeidet med å samordne og

forenkle eksisterende oppgaveplikter. Det er et mål å hindre overflødig innsamling og registrering av opplysninger, særlig av hensyn til små og mellomstore bedrifter.

Tabellen viser utviklingen i antall skjema og næringslivets tidsbruk på skjemaarbeid. Antall

skjema er i seg selv ikke en velegnet indikator på næringslivets belastning ved skjemaarbeid. Et bedre uttrykk er Oppgaveregisterets statistikk over utviklingen i næringslivets beregnede tidsbruk på skjemaarbeid.

Utvikling i antall skjemaer og næringslivets belastning ved skjemaarbeid:

	1998	1999	2000
<i>Skjemavarianter:</i>			
Justert nivå ved inngangen til perioden ¹⁾	588	637	658
Nye registrerte skjemaer i perioden	69	10	4
Samordning av skjemaer i perioden	-29	-5	-18
Skjemaendringer i perioden ²⁾	0	7	5
Registrerte skjemaer ved utgangen av perioden	628	649	649
<i>Næringslivets belastning (i årsverk):</i>			
Belastning ved inngangen til perioden ¹⁾	6 980	7 189	7 247
Nye registrerte skjemaer i perioden	60	11	16
Samordning av skjemaer i perioden	-13	-16	-32
Volumendringer i perioden ³⁾	5	38	57
Skjemaendringer i perioden ²⁾	0	0	-15
Belastning ved utgangen av perioden	7 032	7 222	7 273

1) Etter forrige periode er tallene justert med etteranmeldte eldre skjemaer og nye tidsanslag.

2) Endringer av eksisterende skjemaer og bruk av nye varianter.

3) Endringer som følger av at skjemaet angår flere/færre bedrifter enn før.

I tabellen er det tatt utgangspunkt i skjemaene og belastningstallene som var registrert ved inngangen til året. Deretter er det justert for korrigeringer som har blitt utført i perioden, dvs. endringer på grunnlag av feilregistreringer i Oppgaveregisteret eller feilaktig informasjon fra etatens side. Det er også justert for de ettermeldte oppgavepliktene, dvs. oppgaver som tidligere har eksistert, men som ikke er blitt innmeldt til Oppgaveregisteret.

Det er innmeldt fire nye skjemaer i løpet av året. Sammen med samordningseffekten viser dette etatens aktiviteter i forhold til skjemaveldet og er det som påvirker belastningsnivået *direkte*. I løpet av året har effekten av samordningstiltak (-32) vært større enn merbelastningen som er påført næringslivet i form av nye skjemaplikter (+16). Dette utgjør en nedgang på 16 årsverk.

Det totale belastningsnivået påvirkes også av de såkalte volumendringene, dvs. endringer som følger av at skjemaet angår flere/færre bedrifter enn før (flere/færre søkere til ordninger, flere/færre registreringer i registre). Volumendringene utgjorde en betydelig merbelastning i løpet av året og er grunnen til at belastningsnivået *totalt* har økt. Målt pr. bedrift er det en liten nedgang.

Skattedirektoratet har i SLN-prosjektets (System for Likning av Næringsdrivende) arbeid med å etablere løsninger for elektronisk innrapportering av en rekke skjemaer valgt å ta i bruk Oppgaveregisterets datadefinisjoner i de forskjellige elektroniske utvekslingsformatene. Dette samarbeidet fører til at Oppgaveregisterets database i større grad fyller funksjonen som en datadefinisjonsdatabase. Dette er i tråd med regjeringens handlingsplan for små bedrifter og er et svært viktig ledd i tilretteleggingen for utveksling av infor-

masjon. Statistisk sentralbyrå og Rikstrygdeverket er i ferd med å etablere et lignende samarbeid.

Oppgaveregisteret er fra januar 2001 tilgjengelig på Brønnøysundregistrenes hjemmeside.

Mål og strategier

Brønnøysundregistrene skal drive en kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøving med fokus på service

Brønnøysundregistrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter og ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Registerenheten skal ha et kvalitetssikrings-system som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre, bl.a. sikker identifikasjon og juridisk holdbarhet. Registerenheten skal til enhver tid være å jour med innregistrering av dokumenter og opplysninger og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert enkelt register.

Målsettingen er at saksbehandlingstiden for det enkelte register skal ligge innenfor 1-7 dager for registrering og 21 dager for behandling av klager. Det er videre et mål at standard skriftlig registerinformasjon skal avgis i løpet av en dag, mens spesifikk registerinformasjon avgis innen sju dager. Ventetiden fram til publikums telefonanrop blir besvart skal gjennomsnittlig ikke overstige 30 sekunder.

Registerenheten skal videreutvikle regelverk, meldingssystem og saksbehandlingsrutiner. Overgangen til elektronisk saksbehandling og det å basere alle meldinger, dokumenter og innrapporteringer på elektroniske kommunikasjon, krever endringer og tilpasninger.

Det er en målsetting at ordningen med elektronisk innrapportering av gebyrinformasjon fra namsmennene til Gebyrsentralen utvides til å omfatte flere namsmenn.

Brønnøysundregistrene skal tilby et godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov

De muligheter informasjons- og kommunikasjons-teknologi – særlig Internett – gir for enklere og billigere rapportering og levering av informasjon, skal videreutvikles. Brønnøysundregistrene har mange tjenester i drift, men et høyt tempo i bl.a. utvikling av nye teknologiske løsninger er nødvendig for å nå målet om en døgnåpen elektronisk forvaltning.

En *regnskapsdatabase* med elektronisk tilgjengelige regnskapsdata og elektronisk innrapportering av årsregnskaper er etablert. I 2001 har næringsdrivende i fem kommuner fått tilbud om å levere regnskapsdata elektronisk, og fra 2002 skal tilbudet gjelde alle innsendingspliktige.

Brønnøysundregistrene deltar i flere *internasjonale samarbeidsfora*, bl.a. European Commerce Register's Forum. Registerførerne i Sverige, Danmark, Finland og Norge møtes årlig for å drøfte spørsmål av felles interesse og gjennomføre benchmarkingsprosjekter. Gjennom European Business Register er Brønnøysundregistrene med i et samarbeid som gir online tilgang til foretaksregistrene i 10 europeiske land.

I tilknytning til de lovfestede registerbaserte tjenestene Brønnøysundregistrene yter, drives også en viss inntektsfinansiert tjenesteyting som kurs for eksterne brukere, salg av konsulentbistand (særlig registerfaglig kompetanse), tilrettelegging av informasjon m.m. Generelt er Brønnøysundregistrene langt fremme i arbeidet med å innføre elektroniske tjenester mellom forvaltning og næringslivet. Den videre utviklingen vil avhenge av den ressursmessige situasjonen til registrene.

Brønnøysundregistrene skal forenkle næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Brønnøysundregistrene generelt, og særlig Oppgaveregisteret, har en viktig samordnende rolle i forvaltningens arbeid med å innføre elektronisk innrapportering og har nær kontakt med statlige utviklingsprosjekter på området. Oppgaveregisterets datadefinisjoner er tatt i bruk i noen av disse prosjektene, og det er behov for å utvide disse definisjonene. Dette arbeidet starter opp høsten 2001, og ny løsning vil være i drift våren 2002. Utvidelsen tar utgangspunkt i internasjonale standarder på dette området. Etter hvert vil Oppgaveregisteret i samarbeid med etatene kunne levere detaljerte spesifikasjoner over Internett og slik være et nyttig hjelpemiddel for miljøer som skal utvikle løsninger for elektronisk innrapportering. Utvidelsen vil medføre en betydelig øking av den mengde data som skal samles inn og registreres ved Oppgaveregisteret, og det er også forventet at kompleksiteten knyttet til saksbehandlingen vil få en merkbar økning.

Arbeidet med å behandle nye oppgaveplikter og endring av eksisterende oppgaveplikter har høy prioritet ved Oppgaveregisteret. Analyser av de eksisterende oppgavepliktene med tanke på

samordning og forenkling gjennomføres ved en etatsvis tilnærming og prioriteres høyt.

Oppgaveregisteret har fått i oppdrag å lede et prosjekt for å utarbeide en veileder for skjema-utforming og datainnsamling i forvaltningen. Arbeidet starter høsten 2001 og beregnes slutført tidlig i 2002.

Gebyrsituasjonen ved Brønnøysundregistrene

Stortinget har stilt spørsmål ved forholdet mellom inntektene fra gebyrer m.m. og utgiftene ved Brønnøysundregistrene. Brønnøysundregistrenes inntekter er i hovedsak knyttet til rettsgebyret, og gebyrets størrelse fastsettes i de årlige budsjettbehandlingene i Stortinget. Rettsgebyrene skal være betaling for tjenester en får fra rettsvesenet. Brønnøysundregistrene ble etablert ved at handelsregistrene ble flyttet fra de lokale domstolene til et samlet Foretaksregister, og dette er bakgrunnen for at gebyrfastsettelsen fortsatt er knyttet til rettsgebyret. Økningen i rettsgebyret de siste årene er hovedsakelig begrunnet i behovet for å skaffe ressurser til en nødvendig fornying av justissektoren. Koblingen til rettsgebyret bidrar til en økning av Brønnøysundregistrenes inntekter og medfører at inntektene langt overstiger etatens driftsutgifter. Den største andelen av inntektene kommer fra tinglysingsgebyrene i Løsøreregisteret.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av å tilrettelegge forholdene best mulig for næringslivet, og prising av offentlige tjenester er i denne sammenheng viktig. Departementet har derfor satt i gang et arbeid for å se på den samlede gebyrpolitikken for Brønnøysundregistrene. Det vil bl.a. bli vurdert om det fortsatt er hensiktsmessig at Brønnøysundregistrenes gebyrfastsettelse er knyttet til rettsgebyrene. Det er også vik-

tig å se på de ulike registrene og tjenester i forhold til gebyrstørrelse, bl.a. sett i lys av at registrene sine tjenester har utviklet seg mye over tid. I tillegg til de tradisjonelle registerfunksjonene har de i dag fått en viktig rolle i arbeidet med forenkling og fornying.

Arbeidet vil skje i nært samarbeid med Brønnøysundregistrene, Justisdepartementet og andre involverte departementer. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å komme tilbake til saken i statsbudsjettet for 2003.

Budsjettforslag 2001

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Brønnøysundregistrene utgjorde ca. 332 årsverk pr. mars 2001. Bevilgningen dekker faste lønnsutgifter, engasjementer og vikarer, løpende driftsutgifter, mindre investeringer i maskiner, inventar og utstyr, utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, postene 01 og 02, jf. nærmere omtale under dette kapitlet og Forslag til vedtak II.

Som følge av den økte aktiviteten ved Brønnøysundregistrene er nye kontorlokaler på ca. 4 000 m² tatt i bruk i 2001. Økte utgifter til leie og drift av kontorlokalene og engangsutgifter til inventar og utstyr er innarbeidet i bevilgningsfor-slaget.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal nyttes til teknologiske investeringer.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Gebyrinntekter		378 600	386 100
02	Oppdragsinntekter og andre inntekter		11 500	11 850
	Sum kap 3904		390 100	397 950

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrene ved Brønnøysundregistrene fastsettes i hovedsak i eller med hjemmel i rettsgebyrloven. I statsbudsjettet 2002 foreslås rettsgebyret økt fra kr 655 til kr 670, jf. Justisdepartementets budsjettproposisjon for 2002. I tillegg foreslås en fullmakt om å kunne overskride Brønnøysundregistrenes driftsutgifter mot tilsvarende merinntekter under inntektsposten.

Post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderede midler hvor Brønnøysundregistrene påtar

seg oppdrag for andre, og inntektsføring av bl.a. royalty fra forlegger for Brønnøysundkatalogen. Brønnøysundregistrene har merket økt interesse for registerinformasjon fra store leverandører, hovedsakelig online-distributører. Salg av registerinformasjon medfører økte inntekter, men også økte utgifter til utvikling og drifting av nye tekniske løsninger som storbrukere ønsker. Videre vil inntektene fra Reservasjonsregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester bli ført under denne posten. Det foreslås en bevilgning på 11,85 mill. kroner. I tillegg foreslås en fullmakt om å kunne overskride Brønnøysundregistrenes driftsutgifter mot tilsvarende merinntekter under inntektsposten.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	97 074	96 850	103 700
21	Spesielle driftsutgifter	31 160	31 000	32 600
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 084	3 000	3 200
	Sum kap 905	130 318	130 850	139 500

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til Norges geologiske undersøkelse ble bevilget over kap. 932 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 905 i tabellen.

Det ble fra 1. juli innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon av sykepenges fra Folketrygden og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Norges geologiske undersøkelses driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak en reduksjon på kr 30 000 i 2001. I tillegg er post 21 og post 45 kompensert for merverdiavgift med henholdsvis kr 250 000 og kr 50 000. I bevilgningsforslagene for 2002 er årsvirkningene av dette inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er landets sentrale institusjon for kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann. NGU er et forvaltningsorgan underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er dessuten de andre departementenes faginstans i geografiske spørsmål knyttet til NGUs ansvarsområde.

God dokumentasjon og forståelse av de geologiske egenskapene ved berggrunnen og løsmassene er viktig for å sikre gode drifts- og samfunnsøkonomiske løsninger. Det gjelder på så ulike områder som mineralnæringen, fiskerinæringen, innen arealplanlegging, landbruk, utbygging av kommunikasjoner, tiltak mot rasfare, vannforsyning, energiforsyning, deponering av avfall, naturens tålegrenser, klimaendringer, forskning og undervisning.

Det er et underforbruk av geologisk kunnskap og kompetanse i offentlig planlegging, areal- og miljøforvaltning. Overskridelser på tunnelprosjekter viser at mye gjenstår før kunnskapen om berggrunnen utnyttes godt nok. Stortingets energi-

politikk legger opp til økt satsing på alternativ energi, og varmepumper basert på energibrønner i fjell eller grunnvann i løsmasser er blant de mest realistiske tiltak. Faren for større skred har lenge vært undervurdert, dette gjelder både leirskred og steinskred på land og undersjøiske skred.

Mange av de områder som NGU arbeider innenfor, er kompliserte og sektorovergripende. Departementet er tilfreds med at NGU de siste årene har lagt stor vekt på å etablere hensiktsmessige samarbeidsrelasjoner med andre statlige etater for å hindre dobbeltarbeid og oppnå synergieffekter. Det er inngått samarbeidsavtaler med Norges Geotekniske Institutt (NGI), Norges Vassdrags- og energidirektorat, Statens Kartverk, Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Bergvesenet og Oljedirektoratet.

Oppbygging av nasjonale databaser sikrer at relevant kunnskap om geologiske forhold kommer til nytte for mange nåværende og framtidige kunder. Den teknologiske utviklingen øker tilgangen til grunnlagsdata. Dette stiller nye krav til tilrettelegging og kvalitetssikring. En viktig oppgave i den forbindelse er å digitalisere den store mengden analoge data som NGU har samlet inn gjennom 140 år.

NGUs virksomhet kan karakteriseres som produksjon av kollektive goder. En bruker av NGUs data og informasjon vil sjelden fortrenge andres bruk eller redusere andres nytte av den samme informasjonen. Kostnadene forbundet med å etablere informasjonen er normalt større enn hva den enkelte bruker er interessert i – eller i stand til – å betale selv. Det at flere brukere/kunder nytter den samme informasjonen gir betydelige samfunnsøkonomiske besparelser. Spesielt er den samfunnsmessige nytten stor i områder med forekomster av mineralske råstoffer og i utbyggingsområder med stort press på arealene.

Antall årsverk ved NGU er nå 199 mot 213 for fem år siden. Institusjonen har hovedsete i Trondheim, distriktskontorer i Oslo og Tromsø og et Geodatasenter på Løkken i Meldal. Eksternfinansieringen til NGU utgjør ca. 25 pst. av NGUs samlede budsjett.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», med følgende hovedmål i den nye strategiske planen for 2001-05:

- bidra til bedre kunnskap om natur og miljø
- bidra til økt verdiskaping i mineral- og steinindustrien
- bidra til bedre planlegging og arealforvaltning
- bidra til effektiv bistandsvirksomhet

I tillegg er det i strategiplanen omtalt tre gjennomgående tema som vil være sentrale for NGU i planperioden

- nettverk og samarbeid
- NGU Digital
- kompetanse og kvalitet

Resultatrapport 2000

Resultatrapport for 2000 er gjort i henhold til målsettinger i St.prp. nr. 1 for 1999-2000, dvs. i henhold til tidligere hovedmål som er noe annerledes enn de som er gjengitt over.

Bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri

Industriens mineralproduksjon var på ca. 7 mrd. kroner i 2000. NGU har i 2000 bidratt til å videreutvikle ressursgrunnlaget for denne industrien gjennom generell kartleggingsaktivitet, og oppdrag og samfinansieringsprosjekter for 22 bedrifter innen mineralsektoren.

Arbeidet med å ajourføre og forbedre de nasjonalt dekkende databaser for malmer, industrimineraler, naturstein, grus og pukk er videreført som planlagt. For Grus- og pukkdatabasen er ajourholdet prioritert i fylkene Troms, Sør-Trøndelag og Oppland.

NGU har i samsvar med planen for kartlegging av malmer, industrimineraler, naturstein og grus og pukk konsentrert mye av innsatsen mot titanmineraler både på Nord-Vestlandet og i Rogaland. NGU har gjort et gjennombrudd i metoden for analyse av ultraren kvarts, og industrien er interessert i å fortsette samarbeidet innen dette området. Natursteinsundersøkelser er gjennomført i Troms, Nordland, Vestfold, Telemark, Buskerud, Nord-Gudbrandsdalen og Egersund-området. Sistnevnte område vil trolig vise seg å være Norges mest interessante mineralprovins (bergartene anortositt- og norit) med drift på ilmenitt, pukk og naturstein. Det kan dessuten bli muligheter for økonomisk uttak av fosforråstoff og metallet vanadium fra området. Det er også foretatt oppfølgende undersøkelser på Raudfjellet i Snåsa, som er en lovende magnesitt-, talk- og klerbersteinsforekomst.

Prosjektet for å samtolke den geologiske utvikling på sjø og land, for å få bedre innsikt i utviklingen av oljereservoarene er videreført. Prosjektet er samfinansiert med oljeindustrien som har uttalt at de ser stor nytte av prosjektet og resultater av prosjektet brukes av industrien i for-

bindelse med utvikling av letemodeller. Argon-laboratoriet for aldersdateringer er nå operativt.

Bidra til balansert forvaltning av naturressursene

NGU og Statens institutt for folkehelse har sammen med Bergen kommune kartlagt jordforurensninger i byen. Resultatene fra prosjektet har satt fokus på bruk av arsenholdig trykkimpregnert trevirke på lekeplasser, PCB-innhold i jord etter rehabilitering og riving av bygninger og spredning av slik forurensning. Resultatene viser at tiltak er nødvendig og påpeker miljøproblemer som vil gjelde en rekke norske kommuner. Statens forurensningstilsyn har nå utarbeidet en forskrift om begrensninger i bruk av impregnert trevirke.

NGU har fortsatt studiene av fortidens klimatiske variasjoner i Norge i samarbeid med aktuelle universitetsinstitutter og delfinansiert av Norges forskningsråd. NGU er sekretariat for prosjektet som går som planlagt og omfatter en rekke delprosjekter, bl.a.: Innsjøer som klimaarkiv, Kvantitativ rekonstruksjon av gjennomsnittlig sommertemperatur og Kvantitativ registrering av tregrensefluktasjon.

NGU har samlet inn 300 prøver for å kartlegge de kjemiske og fysiske egenskapene til berggrunnen i Norge. Dette er 2/3 av planlagt antall prøver, grunnen til dette er at bearbeiding og måling av prøvene krevde nytt geofysisk måleutstyr som ble operativt første kvartal 2001.

NGU deltar i et prosjekt som studerer lagringspotensialet for CO₂ fra fossilt brensel i ulike geologiske strukturer. Prosjektet er delfinansiert av EU. Siktemålet er å etablere et europeisk atlas over potensiell lagringskapasitet for CO₂ og etablere kalkyler for lagringskostnader.

En første versjon av berggrunnskart i målestokk 1:4 mill. over Nordvest-Europa er sammenstilt og ble vist på den geologiske verdenskongressen i Rio.

Bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging

Innen rammen av Regjeringens program for vannforsyning (PROVA) er det i 2000 gjennomført grunnvannsundersøkelser ved 24 forsyningssteder. NGU har i perioden 1990-99 gjort grunnvannsundersøkelser ved 310 forsyningssteder i 130 kommuner til en samlet kostnad av vel 40 mill. kroner. Mulighetene for grunnvannsforsyning er påvist ved 163 forsyningssteder til ca. 95 000 personer, og det er så langt utbygd eller

vedtatt utbygd 75 grunnvannsanlegg som forsyner vel 35 000 personer. De allerede vedtatte utbyggingene er beregnet å bli i størrelsesorden 150 mill. kroner rimeligere enn tilsvarende overflateanlegg.

Databasen for utbyggingsgeologi med vekt på å sammenstille, klassifisere og tolke sprekkesystemer i fjellgrunnen er under oppbygging i henhold til planen og vil i løpet av 2001 inneholde et nasjonalt bruddsonekart. En populærvitenskapelig oversikt over bruddsoners oppbygging er trykt i NGUs opplysningsblad Gråsteinen. NGU har gjennomført flere oppdrag og samarbeidsprosjekter med detaljkartlegging som ledd i planlegging av utbyggingsprosjekter, særlig for Jernbaneverket.

NGU har videreført kartleggingen av grunnvarmepotensialet i berggrunn og løsmasser med samfinansiering fra Norges forskningsråd og aktuelle energiverk og kommuner. NGU har vurdert grunnvarme i fjell – både uttak og lagring – som energikilde for Akershus sentralsykehus. Rapporter om grunnvarmepotensialet i løsmasser for Alvdal og Voss er ferdige. Tilsvarende feltarbeid er gjennomført i Sel kommune.

NGU har arbeidet med den hydrogeologiske databasen for grunnvannsbrønner og videreføring av grunnvannsovervåkingen gjennom det landsomfattende grunnvannsnettet i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat.

Geofysisk kartlegging fra helikopter i målestokk 1:50 000 er utført i Vestfold og Hurdal. Berggrunnskart for Oppkuven i målestokk 1:50 000 er digitalisert, og Lier er neste kartblad som skal digitaliseres.

Bidra til effektiv bistandsvirksomhet

NGUs institusjonssamarbeid i Eritrea og Etiopia ble i 2000 stanset av Utenriksdepartementet som følge av krigen mellom landene. Samarbeidet er nå gjenopptatt og prosjektene avsluttes i 2001. Prosjektet i Eritrea har vært konsentrert om oppbygging av Eritreas geologiske undersøkelse, mens samarbeidet med Etiopias geologiske undersøkelse har vært knyttet til kartlegging av mineralressurser og teknologioverføring. Prosjektene er eksternt evaluert med godt resultat.

NGU har i samarbeid med myndighetene i Sør-Afrika startet et prosjekt for å bedre vannforsyningen fra grunnvann. Prosjektet finansieres av NORAD.

NGUs deltakelse i prosjektet Barents økogeokjemi har ikke oppnådd nødvendig finansieringsstøtte fra Miljøverndepartementet og Utenriks-

departementet. NGU har derfor måttet trekke seg ut av dette prosjektet.

Informasjonsforvaltning

Etableringen av kartdataforvaltningssystemet går etter planen. Alle relevante stedfestede data ved NGU organiseres i et system av geodatabaser med basis i moderne verktøy, modelleringsspråk og nasjonale/internasjonale standarder. Geodatabasene er selve grunnlaget for de internettjenester som nå etableres ved NGU, og følger opp eNorge-planens målsettinger om døgnåpen for-

valtning og en nasjonal infrastruktur tilknyttet bredbåndsnettet.

Konvertering av analoge kart og datasett til digitale formater skjer etter en samlet plan som ble nærmere omtalt i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. Fylkesdatasett over berggrunnen i målestokk 1:250 000 foreligger nå digitalisert for 90 pst. av landarealet, noe som er foran planen, mens tilsvarende for løsmasser er utarbeidet for 81 pst. av landarealet. Dessuten har flere fylker og kommuner fått tilsendt datasett med utgangspunkt i NGUs råstoffdatabaser.

Mål og strategier

NGUs finansieringskilder

	(i mill. kroner)		
Finansieringskilde	2000	2001	2002
Statsoppdraget/kjernevirksomhet/nettobevilgning (kap. 905, post 01 og 45)	99,2	99,9	102,9
Oppdrag (kap. 3905, post 01)	11,1	10,4	10,4
Samfinansiering (kap. 3905, post 02)	21,9	20,6	22,2
Refusjoner	1,5		
Sum	133,7	130,9	135,5

NGUs kjernevirksomhet (statsoppdraget) er et kollektivt gode som finansieres over statsbudsjettet. I enkelte tilfeller kan kjernevirksomheten forseres i forhold til det statsoppdraget gir grunnlag for. Det skjer gjennom tilskudd fra brukere eller samarbeid om felles prosjekter. For flere av NGUs resultatmål forutsettes at slike samfinansieringsprosjekter kan realiseres. NGU utfører også en del fullfinansierte oppdrag i bistandsland, vesentlig knyttet til institusjonsoppbygging og grunnvannsforsyning. NGU er i liten utstrekning engasjert i oppdragsvirksomhet i direkte konkurranse med konsulentbransjen.

NGU gjennomfører prosessen med digitalisering av eldre analoge data innenfor rammen av ordinære bevilgninger over statsbudsjettet. Det er foretatt omprioriteringer internt i NGU for å få ressurser til digitaliseringsarbeidet. Alle avdelinger ved NGU er involvert i digitaliseringen og samtidig har NGU i samråd med departementet omdisponert ressurser slik at det i perioden benyttes mindre ressurser til feltarbeid.

Digitalisering av de analoge geologiske data skal etter planen være ferdigstilt innen 2005. Departementet er opptatt av at NGU utfører feltarbeid som danner grunnlag for framtidig verdiskaping og forventer at ressurser omdisponeres tilbake til feltarbeid når digitaliseringsarbeidet ferdigstilles.

Bedre kunnskap om natur og miljø

NGU skal bidra til at:

- kunnskap om jordskorpens oppbygging og naturlige kjemiske sammensetning danner referanse for vurdering av miljøtilstanden
- norske havområder kartlegges gjennom en samordnet offentlig innsats slik at man får en bærekraftig forvaltning av havets miljø og ressurser
- geologi benyttes i klimaforskningen, noe som er avgjørende for kunnskapsbasert håndtering av utfordringene i klimapolitikken

NGU vil etablere sømløst digitalt datasett av berggrunnskartleggingen i målestokk 1:250 000, som er den mest detaljerte landsdekkende kartserien. Også løsmassekartleggingen vil bli en del av et slikt sømløst datasett når den avsluttes i 2004. For Norge som stor gassnasjon er forskningen på ren-sing og deponering av klimagasser viktig. NGU vil bidra med forskning på og kartlegging av egnede formasjoner for undergrunns deponering av klimagasser. I de kommende år blir arbeidet med detaljerte studier av fortidens klima slik at naturlig klimautvikling inkluderes i prognosene for framtidens klima en viktig oppgave for NGU. Klimaforskning er tverrfaglig og komplisert og krever derfor utstrakt tverrinstitusjonelt samarbeid. NGU vil arbeide for at etatens koordinerende rolle nasjonalt og internasjonalt videreutvikles.

Økt verdiskaping i mineral- og steinindustrien

NGU skal bidra til at:

- potensialet for fortsatt utvikling og vekst i mineralindustrien opprettholdes
- norsk industri benytter de nye muligheter nye materialer åpner for nye anvendelsesområder for industrimineraler fra norske råstoffkilder
- viktige mineralressurser sikres ved bedre dokumentasjon til bruk i kommune- og fylkesplaner

NGUs rolle som leverandør av geofaglig kunnskap gjør det nødvendig å styrke samarbeidet med industrien med sikte på å utvikle sambruk av geologiske data. Hensikten er at viktige forekomster blir vurdert og tatt med i mineraldatabasene for bruk i industrien og arealplanleggingen, inklusiv verneplaner. Norges berggrunn kan vise til noen av verdens mest attraktive natursteinsforekomster. Det er viktig å sikre reserver av slike forekomster for framtiden, og sørge for at de er godt nok kartlagt slik at man kan få en fornuftig forvaltning av forekomstene. Av andre mineralressurser vil spesielt titanråstoffer (ilmenitt og rutil), talk, kvarts og kvartsitt bli fokusert i 2002. For alle disse mineralene eksisterer betydelige muligheter for funn av nye forekomster som kan egne seg for industrialisering. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om mineralforekomster.

Bedre planlegging og arealforvaltning

NGU skal bidra til at:

- geologisk kunnskap og kompetanse er et av grunnelementene i offentlig planlegging, areal- og miljøforvaltning
- kommunene får tilrettelagte databaser som gir dem bedre oversikt over viktige naturressurser, forurenset jord og skredrisiko
- geologisk kunnskap benyttes slik at risiko for økonomiske overskridelser i små og store utbyggingsprosjekter reduseres

Det bygges ca. 50 km tunneler i Norge hvert år, men det geologiske grunnlaget for planleggingen har i flere tilfeller vært for dårlig. Boligbygging i byene skjer ofte som fortetting av eksisterende bebyggelse og ved at sentrumsnære industritomter omgjøres til boligareal. NGU vil systematisere informasjon om grunnforurensning som vil være viktig beslutningsstøtte for byplanleggere, utbyggere og miljømyndigheter. Skred og skredrisiko er et annet emne som er viktig for fylkes- og kommuneplanleggere. Det er i interdepartemental arbeidsgruppe kommet til enighet om å etablere en nasjonal skreddatabase som samler informasjonen som finnes om alle typer skred på ett sted. NGU er gitt prosjektansvar for oppbygging av en slik database i samarbeid med en rekke andre offentlige og private institusjoner. NGU vil videreføre kartleggingen av grunnvannsforekomster i løsmasser og fjell innen rammen av regjeringens program for vannforsyning (PROVA). Offentlige bygg med grunnflate større enn 1 000 m² er pålagt å utrede alternative energikilder for oppvarming. Grunnvarme er en slik energikilde, og NGU har kunnskap om utnyttelsen av denne energikilden og vil fortsette kartleggingen av dette potensialet.

Effektiv bistandsvirksomhet

NGU skal bidra til at:

- geofaglig kompetanse nyttes for å sikre en vannforsyning som bidrar til å styrke folkehelsen i utviklingsland
- det bygges opp institusjoner som kan forvalte mineralressurser på en god måte; dette er en viktig kilde til valutainntekter for de fleste utviklingsland

Norsk bistand er rettet mot mange av verdens fattigste land, de fleste i Afrika. Rent vann er en av de viktigste forutsetninger for bedring av folkehelsen. Her spiller grunnvann en sentral rolle fordi det er den viktigste kilden til rent vann i de fleste utviklingsområder. Geologisk kompetanse bidrar

til en sikrere vannforsyning og til at vannressursene forvaltes på en bærekraftig måte.

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten forutsettes videreført med om lag samme antall årsverk som i 2001, dvs. ca. 200. Det foreslås en bevilgning på 103,7 mill. kroner til driftsutgifter for 2002. Dette er en økning på ca. 6,9 mill. kroner i forhold til 2001. Økningen skal i første rekke dekke økt kartleggingsaktivitet av mineralforekomster, med sikte på å øke verdiskapingen innen mineral- og steinindustrien, og opptrapping av arbeidet med å overføre data til digital form i NGUs databaser og de fylkesvise arealinformasjonssystemene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Her føres direkte utlegg til eksterntfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinan-

sieringsprosjekter. Ved oppdrag dekkes utgiftene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samfinansieringsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere. Inntekter fra oppdrag og samfinansieringsprosjekter føres under kap. 3905, henholdsvis post 01 og 02. Det foreslås bevilget 32,6 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 2002. Omfanget av oppdragsvirksomheten varierer betydelig fra år til år. Det foreslås derfor å gi NGU fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

En kunnskapsbasert institusjon som NGU har behov for kontinuerlig oppdatering av teknisk avansert og kostbart utstyr. Det foreslås bevilget 3,2 mill. kroner for 2002.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Oppdragsinntekter	11 136	10 400	10 400
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	21 942	20 600	22 200
03	Ymse inntekter	403	600	600
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	162		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	678		
18	Refusjon av sykepenger	702		
Sum kap 3905		35 023	31 600	33 200

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra fullfinansierte oppdrag. Oppdragsinntektene dekker alle utgifter NGU har i forbindelse med prosjekter som er oppført under kap. 905, post 21. Det budsjetteres med 10,4 mill. kroner i oppdragsinntekter for 2002. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, post 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres refusjoner fra samfinansieringsprosjekter, som tilsvarende samarbeidspartneres andel av prosjektutgifter under kap. 905, post 21. Det foreslås en bevilgning på 22,2 mill. kroner for 2002.

Post 03 Ymse inntekter

Her inntektsføres salg av kart, rapporter og publikasjoner. Det foreslås en bevilgning på kr 600 000 for 2002.

Kap. 906 Bergvesenet (jf. kap. 3906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	8 331	8 900	9 450
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	293	1 000	4 400
31	Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, <i>kan overføres</i>	4 318	3 300	
70	Tilskudd til prospektering, <i>kan overføres</i>	1 049		
	Sum kap 906	13 991	13 200	13 850

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til Bergvesenet ble bevilget over kap. 933 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 906 i tabellen.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon fra Folketrygden av sykepenges og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Bergvesenets driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak et tillegg på kr 25 000. I bevilgningsforslaget for 2002 er nettovirkningen inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Bergvesenet er det statlige forvaltnings- og myndighetsorganet for forvaltning av minerallovgivningen og andre forhold knyttet til mineralnæringen. Grunnleggende lovgivning for virksomheten er bergverksloven (regulerer leting etter og drift på metaller o.l.), lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsførekomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster (en spesiallov for ekspropriasjon for mineraler som ikke er regulert av bergverksloven) og industrikonsesjonsloven (regulerer erverv av bergrettigheter og konsesjon for drift av

bergverk). Bergvesenet er dessuten fast høringsinstans i saker etter konsesjonsloven av 1974 om mineralske ressurser og saker etter plan- og bygningsloven. Dette sikrer at det blir satt vilkår om driftsplaner ved mineraluttak.

Bergvesenet har en sentral rolle ved behandling og godkjenning av meldinger om mineraluttak etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Etaten administrerer også miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et forvalteransvar.

Etter at regjeringen Stoltenberg trakk tilbake forslaget til ny minerallov i mars 2000, har regjeringen arbeidet med en ny lov. Forholdet mellom mineralnæringens behov og grunneiernes interesser og forholdet mellom mineralloven og de samiske rettighetsspørsmålene blir vurdert i den sammenheng. Næringskomiteen har i Budsjettinnst. S. nr. 8 for 2000-2001 vist til behovet for å forenkle og modernisere lovgivningen på mineralsektoren og avventer regjeringens forslag til nytt lovverk. Et nytt lovforslag kan tidligst bli fremmet høsten 2001.

Bergvesenet disponerer 16 årsverk og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse i Trondheim. Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsidéen er det fastsatt følgende hovedmål for Bergvesenets utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Resultatrapport 2000

Effektivt forvalte Bergvesenets fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Under dette hovedmålet er arbeidet knyttet til å forvalte lovverk, være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m. Saksmengden i Bergvesenet har økt de siste årene. Det har vært en reduksjon i antall mutingssøknader og hørings saker fra andre etater i 2000, mens antall meldinger i forbindelse med konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven er fordoblet. Bergvesenet har fastsatt egenpålagte tidsfrister for saksbehandlingen. I 2000 hadde etaten samlet en mindre overskridelse av de fastsatte fristene. Dette skyldes dels forhold i Bergvesenet, men også forhold i andre etater har bidratt til at saksbehandlingsfristene er blitt overskredet. Mutingssøknadene ble behandlet innenfor fastsatte frister.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet er å kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver etter krav fra forurensningsmyndighetene og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal Bergvesenet arbeide for at rimelige miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Bergvesenet har i 2000 gjennomført en generell standardisering av driftsplaner for mineraluttak med nye krav til planenes innhold. Ifølge Bergvesenet er det registrert en merkbar bedret forståelse for driftsplaner som styringsverktøy både i bedriftene og i forvaltningen.

Det ble i 2000 ferdigstilt sikringsarbeider ved fem gruveområder og to sjakter er sikret ved gjensjøping og tildekking med rist. Videre er det satt opp ca. 370 meter gjerde.

Forurensningsmyndighetene hadde som målsetting at samlet avrenning/forurensning av kobber og sink fra de ti største gruveområdene skulle reduseres med 60-90 pst. innen 1995. I henhold til handlingsplanen er det nå gjennomført tiltak ved ni av disse områdene. I det siste området, Stortvart på Røros, er det p.g.a. kulturminnevern hensyn vedtatt ikke å iverksette tiltak. Handlingsplanen anses derfor som oppfylt.

Resultatene av de tiltak Bergvesenet har gjennomført, viser at det har skjedd en betydelig reduksjon i gruveavrenningen de senere årene, selv om det er visse variasjoner. Endringene kan dels forklares med bedre målemetoder, men med såpass små totalutslipp som det er nå, kan også enkeltepisoder (eksempelvis flom) gi store utslag på statistikken. Statistikken er derfor lite representativ for utviklingen, og det vil derfor gi et riktigere bilde av utviklingen å redegjøre for de områdene der det er avvik fra normalen og der hvor Bergvesenet iverksetter tiltak.

I 1999 ble det en økning i avrenningen, særlig sink. Økningen skyldes først og fremst økt avrenning fra Killingdal, men også mer nøyaktige målinger har påvirket resultatet. Det ble i 2000 gjennomført tiltak i Killingdal Gruver for å få redusert avrenningen. Et fredningsvedtak som følge av kulturminnevern innebærer imidlertid begrensninger på hvilke tiltak som kan iverksettes og vil derfor også ha betydning for reduksjonen i avrenningen fra området. Bergvesenet har også utredet tiltak i Meråker, og etter endt høring av utredningen vil Statens forurensningstilsyn bestemme om det skal iverksettes tiltak. Dette vil i så fall først kunne bli gjennomført i 2002. I Sultjelma er det også for høye verdier av tungmetaller, og Bergvesenet vil derfor vurdere nye tiltak her.

På Røros er den registrerte avrenningen i tråd med målsettingene. For å oppnå ytterligere reduksjon er det etablert et pilotanlegg for å teste ny teknikk. Det er igangsatt et pilotprosjekt ved Kongens gruve på Røros med våtmarksrensing av gruvevannet.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenets oppgaver under dette hovedmålet er knyttet til å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

Bergvesenet har i 2000 utgitt statistikkheftet Norges Bergverksdrift for 1998 som gir viktige nøkkeltall for og om bransjen og har for øvrig hatt kontakt og samarbeid med industrien på en rekke områder.

I 2000 foretok Bergvesenet 194 befaringer. Det er omtrent det samme antall som året før.

Behandlingen av søknader om prospekteringstøtte ble avsluttet våren 1999. De to siste prosjektene vil bli gjennomført i 2001.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Oppgaven under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å utvikle kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og delta og bidra i utvalg, komiteer, undervisning osv.

Bergvesenet har utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim.

Mål og strategier

Effektivt forvalte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal Bergvesenet foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Tiltakene utføres etter pålegg fra Statens forurensningstilsyn. Arbeidet med tiltak ved ni gruveområder med antatt størst forurensningspotensial er nå avsluttet. Bergvesenet vurderer i samarbeid med Statens forurensningstilsyn tiltak for ytterligere 30 områder og fastsetter årlig hvilke områder det skal iverksettes tiltak i. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av

forurensende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Bergvesenet skal fortløpende føre tilsyn med og utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet vil arbeide for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Etaten skal gjøre tilgjengelig aktuell informasjon innen fagområdet for næringen og andre interesserte. For å forenkle skjemaene som brukes ved utarbeidelse av statistikk om næringen har Bergvesenet inngått et samarbeid med Statistisk sentralbyrå og Oppgaveregisteret i Brønnøysund. Det tas sikte på å ta i bruk de nye skjemaene i 2002.

Bergvesenet vil opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten.

I arbeidet med å bedre rammebetingelsene for bergverksnæringen bør det også fokuseres på et økt samarbeid mellom etater med tilgrensende ansvarsområder. I tillegg til samarbeidet med Statens forurensningstilsyn ser Nærings- og handelsdepartementet og Bergvesenet det som viktig å utvide samarbeidet med både Arbeidstilsynet og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i tiden framover.

Bergvesenet deltar på vegne av Nærings- og handelsdepartementet i de internasjonale studiegruppene for nikkel og bly/sink. Gruppene arbeider med gjenvinningsproblematikk med særlig fokus på resirkulering av metaller og alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller. Dette er områder som er i fokus i utlandet, og som norsk industri vil kunne dra nytte av.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Bergvesenet vil videre bidra til å utvikle et kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, delta aktivt i utvalg, komiteer og foreninger og bidra i undervisnings- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 2002**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 9,45 mill. kroner. Det legges opp til at Bergvesenet kan utføre inntil 16 årsverk i 2002.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Tidligere post 30 Sikring av gruveåpninger, og post 31 Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, foreslås slått sammen i 2002. Det foreslås en bevilgning på 4,4 mill. kroner, som er en mindre økning i forhold til vedtatt bevilgning i 2001 for de to nevnte poster.

Kap. 3906 Bergvesenet (jf. kap. 906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Produksjonsavgifter m.v.	921	700	750
18	Refusjon av sykepenges	107		
	Sum kap 3906	1 028	700	750

Post 01 Produksjonsavgifter m.v.

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter og leie av bergrettigheter. For 2002 budsjetteres det

med kr 750 000, som er en mindre økning fra 2001.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	191 405	192 100	216 300
21	Spesielle driftsutgifter	10 719	8 000	8 300
70	Hjemssending av sjøfolk	272	1 000	
72	Tilskudd til NOx-tiltak, <i>kan overføres</i>	3 498		
	Sum kap 907	205 894	201 100	224 600

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til Sjøfartsdirektoratet ble bevilget over kap. 941 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 907 i tabellen. Bevilgninger som til og med 2001 er gitt over kap. 944 Ventelønn, post 01 og kap. 941, post 70 Hjemssending av sjøfolk, er foreslått dekket over kap. 907 post 01 i 2002.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt

refusjon fra Folketrygden av sykepenges og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Sjøfartsdirektoratets driftsbevilgning utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak en økning på kr 770 000 i 2001. I tillegg er post 21 kompensert for merverdiavgift med kr 30 000. I bevilgningsforslagene for 2002 er årsvirkningene av dette inkludert.

Sjøfartsdirektoratets driftsbudsjett er økt med 3,6 mill. kroner for 2001 i forbindelse med oppfølging av Sleipnerkommisjonens anbefalinger, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Virksomhetsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er forvaltnings- og myndighetsorgan for arbeidet med sikkerhet til sjøs og administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Direktoratet vil utføre om lag 300 årsverk i 2001. I saker som gjelder oljeforurensning fra skip og vern av det marine miljø, er direktoratet delegert myndighet fra Miljøverndepartementet. I lov om petroleumsvirksomhet forutsettes det at Sjøfartsdirektoratet skal bistå Oljedirektoratet med å håndheve loven på norsk sokkel. Tilsynsansvaret for fritidsfartøyer er lagt til Sjøfartsdirektoratet med Barne- og familiedepartementet som forvaltningsmyndighet. Direktoratet har i tillegg også prosjektsamarbeid med NORAD i bistandsland.

Direktoratet utfører kontroll- og tilsynsoppgaver for norske skip gjennom sin ytre etat som er inndelt i fire distrikter med 19 stasjoner i Norge og en i utlandet. Den ytre etat ble omorganisert fra seks til fire distrikter med virkning fra 1. januar 2001. Omorganiseringen la vekt på å få en mer effektiv organisasjon. Antall stasjoner ble opprettholdt. Sjøfartsdirektoratet har det administrative ansvaret for sjøfartsinspektørene, men inspektørenes myndighet utøves under Justisdepartementets påtaleinstruks.

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø. Dette søkes oppnådd gjennom følgende delmål:

- sikre sjøfolks kompetanse og velferd
- medvirke til å trygge liv, helse og fartøy
- bidra til at skipsfart er en miljøvennlig transportform
- være pådriver i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet og effektivt ivareta kontroll- og tilsynsoppgavene

Resultatrapport 2000

I første rekke har Sjøfartsdirektoratets målsettinger vært ivare tatt ved at kontroll- og tilsynsvirksomheten er utført på en effektiv og rasjonell måte for å sikre at det gjeldende regelverket etterleves. Direktoratet har fortsatt sitt arbeid med å dreie tilsynsfunksjonen mot en mer overordnet, forenklet og behovsstyrt kontroll basert på egenkontroll fra rederiene. Normer for sikkerheten til mannskap og fartøy gir minimumsstandards og må suppleres med tiltak som rederiene selv finner nødvendige for å oppnå et betryggende sikkerhetsnivå. Det er lagt stor vekt på å utvikle motiveerende tiltak som et virkemiddel for å sikre at næringen utvikler en total sikkerhetskultur. Sjø-

fartsdirektoratet har arbeidet aktivt for norsk innflytelse på utvikling og revisjon av regelverket i internasjonale fora med spesiell vekt på FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), ILO (International Labour Organisation) og EU/EØS-samarbeidet.

Sjøfolks kompetanse og velferd

I 2000 var det registrert om lag 18 800 nordmenn og 15 600 utlendinger på norske skip. En betydelig del av sjøfolkene er fortsatt over 50 år og nesten 60 pst. er over 40 år. Arbeidet med tilrettelegging for utstedelse av nye maritime personellsertifikater og andre personelldokumenter etter STCW-konvensjonen om standarder for trening, sertifisering og vakthold har krevd betydelige ressurser. Et prosjekt for endring av sertifikatstrukturen ble igangsatt i 2000 og ble avsluttet første halvår 2001. Prosjektet vil bidra til å utforme en struktur for sertifikatutstedelse som er i samsvar med kravene i konvensjonen. Videre vil omleggingen bidra til en betydelig forenkling av saksbehandlingen ved utstedelse av sertifikater. Direktoratet gjennomførte første fase i et prosjekt for å etablere en gebyrordning for utstedelse av maritime personelldokumenter og det tas sikte på at ordningen innføres med virkning fra 1. februar 2002.

Sjøfartsdirektoratet har medvirket aktivt på internasjonalt plan bl.a. i sentrale komiteer i IMO for å utvikle regelverk som bidrar til å redusere ulykker på grunn av menneskelig svikt. Videre har direktoratet sikret nasjonal oppfølging av regelverket, sørget for en effektiv implementering og kontroll av maritim tjeneste i rederienes styringssystemer, spesielt den nye ISM-koden, og sikret gjennomføringen av STCW-konvensjonen om standarder for trening, sertifisering og vakthold. Det er gjennomført et prosjekt med en totalpakke for krav til hurtigbåtførere der kompetanse og opplæring har vært sentrale utredningspunkter.

Direktoratet har gjennomført revisjon ved seks maritime skoler i Norge i samsvar med kravene i STCW-konvensjonen (Den internasjonale konvensjonen om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for sjøfolk) og gjennomført inspeksjoner av fem maritime utdannings- og opplæringsinstitusjoner på Filippinene og Kina. I oppfølgingen av sjøfolks arbeids- og levevilkår har direktoratet lagt vekt på innholdet i ILO-konvensjon 178 om tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår som trådte i kraft 11. juni 2000. Konvensjonen krever at alle skip med unntak av fiskefartøy skal kontrolleres hvert tredje år og direkto-

ratet har utviklet et tilsynsverktøy etter konvensjonen. Verktøyet benyttes i tilsynsvirksomheten også ved revisjoner i henhold til ISM-koden om normer for sikkerhetsstyring for drift av skip og hindring av forurensing. Direktoratets service- og velferdstilbud til sjøfolk er en del av motivasjonsfaktorene for sikkerhet om bord og baseres på ILO-konvensjon 163 om sjøfolks velferd. Bevilgningene til service- og veiledningstiltak er blitt redusert de siste årene og direktoratet har tilrettelagt for en rasjonell utnyttelse av ressursene bl.a. ved et utstrakt nordisk samarbeid. Det økende flernasjonale innslaget av sjøfolk på norske skip medfører en utfordring. Tilbudet inkluderer stasjoner og kontakter i Norge og utlandet, avistjeneste, bibliotekjeneste og idrettstjeneste. 415 skip var tilknyttet den selvfinansierende videofilmstjenesten. Det er en nedgang på 35 fra 1999. Sikkerhetsfilmer legges inn som forfilmer på videoene.

Liv, helse og fartøy

Sjøfartsdirektoratet har fulgt opp arbeidet med å utvikle og revidere normer og regelverk med spesiell vekt på oppfølging av Sleipner-ulykken og en forenkling av forskriftsverket. Av oppfølgingstiltakene etter Sleipner-kommisjonens rapport kan nevnes nye krav til bl.a. redningsvester, redningsutstyr og evakuering og ferdsskrivere som er vedtatt i det norske regelverket. En rekke av tiltakene er også fremmet overfor IMO for å få dem innarbeidet i det internasjonale regelverket. Forslag til forbedringer i konstruksjon av hurtigbåter er innsendt til IMO og vil bli vurdert tatt inn i den nye internasjonale hurtigbåtkoden som er forventet å få virkning fra 1. juli 2002. Som en oppfølging av anbefalingene etter Prinsesse Ragnhild-ulykken er det fastsatt et krav om lokale brannslukningsanlegg i maskinrom for passasjerskip. Det vil arbeides mot at kravet også innføres i det internasjonale regelverket i IMO.

Sjøfartsdirektoratet har arbeidet aktivt i viktige internasjonale fora for å sikre at regelverket i størst mulig grad utformes i samsvar med norske interesser. Det er lagt stor vekt på arbeid i forhold til regelverksutviklingen innen IMO, ILO, EU og havnestatsavtalen Paris MoU. Sjøfartsdirektoratets rapport etter forliset av lasteskipet Leros Strength ble ferdigstilt i første halvår av 2000. Rapporten inneholdt en rekke anbefalinger om forbedringer i regelverket overfor lasteskip og ulike typer av tiltak for å forhindre tilsvarende ulykker. Sjøfartsdirektoratet har fremmet anbefalingene i IMO for fastsetting av endringer i det

internasjonale regelverket. Sjøfartsdirektoratet har videre fulgt opp arbeidet innen EU og IMO med endringer av regelverket for tankskip som følge av ulykken med tankskipet Erika utenfor kysten av Frankrike. En rekke endringer i det internasjonale regelverket for lasteskip, deriblant EUs regler om transport av farlig gods, er innført i norsk rett. Innføringen av internasjonalt regelverk, spesielt i forhold til innføring av EU-direktiver og forordninger som gjøres til en del av EØS-avtalen i tillegg til nye eller endrede regler i IMOs regelverk, foregår kontinuerlig og vil fortsette i 2002.

Sjøfartsdirektoratet har innført EUs direktiv om krav til konstruksjon, utstyr, drift og besiktelser av fiske- og fangstfartøy med virkning fra juni 2000. Samtidig ble forskriftsverket for denne fartøysgruppen forenklet og gjort mer brukervennlig. Videre har direktoratet deltatt aktivt i utformingen av hvile- og arbeidstidsbestemmelsene i EU for å sikre gjennomslag for norske interesser. Det nasjonale arbeidet med å heve sertifikatgrensen for fiskefartøy ble sluttført og ny kontrollordning for fartøyene som ikke lenger er sertifikatpliktige ble fastsatt med virkning fra 1. januar 2001. Ordningen er basert på egenkontroll fra rederiene og kontroll utført av foretak som er godkjent at Sjøfartsdirektoratet. Kravene til gjennomføring av pliktig sikkerhetsopplæring for fiskere er blitt skjerpet. For flyttbare innretninger er regelverket blitt tilrettelagt for ytterligere overordnet og behovsstyrt kontroll basert på reders bruk av egenkontroll og de materielle krav er endret for å legge til rette for bruk av nye teknologiske løsninger. Videre er det i samarbeid med Oljedirektoratet utarbeidet en ordning med samsvarsuttalelse for bruk av flyttbare innretninger på norsk sokkel. Sjøfartsdirektoratet arbeider aktivt for å påvirke normerings- og standardiseringsarbeidet for fritidsbåter innenfor EU og har et utstrakt samarbeid med de nordiske land.

Innenfor kontroll- og tilsynsvirksomheten har Sjøfartsdirektoratet lagt vekt på å sikre at regelverket etterleves. For skip registrert i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) og NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) som ikke er delegert til klasseselskaper, utfører direktoratet en stor del av kontroll- og sertifiseringsarbeidet selv. Pr. 31. desember 2000 var antallet kontrollpliktige ikke-delegerte skip og flyttbare innretninger totalt 3 064. Lasteskip, passasjerskip, sertifikatpliktige fiskefartøy og flyttbare innretninger utgjorde henholdsvis 996, 1 021, 1 047 og 16 fartøyer. Direktoratets kontroll- og tilsynsvirksomhet omfatter i hovedsak nybygg, kontroll vedrørende sertifise-

ring av fartøyer og periodiske besiktelser i sertifikatperioden. I tillegg utføres det uanmeldte tilsyn som stikkprøvekontroll for å sikre at fartøyene til enhver tid oppfyller kravene til konstruksjon, drift, bemanning og utstyr. For lasteskip i NOR og ikke-delegerte lasteskip i NIS ble det utført 113 uanmeldte tilsyn, for passasjerskip 119 og for fiskefartøy 218 i 2000. Til sammenligning ble det utført henholdsvis 91, 25 og 144 uanmeldte tilsyn i 1999. For de 684 klassede NIS-lasteskipene med sikkerhetstonnasje større enn 500 foretas kontroll og tilsyn av en av de fem godkjente klasseselskapene. Direktoratet foretar overordnet kontroll med klasseselskapenes arbeid i form av horisontal- og vertikalrevisjoner og stikkprøvekontroll (uanmeldte tilsyn) av standarden på de skipene hvor kontrollen er delegert til klasseselskapene. For 2000 ble det foretatt fem revisjoner mot sju i 1999 og 66 uanmeldte tilsyn mot 61 i 2000. Direktoratet startet arbeidet med å revidere delegeringsavtalene med klasseselskapene i 2000. Formålet med revisjonen er å utarbeide en ny felles og forenklet avtale som oppdateres i forhold til endringer i regelverk og behov. Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet ny samarbeidsavtale med Produkt- og elektrisitetsstilsynet for kontroll av maritime elektriske anlegg på norske skip og avtalen forventes å tre i kraft innen utgangen av 2001. Arbeidet med dreining til mer overordnet kontroll når det gjelder tilsyn med flyttbare innretninger har fortsatt i 2000.

Direktoratet har foretatt havnestatskontroll av utenlandske skip i norske havner i henhold til Paris MoU-avtalen som er undertegnet av 19 land i tillegg til Norge, deriblant alle europeiske kyststater og Canada. I 2000 kontrollerte direktoratet 405 skip i havnestatskontroll. Dette utgjør 23 pst. av det totale anløpet, og er en økning på 3 pst. fra 1999. Av de kontrollerte skipene ble 33 tilbakeholdt i 2000 mot bare 25 i 1999. Statistikk fra havnestatskontroller fra andre medlemsland innen Paris MoU viser at norske skip i liten grad blir tilbakeholdt. Sjøfartsdirektoratet sendte inn evalueringsskjema for den norske sjøfartsadministrasjonen til IMO i juni 2000. Skjemaet er en del av IMOs arbeid med å heve kvaliteten på flaggstatenes oppfølging av forpliktelsene i IMOs internasjonale regelverk og er gitt høy prioritet i Norge og EU. Videre har arbeidet med å sikre at neste fase av utviklingen av ISM-koden bidrar til en utvikling av sikkerhetskultur i skipsfartsnæringen fortsatt i 2000. Innen forskning og utvikling har direktoratet iverksatt flere delprosjekter for neste generasjons innenriksferger. Prosjekresultatene er allerede benyttet av rederiene i forbin-

delse med spesifisering av standarden for nybygg og resultatene vil bli benyttet i framtidig regelverk. Direktoratet har deltatt i Fergefaktautvalget som bl.a. har utviklet et beregningsprogram for å vurdere risiko knyttet til det enkelte innenriks feragesamband og vurdering av aktuelle risikoreduserende tiltak. Sjøfartsdirektoratet har foretatt revisjon og kontroll av fritidsbåtprodusenter under Barne- og familiedepartementets myndighet.

Totalt behandlet og avsluttet sjøfartsinspektørene 906 saker i 2000. Sjøfartsdirektoratets statistikk viser en markert nedgang av antall ulykker pr. år med norske skip. Fram til 1995 var antallet relativt konstant på 350 hendelser pr. år. De siste årene har antallet hendelser gått jevnt ned til om lag 200 i 2000. Statistikken viser videre at antall forlis og alvorlige ulykker for alle fartøystyper har hatt en fallende tendens fra 1988 til 2000. Det ble registrert 844 personulykker i innen- og utenriks fart i 2000 hvorav 19 med dødelig utgang. Forlisene av lasteskipene Steinfalk og Nordfrakt alene medførte tap av 9 sjøfolk. Sjøfartsdirektoratets statistikk viser at alvorlige hendelser på lasteskip i NIS har gått markert ned og at passasjerskip som en tendens har lavere ulykkesstatistikk enn lasteskip målt pr. 1 000 fartøy. Innen fiskeflåten ble det mottatt 295 meldinger om personulykker hvorav fem med dødelig utgang. Direktoratet har lagt vekt på dialog og foredragsvirksomhet for å motivere og informere om det organiserte verne- og miljøarbeidet, med fokus på det menneskelige element. Sjøvettkampanjens informasjonsarbeid og holdningsskapende tiltak overfor brukere av fritidsbåter er videreført. I 2000 omkom 36 personer i forbindelse med bruk av fritidsbåt, mot 29 i 1999 og 50 i 1998.

Miljøsikker transport

Sjøfartsdirektoratet er delegert myndighet fra Miljøverndepartementet til å ivareta beredskap for akutt oljeforurensning fra skip. Primæroppgaven er overvåkning og rådgivning for å hindre eller begrense forurensning. Direktoratet har døgntkontinuerlig beredskapsvakt og har et nært samarbeid med andre aktører, bl.a. Statens forurensningstilsyn (SFT) og Kystverket. Regjeringen har besluttet å samle ansvaret for akutt beredskap for forurensning og legge dette til SFT. Beslutningen er en del av arbeidet med en mer helhetlig organisering og samordning av myndighetenes arbeid med sikkerhet og beredskap. Direktoratet har foretatt havnestatskontroll som bidrar til å sikre mot fare for forurensning fra utenlandske skip i norsk farvann.

Sjøfartsdirektoratet har fulgt opp arbeidet med å forbedre skipenes påvirkning på miljøet i internasjonale fora og har særlig engasjert seg i IMOs miljøkomité for å utarbeide et internasjonalt regelverk som ivaretar problemer knyttet til forurensning og beskyttelse av arbeidstakere ved opphugging av skip. Direktoratet har hatt en aktiv rolle i arbeidet innen EU og IMO med oppfølging av Erika-ulykken utenfor Frankrike i 1999. Videre har direktoratet arbeidet både nasjonalt og innen IMO med oppfølging av krav til bunnstoff for skip for å hindre skadelige virkninger på det marine miljø og innføring av krav til utslipp av ballastvann for å hindre spredning av skadelige organismer i sjøvann.

Sjøfartsdirektoratet har i perioden 1996-2000 disponert til sammen 35 mill. kroner i tilskudd til tiltak som reduserer utslipp av nitrogenoksider fra skip i norsk kystfart (NO_x-RED-programmet). Når alle prosjektene i programmet er gjennomført og verifisert, forventes de ulike tiltakene å gi en total NO_x-reduksjon på 1 500 tonn årlig. I tillegg har flere av tiltakene gitt reduksjon av CO₂, partikler, karbonoksid og hydrokarboner. Programmet ble evaluert av Nærings- og handelsdepartementet og Miljøverndepartementet høsten 1999, og evalueringen viste at tiltakene har vært svært kostnadseffektive sammenliknet med miljøtiltak innen andre sektorer.

Sjøfartsadministrasjonen

Med virkning fra 1. januar 2000 ble etatens navn endret fra Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen til Sjøfartsdirektoratet. Hensikten var å fjerne uklarheter om kontrollenhetens tilknytning til direktoratet. Videre ble Inspeksjonsavdelingen omorganisert for å sikre en bedre kommunikasjon og samordning av arbeidet mellom de ytre enhetene og direktoratet sentralt og en bedre utnytting av ressursene. Omorganiseringen ble satt i kraft 1. januar 2001 og har medført at antall distrikter er redusert fra seks til fire og at distriktssjefene har en vesentlig mer administrativ og koordinerende rolle. Antallet stasjoner er opprettholdt, dvs. 19 nasjonale og en i utlandet. For å styrke arbeidet med motivasjon og holdninger overfor fiskeflåten og samle etatens arbeid med fritidsbåter, ble en ny underavdeling for sjøvett, fiske- og fritidsbåter opprettet med virkning fra 15. juli 2000. Den tidligere Sjøvettkampanjen er integrert i underavdelingen og det arbeides for å opprette et sakkyndig råd for fritidsbåter etter

modell av de øvrige sakkyndige rådene for fartøysavdelingene.

Etaten utførte om lag 320 årsverk i 2000. Sjøfartsdirektoratet vektlegger tiltak for å beholde kvalifisert personell og sikre nødvendig nyrekruttering på ulike områder i et stramt arbeidsmarked. Direktoratet har et vidt spenn av oppgaver og arbeider i stor grad innenfor korte tidsfrister. Oppfølging av større ulykker, slik som Sleipner-ulykken høsten 1999, medfører omprioriteringer og økt press på direktoratets ressurser. Direktoratets arbeid med å forbedre og kvalitetssikre økonomiforvaltningen og regnskapsførselen er gitt høy prioritet. Flere tiltak er gjennomført og økonomiforvaltningen og regnskapsføringen er nå tilfredsstillende. Direktoratet har gjennomført tiltak for å sikre den juridiske forvaltningskompetansen og gode saksbehandlingsrutiner som skal sikre kvalitet og enhetlig forvaltning av overordnede etatsoppgaver. Innenfor det juridiske området har etaten også prioritert arbeidet med opprydding i forskriftsverket. Videre er det planlagt å forbedre styringssystemene som skal bringes i samsvar med den reviderte ISO-standarden på området.

Mye av ressursene innenfor informasjonsvirksomheten har blitt kanalisert til oppfølging av Sleipner-ulykken og kommisjonens rapport. Tidsskriftet Navigare, som kommer ut kvartalsvis i et opplag på 15 000, er distribuert til alle deler av næringen og bidrar til informasjon og motivering om arbeidet med sikkerhet til sjøs og maritimt miljøvern. Direktoratets serviceerklæring gir viktige opplysninger om direktoratets tjenester og kontaktmuligheter. Ny IT-løsning for kontrolloppgavene ble tatt i bruk i 1999 og direktoratet har i løpet av 2000 oppdatert kontrollsystemet for å forbedre innrapporteringen av utførte kontrolloppgaver og få et bedre grunnlag for gebyrinnkreving.

Direktoratet har i samarbeid med sentrale aktører i næringen igangsatt et arbeid for å bidra til å flytte fokus fra lavstandard skip og over mot hva de beste rederiene gjør på sikkerhetssiden. Formålet er å motiverer og gi anerkjennelse til rederier med høyt sikkerhetsnivå. Direktoratet arbeidet videre i 2000 med å utvikle et sikkerhetsregnskap. Dette har som formål å være et effektivt virkemiddel for måling og styring av direktoratets arbeid for sikkerhet og beskyttelse av det marine miljø. I oktober 2000 etablerte direktoratet en prosedyre for utsendelse av sikkerhetsmeldinger om uønskede hendelser til næringen, diverse organisasjoner og internt i etaten. Hensikten er å formidle erfaring fra slike hendelser.

Mål og strategier

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er som nevnt å *oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø innen sjøfarten*. I første rekke vil direktoratet utføre kontroll og tilsyn med den sertifikatpliktige flåten på en effektiv måte for å sikre at gjeldende regelverk etterleves. Regjeringen har besluttet å satse på en styrking av sjøsikkerhet og beredskap langs kysten gjennom et program for økt sjøsikkerhet med tiltak og økte bevilgninger over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeridepartementet og Miljøverndepartementet, jf. særskilt omtale av sjøsikkerhet og skipsfartspolitikken under pkt. 2.5 i innledningen til proposisjonen. Sjøfartsdirektoratet vil generelt styrke arbeidet med sjøsikkerhet og vil vurdere styrkede krav til skip og drift av skip. Som et konkret tiltak vil direktoratet også igangsette en omlegging av kontroll- og inspeksjonsvirksomheten som medfører en større vektlegging av uanmeldte tilsyn i tillegg til periodiske besiktigelser. Hensikten er å sikre at norske skip til enhver tid oppfyller kravene til konstruksjon, bemanning, utstyr og drift. Videre vil direktoratet fortsette arbeidet med å utvikle normer og regelverk gjennom internasjonalt samarbeid i hovedsak i regi av IMO, EU, ILO og havnestatssamarbeidet innen Paris MoU. Direktoratet vil prioritere tiltak som motiverer næringen til å fortsette utviklingen av en sikkerhetskultur. Direktoratet følger opp Sleipner-ulykken og anbefalingene fra ulykkeskommissjonen i samarbeid med departementet. Det tas utgangspunkt i tiltaksplanen som direktoratet har framlagt for videre oppfølging. Arbeidet inkluderer vurdering av forbedrede krav i det nasjonale regelverket og arbeid rettet mot endringer i IMOs internasjonale regelverk.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målet er å sikre at sjøfolk på norske skip er tilstrekkelig kvalifiserte til tjenesten, noe som i første rekke vil oppnås ved gjennomføring av kravene i STCW-konvensjonen. Kvalifiserte sjøfolk vil på lengre sikt bidra til å redusere ulykker som skyldes menneskelig svikt. Arbeidet med nyutstedelse av personellsertifikater og dokumenter i henhold til konvensjonens reviderte krav må være sluttført innen februar 2002. Dette arbeidet forutsetter at direktoratet har foretatt nødvendige revisjoner av utenlandske utdanningsinstitusjoner og inngått nødvendige notifikasjonsavtaler med land som det rekrutteres sjøfolk til den norske flåten fra.

Et høyt kompetansenivå er et konkurransefortrinn for norske sjøfolk og norsk skipsfart generelt og vil ha positiv effekt for videre vekst innen den maritime næringsklyngen. Direktoratet vil prioritere å opprettholde og øke kompetansenivået til norske sjøfolk. Innføring av en gebyrordning for utstedelse av maritime personelldokumenter får virkning fra 1. februar 2002 og er forutsatt å skulle dekke kostnadene knyttet til utstedelse og oppfølging av dokumentene.

Et annet mål er å bidra til et godt service- og velferdstilbud for sjøfolk. Service- og velferdstilbudet til sjøfolk vil prioriteres i forhold til ILO-konvensjon og i samråd med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene knyttet til næringen.

Liv, helse og fartøy

Målet er å medvirke til at tekniske og operasjonelle standarder og forhold i norsk maritim virksomhet skal trygge liv, og hindre og begrense skader på person og fartøy. Virkemidler for å oppnå målsettingen består av normer og regelverk, kontroll og tilsyn i tillegg til satsing på motivasjonsstimulerende arbeid i næringen.

Innenfor utvikling av normer og regelverk vil Sjøfartsdirektoratet prioritere arbeid i forhold til det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet i IMO og EU. Gjennom dette arbeidet vil direktoratet bidra til å utvikle nye og bedre standarder for liv, helse og fartøy i takt med den teknologiske utviklingen og ny kunnskap om årsaker til sjøulykker. Sjøfartsdirektoratet vil sikre at internasjonalt regelverk for sikkerhet til sjøs innføres i norsk rett og vil fastsette nasjonale tilleggskrav på områder der dette anses nødvendig.

For å bedre standarden på norske skip og sikre at regelverket etterleves, utøver Sjøfartsdirektoratet pålagt kontroll og tilsyn og fastsetter nødvendige pålegg. Som en oppfølging av Sleipner-ulykken og en rekke av de alvorlige ulykkene langs norskekysten, deriblant forliset av lasteskipet Steinfalk, vil direktoratet legge om inspeksjonsvirksomheten og legge større vekt på uanmeldte tilsyn i tillegg til periodiske kontroller. Sjøfartsdirektoratet foretar overordnet kontroll av godkjente klasseselskap som er delegert kontrollmyndighet, i form av systemrevisjoner, vertikale revisjoner for fartøysgrupper og uanmeldte tilsyn på de skipene som kontrolleres av klasseselskapene. Sjøfartsdirektoratet vil opprettholde den overordnede kontroll med klasseselskapene på samme nivå som i 2000 og vil arbeide videre med å utvikle metodene for oppfølging av klasseselskapene og standarden for den delegerte flåten.

Videre vil direktoratet videreføre arbeidet under den tidligere Sjøvettkampanjen og sikre en effektiv utnyttelse av ressursene og den samlede kompetansen i den nye underavdeling for sjøvett, fiske- og fritidsbåter. Sjøfartsdirektoratet vil fortsette tilsyn med fritidsbåter som er underlagt Barne- og familiedepartementets forvaltningsmyndighet.

Miljøsikker transport

Målet er å bidra til at skipsfarten er like miljøsikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet forebygger miljøskader. Miljøverndepartementet er ansvarlig departement for miljøarbeid og fastsetter målsetting og virkemidler for Sjøfartsdirektoratets arbeid på dette feltet.

Sjøfartsdirektoratet deltar i utforming og utvikling av internasjonalt miljøregelverk i IMO og relevante fora i EU. Sjøfartsdirektoratet vil fungere som rådgiver overfor Statens forurensnings-tilsyn ved fare for akutt oljeforurensning fra skip. Direktoratets havnestatskontroll med utenlandske skip som anløper norske havner er et viktig bidrag for å hindre forurensning fra utenlandske skip i norske farvann.

Sjøfartsadministrasjon

Målet er at norsk sjøfartsadministrasjon skal være pådriver i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet og effektivt ivareta kontroll og tilsynsoppgaver. Det viktigste virkemidlet er en utviklingsorientert organisasjon med høy kompetanse i forhold til etatens ansvar og oppgaver som forvaltningsorgan og tjenesteyter. Sjøfartsdirektoratet henter kompetanse fra et konkurranseutsatt marked og vil vektlegge tiltak for å rekruttere og beholde kvalifisert personale.

En forutsetning for bruk av motiverende tiltak som bidrar til å utvikle en sikkerhetskultur i næringen, er god målrettet informasjon og kommunikasjon mellom Sjøfartsdirektoratet og brukerne i næringen. Direktoratet arbeider kontinuerlig for å styrke informasjons- og kommunikasjonsarbeidet og vil fortsatt prioritere dette arbeidet i 2002. Etablering og videreutvikling av en database med norske kvalitetsrederier vil bli prioritert. Videre vil *videreutvikling og etablering av et sikkerhetsregnskap* bli prioritert i 2002. Sikkerhetsregnskapet vil gi et verktøy for måling og styring av direktoratets arbeid med sikkerhet til sjøs og vern av det marine miljø og vil sammen med serviceerklæringen danne basis for å forbedre mål- og resultatstyringen.

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 216,3 mill. kroner. Bevilgningen tar hensyn til utgifter knyttet til innføring av nytt system for gebyrutstedelse av maritime personell sertifikater og øvrige kvalifikasjonsdokumenter, jf. omtale under kap. 3907, post 01 nedenfor. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter i direktoratet, og inkluderer også utgifter til Rådet for arbeidstilsynet på skip som er overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Sjøfartsdirektoratet med virkning fra 1. august 2001. Bevilgningen omfatter direktoratets arbeid med å gjennomføre lovpålagte kontroll- og forvaltningsoppgaver, arbeidet med strategisk sjøsikkerhet og utviklingen og innføringen av normer og regelverk internasjonalt i tillegg til motiverende tiltak overfor næringen. Bevilgningen skal videre dekke direktoratets oppfølging av Sleipner-ulykken og undersøkelseskommisjonens rapport.

Bevilgningen innebærer en styrking av Sjøfartsdirektoratets arbeid med sikkerhet til sjøs, som ledd i regjeringens omfattende handlingsplan for sjøsikkerhet og beredskap langs kysten, jf. redegjørelsen om sjøsikkerhet og skipsfartspolitikken under pkt. 2.5 i innledningen til proposisjonen. Bevilgningen dekker også direktoratets medvirkning i forskning innenfor sjøsikkerhet og miljø, utgifter til refusjon av ventelønn for oppsagt personell i det tidligere direktoratet for sjømenn og Velferdstjenesten for sjøfolk, utbetalinger til hjemsending av sjøfolk, utbetalinger til støtteberettigede krigsseilere og deres enker under den tidligere stiftelsen Nortraships sjømannsfond og ex gratia utbetalinger til norske sjøfolk som seilte ute i krigsårene 1940-45 og deres etterlatte. Det foreslås gitt fullmakt om adgang til å overskride kap. 907, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 8,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke direktoratets utgifter til prioriterte service-, kultur- og velferdstiltak for sjøfolk. Utgifter knyttet til videofilm-tjenesten refunderes. Det foreslås gitt fullmakt til å overskride kap. 907, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 05, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	101 022	93 200	102 000
03	Diverse inntekter	4 552	100	100
04	Gebyrer for skip i NIS	44 543	44 600	45 900
05	Inntekter av velferdstiltak	5 542	3 000	3 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 304		
18	Refusjon av sykepenger	2 946		
	Sum kap 3907	159 909	140 900	151 000

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Sjøfartsdirektoratet har ansvaret for kontroll og tilsyn med skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Skipsregister (NOR). Det er ikke knyttet et krav om at direktoratets arbeid i forhold til denne fartøysgruppen skal dekkes fullt ut av gebyrer. Ved utgangen av 2000 utgjorde den kontrollpliktige fartøysgruppen om lag 3 000 enheter fordelt på lasteskip, passasjerskip, fiskefartøyer og flytende innretninger. Det er innført ny kontrollordningen for om lag 900 fiske- og fangstfartøyer med lengde mellom 10,67 og 15 meter. Den direkte kontrollen for disse fartøyene foretas av godkjente foretak og konsulenter. Fartøyene betaler likevel årsgebyr til Sjøfartsdirektoratet som dekker kostnader forbundet med den nye kontrollordningen.

Det foreslås på denne bakgrunn en økning av inntektsbevilgningen under post 01 med 8,8 mill. kroner i 2002 til 102 mill. kroner. Budsjettanslaget inkluderer også ny gebyrordning for utstedelse av maritime personell dokumenter, jf. omtale under kap. 907, post 01. Videre inkluderer budsjettanslaget justering for pris- og lønnsvekst.

Utgifter som følge av direktoratets arbeid i forhold til skip og offshoreengasjementer i NIS-registeret er forutsatt dekket gjennom gebyrinntekter. Det forutsettes også at gebyrer for denne fartøysgruppen skal dekke det norske bidraget til

IMO og departementets egne utgifter tilknyttet skipsfarten. Kontrollen med lasteskip over 500 bruttotonn i NIS er delegert til godkjente classeselskap. Rederiene betaler classeselskapene direkte for å utføre kontroll- og tilsynstjenester. Sjøfartsdirektoratets utgifter er knyttet til fastsetting av regelverk, kontroll med classeselskapenes arbeid og stikkprøvekontroll av at skipene holder en tilfredsstillende standard. Utgifter i forbindelse med havnestatskontroll av utenlandske fartøyer som anløper norske havner kan i henhold til internasjonale avtaler ikke kreves dekket gjennom gebyrer.

Det foreslås en bevilgning under post 04 på 45,9 mill. kroner. Forslaget inkluderer justering for pris- og lønnsvekst.

Post 03 Diverse inntekter

Det foreslås en bevilgning på kr 100 000. Posten omfatter oppdrag for NORAD, utført kontroll på flyttbare innretninger i henhold til avtale med Oljedirektoratet og diverse andre inntekter og refusjoner. Det er foreslått en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det budsjetteres med inntekter av velferdstiltak på 3 mill. kroner for utleie av videofilmer. Det er foreslått en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 21.

Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	6 817	6 750	7 450
	Sum kap 908	6 817	6 750	7 450

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til Skipsregistrene ble bevilget over kap. 942 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 908 i tabellen.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For Skipsregistrene er post 01 kompensert for merverdiavgift med kr 40 000. I bevilgningsforslaget for 2002 er årsvirkningen av dette inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Det er viktig å sikre en uavhengig og selvstendig administrering av Norsk Ordinær Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS), og arbeidet er derfor lagt til et eget forvaltningsorgan direkte underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Skipsregistrene holder til i Bergen og vil utføre inntil 10 årsverk i 2001. Registrene flytter i løpet av 2001 til større lokaler i Bergen, som også har plass til alt arkivmaterialet. Skipsregistrene har tidligere måttet leie eksterne lokaler til fjernarkivering.

Skipsregistrenes overordnede målsetting er å opprettholde et korrekt og oppdatert register gjennom en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon og løpende kvalitetssikring av registrenes innhold. Videre er Skipsregistrenes primære oppgave å tjene som et ledd i den offentlige kontroll av registrering av skip og deres eierforhold og å utøve funksjonen som rettsvernregister for registrering av rettigheter i norske skip. Registrenes virksomhet utføres innenfor gjeldende regelverk og påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og rammevilkår for næringen.

Resultatrapport for 2000

Skipsregistrene oppnådde sin hovedmålsetting om en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon

av NIS- og NOR-registrene. Registrene har gjennomført et kommunikasjonsprosjekt og oppgradering av IT-utstyr i den forbindelse. Ny kommunikasjonsløsning ble installert i desember. Det er registrert et økende antall brukere som benytter seg av muligheten til søk i registrene fra Internett. Saksmengden i NOR-registeret økte med 6,7 pst., mens saksmengden i NIS-registeret gikk ned med 18,5 pst. Registeret tilstreber kort saksbehandlingstid og med dagens bemanning er saksbehandlingstiden mellom en til to uker.

Norsk ordinært skipsregister (NOR)

Det var registrert 12 495 skip i NOR pr. 31. desember 2000. Det er en nedgang på 2,6 pst. fra året før. 923 av de registrerte skipene tilhørte handelsflåten. Antall skip over 200 bruttotonn var 1 435. I 2000 ble 335 skip innmeldt i registeret, 667 ble slettet, og det ble registrert 1 052 eierskifter. Videre registrerte Skipsregistrene 6 647 andre dokumenter som ledd i sin funksjon som rettsvernregister for rettigheter i NOR-skip.

Norsk Internasjonalt skipsregister (NIS)

Det var registrert 768 skip i NIS pr. 31. desember 2000. Det er en økning på 1,3 pst. fra året før. Av disse har flertallet hjemsted i Oslo og Bergen. I 2000 ble det innmeldt 86 skip, 76 skip ble slettet, og det ble registrert 59 eierskifter. Videre registrerte Skipsregistrene 724 andre dokumenter som ledd i sin funksjon som rettsvernregister for rettigheter i NIS-skip. Det er registrert 260 skip med utenlandsk registrert eierselskap. Hovedvekten av eierselskapene er registrert i Liberia, mens Isle of Man er nest største registerland.

En oversikt fra skipsbyggingsregisteret pr. 31. desember 2000 viser at 124 skip er under bygging. Det ble i løpet av 2000 registrert 126 nybygg og kontraheringer og 171 slettelser.

Mål og strategier

De langsiktige utfordringene Skipsregistrene står overfor er å sikre at administrasjon av registrene foregår på en rasjonell og hensiktsmessig måte. Registrenes arbeid med å tilpasse virksomheten til dagens informasjonssamfunn fortsetter. Gode kommunikasjonsløsninger og opprettholdelse av god tilgjengelighet til registeret for eksterne brukere vil fortsatt bli prioritert. En bedre utnyttelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi og personalressurser er viktige virkemidler for å nå målet. Offentligrettslige hensyn tilsier at regi-

strene i størst mulig grad reflekterer virkeligheten, og løpende opprydding av registrene vil prioriteres. Videre vil Skipsregistrene i 2002 prioritere en bedring av sikkerheten mot Internett.

Budsjettforslag 2002**Post 01 Driftsutgifter**

Registrenes virksomhet i 2002 forutsettes videreført med inntil 11 årsverk. Det foreslås en bevilgning på 7,45 mill. kroner.

Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Gebyrer NOR	4 540	4 400	4 700
02	Gebyrer NIS	5 417	5 600	5 500
	Sum kap 3908	9 957	10 000	10 200

**Post 01 Gebyrer NOR, og
Post 02 Gebyrer NIS**

Forslaget til bevilgning forutsetter uendret aktivitetsnivå i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR). Årsavgiften for skip i Norsk Internasjonalt Skips-

register (NIS) er basert på et anslag på 773 skip pr. 1. januar 2002. Gebyrinntektene er for øvrig avhengig av etterspørselen etter tjenester bl.a. fra finansieringsinstitusjoner ved registrering av rettigheter i skip.

Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	307 348	290 000	129 300
71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>			120 000
	Sum kap 909	307 348	290 000	249 300

Vedrørende 2000 og 2001:

Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk ble bevilget over kap. 943 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 909 i tabellen.

Beskrivelse av dagens ordning

Refusjonsordningen for sysselsetting av norske sjøfolk på skip i Norsk Ordinært Register (NOR) ble etablert i 1994. Fra 1996 ble ordningen utvidet til også å gjelde skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) med refusjonsberettiget mannskap. Hovedmålsettingen med tilskuddet er å opprettholde antall norske sjøfolk på norske skip. Videre

skal ordningen bidra til rekruttering og utdanning innen sjømannsstanden og opprettholde sysselsettings- og bosettingsmønsteret i kystdistriktene. Ordningen innebærer at rederier kan søke refundert 12 pst. av brutto lønnsutgifter dersom øvrige vilkår for refusjon er oppfylt. For lærlinger eller øvrige opplæringsstillinger gis det tilleggsrefusjon. Ordningen omfatter skip som nyttes til transport og er på minst 100 bruttotonn innenfor fartøygruppene lasteskip, passasjerskip, slepebåter og skip i petroleumsvirksomhet når skipet oppfyller de øvrige vilkår. Som en følge av Stortingets budsjettvedtak for 2001, jf. Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2000-2001, godtas enkelte bruksområder innen petroleumsvirksomheten uten å være transportvirksomhet. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen og foretar utbetaling av refusjon i seks terminer pr. år. Direktoratet utarbeider terminvise rapporter til departementet om antall sjøfolk under ordningen og størrelsen på utbetalingene.

Nærings- og handelsdepartementet avsluttet i mai 2001 en intern evaluering av ordningen som hadde til formål å vurdere om refusjonsordningen som helhet er hensiktsmessig og om innretningen av den bidrar til å oppnå formålene for ordningen. Evalueringen konkluderte med at ordningen generelt bidrar til å opprettholde et maritimt næringsmiljø. Videre viste evalueringen at en forholdsvis stor del av refusjonsutbetalingene går til fartøyer som arbeider i petroleumsvirksomheten og at disse også har en stor andel av lærlingene. Videre viste evalueringen at fraktestartøylene i norsk kystfart utgjør en betydelig gruppe innen refusjonsordningen mens utenriksflåten i liten grad synes å bruke ordningen. Som et ledd i evalueringen er ordningen drøftet med partene i næringen som framholdt at ordningen bør erstattes med andre tiltak.

Resultatrapport 2000

Gjennomsnittlig antall sjøfolk under ordningen utgjorde i 2000 om lag 8 100, inkludert om lag 670 opplæringsstillinger. Tilsvarende tall for 1999 var om lag 8 500 sjøfolk og 640 opplæringsstillinger. I forhold til 1999 har antallet registrerte norske sjøfolk vært stabilt på om lag 18 800. Utbetalingene i 2000 utgjorde om lag 50,3 mill. kroner pr. termin og totalt ble det utbetalt om lag 302 mill. kroner. Av dette utgjorde utbetalingene under den ordinære ordningen om lag 249,5 mill. kroner og utbetalingene til den særskilte ordningen for NIS-flåten om lag 52,5 mill. kroner. Gjennomsnittlig

antall opplæringsstillinger under ordningen viste en liten vekst fra 641 i 1999 til 651 i 2000.

Mål og strategier

Refusjonsordningen skal bidra til sysselsetting av norske sjøfolk og rekruttering og utdanning innen sjømannsstanden for å sikre praktisk norsk maritim kompetanse. Regjeringen varslet i St.prp. nr. 84 for 2000-2001 at en tar sikte på å komme tilbake til spørsmålet om å utarbeide forslag til ulike tiltak som sikrer mer likeverdighet for de norske fergederierene sammenlignet med rammebetingelsene for tilsvarende rederier i de øvrige nordiske land. Videre har regjeringen besluttet å ta ut brønnbåter og fartøyer i petroleumsvirksomhet fra den nåværende refusjonsordningen og at fergederier i utenriksfart i NOR legges inn under en egen ordning fra 1. juli 2002, jf. omtale under budsjettforslag 2002. Brønnbåter er føringsbåter for levende fisk som betjener oppdrettsanleggene langs norskekysten. Disse fartøylene anses ikke å være konkurranseutsatt. Fartøyer i petroleumsvirksomhet omfatter i hovedsak NOR- og NIS-registrerte spesialskip. Disse fartøylene opererer innen en virksomhet som må forventes å kunne bære et normalt kostnadsnivå uten bruk av offentlige driftsstøtteordninger.

Budsjettforslag 2002

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 129,3 mill. kroner til refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk for 2002. Forslaget er basert på at fartøylene i petroleumsvirksomhet, brønnbåtene tas ut av ordningen. Det forutsettes at de gjenværende fartøysgrupper opprettholder samme terminutbetalinger som i 2001, men at fergederierene i utenriksfart i NOR går over på en egen ordning fra 1. juli 2002, jf. omtale under post 71 nedenfor.

Post 71 (ny) Tilskudd til fergederier i utenriksfart i NOR, kan overføres, overslagsbevilgning

Regjeringen varslet i St.prp. nr. 84 for 2000-2001 at en tar sikte på å komme tilbake til spørsmålet om å utarbeide forslag til ulike tiltak som sikrer mer likeverdighet for de norske fergederierene sammenlignet med rammebetingelsene for tilsvarende rederier i de øvrige nordiske land. Regjeringen har besluttet at fergederierene, gjennom en

egen ordning, skal få refundert inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift. Ordningen får virkning fra 1. juli 2002. Det foreslås stilt til rådighet 120 mill. kroner som om lag utgjør utbetalingene for et halvår. Utbetalingene skjer etterkuddsvis. Refusjon skal gis til både den maritime

besetningen og passasjerbetjeningen på ferger registrert i NOR som går i utenriksfart. Ordningen vil gjelde for sjømenn som er skattepliktige til Norge, uavhengig av bosted, og som har krav på sjømannsfradraget.

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd	13 100	11 800	13 000
	Sum kap 912	13 100	11 800	13 000

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Tilskudd til Euro Info Centrene og Narviktelefonene ble bevilget over kap. 911 i 2000 og 2001.

Som følge av ny budsjettstruktur er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 912 i tabellen.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70.1	Euro Info	4 300	3 000	3 000
70.2	Narviktelefonene/Bedin	8 800	8 800	10 000
	Sum post 70	13 100	11 800	13 000

Bedrifter og etablerere må forholde seg til en stadig økende mengde næringsinformasjon. Betydelige deler av informasjonsmengden omhandler offentlige nasjonale og internasjonale virkemidler og rammevilkår. Det offentlige har et ansvar for å bistå bedriftene med å skaffe seg oversikt over og til å orientere seg i forhold til denne store informasjonsmengden. Narviktelefonene/Bedin og Euro Info Centrene er de to virkemidlene som dekker dette behovet for overordnet samling av næringsrelevant informasjon i Norge.

Underpost 70.1 Euro Info

Virksomhetsbeskrivelse

Euro Info Centre (EIC) er et informasjonsnettverk som består av om lag 270 kontorer over hele Europa. Deres arbeid består bl.a. i å bistå særlig små og mellomstore bedrifter med informasjon og veiledning om EUs indre marked. Euro

Info Centre-nettverket i Norge består av fem regionale kontorer med følgende lokalisering:

- Euro Info Centre Øst i Oslo, tilknyttet Norges Eksportråd
- Euro Info Centre Sør i Kristiansand, tilknyttet Agderforskning
- Euro Info Centre Vest i Sogndal, tilknyttet Vestlandsforskning
- Euro Info Centre Midt-Norge i Trondheim, tilknyttet Teknologisk Institutt Trøndelag AS
- Euro Info Centre Nord i Narvik, tilknyttet VINN

EIC-nettverkets informasjonsformidling er basert på en arbeidsfordeling der de enkelte kontorene har sine utpekte spesialområder.

Målsettingen med det statlige tilskuddet til Euro Info Centrene er å bistå små og mellomstore bedrifter med å tilpasse seg og utnytte EØS-

avtalen og de nye markedsmulighetene i EUs indre marked. Euro Info Centrene skal:

- formidle informasjon til næringslivet om relevante forhold i tilknytning til EØS og EUs indre marked
- formidle informasjon om formelle regler og bestemmelser og markedsinformasjon generelt
- veilede små og mellomstore bedrifter i forhold til nyere EU-utvikling som vil ha betydning for norsk næringsliv

Gjennom budsjettet for 2001 ble det statlige tilskuddet til det norske EIC-nettverket redusert til 3 mill. kroner. Det ble i den forbindelse besluttet å fordele tilskuddet mellom tre av de fem kontorene. Euro Info Centre Vest og Euro Info Centre Midt-Norge har opprettholdt sin virksomhet i 2001 uten statlig støtte.

Resultatrapport 2000

Omsetning og egeninntjening varierer mellom kontorene. De samlede inntekter var 9,5 mill. kroner i 2000. EIC-nettverket hadde til sammen over 5 500 henvendelser og 1 700 oppdrag over to timer. Henvendelsene har særlig vært på områdene nasjonale krav av betydning i forbindelse med eksportframstøt mot et nytt land, toll- og avgiftsbestemmelser i forbindelse med eksport, produkt- og miljøkrav og regler for anbudsutlysning i et EU-land. Av alle henvendelser og oppdrag i 2000 var 57 pst. fra bedrifter med mindre enn 50 ansatte.

Internett er et viktig verktøy for EIC i arbeidet med å informere og svare på spørsmål om EU/EØS. Nettverket lanserte ny struktur og design av sine nettsider www.eic.no i 2000. Totalt hadde tjenesten 3 500 brukere og over 65 000 treff i 2000. Dette er en økning på nesten 500 pst. i forhold til 1999. EIC-nettverket ga ut seks utgaver av sitt felles nyhetsbrev Innblikk. Sentrale problemstillinger og aktiviteter som EIC-nettverket har arbeidet med i 2000 er e-handel, Den økonomiske monetære union/EURO, utvidelsen av EU østover, toll- og avgiftsbestemmelser, offentlige anskaffelser og norsk deltakelse i ulike EU-program. I tillegg ble det gjennomført en rekke tiltak for kompetanseheving i nettverket.

Mål og strategier

Målet med det statlige tilskuddet til EIC-nettverket er å informere og rådgi særlig små og mellomstore bedrifter vedrørende EØS-avtalens rettig-

heter og forpliktelser og markedsmulighetene i EUs indre marked. Regjeringen vil bidra til å opprettholde nettverket som en aktiv formidler av relevant EU/EØS-informasjon ovenfor små og mellomstore bedrifter.

Som del av et større europeisk nettverk underlagt Europakommisjonen mottar de norske kontorene en årlig driftsstøtte derfra. EIC-kontorene rapporterer til Europakommisjonen om sin virksomhet. Rapporteringen til departementet tar utgangspunkt i rapporteringen til Europakommisjonen. Følgende kriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- antall offentlige og kundebetalte oppdrag etter bedriftsstørrelse
- kort beskrivelse av et eller flere oppdrag som illustrerer effekten av informasjonsformidlingen/rådgivningen utført i berørte bedrifter
- kort omtale av aktiviteter knyttet til kontorets spesialisering (deltakelse i prosjekter, opplæring o.a.)
- kort omtale av aktiviteter med hensyn til veiledning om nyere EU-utvikling
- antall registrerte henvendelser etter bedriftsstørrelse, emner og bransje
- antall informasjonsmøter, seminarer, messer o.l. med tillegg av omtale av kundetilfredshet for et eller flere arrangementer
- deltakelse i nettverksaktiviteter (møter, prosjekter)
- kort omtale av større samarbeidsprosjekter
- deltakelse i eventuelle kampanjer

Budsjettforslag 2002

Det foreslås et statlig tilskudd på 3 mill. kroner til Euro Info Centrene i 2002.

Underpost 70.2 Narviktelefonene/Bedin

Virksomhetsbeskrivelse

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten er opprettet for å forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for å etablere og drive næringsvirksomhet. Spørsmålene som besvares, omfatter bl.a. formelle krav ved etablering, selskapsformer, andre myndighetskrav til bedriftene, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering, EØS-regelverket og kompetansemiljøer.

Bedriftsinformasjon på Internett (Bedin) er et elektronisk tilbud som har som mål å være den

offentlige inngangsportalen til all offentlig bedriftsrettet informasjon på Internett. Nettadressen er www.BEDIN.no. Bedin skal være det naturlige startpunktet for etablerere, bedrifter, rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning til relevant offentlig næringsinformasjon. Bedin har informasjon om bedriftsrelaterte emner, linker til aktuelle andre nettsider og en svartjeneste på e-post.

VINN (tidligere Veiledningsinstituttet i Nord-Norge) er ansvarlig for utvikling og drift av Narviktelefonene og Bedin. Kombinasjonen av Narviktelefonene og Internett-tjenesten Bedin skal gi brukerne best mulig tilgang til nødvendig bedriftsrettet informasjon. Brukerne har gitt gode tilbakemeldinger på samarbeidet mellom Narviktelefonene og Bedin.

Målet for tilskuddet til Narviktelefonene og Bedin er å samordne og bedre tilgjengeligheten til bedriftsrettet informasjonsformidling.

Resultatrapportering 2000

Det var også i 2000 en markant økning i antall henvendelser til Narviktelefonene og Bedin. Narviktelefonene hadde ca. 14 900 henvendelser i 2000. Det er en økning på 4 pst. i forhold til 1999. Bedin hadde ca. 780 000 sideoppslag i 2000, en økning på 230 pst. i forhold til 1999. Det er utarbeidet en standard Etablererpakke som inneholder nødvendig og viktig informasjon i forbindelse med etableringer. Det er satt en 24 timers svarfrist for alle henvendelser til Narviktelefonene og Bedin. Denne fristen ble overholdt i 2000. Det er god geografisk spredning på henvendel-

sene til Narviktelefonene og Bedin. Nær 90 pst. av bedriftene som hadde forespørsler til Narviktelefonene, hadde færre enn 10 ansatte.

Mål og strategier

Bedre og lettere tilgjengelig informasjon til næringslivet er et prioritert mål for regjeringen. Bedin skal være et virkemiddel for å utnytte moderne informasjonsteknologi for samordning og formidling av informasjon om rammevilkår og offentlige virkemidler. Narviktelefonene har samme målsetting som Bedin, men bruker en annen formidlingskanal. Det satses på kontinuerlig utvikling av tjenestene Narviktelefonene og Bedin. Målsettingen er at tjenestene skal være det naturlige knutepunkt for relevant næringsinformasjon. Følgende kriterier gjelder ved vurdering av resultatoppnåelse for tjenestene:

- antall forespørsler etter status (etablerer, bedrift), region, bedriftsstørrelse, bransje, emne osv.
- antall besøkende på tjenesten
- mest besøkte tema
- brukerundersøkelser med hensyn på tjenestens målsetting, utforming og mulige forbedringer

Budsjettforslag 2002

Det foreslås et tilskudd på 10 mill. kroner til Narviktelefonene og Bedin for 2002. Det er en økning på 1,2 mill. kroner i forhold til statsbudsjettet for 2001.

Kap. 913 Standardisering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd	34 000	26 000	26 000
	Sum kap 913	34 000	26 000	26 000

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til standardisering ble bevilget over kap. 903 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjett-

struktur for 2002 er beløpene også for disse årene ført opp under nytt kap. 913 i tabellen.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70.1	Standardisering	32 300	24 300	24 300
70.3	Forenkling av handelsprosedyrer	1 700	1 700	1 700
	Sum post 70	34 000	26 000	26 000

Underpost 70.1 Standardisering*Virksomhetsbeskrivelse*

Standardisering bli stadig viktigere i et moderne samfunn. Standardisering har til formål å begrense antall varianter og stille krav til produksjon av varer og tjenester for å oppnå praktiske og/eller økonomiske fordeler. Standardisering er viktig for å nå handels- og næringspolitiske mål, sikre helse, miljø og sikkerhet og ivareta arbeidstaker- og forbrukerhensyn. Myndighetenes ansvar er å bidra til at Norge har en forsvarlig infrastruktur for utarbeidelse av standarder og sikre norske samfunnsinteresser i internasjonalt standardiseringsarbeid. Spesielt er standardiseringen viktig for EØS-avtalen der norske eksperter bidrar til å utvikle nye standarder og dermed

avvikle tekniske handelshindre. I tillegg ivaretas norske mål for standarder om helse, miljø og sikkerhet i EØS-området. Dette er en oppfølging av regjeringens Europapolitikk.

For å sikre en rimelig infrastruktur og ivareta norske interesser, gis statlig tilskudd til Norges Standardiseringsforbund (NSF) over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Standardiseringsvirksomheten utføres i samarbeid med fagorganene Norsk Allmennstandardisering (NAS), Norges Byggstandardiseringsråd (NBR) og Norsk Teknologisenter (NTS).

Resultatrapport 2000

I 2000 ble det bevilget 32,3 mill. kroner til de fire standardiseringsorganisasjonene.

Finansiering av standardiseringsorganisasjonene i 2000 (regnskapstall):

(i 1 000 kr)

	NSF	NTS	NBR	NAS
Statstilskudd over kap. 903	3 900	11 017	12 482	4 410
Andre inntekter	38 545	15 307	16 357	3 001
Sum	42 445	26 324	28 839	7 411

For NSF omfatter tilskuddet kun grunnbevilgninger, mens det omfatter både strategimidler og grunnbevilgninger for de øvrige standardiseringsorganisasjonene. Andre inntekter inkluderer prosjekt-/oppdragsinntekter fra andre myndigheter, næringslivet, forskningsinstitusjoner o.l., salgsinntekter, medlemskontingenter, kurs- og seminarinntekter og finansinntekter.

Det rapporteres i forhold til to mål:

Påvirke internasjonalt standardiseringsarbeid i samsvar med nasjonalt prioriterte behov og interesser.

Bidra til at bedrifter lettere kan tilpasse seg internasjonalt regelverk og nye markedsbetingelser knyttet til internasjonale standarder.

Den største aktiviteten i internasjonalt standardiseringsarbeid skjer på europeisk plan. NSF har brukt betydelige ressurser på deltakelsen i den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Utviklingen viser at markedet for standarder blir stadig mer globalt, og at den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISOs status og betydning som leverandør av standarder øker. NSF's direktør sitter i ISOs styre i perioden 2000-01 og møter fast i CENs styre. Rundt disse sty-

rende organene er det etablert komiteer og grupper der NSF deltar. Høsten 2000 var NSF vertskap for CENs generalforsamling som samlet 110 utenlandske representanter fra mer enn 30 standardiseringsorganisasjoner i Europa.

Ved årsskiftet 1999/2000 ble det etablert en ordning for elektronisk levering av norske standarder 24 timer i døgnet. Videre er det tilrettelagt slik at bedrifter kan få elektronisk tilgang til Norsk Standard mot en årlig avgift. Det ble solgt norske og internasjonale standarder og relaterte produkter for ca. 36,7 mill. kroner. Det er en økning på drøye to mill. i forhold til 1999.

Standarder kan direkte omsette og målrette resultater fra forskning etter de krav myndighetene setter. Etter initiativ fra Nærings- og handelsdepartementet ble det nedsatt en arbeidsgruppe som har til oppgave å styrke samarbeidet mellom forskning og standardisering. NTS leder arbeidsgruppen, med deltakelse bl.a. fra NBR og NAS.

Standardiseringsorganisasjonene har gjennomført et arbeid for å vurdere styrking av innlektsgrunnlaget og effektivisering av driften, som et ledd i oppfølgingen av strategiplanen for perioden 2000-05. De foreslåtte tiltakene vil ha betydning for standardiseringsorganisasjonenes mål og strategier for standardiseringsarbeidet i 2002.

Mål og strategier

Hovedmålet for standardiseringsorganisasjonenes virksomhet er: *Standardisering skal skape merverdi for næringslivet, myndigheter, forbrukere og andre interesseparter ved at den fremmer konkurransedyktighet og bidrar til å utvikle formålstjenlige, sikkerhets- og helsemessig forsvarlige produksjonsprosesser, varer og tjenester.*

Standardiseringsorganisasjonene i Europa står overfor krav om økt effektivitet. Gjennom mer samordnet bruk av ny teknologi og elektroniske nettverk kan organisasjonene redusere tidsforbruket, lette innsyn for og øke engasjementet fra brukerne i standardiseringsarbeidet. Informasjonsteknologi muliggjør en raskere og mer omfattende spredning av resultater. Evnen til å følge med i utviklingen og gjennomføre tiltakene står sentralt i strategiplanen for 2000-05. For å følge opp strategiplanen har NSF's styre vedtatt å gjennomføre følgende tiltak:

- opprette en egen enhet for styrket utvikling og effektivisering av markedsføring og salg
- etablere en egen avdeling i NSF for å utføre felles administrative tjenester

- rendyrke NSF's oppgaver som sentralorgan for standardiseringen i Norge
- iverksette konkrete effektiviseringstiltak både i NSF, i alle fagorganene og i arbeidet organisasjonene imellom

Det antas at disse tiltakene vil gi en akkumulert rasjonaliseringseffekt på ca. 15 pst. fram til 2005.

Nærings- og handelsdepartementet ser positivt på det igangsatte effektiviseringsarbeidet og har gitt sin tilslutning til vedtatte tiltak. I dialog med NSF's styre vil departementet vurdere hvordan arbeidet kan videreføres for å få en rasjonell utnyttelse av standardiseringsorganenes samlede ressurser.

Det statlige tilskuddet for 2002 skal konsentreres om opprettholdelse av en infrastruktur på standardiseringsområdet, prosjekter og tiltak som naturlig støtter opp om målsettingen. Følgende aktiviteter og prosjekter skal prioriteres:

- ivareta Norges internasjonale ansvar
- gjennomføre nødvendige høringer
- informasjonsvirksomhet
- opplæring i komitéarbeid
- utvikling av IT-infrastruktur
- salg og distribusjon av standarder

NSF's styre forutsettes å rapportere framdrift i forhold til disse aktivitetene.

Norges deltakelse i EUs indre marked innebærer at Norge implementerer direktiver som vedtas i EU. Dagens direktiver inneholder ofte kun grunnleggende krav til helse, miljø og sikkerhet og viser til standarder når det gjelder de tekniske krav. I Norge er det flere departementer og underliggende etater som ivaretar forbruker- og arbeidstakerhensyn, i tillegg til myndighetenes krav til helse, miljø og sikkerhet. For å ivareta kravene på egne ansvarsområder og ansvar for viktige samfunnshensyn, må fagdepartementene vurdere kjøp av tjenester fra standardiseringsorganisasjonene.

Budsjettforslag 2002

På bakgrunn av ovennevnte mål og strategier foreslås avsatt 24,3 mill. kroner til standardiseringsarbeid for 2002.

Post 70.3 Forenkling av handelsprosedyrer

Virksomhetsbeskrivelse

Tilskuddet til forenkling av handelsprosedyrer har gått til Norsk EDIPRO som er en brukerstyrt

privat stiftelse med formål å fremme bruk av standardisert datautveksling (EDI /elektronisk handel) og rasjonelle prosedyrer i nasjonal og internasjonal handel og mellom næringslivet og offentlig sektor.

Både næringslivet og den offentlige forvaltning står overfor store utfordringer i møte med økt krav til effektivitet, leveringsdyktighet og service. En viktig del i utviklingsprosessen er å ta ut effektiviseringspotensialet som ligger i bruk av ny informasjons- og telekommunikasjonsteknologi.

Resultatrapport 2000

Norsk EDIPRO er et nasjonalt kontaktpunkt og kompetansesenter i EDI- og prosedyrespørsmål. En viktig oppgave for Norsk EDIPRO er å følge arbeidet med prosedyre- og dokumentasjonsforenkling i internasjonale organisasjoner og fora på feltet. Gjennom Utenriksdepartementet og EFTAs ekspertgrupper på handelsprosedyrer bidrar Norsk EDIPRO i prosessene i Verdens Handelsorganisasjon og i konkrete tiltak om prosedyreforenkling rettet mot landene i Sentral- og Øst-Europa, som EFTA har frihandelsavtaler med. Arbeidet nasjonalt har vært konsentrert om å holde kontakt med relevante organisasjoner og etater med sikte på å koordinere norske innspill i den internasjonale prosessen.

Det har også vært arbeidet med å følge opp innføring av standard transportetikett med system for automatisk identifisering av sendinger og enkeltkoli ved hjelp av strekkoder.

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet har Norsk EDIPRO sekretariatsansvar for arbeidet i Referansegruppen for elektronisk innrapportering fra næringslivet. Det er etablert god dialog mellom etatene og næringslivet i arbeidet med å utvikle gode løsninger for elektronisk innrapportering.

Kompetanseoppbygging og informasjonsspredning er et viktig aktivitetsområde for Norsk EDIPRO. I begynnelsen av 2000 ble det utgitt ni temahefter som omhandler bruk av EDI i elektronisk samhandel. Stiftelsen utgir fagbladet EDIPROSA og har avholdt mange seminarer. Det er også utviklet et kurs- og opplæringsprogram i e-handel, som gjennomføres to ganger i året.

Mål og strategier

Norsk EDIPRO har som hovedmål å fremme bruken av elektronisk handel og effektive forretningsprosesser i næringslivet, og mellom næringslivet og offentlig sektor. Stiftelsen skal ha en nøytral holdning til ny informasjonsteknologi som et middel til å effektivisere forretningsprosessene. Det skal arbeides aktivt for å etablere tette samarbeidsallianser mellom aktørene i markedet for å sikre bedre utnyttelse av felles ressurser og unngå dobbeltarbeid. Målsettinger for 2002 er å:

- arbeide for å avskaffe urimelige dokumentasjonskrav med det mål å effektivisere og stimulere samhandelen med andre land
- gjennomføre informasjons-, opplærings- og bevisstgjøringstiltak
- sikre sterkt engasjement i det internasjonale arbeidet med EDI/IT-standardisering
- medvirke til å etablere samarbeid mellom aktuelle miljøer med sikte på å få utviklet en felles infrastruktur for elektronisk handel som tilfredsstiller brukernes behov
- styrke rollen som koordinator mellom offentlig sektor og næringslivet med sikte på å få etablert gode, sikre og harmoniserte løsninger med felles grensesnitt
- følge opp løpende aktivitet som nasjonalt kontaktpunkt og kompetansesenter i EDI- og prosedyrespørsmål

Budsjett 2002

Det foreslås avsatt 1,7 mill. kroner til forenkling av handelsprosedyrer for 2002. Eventuelle norske bidrag/kontingenter for deltakelse i internasjonale organisasjoner/programmer og prosjekter, forutsettes dekket av tilskuddet.

I 2002 vurderes en bedre samordning av ulike initiativ knyttet til elektronisk handel. Dette gjelder bl.a. Felles forum for e-handel, jf. kap. 914, post 22. Ved en eventuell sammenslåing av ulike organer vil midler som har blitt tilført Norsk EDIPRO, kunne gå inn i et eventuelt fellesorgan.

Kap. 914 Spesielle IT-tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
21	Senter for informasjonssikring, <i>kan overføres</i>			4 500
22	Samordning av IT-politikken, <i>kan overføres</i>	1 031	4 400	7 900
50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>	22 000	38 500	53 500
70	År 2000-problematikken, <i>kan overføres</i>	5 838		
72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>	618		
	Sum kap 914	29 487	42 900	65 900

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til spesielle IT-tiltak ble bevilget over kap. 926 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 914 i tabellen.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører, jf. omtale i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. Post 22 er kompensert for merverdiavgift med 0,18 mill. kroner i 2001. I bevilgningsforslaget for 2002 er kompensasjon inkludert.

Post 21 (ny) Senter for informasjonssikring, kan overføres**Virksomhetsbeskrivelse**

Sårbarhetsutvalget har i NOU 2000: 24 Et sårbart samfunn, foreslått etablering av et *Senter for informasjonssikring* som ledd i å bedre sikkerheten og redusere sårbarheten for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i samfunnet generelt. Forslaget har fått bred støtte i høringsrunden til utredningen. Den omfattende bruken av ny teknologi er ikke fulgt opp med tilsvarende vektlegging på sikringstiltak i Norge. Flere myndighetsorganer er involvert i data- og informasjonssikkerhet. Felles for disse er at de har begrensede oppgaver for sikring på sine egne sektorer, men det er ingen som sikrer IKT-sikkerheten i det sivile samfunn som helhet. Forslaget om å etablere et eget senter for informasjonssikring tar sikte på å bøte på dette, og er også i samsvar med utviklingen på dette området i andre land. I tråd med Sårbarhetsutvalgets anbefalinger vil senteret

bygge på et samarbeid mellom offentlig og privat sektor, og være basert på forutsetningene om konfidensiell informasjonsbehandling, likeverd og frivillig informasjonsutveksling.

For å komme raskt i gang med arbeidet og for å vinne praktiske erfaringer med drift av et slikt senter, foreslår regjeringen et 3-årig forsøksprosjekt for et senter for informasjonssikring under Nærings- og handelsdepartementet. Erfaringer fra forsøksprosjektet skal bl.a. brukes for å ta stilling til om og hvordan senteret skal videreføres, dets permanente organisering, lokalisering og finansiering.

Mål og strategier

Formålet med senteret er å styrke informasjonssikkerheten i samfunnet. Senteret skal inngå i et samspill med eksisterende tiltak for å styrke informasjonssikkerheten. Senteret skal bl.a. utarbeide en årlig trusselrapport basert på det datamaterialet som de innrapporterte hendelser utgjør.

For at senteret skal fungere etter intensjonene, er det en forutsetning at sikkerhetsbrudd og hendelser meldes inn raskt, og at senteret har god kontakt med ressurspersoner og -miljøer, bl.a. i universitets- og høyskolesektoren og relevante organer for IKT-sikkerhet i nasjonal sammenheng.

Senterets hovedoppgaver i forsøksperioden skal være å:

- framskaffe et helhetlig bilde av truslene mot norske IKT-systemer
- formidle informasjon, kompetanse og kunnskap om trusler og mottiltak
- ha kontakt og samarbeid med tilsvarende organisasjoner i andre land

Det vil bli lagt vekt på at senteret i første omgang skal utvikle relasjoner til virksomheter i offentlig og privat sektor med sikte på å få tilgang til informasjon som kan inngå i et helhetlig trusselbilde. Dette er en krevende oppgave, og det vil ta noen tid å bygge opp ett apparat for å løse den.

Senterets målgrupper vil være:

- store og små bedrifter og etater
- sikkerhetsmyndighetene, som kan utnytte informasjonen til egne analyser
- politikere og andre, som kan utnytte informasjon fra senteret som grunnlag for en vurdering av sikkerhetstilstanden i samfunnet

Senteret er ikke tiltenkt noen myndighetsrolle. De funksjonene som senteret skal utføre, skal kun være et supplement og ikke konkurrere med de tilbud som allerede finnes. Det legges vekt på at etablering av senteret ikke skal få konsekvenser for andre eksisterende institusjoners oppgaver og ansvarsområder da senterets virksomhet anses å være komplementær i forhold til disse. Senteret er ikke tiltenkt ansvar når det gjelder sikkerhet og beredskap i krisesituasjoner.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås 4,5 mill. kroner til oppstart og drift av et forsøksprosjekt for Senter for informasjonssikring.

Post 22 Samordning av IT-politikken, kan overføres

Virksomhetsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementets koordineringsansvar for regjeringens IT-politikk innebærer å:

- være pådriver overfor andre departementer på viktige IT-områder og tilføre støtte og kompetanse til slike aktiviteter i regi av disse departementene
- identifisere og følge opp sektorovergrepene spørsmål knyttet til informasjonssamfunnet og initiere og koordinere tiltak av tverrgående karakter
- utarbeide oversikter og strategier for utvikling av den samlede IT-politikken
- samordne bredbåndspolitikken
- koordinere arbeidet med IT-sikkerhet
- samordne satsingen på utvikling av norsk elektronisk innhold

- vurdere en nasjonal satsing på mobilt Internett og mobile tjenester

Resultatrapport 2000 og første halvår 2001

eNorge-planen er den operative planen for å kunne nå regjeringens overordnede mål for informasjons- og kunnskapssamfunnet. Det er så langt utarbeidet tre versjoner av eNorge-planen. En rekke fagdepartementer har utarbeidet egne IT strategier og -planer under eNorge-paraplyen, bl.a. en bredbåndsplan, en strategi for eksport og internasjonalisering av IKT-næringen, tiltaksplanen Elektronisk samhandling i helse- og sosialsektoren, Strategi for IT i miljøvernforvaltningen og en strategi- og tiltaksplan om døgnåpen forvaltning. Det er etablert nye og videreført eksisterende arenaer for informasjonsutveksling mellom departementene, og mellom offentlig sektor og næringslivet. En informasjons- og opplysningsarena for e-handel, nettstedet www.handel.no, ble lansert i desember 2000. Andre sentrale områder er statistikk inkludert referansetesting i samarbeid med EU, IT-sikkerhet, sosiale og samfunnsmessige aspekter knyttet til informasjons-samfunnet, utvikling av norsk elektronisk innhold og forberedelser til en mulig satsing på mobilt Internett og mobile tjenester i bredt partnerskap med bransjen.

Mål og strategier

Målsettingen er å fortsette en dynamisk videreutvikling og gjennomføring av regjeringens IT-politikk gjennom samarbeid med andre aktører i offentlig sektor, næringslivet og organisasjoner. I 2002 vurderes en bedre samordning og styrking av ulike initiativ knyttet til elektronisk handel. Dette gjelder bl.a. Fellesforum for e-handel, som er en møteplass for e-handel for offentlig og privat sektor, og Norsk EDIPRO, jf. omtale under kap. 913, post 70 ovenfor. Det forberedes også et mer samordnet og helhetlig løft for å sette Norge på kartet internasjonalt, som en ledende nasjon innen mobilt Internett og mobile tjenester.

Budsjettforslag 2002

I lys av ovennevnte mål og strategier og generelt økt behov for samordningstiltak på IT-området foreslås det en bevilgning på 7,9 mill. kroner til samordning av IT-politikken for 2002.

Post 50 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, kan overføres

Status

I 1999 ble det etablert en 3-årig tilskuddsordning for å bidra til at offentlige virksomheter over hele landet tar i bruk avansert høyhastighets informasjons- og kommunikasjonsteknologi (HØYKOM). Offentlige aktører skal på denne måten virke som katalysatorer og pådrivere i utviklingen av informasjonsamfunnet. Dette vil bedre tilbudet av offentlige tjenester til publikum og næringsliv og gi bedre grunnlag for utbygging av teleinfrastruktur til nytte for næringsliv og privatpersoner. Ordningen administreres av Norges forskningsråd (NFR). I henhold til forutsetningene er 2001 siste år for denne særskilte satsingen. Regjeringen la fram sin handlingsplan for bredbånd i oktober 2000. HØYKOM er et av de mest sentrale virkemidlene i denne planen. Departementet har derfor vurdert behovet for å videreføre HØYKOM-ordningen i lys av handlingsplanen for bredbånd og de målsettinger som der er formulert, og i lys av tempoet i den faktiske utbyggingen.

Departementet mener det er nødvendig å videreføre arbeidet på disse områdene i en ny 3-års periode, men i et revidert program med en justert profil som inkluderer det beste fra HØYKOM og programmet Nasjonale informasjonsnettverk (NIN) som avsluttes i 2001. NIN-programmet har vært finansiert over bevilgningen til NFR, jf. omtale under kap. 920, og har fokusert på demonstrasjons- og utviklingsprosjekter for å fremme bruken av informasjonsnettverk i Norge. Det videreførte programmet skal fortsatt gi tilskudd etter nærmere kriterier, men det vil bli lagt vekt på trekke med flere kommuner, lokalt næringsliv og virksomheter i regionene. Det legges til grunn at tilskuddsordningen skal understøtte handlingsplanen for bredbånd, jf. omtale under pkt. 2.3 innledningsvis i proposisjonen.

Resultatrapport for 2000 og første halvår 2001

Så langt er prosjekter innen helse- og omsorgstjenester, utdanning og opplæring, geografiske informasjonstjenester, multimediatjenester til personer og bedrifter, samordningstiltak innen offentlig forvaltning, offentlige servicekontorer og sentraliserte tjenester prioritert. I 2000 ble det behandlet 72 søknader og gitt tilsagn til 41 prosjekter under ordningen. Pr. mars 2001 var det kommet inn ytterligere 49 søknader om tilskudd.

Aktiviteten i forhold til programmets resultatomål er:

- Ca. 65 pst. av prosjektene omfatter samarbeid mellom offentlige aktører utover egne etatsgrenser.
- 64 pst. av hovedprosjektene regnes å ha bidratt til nytt eller kvalitativt bedre tjenestetilbud til publikum og næringsliv.
- 22 av 53 prosjekter har hatt som mål eller har eksplisitt uttrykt at man skal iverksette tiltak for å spre erfaringer vunnet i tilknytning til prosjektarbeidet. Særskilte tiltak er iverksatt for å viderefremme erfaringer, bl.a. erfaringsinnsamling og etablering av nettstedet www.hoykom.net.
- 26 av 53 prosjekter er orientert mot tiltak innen læring og videreutdanning.

Så langt er 76 pst. av de bevilgede midler fordelt til tiltak innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Troms og Finnmark er til sammen tildelt 41 pst av tilsagnene.

Det er registrert behov for veiledning med hensyn til utforming av prosjekter og valg av teknologi. Det er derfor tatt initiativ til å etablere en egen veiledningstjeneste for HØYKOM. Hovedutfordringen er å kunne dekke flere og mer kostnadskrevende prosjekter fra flere områder.

Mål og strategier

Programmets hovedmål er å bidra til å realisere målsettinger om utbredelse av bredbånd, dvs. gode markedstilbud til alle landets grunn- og videregående skoler, folkebibliotek, sykehus og kommuneadministrasjoner innen utløpet av 2002 og for alle norske husstander innen utløpet av 2004.

HØYKOMs rolle som et av de sentrale virkemidlene i bredbåndssatsingen i Norge foreslås videreført. Samtidig skal viktige elementer i programmet Nasjonale informasjonsnettverk (NIN) tas i bruk der det kan øke etterspørselen etter bredbånd både i offentlig og privat sektor. Programmet innrettes langs fire hovedstrategier:

1. stimulere til anvendelser av tjenester og innhold som utnytter eller fordrer bredbånd for å oppnå effektiv samhandling og økt verdiskaping
2. stimulere til anvendelse av bredbånd for å forbedre lokal, regional og nasjonal samhandling og effektivisering
3. støtte læring om bruk av bredbånd
4. utvikle en effektiv veiledningstjeneste for bruk av bredbånd og for å etablere og utnytte informasjonsnettverk

Programmets resultatmål vil omfatte:

- antall nye bredbåndstilknytninger gjennom tilskuddsordningen relatert til bredbåndsplannens målsettinger ved utgangen av 2002 og 2004
- antall regionale prosjekter der offentlige etater og/eller private aktører i flere kommuner er involvert
- antall «fyrstårn»-prosjekter med nasjonal interesse

Finnmark har relativt sett de største avstandene og det tynneste befolkningsgrunnlaget i landet. Det er derfor spesielt viktig med prosjekter i dette fylket.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 53,5 mill. kroner til et videreført program med tilskuddsordning for anvendelse av høyhastighetskommunikasjon på statsbudsjettet for 2002. Av bevilgningen skal minst 7,5 mill. kroner anvendes til prosjekter i Finnmark.

Det legges opp til at programmet organiseres etter tilsvarende modell som dagens HØYKOM-ordning, dvs. som en tilskuddsordning med minimum 50 pst. egenandel og administrert av NFR. En samrådsgruppe der berørte departementer og eventuelle andre er representert, skal fungere som et kontaktorgan mellom programmet, NFR og departementene. Programmet vil sammen med dagens HØYKOM-ordning bli evaluert etter to år.

Post 70 År 2000-problematikken, kan overføres

Prosjektet ble avsluttet 31. mars 2000. Det er gitt en avsluttende orientering til Stortinget om håndteringen av år 2000-problemet i St.prp. nr. 61 for 1999-2000 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000.

Post 72 Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, kan overføres

Status

I statsbudsjettet for 1999 ble det vedtatt å etablere *to ordninger* for sertifisering av IT-sikkerhet, én

for *organisasjoner* og én for *produkter og systemer*. Det ble forutsatt at ordningene skulle etableres og fullfinansieres med tilskudd over statsbudsjettet i henholdsvis to og tre år. Som forutsatt i St.prp. nr. 1 for 1998-99 ble ansvaret og oppfølgingen av ordningen for *produkter og systemer* overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Forsvarsdepartementet for 2000.

Resultatrapport

En næringslivsledet styringsgruppe har hatt ansvaret for å innrette, etablere og gjennomføre ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i *organisasjoner*. Norsk Akkreditering ved Justervesenet har forestått det praktiske arbeidet og akkrediteringsvirksomheten. Akkrediteringsdelen av ordningen ble etablert i november 1999. Pilotprosjekter angående sertifisering ble gjennomført i 2001, og ordningen er nå operativ. Pr. juni 2001 er to bedrifter sertifisert, mens ytterligere tre venter på snarlig sertifisering. Tre sertifiseringsorganer er akkreditert. Nærings- og handelsdepartementet forlenget styringskomiteens mandat til 1. juli 2001 for at komiteen skulle kunne vurdere resultatene av pilotvirksomheten og foreta en endelig vurdering av ordningen. Ordningen er nå underlagt det eksisterende fagstyre for Norsk Akkreditering, supplert med en person med kompetanse innen feltet. Informasjon om ordningen finnes på Justervesenets web-side: www.justervesenet.no.

Mål og strategier

Målet med ordningen er å styrke IT-sikkerheten i organisasjoner ved å etablere og få i drift en frivillig akkrediteringsordning for sertifisering av IT-sikkerhet. Ordningen er basert på den modell som Norsk Akkreditering har etablert for akkreditering av private forretningsdrivende sertifiseringsorganer.

Budsjettforslag 2002

Ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner er nå etablert etter forutsetningene. Det fremmes ikke forslag om bevilgning for 2002.

Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
0920	Norges forskningsråd	858 800	922 500	939 000	1,8
0921	Øvrige forskningsformål	16 359			
0922	Norsk Romsenter	231 500	246 700	259 100	5,0
0923	Forsknings- og utviklings- kontrakter	148 901	151 000	165 000	9,3
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	250 825	516 800	583 800	13,0
0927	Språkteknologisenter	25 000			
0928	FoU-prosjekter i næringslivets regi		200 000		-100,0
0929	Bedriftsrettet kompetanse- overføring	68 700	49 300	50 800	3,0
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere	15 156	15 050	15 650	4,0
0934	Internasjonaliseringstiltak	293 016	227 600	254 200	11,7
0935	Internasjonale investeringstiltak	80 000	33 284	32 600	-2,1
0936	Investeringselskap		2 450 000		-100,0
0937	Reiselivstiltak	96 025	101 300	121 500	19,9
0938	Omstillingstiltak			40 000	
0939	Støtte til skipsbygging	689 850	1 200	1 500 000	124 900,0
2420	Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	26 176 218	44 454 000	42 874 500	-3,6
2460	Garanti-Instituttet for Eksport- kreditt (jf. kap. 5460)	527 538	245 000	45 000	-81,6
Sum kategori 17.20		29 477 888	49 613 734	46 881 150	-5,5

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-29	Driftsutgifter	9 287	8 950	9 550	6,7
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 840 159	1 213 500	2 773 000	128,5
70-89	Overføringer til andre	1 375 904	1 712 084	1 669 800	-2,5
90-99	Lånetransaksjoner	26 252 538	46 679 200	42 428 800	-9,1
	Sum kategori 17.20	29 477 888	49 613 734	46 881 150	-5,5

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norsk næringsliv står overfor store utfordringer og krav til å utnytte kunnskap og forskning. Omstillingshastigheten i økonomien øker, og det gjør det nødvendig for bedrifter og gründere å heve sin egen innovasjonsevne. Den teknologiske utviklingen gir nye muligheter for verdiskaping innenfor alle næringer, hvor både produksjon og vareflyt gjennomgår store forandringer. Den stadig tiltakende internasjonaliseringen gir nye markedsmuligheter, nye konkurrenter og nye nettverk. Disse drivkreftene og trendene stiller også næringspolitikken og virkemiddelapparatet overfor nye utfordringer. Næringspolitikk er kunnskapspolitikk, og tilrettelegging for økt kunnskap og kompetanse kan ikke ses isolert fra rammebetingelser for verdiskaping.

Regjeringen la i vårsesjonen 2001 fram St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, og St.meld. nr. 38 for 2000-2001 Om organisering av investeringsselskap. Ved behandlingen av St.meld. nr. 36 sluttet Stortinget seg til målsettingene om å utvikle et mer helhetlig virkemiddelapparat og gjøre Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) til en utviklingspartner for gründere og små og mellomstore bedrifter. SND arbeider aktivt sammen med Norges forskningsråd og Norges Eksportråd for å samordne sine tilbud, og samarbeidet blir nå utvidet og forsterket som følge av behandlingen av stortingsmeldingen. Det er inngått en ny samarbeidsavtale mellom SND og Norges forskningsråd med en langsiktig og strategisk innretning. I avtalen fokuseres det på tre hovedområder:

- fornyelse og omstilling av det tradisjonelle næringslivet

- utvikling av et framtidig vekstkraftig næringsliv, med fokus på nye kunnskapsbaserte vare- og tjenesteproduserende virksomheter
- etableringen av nye bedrifter gjennom kommersialisering av forskningsbaserte og andre kunnskapsbaserte forretningsideer

Hovedhensikten med det nye investeringsselskapet er å styrke norske kapitalmiljøer slik at norsk næringsliv i større grad kan delta på framtidsrettede områder og dermed også takle strukturendringer. Selskapet skal være et rent statlig aksjeselskap som skal investere sammen med private investorer i bransjerettede fond.

Den samlede norske innsatsen innen forskning og utvikling (FoU) er lavere enn i de fleste andre OECD-land. Som et ledd i en opptrapping på dette området ble en tilskuddsordning for bedrifters kjøp av FoU-tjenester fra universiteter og forskningsinstitusjoner (FUNN-ordningen) innført fra 1. juli 2001.

Overordnede mål og strategier

Det skal legges til rette for lønnsom næringsutvikling i hele landet. For å få dette til må lokale ressurser mobiliseres og koble seg til utviklende kompetansemiljøer. Innovasjonssystemer – bestående av gründere, bedrifter, forsknings- og finansinstitusjoner, rådgivere og andre aktører – skal fungere på en slik måte at nyskapingstakten blir stabilt høy. Norsk næringslivs rammevilkår på områdene forskning, nyskaping og internasjonalisering skal være konkurransedyktige.

I arbeidet med disse målsettingene legger departementet noen strategier til grunn. Ansvaret for å iverksette tiltak i henhold til strategiene ligger hos ulike institusjoner. Noen har oppgaver

med flere av strategiene, som SND, mens andre har mer konsentrerte arbeidsfelter, som Norges Turistråd.

Et helhetlig virkemiddelapparat

Ulike virkemidler og institusjoner skal ses i sammenheng og utnyttes som del av en samordnet nærings- og distriktpolitikk. Aktørene som skal stimulere til økt forskning og utvikling, må spille sammen med de som arbeider for nyskaping og kommersialisering. Deres tilbud om finansiering og kompetansetilførsel må framstå helhetlig og koordinert for brukerne.

Bedriftene skal i størst mulig grad ha én inngangsport til virkemiddelapparatet. Utviklingen av SNDs 17 distriktskontorer til å bli inngangsporter for hele virkemiddelapparatet er i denne sammenheng svært viktig. Både Norges forskningsråd og Norges Eksportråd har formelle samarbeidsavtaler med SND om en slik funksjon. Tilbudene om eksportkreditter og garantier har også blitt markedsført gjennom distriktskontorene de senere år. Norges Eksportråds utekontorer i mer enn 30 land skal på samme måte være den offentlige kanalen for internasjonaliseringstak overfor næringslivet.

Departementet forventer at arbeidet med å utvikle SNDs og Norges Eksportråds kontorer intensiveres, slik at kontorene blir inngangsporten til de offentlige næringsrettede virkemidlene. Ved hjelp av disse kontorene skal beslutninger flyttes nærmere kundene. Dette er et ansvar som de to har sammen med Norges forskningsråd.

Det er av avgjørende betydning at Norges Eksportråds aktivitet er tilpasset målsettingene for næringspolitikken og koordinert med det øvrige virkemiddelapparat. Nærings- og handelsdepartementet har på denne bakgrunn i 2001 igangsatt et arbeid med å vurdere målsettingene med de offentlige midlene for eksport og internasjonalisering, organiseringen av det samlede arbeidet med eksport og internasjonalisering og styringen av de offentlige tilskuddene til disse formålene. Departementet vil i denne sammenheng legge vekt på at Norges Eksportråd i større grad skal bidra til innovasjon og nyskaping i næringslivet. Dette forutsetter en god sammenheng mellom virksomheten til Norges Eksportråd, SND og Norges forskningsråd. Departementet tar sikte på å rapportere resultater av arbeidet i statsbudsjettframlegget for 2003.

Opptrapping av forskning og utvikling (FoU)

Målsettingen er at den norske innsatsen innen FoU skal opp på minimum OECD-gjennomsnittet innen 2005. En spesiell utfordring for Norge blir å øke næringslivets egen FoU-innsats, da denne er lavere enn i mange andre land. De viktigste virkemidler for å støtte opp om den bedriftsrettede FoU er departementets bevilgninger til Norges forskningsråd, Norsk Romsenter, SND (utvikling og innovasjon og FoU-kontrakter) og deltakelse i internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer.

Sentralt for disse virkemidlene er at de skal bidra til å stimulere og utløse bedriftenes egen FoU-innsats og innovasjonsevne og sikre tilfang av langsiktig, strategisk kompetanse av betydning for den framtidige næringsutvikling. Særlig prioriterte områder for den offentlige finansierte forskningsinnsatsen vil være grunnleggende teknologiområder som informasjons- og kommunikasjons-teknologi, bioteknologi og materialteknologi.

Design

For å styrke konkurranseevnen i norsk næringsliv er det bl.a. behov for å utvikle nye produkter, og et av satsingsområdene i den forbindelse er næringsrettet design. Det viktigste virkemidlet på dette området har lenge vært å gi statlige tilskudd til Norsk Designråd, som arbeider med å fremme bruken av design i produktutvikling og markeds-kommunikasjon. Regjeringen har det siste året lagt ekstra vekt på å øke bevisstheten rundt design som konkurransefaktor, og Nærings- og handelsdepartementet opprettet derfor høsten 2000 et utvalg for næringsrettet design. Utvalget overleverte i juni 2001 en rapport der det foreslår en rekke konkrete tiltak som skal stimulere norsk næringsliv til økt bruk av design. Det er i tråd med rapporten foreslått opprettet et designprogram under SNDs programvirksomhet fra 2002, hvor Norsk Designråd vil ha en medvirkende rolle.

Merkevarebygging av Norge som reisemål

Reiseliv er en næring som vokser sterkt internasjonalt, og den har stor økonomisk betydning for distrikts-Norge. I St.meld. nr. 15 for 1999-2000 Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivs-næringer, ble det imidlertid slått fast at næringen generelt sliter med dårlig lønnsomhet samtidig som Norge ikke når opp i konkurransen internasjonalt og dermed ikke klarer å tiltrekke seg sin

andel av veksten i internasjonal turisme. I meldingen ble det derfor fokusert på tiltak som kan bidra til å styrke den internasjonale markedsføringen av Norge. Denne markedsføringen skal bidra til økt trafikk, større inntekter og dermed skape grunnlag for bedre lønnsomhet i bedriftene. En nasjonal IT-portal for reiselivsnæringen, økt fokus på merkevarebygging av Norge som reisemål og utvikling av markedskunnskap og kompetanse ble trukket fram som viktige satsingsområder i den internasjonale markedsføringen.

Som en oppfølging av dette vedtok Stortinget 13. juni 2001 å be regjeringen legge fram en 5-årig

opptrappingsplan for satsingen på merkevarebygging av Norge som reisemål. Under kap. 937 Reiselivstiltak, redegjøres det i mer detalj om en slik plan. Det foreslås avsatt 15 mill. kroner i 2002 til det første av de fem årene planen skal vare. For å styrke innovasjonsevnen, produktutviklingen og servicenivået i bransjen, vil det også bli lagt en nasjonal tiltaksplan for kompetanse- og kunnskapsheving i reiselivsnæringen. Dette vil Norges Turistråd gjøre sammen med reiselivsnæringen og SND, gjennom MerkevareForum Norge.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
50	Tilskudd	858 800	922 500	939 000
	Sum kap 920	858 800	922 500	939 000

Vedrørende 2001 og 2002:

Fra 1. juli 2001 ble det innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For Norges forskningsråd er post 50 kompensert for merverdiavgift med 3,82 mill. kroner i 2001. I bevilgningsforslaget for 2002 er årsvirkningen av dette inkludert.

Post 50 Tilskudd Status for virksomheten

Norge er avhengig av at næringslivet kan skape velstand for kommende generasjoner. Et slikt næringsliv må være basert på kunnskap og kompetanse, som er særdeles viktige for en råvarebasert økonomi som den norske. Forskning og utvikling (FoU) utgjør en basis for kunnskap og kompetanse og er en forutsetning for innovasjon. Skal norsk næringsliv kunne hevde seg i den globale konkurransen, må innovasjonstakten økes. Om det skal lykkes, må forholdene legges til rette både for det eksisterende næringsliv og for gründerne så vel i innovasjons- som i kommersialiseringsfasen. Det må skapes en kultur for nyskaping allerede i skoleverket. Rammebetingelsene må gjøre Norge til et attraktivt land for næringsvirksomhet. Kunnskap og kompetanse vil trolig bli knapphetsfaktorer i framtiden.

Norges forskningsråd er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Det er organisert som et nettobudsjettert forvaltningsorgan med spesielle fullmakter og er underlagt Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet.

Den største bevilgningen til Forskningsrådet gis over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det overordnede målet med bevilgningen er å bidra til økt verdiskaping i dagens næringsliv og til å utvikle et konkurransedyktig næringsliv i hele landet. Regjeringen vil særlig framheve betydningen av å etablere og videreutvikle teknologiske fagmiljøer med internasjonal spisskompetanse og betydningen av å få flere bedrifter til å ta i bruk FoU. Et annet viktig mål er å stimulere til etablering av nye bedrifter i sektorer med betydelige vekstmuligheter, f.eks. innen bioteknologi, materialteknologi og informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

Budsjettforslaget for 2002 vektlegger kommersialisering av FoU og styrking av IKT, bioteknologi og materialteknologi.

Bevilgningen til næringsrettet forskning omfatter støtte til forskjellige aktiviteter som langsiktig strategisk forskning, infrastruktur, anvendt FoU og innovasjonsaktiviteter. Regjeringen legger vekt på at Forskningsrådet både skal være et strategisk organ for myndighetene og en operativ forvalter av bevilgninger som gis over statsbudsjettet.

Resultatrapport 2000*Bevilgning fordelt på underposter:*

		(i 1 000 kr)
Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2000
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	454 000
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	170 600
50.3	Innovasjonstiltak	64 400
50.4	Infrastrukturtiltak	168 800
Sum post 50		858 800

I overensstemmelse med budsjettet for 2000 vil underunderpostene under 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning, og 50.2 Næringsrettet strategisk forskning med unntak av 50.1.6 og 50.2.6 bli omtalt under ett.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Næringsrettet brukerstyrt forskning skal stimulere til økt verdiskaping og oppmuntre bedrifter med liten eller ingen FoU-erfaring til å bygge opp forsknings- og utviklingskompetanse. Denne forskningen var i 2000 inndelt i seks sektorer:

Næringsrettet brukerstyrt forskning

				(i 1000 kr)
Sektor	NHDs bevilgning 2000	Samlet NFR-finansiering	NFRs andel av total FoU-innsats	
Et verdiskapende IKT- og tjenestesamfunn	170 000	219 038	39,2 pst.	
Bærekraftig verdiskaping fra natur- og energiresurser	55 000	101 729	30,8 pst.	
En konkurransedyktig maritim og offshore nasjon	47 000	84 311	31,0 pst.	
Verdiskaping fra biologiske ressurser og næringsmidler	56 000	96 722	48,3 pst.	
Verdiskaping fra annen landbasert næring	110 000	99 256	33,8 pst.	
Kunnskapsgrunnlag for nærings- og innovasjonspolitikken	16 000	59 721	98,9 pst.	
Sum alle sektorer innenfor brukerstyrt forskning	454 000	660 777	38,5 pst.	

Departementets bevilgning til næringsrettet brukerstyrt forskning genererer betydelige midler fra andre kilder. I det alt vesentlige dreier det seg om midler fra næringslivet i form av egeninnsats og kjøp av FoU-tjenester fra FoU-institutter, universiteter og høyskoler. Næringslivets FoU-kjøp fra norske FoU-miljøer i direkte tilknytning til Forskningsrådets prosjekter utgjorde om lag

500 mill. kroner i 2000. På to områder er Forskningsrådets finansieringsandel høyere enn ellers. Dette gjelder Biologiske ressurser, der FoU-miljøer spiller en vesentlig større rolle enn i de øvrige sektorer, og Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken, som hovedsakelig er forskning for offentlige brukere som departementene og Forskningsrådet.

Økonomiske resultater for bedriftene kommer ofte først 5-10 år etter at prosjektene er avsluttet. De resultater av forskningsinnsatsen som lar seg kartlegge året etter at midlene er brukt, vil derfor

være knyttet til aktiviteter. Det er satt opp følgende resultatindikatorer for vitenskapelige og industrielle resultater:

Næringsrettet brukerstyrt forskning, vitenskapelige resultater i 2000:

Sektor	Vitenskapelige artikler				
	Avlagte dok- torgrader	i referanse- tidsskrifter	i andre vitensk. tids- skrifter	Utgitte bøker	Publ. foredr. fra internasj. konf.
IKT- og tjenestesamfun- net	5	46	50	3	248
Natur- og energiressur- ser	15	95	117	14	226
Maritim og offshore	6	24	25	4	72
Biologiske ressurser og næringsmidler	6	199	22	14	69
Andre landbaserte næringer	19	50	60	29	154
Kunnskapsgrunnlaget	1	43	28	10	21
Sum alle sektorer i 2000	52	457	302	74	790

Næringsrettet brukerstyrt forskning, industrielle resultater i 2000:

Sektor	Regi- strerte paten- ter	Inn- gåtte lisens- kontr.	Nye pro- dukter	Nye proses- ser	Nye tjene- ster	Nyeta- blerte foretak	Bedrifter med ny teknologi
IKT- og tjenestesamfunnet	16	25	59	24	41	12	119
Natur- og energiressurser	19	3	22	16	23	5	15
Maritim og offshore	7	11	37	24	22	3	44
Biologiske ressurser og nærings- midler	26	8	27	13		3	16
Andre landbaserte næringer	14	3	120	74	38	17	200
Sum alle sektorer	82	50	265	151	124	40	394

Sammenlignet med tidligere år har det skjedd en markert framgang på de fleste områder. Dette henger dels sammen med bedre rapporteringsrutiner, dels med at mange av programmene

innen brukerstyrt forskning nå går mot slutten og kan høste av tidligere års innsats.

I alt deltok 1 583 bedrifter i Forskningsrådets brukerstyrte programmer i 2000; av disse var 72 pst. små og mellomstore.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Næringsrettet strategisk forskning skal bidra til oppbygging av kompetanse og investeringer i utstyr, dvs. innsats av mer langsiktig, grunnleggende og tverrfaglig karakter. Den er organisert som strategiske nettverksprogrammer, strategiske universitetsprogrammer (SUP) eller strategiske instituttprogrammer (SIP). Strategiske nettverksprogrammer omfatter forskningsprosjekter ved flere universiteter og institutter hvor disse samarbeider om å videreutvikle kunnskap og kompetanse innenfor utpekte prioriterte fagfelt og satsingsområder.

FoU-instituttene basisfinansiering består av grunnbevilgninger og SIP. Grunnbevilgningene omtales under 50.4.1. I 2000 ble 75,8 mill. kroner benyttet til SIP, eksklusiv Institutt for energiteknikk, og 30,7 mill. kroner til SUP. I tillegg er det benyttet ca. 59 mill. kroner til strategiske nettverksprogrammer (bl.a. Distribuerte IT-systemer, Grunnleggende IKT-forskning og Grunnleggende bioteknologi) og det planlagte forskningssenteret på Fornebu.

Strategiske programmer varer som regel 3-6 år. Deres langsiktige karakter gjør det vanskelig å måle andre kvantitative resultater enn de som er gjengitt nedenfor. Sektoromtaler som gjelder både brukerstyrt og strategisk FoU, kommer etter dette punktet.

Næringsrettet strategisk forskning, resultatmål og resultater for naturvitenskap og teknologi i 2000:

	Resultat 1999	Mål 2000	Resultat 2000
Antall doktorgradsstipend	116	90	119
Avlagte doktorgrader	23	20	17
Antall post doktorstipend	31	15	53
Publikasjoner i internasjonale tidsskrifter m/referee	201	150	195
Konferansebidrag m/referee	230	180	265
Samarbeid mellom FoU-institutt og universitet	82 pst.	70 pst.	77 pst.
Antall nye STP'er med samarbeid med næringslivet	70 pst.	50 pst.	67 pst.

Måltallene for 2000 er for det meste oppfylt. Kvinnelige doktorgradsstipendiater utgjør ca. 22 pst., hvilket gjenspeiler den generelle rekrutte-

ringssituasjonen. FoU-instituttene og universitetsmiljøene samarbeider godt om gjennomføringen av de næringsrettede programmene.

Næringsrettet strategisk forskning, utvalgte resultatindikatorer for 2000:

	Antall strat. inst.-progr.	Antall strat. univ.-progr.	Dr. grads-stipend.	Postdok-torstipend.	Publikasjoner i ref.tids-skr.	Internasj. konferansebidrag
IKT-/tjenestesamfunnet	6	6	53	8	22	55
Natur-/energiressurser	1	1	3	3	8	9
Maritim/offshore	2	3	11	8	29	45
Biologiske ressurser	2	2	17	16	24	20
Andre landbaserte næringer	14	1	14	8	56	105
Fremtidens teknologier	4	4	18	9	39	11
Sum alle sektorer	29	17	116	52	178	245

Tallene i de fire siste kolonnene viser en klar økning fra 1999.

Sektoromtaler for underpost 50.1 og 50.2

50.1.1 og 50.2.1 Et verdiskapende IKT- og tjenestesamfunn

Sektoren omfatter Forskningsrådets IT- og tjenesteportefølje og inkluderer helsetjenester, transport og reiseliv. IKT-næringen og virksomheter innenfor forretningsmessig tjenesteyting er kjennetegnet av høy FoU-aktivitet og høy innovasjonsgrad. Tilgang på høy kompetanse er et kritisk problem for IT-næringens vekstmuligheter i Norge. Forskningsrådet har lagt vekt på å styrke relasjonene mellom industri, universiteter og forskningsinstitutter, spesielt i form av doktorgradsutdanning og mobilitetstiltak. Tabellene over viser resultater fra sektorens aktivitet. For øvrig er det verdt å merke seg at 39 pst. av sektorens prosjekter i 2000 har omfattet internasjonalt samarbeid, hvorav 9 pst. gjelder EUREKA-samarbeidet.

For mikroteknologi og mikrosystemer har Forskningsrådet utarbeidet en egen satsingsplan, som forutsettes videreført. Den omfatter bygging av et mikroteknologibygget i Gaustadbekkdalen i Oslo, som ble igangsatt sommeren 2001. Satsingen gir klare koblinger og synergimuligheter i forhold til kompetansefeltet materialteknologi.

Simula-senteret (Simula Research Laboratory), den forskningsmessige kjerne i IT- og kunnskapscenteret på Fornebu, er i ferd med å bli etablert. Senteret samfinansieres av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Norges forskningsråd står for den videre oppfølging. Senterets eiere er de fire universitetene, Norsk Regnesentral og SINTEF. Staten er deleier gjennom SIVA. Simula-senteret har startet oppbygging av forskningsgrupper innen kommunikasjonsteknologi, store IKT-systemer og -programvare og metoder for store beregninger og visualisering.

Som eksempel på aktivitet kan et prosjekt utført ved MISON A/S i Trondheim trekkes fram. Her har bedriften utviklet en teknologi for ultralydbildning av bløtt vev. Den muliggjør langt mer nøyaktige hjerneinngrep ved at kirurgene nå kan navigere etter tredimensjonale bilder.

50.1.2 og 50.2.2 Bærekraftig verdiskaping fra natur- og energiresurser

Sektoren omfatter tre energi- og miljøprogrammer og de deler av PROSMAT-programmet som retter seg mot metallurgisk, petrokjemisk, treforedlings- og mineralindustri. Programmene har i 2000 prioritert redusert forurensning, effektiv energibruk, utvikling av nye, fornybare energikilder, effektiv energiteknologi, utnyttelse av naturgass, reduserte utslipp av klimagasser, nye anvendelser av IKT og utvikling av spesialprodukter med høyere foredlingsgrad. Prosjekter med SMB-deltakelse prioriteres.

Innen energieffektivisering og nye fornybare energikilder er det blitt etablert flere nye bedrifter. Noen av disse (f.eks. Energis AS og Organic Power AS) har hver for seg inngått kontrakter for over 100 mill. kroner. I NATURGASS-programmet støttes prosjekter rettet mot syntesegassproduksjon og membraner for luftseparasjon. Man har også vært opptatt av utvikling av CO₂-frie gasskraftverk.

Innen treforedling har økt foredlingsgrad og miljøforbedringer stått sentralt. Økt gjenbruk av fiber gir nye utfordringer. Flyttingen av Papirindustriens Forskningsinstitutt (PFI) til Trondheim vurderes som vellykket. Flere langsiktige satsinger er satt i gang for å vinne ny kunnskap om fibre. Antall doktorgradsarbeider har økt betydelig, noe som igjen styrker PFIs integrasjon med teknologimiljøet i Trondheim.

50.1.3 og 50.2.3 En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon

Næringsklyngen omfatter rederiene, deres kunder, maritim leverandørindustri, maritime tjenesteytere og relevante forsknings- og undervisningsmiljøer.

Innenfor den maritime del av sektoren er midlene brukt innenfor verdikjede- og klyngeprosjekter. Det er gjennomført flere prosjekter innenfor elektronisk maritim infrastruktur og nettverk. I 2000 har man arbeidet for å sikre høy deltakelse i EUs 5. rammeprogram innenfor sjøsikkerhet, elektronisk infrastruktur og logistikk og i strategiske prosjekter med relevans for nasjonal satsing.

Det er en utfordring å få de mange små og mellomstore bedrifter og teknologimiljøer til å engasjere seg i FoU. I alt omfattet de 127 FoU-prosjektene 312 prosjektdeltakere i 2000. For flere opplysninger vises det til tabellene foran med industrielle og vitenskapelige resultater.

Et eksempel på aktiviteten er at Rolls Royce Marine AS (tidligere Ulstein Propeller) med støtte fra MARITIM har utviklet en testprototyp for et nytt og revolusjonerende framdriftsprinsipp som erstatter den tradisjonelle propellen med en skive som beveger seg fram og tilbake i fartsretningen. Resultatet er redusert behov for motor-kraft og drivstoff. Systemet bygges nå inn i et fartøy.

50.1.4 og 50.2.4 Biologiske ressurser og næringsmidler

Bioteknologi brukes ikke bare i biomedisinsk og farmasøytisk industri, men også mye i næringsmiddelindustri, i industri basert på marine ressurser og i annen landbasert industri, f.eks. kjemi-relatert prosessindustri.

Et vellykket prosjekt er blitt utført i bedriften Alpha AS som sammen med Universitetet i Tromsø har identifisert peptider, dvs. små proteiner som synes å påvirke visse typer kreftceller. Stoffet kan ha et stort potensial som kreftmedisin. Videre har bedriften MMC Fodema samarbeidet med Fiskeriforskning og SINTEF Energiforskning om å utvikle optimale tineprosesser for produksjon av salt- og klippfisk. Den oppnådde utbytteforbedring på opp til 2,5 pst. vil for næringen som helhet bety innsparinger på ca. 100 mill. kroner pr. år.

50.1.5 og 50.2.5 Verdiskaping fra annen landbasert næring

Annen landbasert næring omfatter vareproduserende industri, bygg og anlegg, miljøteknologi, bergverk, metallurgi, petrokjemi, mineraler og treforedlingsindustri. Disse næringene har en markert distriktsprofil og et stort innslag av SMB-foretak.

Samtlige programmer har vesentlige innslag av IKT. Prosesstyring i material-, kjemikalie- og vareproduserende industri og overvåknings- og beslutningsstøttesystemer innen miljø og bygg og anlegg har vært prioritert i 2000.

Sektorens fire programmer (VARP, NORMIL, BA-programmet og PROSMAT) gjelder i hovedsak utvikling av nye og forbedrede metoder, modeller og prototyper, men også et vesentlig antall nye produkter, prosesser og tjenester. 50 doktorgradsstipendiater er finansiert.

Et eksempel fra PROSMAT-programmet er støtte til et prosjekt ved Hydros aluminiumsverk i Holmestrand som skal utvikles til et av de ledende

valseverk i Europa basert på resirkulert råstoff. Prosjektet har vært utslagsgivende for oppbygging av et eget vitenskapelig miljø innen oppredning og omsmelting ved SINTEF og NTNU og har bidratt til opprettelsen av et forskningslaboratorium for oppredningsteknikk.

50.1.6 Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken

Feltet omfatter kunnskap om innovasjon, globalisering og teknologiske endringer i samfunnet. Målgruppen er departementer med ansvar for næringspolitikk, det offentlige virkemiddelapparatet, inkludert Norges forskningsråd selv, og offentlige myndigheter på regionalt og lokalt nivå.

Feltet omfatter følgende programmer og aktiviteter i 2000: Næring, finans og marked, Kompetanse, utdanning og verdiskaping, Sysselsetting og arbeidsmarked, Regional utvikling, Fakta-grunnlaget for nærings- og teknologipolitikken (FAKTA) og Forskningsdokumentasjon forskningsstatistikk.

Resultatene foreligger i form av rapporter. Disse er blitt gitt en vid distribusjon. I 2000 har man arbeidet for å samle alle disse aktivitetene i ett program, Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI), som vil tre i kraft i 2002, jf. Budsjettforslag 2002 nedenfor.

50.2.6 Framtidens teknologier

Dette er teknologier som ikke kan knyttes direkte til de øvrige sektorer innen næringsrettet FoU. Posten omfatter forskning av betydning for flere næringer og teknologi med potensial til å skape grunnlag for et framtidig næringsliv. Et eksempel er medisinsk teknologi hvor Norge har en sterk posisjon når det gjelder bildediagnostikk (ultralyd og magnetisk resonans). Ingen av de løpende programmene ble avsluttet i 2000.

Underpost 50.3 Innovasjonstiltak

Tiltakene skal bidra til å rekruttere nye FoU-bedrifter, øke kommersialiseringen av FoU-miljøenes ideer og bidra til å utvikle grunnlaget for innovasjon og nyskaping. Videre vil tiltakene – som fokuserer på infrastruktur, incentiver og nettverk – bidra til økt samarbeid mellom kunnskapsinstitusjonene og næringslivet. Det dreier seg om nasjonale satsinger med regional og lokal forankring. Følgende indikatorer er satt opp for innovasjonstiltakene:

	Brobygging og innova- sjonssyst.	Total- produktivitet
<i>Vitenskapelige resultater:</i>		
Artikler i vitenskapelige referansetidsskrifter	3	25
Artikler i andre vitenskapelige tidsskrifter	11	44
Publiserte foredrag fra internasjonale konferanser	12	31
Utgitte bøker		15
Antall doktorgradsstipendiater		14
<i>Industrielle resultater:</i>		
Nye/forbedrede metoder, modeller og prototyper	108	13
Nye produkter	75	4
Nye prosesser	55	17
Nye tjenester	43	2
Registrerte patenter	34	
Inngåtte lisenskontrakter	17	
Nyetableringer	50	
Bedrifter som har innført ny teknologi	121	27

2000 var første år det ble satt opp detaljerte vitenskapelige og industrielle resultatindikatorer for Innovasjonstiltak.

50.3.1 Brobygging og innovasjonssystemer

Sektoren omfatter Program for brobygging mellom næringsliv og forskning (BRO) og Program for forskningsbasert nyskaping (FORNY). De skal oppmuntre til utvikling av regionale innovasjonssystemer, bl.a. forskningsparker, styrke småbedrifiers FoU-kompetanse og stimulere kunnskapsinstitusjonene til å orientere seg mot denne typen bedrifter. Programmene er nasjonale satsinger med regional organisering og er samfinansiert med Kommunal- og regionaldepartementet.

BROs målsetting er å utvikle langsiktige relasjoner og samarbeidsprosjekter mellom bedrifter med liten FoU-aktivitet og FoU-miljøer og motivere og rekruttere nye bedrifter til systematisk FoU-arbeid og innovasjon. 268 prosjekter ble igangsatt i 2000. 93 pst. av deltakerne var små og mellomstore bedrifter.

FORNY skal bidra til økt verdiskaping basert på norske forskningsresultater. Programmet skal

realisere FoU-institusjonenes idépotensial, dels ved å stimulere idévirksomheten, dels ved å bidra til å kommersialisere den. SND deltar med samfinansiering og er observatør i programstyret for FORNY. Det operative samarbeidet mellom SND og Forskningsrådet er nært og godt. Ved utgangen av 2000 var FORNY tilført 178,5 mill. kroner i statlig støtte. Deltakende bedrifter melder om en akkumulert verdiskaping på 550 mill. kroner. Som eksempel nevnes Opera Software AS. Selskapet er i dag verdens 3. største leverandør av nettlesere for Internett og har nærmere 100 ansatte. Bedriftens produkter blir godt mottatt i internasjonale fagmiljøer.

50.3.2 Totalproduktivitet, organisasjon og menneskelige ressurser

Satsingen omfatter programmene Bedriftsutvikling 2000 og Produktivitet 2005. Her har man prioritert IKT og integrert produktutvikling, bedrifter i forskerassisterte nettverk og langsiktige kompetanseutfordringer. Også tverrfaglighet og næringsretting av forskningsmiljøene har stått i fokus.

50.4 Infrastrukturtiltak

Denne underposten omfatter grunnbevilgninger til forskningsinstituttene, inkludert regionale forskningsinstitutter, og støtte til bygg, utstyr, evalueringer, COST-samarbeidet og Fransk-norsk stiftelse. Videre dekker posten øremerkede midler til Haldenprosjektet, de øvrige nukleære aktiviteter på Kjeller, flytting av radioaktivt avfall fra Kjeller til Himdalen, drift av Kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall i Himdalen og støtte til Teknologirådet.

50.4.1 Forskningsinstituttene grunnbevilgninger og andre infrastrukturtiltak

Grunnbevilgninger ble gitt til Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk

(IFE), Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt (MARINTEK), Norsk Byggforskningsinstitutt (NBI), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR), NORUT, Norsk Regnesentral (NR), Rogalandsforskning (RF), SINTEF, SINTEF Energy, SINTEF Petro, Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK), Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) og Transportøkonomisk Institutt (TØI).

Grunnbevilgningene utgjorde 91 mill. kroner i 2000 og ble benyttet til egeninitiert forskning og strategiske satsinger. Instituttene styrer selv bruken av midlene og rapporterer om forbruk og oppnådde resultater i etterhånd. Instituttene blir vurdert gjennom eksterne evalueringer hvert sjette år og må hvert år innrapportere utvalgte resultatindikatorer.

Forskningsinstituttene, resultatmål og resultater i 2000:

Resultatindikator	Mål	Oppnådd resultat
Egenkapital i pst. av totalkapital	Minst 30 pst.	54 pst.
Driftsresultat i pst. av totalinntekt	Minst 3 pst.	2 pst.
Andel UoH-ansatte med doktorgrad	30 pst.	33 pst.
Mobiltet av forskere fra instituttene	10 pst.	14 pst.
Herav til næringslivet	5 pst.	5 pst.

Samlet viser instituttene et positivt driftsresultat i 2000. Siden 1998 har driftsresultatet ligget relativt stabilt på om lag 2 pst., eller mellom 46 og 49 mill. kroner. Til sammenligning kan nevnes at driftsresultatet i 1997 var på 4 pst. (87 mill. kroner). For instituttene enkeltvis har situasjonen vært mindre stabil. Instituttene totale inntekter i 2000 var på ca. 2,5 mrd. kroner, en økning på 4,2 pst. i forhold til 1999. Korrigeres inntektene for finansinntekter og ekstraordinære inntekter, blir inntektsveksten ca. 2 pst. Næringslivet kjøpte FoU-tjenester fra instituttene for nærmere

1,1 mrd. kroner i 2000, hvilket tilsvarer en reduksjon på 1 pst. sammenlignet med 1999. Særlig SINTEF, MARINTEK og SINTEF Petroleumsforskning ble rammet av nedgangen. Til gjengjeld har instituttene økt oppdragsmengden fra utlandet med over 40 mill. kroner i 2000.

Det ble utført 2 682 årsverk i instituttene, en nedgang på ca. 8 pst. i forhold til 1999. Trenden har vært nedadgående siden 1997. Også antall forskere reduseres. I 2000 var nesten 70 pst. av de ansatte ved instituttene forskere. Kvinneandelen økte fra 17 pst. i 1999 til 19 pst. i 2000.

Nøkkeltall for virksomheten i de teknisk-industrielle forskningsinstitutter (inkl. Institutt for energiteknikk):

	1999	2000
Artikler i norske referansetidsskrifter	32	31
Fagbøker, lærebøker, selvstendige utgivelser	40	36
Kapitler og artikler i lærebøker	486	317
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	521	422
Dr.gradstipendiater med arbeidsplass ved instituttet	149	190
Andre som arbeider med doktorgrad	59	37
Avlagte doktorgrader	80	62
Bedriftsetableringer	13	25
Patentsøknader i Norge	46	51
Patentsøknader i utlandet	38	41
Meddelte patenter	25	18

Tallene for 2000 er gjennomgående noe svakere enn for 1999, men ligger innenfor naturlige svingninger.

Som en del av andre infrastrukturtiltak har Forskningsrådet en viktig oppgave med å stimulere til økt norsk prosjektdeltakelse i EUs ramme-program for forskning. Dette innebærer informasjon og veiledning. Dette arbeidet er fortsatt viktig for å sikre maksimal norsk deltakelse i rammeprogrammet.

50.4.2 Regionale forskningsinstitutter

Det er 12 regionale forskningsinstitutter: Agderforskning, Finnmarksforskning, Møreforskning, Nordlandsforskning, Nord-Trøndelagsforskning, NOURUT-Samfunnsforskning, Rogalandsforskning Samfunnsforskning, Telemarksforskning Bø, Telemarksforskning Notodden, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning. Budsjettsvaret ble i 2000 overført fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet.

I 2000 var den samlede rammen på 32,2 mill. kroner, fordelt med 19 mill. kroner til grunnbevilgning og 13,2 mill. kroner til strategiske instituttprogrammer (SIP), som skal stimulere til utvikling av næringsrelevante kjerneområder. I snitt for hele sektoren utgjorde basisbevilgningen i 2000 14 pst. av totale inntekter. Antall årsverk var 323 i 2000, mot 350 i 1999.

I 2000 ble det igangsatt fem nye SIP. Disse skal utvikle kjerneområder med framtidig brukernytte. For tildeling av grunnbevilgning benyttes en beregningsmodell basert på nøkkeltall om antall forskerårsverk, kriterier for faglig kvalitet og internasjonalt samarbeid. Det ble foretatt en viss justering av støttenivået mellom instituttene i 2000.

50.4.3 Haldenprosjektet og øvrige nukleære aktiviteter

The OECD Halden Reactor Project eller Haldenprosjektet ivaretas av Institutt for energiteknikk (IFE). Prosjektet ble opprettet i 1958. I 2000 representerte prosjektet en total omsetning på 204,6 mill. kroner, hvorav oppdragsvirksomheten utgjorde noe over halvparten. Den internasjonale staben talte 256 personer.

Øvrige nukleære aktiviteter ved IFE omfatter forskningsreaktoren JEEP 2 på Kjeller. Den benyttes til grunnforskning innen fysikk og materialforskning, produksjon av radioaktive legemidler til norske sykehus og produksjon av radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. I 2000 ble reaktoren oppgradert. Oppgraderingen gjør reaktoren bedre egnet for fysikkeksperimenter, noe som bedrer konkurranseevnen.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har gitt pålegg om en generell gjennomgang av stiftelser for å oppnå at deres tilknytning til staten brin-

ges i overensstemmelse med stiftelseslovgivningen. Stortinget ble varslet om den forestående gjennomgang av IFEs vedtekter i budsjettforslaget for 2001. Vedtektene ble endret ved kongelig resolusjon 18. mai 2001. Den nye formålsparagrafen presiserer at IFEs forskningsaktiviteter drives på et ideelt og samfunnsnyttig grunnlag. Videre er departementets rett til å oppnevne styremedlemmer overført til Norges forskningsråd og departementets rett til å endre vedtektene og oppløse stiftelsen overført til styret. Styret tillegges ansvaret for den økonomiske drift. Disse vedtektsendringer klargjør IFEs status som selvstendig rettssubjekt på lik linje med de øvrige teknisk-naturvitenskapelige forskningsinstitutter.

St.meld. nr. 22 for 1998-99 Videreføring av Haldenprosjektet, varslet flere tiltak, bl.a. en gjennomgang av taushetsbestemmelsene i atom-energiloven og relevante forskrifter. Stortinget har nå vedtatt endringer som gir større åpenhet. St.meld. nr. 22 varslet videre nedsettelse av et utvalg for å se nærmere på den strategi Norge bør velge for permanent lagring av høyaktivt brensel. Dette utvalget (Berganutvalget) ble oppnevnt i desember 1999 og vil levere sin innstilling høsten 2001. I 2002 tar departementet sikte på å nedsette et utvalg for å vurdere utfordringene i forbindelse med en framtidig fysisk avstenging/riving av Haldenreaktoren. For øvrig kan det nevnes at IFE har utarbeidet en egen tiltaksplan for økt åpenhet.

Endelig varslet St.meld. nr. 22 en evaluering av Haldenprosjektet. Den internasjonale evalueringsrapporten forelå i desember 2000 og var grundig og meget positiv. Rapporten viser til at forskningen holder høy internasjonal standard, og at den gir positive ringvirkninger for norsk forskning, utdanning og industri. Gjennom prosjektet sikres norske myndigheter kompetanse i reaktor-teknologi og -sikkerhet. Haldenprosjektet vurderes som et effektivt virkemiddel for å knytte Øst-Europa opp mot vestlig sikkerhetsteknologi og bidrar til å bedre sikkerheten ved østlige kjerne-kraftverk, særlig på Kola og i St. Petersburg.

50.4.4 KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lav- og middels radioaktivt avfall, KLDRA Himdalen, ligger i Aurskog-Høland kommune og skal kunne ta imot 10 000 beholdere med radioaktivt avfall. Etter planen skal anlegget være i drift til 2030. Anlegget eies av Statsbygg, mens IFE, som er ansvarlig for driften, har fått driftskonsesjon til mai 2008. Arbeidet med overflytting av de gamle avfallslagrene på Kjeller til Himdalen startet i 2000, og arbeidet

med overflytting av den årlig tilveksten går som planlagt.

50.4.5 Teknologirådet

Teknologirådet er et uavhengig rådgivende organ for teknologivurdering, opprettet ved kongelig resolusjon 31. april 1999. 1. juli 2000 ble ansvaret for Teknologirådet overført fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet. Forskningsrådet har det faglige og administrative tilsyn med virksomheten. Teknologirådet har som hovedoppgave å sette i verk utredninger om konsekvenser av ny teknologi. Rådet skal arbeide på tvers av fagfelter, og resultatene forutsettes formidlet til myndighetene og offentligheten med sikte på å stimulere til offentlig teknologidebatt.

Teknologirådet fikk nye vedtekter ved kongelig resolusjon 17. november 2000. 12. desember s.å. ba Stortinget regjeringen om å legge spørsmålet om endringer av mandat, vedtekter og sekretariatsfunksjonen for Teknologirådet fram som egen sak. Usikkerheten omkring lokaliseringen – noe som gjorde at sekretariatsleder ikke kunne ansettes – har hemmet rådet, og aktiviteten er derfor blitt lavere enn forventet. Til tross for dette har Teknologirådet gjennomført flere utadrettede arrangementer i løpet av 2000. I desember ble de tilknyttet den europeiske organisasjonen for teknologivurdering, EPTA (European Parliamentary Technology Assessment Network).

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd har som formål å stimulere til økt verdiskaping i dagens næringsliv og utvikle et konkurransedyktig næringsliv. For å få dette til må vi ha dyktige fagmiljøer innen grunnleggende teknologiområder og dynamiske miljøer som kan bringe ideer fram til næringsvirksomhet og verdiskaping. Vi må få til samarbeid på tvers av fagområder og landegrenser. Kreativitet og fantasi må stimuleres.

Overordnede målsettinger for tilskuddet til næringsrettet FoU gjennom Norges forskningsråd er:

- økt innovasjon og nyskaping
- langsiktig kompetanse- og teknologioppbygging i norske fagmiljøer
- økt samspill mellom næringsliv og FoU-miljøer og på tvers av bransjer og klynger
- økt utnyttelse av miljø som konkurransefaktor
- økt deltakelse i internasjonalt FoU-samarbeid

- bedre samspill mellom nasjonale og internasjonale FoU-aktiviteter
- satsing på næringsrettet bioteknologi og på informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- teknologioverføring og kommersialisering

Målene for næringsrettet brukerstyrt FoU og innovasjon (50.1 og 50.3) er:

- større næringslivsfinansiering både av NFRs programmer og FoU generelt
- å få bedrifter over hele landet, særlig SMB, til å engasjere seg i systematisk FoU-virksomhet
- økt antall FoU-baserte nyetableringer og antall innovasjoner i eksisterende bedrifter
- høyere andel prosjekter med miljørelevans
- å få flere bedrifter til å utnytte avansert informasjonsteknologi

Målene for næringsrettet strategisk forskning og infrastruktur (50.2 og 50.4) er å:

- stimulere universitetene, høyskolene og den teknisk-industrielle instituttsektoren til å ta et større ansvar for utviklingen av næringsrettet forskning, så vel gjennom samarbeid seg imellom og med næringslivet, særlig SMB, som gjennom investeringer i utstyr
- bygge opp kunnskap i institutter, høyskoler og universiteter på områder som er viktige for næringslivet
- stimulere til økt internasjonalt forskningssamarbeid
- bidra til en hensiktsmessig nasjonal arbeidsdeling mellom fagmiljøene

Det er ønskelig at Norges forskningsråd benytter følgende resultatindikatorer i sin rapportering:

- prosjektenes økonomiske totalomfang og næringslivets prosentvise egenfinansiering
- antall bedrifter som deltar i prosjektene (kontraktspartnere, totalt antall deltakere, SMB)
- antall nettverk mellom bedrifter og FoU-institutter og mellom bedrifter og universiteter/høyskoler

- prosjekter med miljørelevans og deres andel av Forskningsrådets bevilgninger
- antall doktorgrader i prosjektporteføljen (årsværk og avlagte grader), antall artikler i vitenskapelige tidsskrifter og antall foredrag på vitenskapelige konferanser
- antall nyetableringer, antall bedrifter som innfører ny avansert teknologi, antall innovasjoner og antall patenter som følge av FoU-prosjekter
- andel prosjekter med internasjonal deltakelse

I tillegg bør Forskningsrådet vurdere risikoprofil (dvs. samlet teknologisk og kommersiell risiko) og den utløsende effekt (øvrige finansiering) av sine tiltak. Forskningsinstituttene vil bli målt på egenkapital, driftsresultat, antall ansatte med doktorgrad og forskermobilitet.

Budsjettforslag 2002

Ny budsjettstruktur

Strukturen innenfor de fire underpostene til bevilgningen foreslås lagt noe om i forhold til 2001-budsjettet. Dette er gjort i samråd med Norges forskningsråd som har endret sin programstruktur innen næringsrettet FoU. Mens innsatsen tidligere ble organisert i rundt 40 programmer, legges det nå opp til sju større programmer i tillegg til innovasjonsaktiviteter og infrastrukturtiltak. Med den nye strukturen vil man få et mer effektivt styringsredskap, bedre oversikt, økt koordinering og klarere målfokusering. Det legges opp til økt konkurranse om midlene, noe som skal bidra til å heve kvaliteten på prosjektporteføljen. Videre legges det opp til en sterkere fokusering i den strategiske satsingen på grunnleggende teknologiområder som IKT, bioteknologi og materialteknologi. Budsjettet for 2002 foreslås fordelt som følger:

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Budsjett 2001	Forslag 2002
50.1	Næringsrettet brukerstyrt FoU	449 300	417 750
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	190 700	196 700
50.3	Innovasjon	68 900	88 600
50.4	Infrastruktur	213 600	235 950
	Sum	922 500	939 000

For 2000 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 939 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på inntil 107,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI, 1. Inntil 132,5 mill. kroner av bevilgningen for 2002 forutsettes å dekke tilsagnsfullmakten for 2001.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt FoU

Den næringsrettede brukerstyrte FoU-innsatsen er mer produktrettet, markedsorientert og har en kortere tidshorisont enn de langsiktige aktivitetene i den strategiske satsingen. Den brukerstyrte satsingen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2002
Maritim og offshore	36 850
Olje og gass	10 100
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	92 900
Tjenesteyting, handel og logistikk	52 200
Energi, miljø, bygg og anlegg	45 700
Prosessindustri og biomedisin	61 600
Vareproduksjon og materialforedling	85 700
Marine og biologiske ressurser	32 700
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	417 750

50.1.1 Maritim og offshore

Maritim og offshore opererer globalt, har betydelige eksportandeler og er internasjonalt ledende i mange markedsnisjer. Både markedsmessig og kunnskapsmessig er det betydelig synergi mellom den maritime klyngen og offshorenæringen. Koblingene til andre næringsklynger er sterk, særlig til petroleum og sjømat. Et stort antall leverandører betjener alle tre. Den maritime klyngen representerer over 10 pst. av BNP. Tjenestesiden står for 75 pst. av verdiskapingen og utgjør halvparten av all norsk tjenesteeksport. Under forutsetning av at både næringen og det offentlige styrker sitt FoU-engasjement, kan det forventes fortsatt vekst de neste 10-20 årene.

Innovasjon skjer ofte i næringsklynger og kan inkludere små og mellomstore bedrifter. Spesielt sistnevnte ønskes som partnere i prosjekter med store aktører. Et typisk innovasjonsprosjekt vil omfatte både store og små næringslivsaktører som utfyller hverandre innen en verdikjede eller et verdinettverk.

Satsingsområder med muligheter for store innovasjonsgjennombrudd er billigere gasstransport, høypålitelig og miljøvennlig sjøtransport av farlig last, modulfaserte skip og neste generasjons nettverksbedrifter. Kompetanse kan bli en

flaskehals på områdene marine konstruksjoner og systemer, maritime IKT-anvendelser, internasjonal økonomi, ledelse og organisasjon, logistikk, produksjonsteknikk og kunnskapsforvaltning.

Nasjonale og regionale miljøkrav vil ventelig presse maritim virksomhet til å forbedre sin miljøprofil. Ved å gjøre produktenes miljøprofil til en konkurransefaktor, kan det åpne seg nye markedsmuligheter.

Det foreslås avsatt 36,85 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Maritim og offshore i 2002.

50.1.2 Olje og gass

Petroleumssektoren har trolig det største verdiskapingspotensialet av alle sektorer. Samlet verdi av norsk olje- og gassproduksjon i 1999 er anslått til 168 mrd. kroner, dvs. mer enn 14 pst. av BNP. Dagens gjennomsnittlige utvinningsgrad for oljefelter er 44 pst., men Oljedirektoratet mener at målet bør være 50 pst. Ettersom utvinningsgraden har sunket de senere årene, vil en slik målsetting kreve betydelige investeringer i FoU. Forskning og teknologiutvikling kan øke verdien av norsk sokkel gjennom høyere utvinningsgrad og besparelser når det gjelder leting, utbygging og drift.

Eksportpotensialet ved videreutvikling av ny teknologi, der Norge allerede ligger langt fremme, er langt fra utnyttet. Det er derfor av nasjonal betydning å stimulere alle aktører til større og mer langvarig satsing på FoU. Særlig gjelder dette små og mellomstore bedrifter innenfor leverandørindustrien. Industrien er høyteknologisk og har et stort behov for tilførsel av nøkkelkompetanse.

Prioriterte satsingsområder vil være nye borekonsepter, havbunns- og nedhullsprosessering, seismikk, utvinningsteknologi, fjernstyrt drift, integrert reservoarstyring, smarte brønner, flerfasetransport, nytt flytekonsept, konvertering av naturgass og reduksjon av utslipp til luft. Kommerisiell betydning og verdiskapingspotensial vil bli vektlagt.

Olje- og gassvirksomheten presenterer spesielle miljøutfordringer. Målet er å redusere alle typer utslipp til vann og luft, med sterk fokus på olje og kjemikalier i vann og CO₂-utslipp til luft.

Det foreslås avsatt 10,1 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Olje og gass i 2002.

50.1.3 Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Innsatsen vil fokusere på virksomheter der IKT utgjør det sentrale teknologigrunnlaget for å realisere produkter og tjenester. Det dreier seg om elektronikk, instrumentering og måleteknikk, programvare, telekommunikasjon, mikroteknologi, nettbasert tjenesteyting, multimedia- og språkteknologi. Utviklingen av elektronisk innhold på områder som digitalisering av helsevesen, kartdata, undervisning, kulturarv m.m. er både en drivkraft i og betingelse for investeringene i høyhastighetskommunikasjon. Tendensen til at IKT i økende grad blir en del av alle typer produkter og tjenester, gjør det vanskelig å operere med stabile definisjoner av sektoren.

Markedet for produkter og tjenester basert på IKT vokser meget raskt. Om lag halvparten av sysselsettingsveksten i OECD-området skyldes IKT-basert næringsutvikling. Høy innovasjonstakt og kort produktlevetid kan gjøre at bedriftene tenker kortsiktig og ikke avsetter tilstrekkelige ressurser til langsiktig FoU, relasjonsbygging og kompetanseoppbygging. Fortsatt vekst forutsetter derfor høy FoU-aktivitet, bl.a. innenfor medisin, telekommunikasjons-, navigasjons- og instrumenteringssystemer, og satsing på utdanning og kompetanse.

FoU-oppgaver innenfor de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjonsteknologi og -tjenester og programvareteknologi og informasjonssystemer vil bli prioritert.

Satsingen på elektronisk innhold gjenspeiles også i andre programmer innenfor næringsrettet brukerstyrt FoU. Ca. 10 pst. av IKT-programmets midler forutsettes benyttet til innholdsrelatert FoU. Dette programmet skal også ha et koordineringsansvar for innholdssatsingen i de øvrige programmene. Det vises også til forslag om å startet opp et nytt program i regi av SND på innholdsområdet, jf. omtale under kap. 2420, post 50.

IKT-sektoren skaper ikke selv store miljøproblemer, men tilbyr de øvrige næringer og samfunnet et sentralt verktøy for å møte miljøutfordringene.

Det foreslås avsatt 92,9 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Informasjons- og kommunikasjonsteknologi i 2002.

50.1.4 Tjenesteyting, handel og logistikk

Sektoren omfatter virksomhet som produserer eller leverer tjenester, inkludert reiseliv og turisme. Omtrent halvparten av verdiskapingen i privat sektor i Norge skjer i tjenesteytende næringer, og markedet er økende. Sektoren er viktig for produktivitetsovergangen i de øvrige delene av norsk næringsliv, særlig gjennom leveranser fra kunnskapsintensive, forretningsmessige tjenesteytere.

Handel og logistikk har stor betydning for effektiviteten i et moderne samfunn. For effektiv bruk og tilrettelegging av framtidsrettede distribusjonsnett og infrastruktursystemer trengs tilførsel av FoU-basert kunnskap og kompetanse.

Reiselivsnæringen framstår i dag som en av Norges største eksportnæringer. Nye trender som opplevelses- og miljøturisme stiller skjerpede krav til næringen når det gjelder markedsorientering, samarbeid og organisering. I denne sammenheng spiller IKT en viktig rolle.

Prioriterte forskningsaktiviteter innen tjenestesektoren er nettverksbygging, nye handels- og distribusjonsformer, logistikk og transport, kompetanse og ledelse, E-forretningsdrift og E-læring, fleksible og mobile arbeidsformer og – bl.a. for reiseliv – opplevelsesorientert tjenesteyting.

Framtidige FoU-prosjekter bør inkludere aktiv deltakelse fra internasjonale aktører.

Det foreslås avsatt 52,2 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Tjenesteyting, handel og logistikk i 2002.

50.1.5 Energi, miljø, bygg og anlegg

Sektoren Energi omfatter energisystemer, vannkraft, fornybare energikilder og energibruk. Til Miljø hører reduksjon av klimagasser fra industri (med spesiell vekt på renseteknologi for gasskraft) og miljø som konkurransefaktor. Bygg og anlegg (BA) omfatter forvaltning, infrastruktur, konstruksjon, utforming og materialbruk og prosesser for bygg, anlegg og eiendomsforvaltning.

Sektorene representerer et grunnlag for forvaltning og utvikling av vår infrastruktur. Med Norges energiresurser og kompetanse innenfor disse områdene er potensialet for verdiskaping stort. De ambisiøse målene om å øke energiproduksjonen ved hjelp av vindkraft og vannbåren varme som er nedfelt i St.meld. nr. 29 for 1998-99 Om energipolitikken, representerer en stor utfordring. Videre skal det satses på nye, integrerte løsninger for redusert energibruk, ressurs-effektivitet og reduserte avfallsmengder i forbindelse med planlegging, oppføring og drift av BA. Nasjonal handlingsplan for bygg- og anleggsavfall har som mål å halvere avfallsmengden innen 2005. En annen utfordring går ut på å øke bruken av naturgass ved hjelp av ny teknologi.

Reduksjon av klimagassutslipp framstår som en stor miljøutfordring. En stor del av utslippene er relatert til industrielle prosesser, ofte med høy energiomsetning. Ny miljøvennlig energiteknologi har store markedsmuligheter. All FoU-virk-somhet innen disse sektorene vil ha miljømotiva-sjon som et grunnleggende kriterium.

Et større engasjement i internasjonale pro-sjekter vektlegges fordi de globale effektene av energiproduksjon og energibruk framstår som en felles utfordring. Internasjonalt forskningssam-arbeid er sentralt på dette feltet.

Det foreslås avsatt 45,7 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Energi, miljø, bygg og anlegg i 2002.

50.1.6 Prosessindustri og biomedisin

Sektoren omfatter kjemiske råvarer, tremasse, papir og andre treforedlingsprodukter, farmasøytiske spesialpreparater, andre fin- og spesialkjemikalier, diagnostika, bioanalytiske systemer og utstyr, varer og tjenester for prosess- og biomedisinsk industri. Sektoren har et vesentlig innslag av store bedrifter, men de fleste er små og mellomstore.

Prosessindustri og biomedisin står for halvparten av eksporten fra fastlands-Norge. Sektoren er teknologisk avansert og har høy innovasjonsgrad.

Det registreres en tendens til økt forskningsinn-sats og utvikling av kunnskapsbaserte spesialpro-dukter. Sektoren er storforbruker av varer fra IKT- og verkstedindustrien. Et tettere samarbeid mellom disse bransjene vil være til gjensidig fordel.

Som storprodusent av lettmetaller, ferrolegeringer, silisium, plast, tremasse og papir har Norge et godt utgangspunkt for å møte konkurransen. Det diagnostiske og analytiske markedet innenfor medisin og næringsmidler er i rask utvikling. Gjennom strategiske allianser med de store internasjonale farmasikonsernene kan norske industrielle aktører gjøre seg gjeldende når det gjelder utvikling av terapeutiske legemidler og andre biomedisinske produkter. En nødvendig forutsetning for å kunne bygge opp en biomedisinsk industri er at det utføres grunnleggende forskning på høyt nivå.

Innenfor denne sektoren prioriteres biomedisinsk fin- og spesialkjemikalieindustri, utvikling og produksjon av nye, avanserte materialer, forskning innenfor kjemiteknikk, prosessmetallurgi, katalyse og reguleringsteknikk, produksjon av lettmetaller, ferrolegeringer, silisiumproduksjon og – for plastindustrien – katalyse og polymerisasjon. Treforedlingsindustrien trenger prosessforbedringer, energieffektivisering, reduksjon av miljøskadelige utslipp og nye produkter. Sektoren bør arbeide for en sterkere internasjonal orientering.

Det foreslås avsatt 61,6 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Prosess-industri og biomedisin i 2002.

50.1.7 Vareproduksjon og materialforedling

Sektoren omfatter bedrifter og kompetansemil-jøer innenfor vareproduserende industri inkludert vareproduserende deler av bygg og anlegg, anvendelse av plast og plastkompositter, produkt-utvikling, industridesign, materialteknologi og matematisk modellering.

Vareproduksjon og materialforedling utgjør en vesentlig del av det som gjerne omtales som teknologiindustrien, og er i stor grad ryggraden i den norske fastlandsindustrien. I dag står den for halvparten av den industrielle verdiskapingen i Norge og har den høyeste innovasjonstakten. Teknologi-industrien utmerker seg ved klynger innen marine ressurser, maritim virksomhet, offshore og bilindustrien.

Til tross for produksjonsøkning skaper sekto-ren færre arbeidsplasser. Det skyldes at ekspansjonen for en stor del foregår i utlandet. Som hel-

het er teknologiindustriens andel av vareeksporten betydelig lavere i Norge enn i de fleste sammenlignbare land. Da videreforedling gir stor eksportverdi, byr sektoren på et betydelig vekstpotensial. Markedet for fysiske produkter forventes å øke. Som storprodusent av lette og miljøvennlige materialer har Norge et godt utgangspunkt for å hevde seg i konkurransen. Men målrettet kompetanseoppbygging og økt satsing på FoU vil være en forutsetning for å lykkes. Et annet mål er økt videreforedling av lettmetaller, plast og plastkompositter. Videre ønsker man å satse på temaer som effektive organisasjonsformer, markedsrettet innovasjon, effektiv produksjon og smart distribusjon.

Det foreslås avsatt 85,7 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Vareproduksjon og materialforedling i 2002.

50.1.8 Marine og biologiske ressurser

Bioteknologi er viktig for framtidig verdiskaping og kan bidra til å kompensere for den forventede nedgangen i olje- og gassinntektene. Den brukes ikke bare i biomedisinsk og farmasøytisk industri og i næringsmiddelindustrien, men også i annen industri basert på marine ressurser, i kjemibasert prosessindustri og primærnæringene.

Norge er rikt på fornybare biologiske ressurser, som er spesielt viktige for sysselsettingen i distriktene. Næringsmiddelindustrien alene utgjør 25 pst. av industriens brutto produksjonsverdi og 20 pst. av industrisysselsettingen. Evalueringen av norsk biofaglig forskning viser at det er nødvendig å styrke grunnforskningen for at Norge skal kunne komme opp på et internasjonalt nivå. Det må videre skapes arenaer hvor forskningsmiljøer og næringsliv kan møtes. Det er fortsatt behov for å styrke den industrielle infrastrukturen. Det ligger et stort potensial i å intensivere anvendelsen av bioteknologi i primærnæringene og tilhørende industri. Innenfor næringsmiddelindustrien vil det bli satset på kvalitet og økt foredlingsgrad. Nyetableringer må stimuleres, bl.a. innenfor det marine området.

Fra og med 2002 vil Forskningsrådet opprette et eget program for etikk. Innenfor Næringsmiddelprogrammet vil man styrke det forskningsbaserte kunnskapsgrunnlaget. I Bioteknologiprogrammet vil man prioritere utnyttelse av biologiske råstoffer, bioprospektering, genomkunnskap og temaer som helse, avl og produksjon. Marin sektor vil fortsatt ha høy prioritet.

Det foreslås avsatt 32,7 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Marine og biologiske ressurser i 2002.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Den strategiske forskningen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2002
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	90 000
Bioteknologi	27 500
Materialforskning	49 800
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	29 400
Sum næringsrettet strategisk forskning	196 700

Forskningen er hovedsakelig knyttet til de tre førstnevnte generiske og tverrfaglige forskningsområdene, hvor det er spesielt viktig at forskningsmiljøene og næringslivet møtes. Alle representerer et stort verdiskapingspotensial og er utpreget internasjonale. Det anses som spesielt viktig at norske kompetansmiljøer hevder seg innen nettopp disse områdene. For at ytterligere forskningsaktiviteter skal bli tilgodesett under denne posten, må de ha stor nasjonal betydning –

f.eks. knyttet til naturgitte forhold og miljø – og/eller være tuftet på sterke norske kunnskapsposisjoner og industrielle miljøer.

50.2.1 Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Satsingen forutsettes konsentrert om de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjons- og programvareteknologi og infor-

masjonssystemer. Midlene skal bl.a. nyttes til Simulasenteret (Fornebu) og programmene IKT 2010, Beregningsorientert matematikk i anvendelser (BeMatA) og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning.

En hovedtendens i utviklingen er at innovasjoner i økende grad skjer på tvers av det som før var tydelig adskilte teknologi- og fagområder. Forskning og kompetanseutvikling må ta hensyn til dette. Det er behov for høy kompetanse innen grunnleggende deler av IKT. Forskningen må konsentreres om temaer som konvergens, nye infrastrukturer for informasjon og kommunikasjon, løsninger på utfordringer innen sikkerhet og sårbarhet, «intelligente» produkter og tjenester, distribuerte systemer, komplekse informasjons-systemer og tjenesteapplikasjoner, brukergrensesnitt, systemkvalitet og -sikkerhet og effektiv utviklingsmetodikk.

I tillegg til bedre kompetanse, flere doktorander og mer omfattende publisering trenger næringen å styrke båndene til forskningsmiljøene.

Det skjer en lovende industriutvikling på feltet mikroteknologi i Norge. Særlig arbeider man med å gi alle elektroniske innretninger og IT-anvendelser kommunikasjonsfunksjonalitet. Norske bedrifter ligger allerede langt fremme innen mobilt Internett. Dette vil danne grunnlaget for et vell av nye tjenester. Derfor satses det tungt på mikroteknologi.

Simulasenterets etableringsprosess i tilknytning til IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er nå i slutfasen, jf. omtale i St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille. Dette innebærer en opptrapping i senterets finansiering. Det forutsettes avsatt 9 mill. kroner til Simulasenteret og i tillegg kommer midler over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets og Samferdselsdepartementets budsjetter.

Det foreslås avsatt 90 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i 2002.

50.2.2 Bioteknologi

Bioteknologi er i liten grad en egen næringssektor, men mer å anse som et generisk verktøy. Derfor inngår bioteknologi i flere av de brukerstyrte programmene. I den strategiske satsingen blir bioteknologi sett under ett. Det sentrale målet for satsingen er å sikre gode forskningsmiljøer i Norge og frambringe kunnskap innen de områder som gir mulighet for framtidig næringsutvikling. Kartleggingen av det humane genom åpner for et

stort antall nye legemidler og terapiformer. Dette medfører behov for å utvikle databaser og bioinformatisk systemteknologi. Immunologi danner grunnlaget for medisinsk og veterinærmedisinsk diagnostikk og matvare- og miljøanalyser. Over halvparten av de nyetablerte bioteknologiselskapene i Norge arbeider innenfor dette feltet. Også tradisjonell bioteknologisk industri, hvor cellen benyttes som produksjonsenhet, gir nye og spennende muligheter. Kompetanse innen gen-teknologi, bioinformatikk og fermentering legger grunnlaget for utvikling av nye bioprosesser.

Gode grunnforskningsmiljøer skal sikres gjennom strategiske teknologiprogrammer for de institutter og universiteter som utmerker seg innen grunnleggende bioteknologi eller marin og medisinsk forskning, og gjennom forskningsprogrammet Bioteknologi, som er samfinansiert med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og gjelder nettverksbygging mellom forskningsmiljøene og industrien.

Departementet vil styrke satsingen på denne sektor.

Det foreslås avsatt 27,5 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Bioteknologi i 2002.

50.2.3 Materialforskning

Materialteknologi er, som IKT og bioteknologi, et generisk område med stor aktivitet internasjonalt. Materialinnovasjoner er en forutsetning for framskritt innen områder som IKT, transport, offshore, romfart, medisinsk teknologi, miljøteknologi og fornybar energi. Norge har sterke industrielle miljøer innen lettmetaller, plast og nisjer av funksjonelle materialer.

Utfordringene ligger i satsing på strukturelle materialer (vektbesparende konstruksjonsmaterialer til bruk innen transport og marin sektor), videreforedling og bruk av lettmetaller, plast og plastkompositter, funksjonelle materialer (for energianvendelser, f.eks. hydrogen) og tverrfaglighet. Målet er å bygge opp robuste forskningsgrupper på høyt internasjonalt nivå og sikre tilgang på høyt kompetente forskere. Virkemidlet er strategiske instituttprogrammer.

Departementet vil styrke innsatsen på denne sektor, bl.a. når det gjelder funksjonelle materialer.

Det foreslås avsatt 49,8 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Materialforskning i 2002.

50.2.4 Andre nasjonalt viktige kompetansefelt

I tillegg til IKT, bioteknologi og materialforskning vil Forskningsrådet følge opp spesielle teknologier som er av stor nasjonal betydning og/eller som bæres fram av tunge norske kunnskaps- og industrimiljøer. Det dreier seg om prosesseteknologi, marin teknologi (over og under havoverfla-

ten), bygg- og miljøteknikk, energi- og petroleumsforskning og dessuten produktivitet, markedsføring og ledelse. Virkemidlet er også her strategiske teknologiprogrammer.

Det foreslås avsatt 29,4 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Andre nasjonalt viktige kompetansefelt i 2002.

Underpost 50.3 Innovasjon

Støtte til innovasjon foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2002
Brobygging	36 200
Kommersialisering av FoU	40 400
Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken	12 000
Sum innovasjon	88 600

Målet er å stimulere innovasjonsprosesser i og mellom bedrifter, nyetableringer og samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og virkemiddelapparatet. Sentralt står utfordringer knyttet til utvikling av bedre innovasjonssystemer – både nasjonalt, regionalt og i samarbeid med internasjonale aktører. Samtidig er det viktig å stimulere til utvikling av samarbeid internt i den enkelte bedrift og utvikling av innovasjonssystemer lokalt. Innovasjonstiltakene er tverrgående over alle bransjer og sektorer og samfinansieres med Kommunal- og regionaldepartementet. Nærings- og handelsdepartementets andel skal sikre at innsatsen blir nasjonalt dekkende.

50.3.1 Brobygging

Brobygging mellom næringsliv og forskning omfatter programmene Mobilisering for FoU-relatert innovasjon og Verdiskaping 2010. Målet er å mobilisere nye og langt flere bedrifter til å anvende FoU. Målgruppen er primært små og mellomstore bedrifter og bedrifter med liten FoU-erfaring. Programmene er viktige for utvikling av innovasjonsmiljøer og rekruttering av bedrifter til Forskningsrådets næringsrettede programmer. Kompetanseutvikling, FoU-miljøenes samspill med bedriftene gjennom nettverksbygging, interaktive læringsprosesser og regional samordning mellom næringsliv, det offentlige støtteapparatet og FoU-institusjonene vil bli prioritert. Det legges spesiell vekt på forskningsinstitusjonenes med-

virkning i bedriftene. Konkret betyr dette at det skal satses på tre typer prosjekter: samarbeidsprosjekter mellom FoU-miljøer og bedrifter, prosjekter rettet mot FoU-miljøene for å gjøre deres forskningsaktiviteter mer næringsrettet og prosjekter med mer vidtfavnende koalisjoner for å stimulere regional innovasjon. Et nærmere samspill med SND er viktig.

Programmet Nasjonale Informasjonsnettverk (NIN) avsluttes i 2001. Departementet ønsker å videreføre en ny 3-årig tilskuddsordning som inkluderer det beste fra programmene HØYKOM og NIN. Dette foreslås bevilget over kap. 914 Spesielle IT-tiltak, post 50 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon.

Det foreslås avsatt 36,2 mill. kroner til Brobygging i 2002.

50.3.2 Kommersialisering av FoU

For å bidra til økt kommersialisering av FoU (stimulering av FoU-basert nyskaping og nyetablering) har Forskningsrådet igangsatt FORNY-programmet og MEDKAP. Hovedmålet er å stimulere til kommersialisering av kunnskapsintensive forretningsideer med stort potensial.

FoU-baserte forretningsideer kan ha et stort verdiskapingspotensial, men er ofte krevende. På denne bakgrunn har Forskningsrådet og SND gått sammen om FORNY. Programmet omfatter kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder. Det gis støtte til kompetanse-

oppbygging, nettverk, idéstimulering, tidligfinansiering og verifisering. Tilbudet omfatter også hjelp til å rekruttere gründerteam, stimulere holdninger og spre kunnskap om innovasjons- og kommersialiseringsprosessen.

Tiltakene retter seg særlig mot universiteter, høyskoler og FoU-institusjoner, men det vil også bli åpnet for ideer i bedrifter og offentlige virksomheter som ellers ikke ville blitt realisert. Forskningsparkene og andre kommersialiseringsenheter ved kunnskapsinstitusjonene er viktige aktører i dette arbeidet.

Regjeringen ønsker å styrke denne innsatsen. Det krever et forbedret kunnskapsgrunnlag og et helhetlig virkemiddelapparat. Hva det siste angår, samarbeider SND og Forskningsrådet gjennom FORNY med Senter for industrivekst – SIVA, Norges Eksportråd og kommersialiseringsenhetene (forskningsparkene).

Det planlegges etablert et selskap for oppdragsforskning innen fiskeri- og havbruksnæringen i Bergen. Initiativtakerne er Universitetet i Bergen, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt. Målet er å bidra til at flere forskningsprosjekter støtter opp under utvikling av ny næringsvirksomhet. Departementet legger i samråd med Fiskeridepartementet opp til at Forskningsrådet medvirker til å realisere dette samarbeidstiltaket innenfor en samlet ramme på 10 mill. kroner. Det vises også til omtale i bud-

sjettproposisjonene til Fiskeridepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Det foreslås avsatt 40,4 mill. kroner til Kommersialisering av FoU i 2002.

50.3.3 Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken

Fra 2002 igangsettes det nye programmet Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI). Det har som mål å styrke det teoretiske og empiriske beslutningsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Målgruppen er departementer, det offentlige virkemiddelapparatet, inkludert Norges forskningsråd selv, regionale og lokale myndigheter, bedrifter og interesseorganisasjoner. Programmet tar opp sentrale elementer fra tidligere forskningsprogrammer med samme formål innen økonomi, innovasjon, utdanning og arbeidsmarked og skal bidra til et mer helhetlig og integrert kunnskapsgrunnlag for nærings- og innovasjonspolitikken.

Programmet omfatter også arbeidslivsforskning, regional utvikling og forskningsdokumentasjon og -statistikk ved eksterne miljøer som STEP-gruppen, Statistisk sentralbyrå og de forskningsetiske komiteer.

Det foreslås avsatt 12 mill. kroner til Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken i 2002.

Underpost 50.4 Infrastruktur

Støtte til infrastruktur foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2002
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	94 400
Regionale FoU-institutter	34 200
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	60 000
KLDRA Himdalen	8 900
Teknologirådet	6 100
Administrasjon av skatteordning	20 000
Andre infrastrukturtiltak	12 350
Sum infrastruktur	235 950

Infrastruktur omfatter grunnbevilgninger til instituttene, bygg og utstyr, evaluering av instituttene, EU-posisjoneringsmidler, COST-samarbei-

det, støtte til Fransk-norsk stiftelse, nukleære aktiviteter m.m.

50.4.1 Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter

Grunnbevilgningene til de teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene er et virkemiddel som skal gi instituttene mulighet til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som blir ansett som strategisk viktige for næringslivets, forvaltningens og samfunnets framtidige behov.

Det foreslås avsatt 94,4 mill. kroner til grunnbevilgninger til teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter i 2002.

50.4.2 Regionale forskningsinstitutter

Denne posten omfatter basisbevilgning (grunnbevilgninger og strategiske instituttprogrammer, SIP) til 12 regionale FoU-institutter. Disse driver forskning rettet mot nasjonale kunnskapsbehov og regionale- og distriktpolitiske mål. Målgruppen favner både offentlig forvaltning og næringslivet. Gjennom SIP vil instituttene bli oppmuntret til å orientere seg mer mot næringslivet og innta en mer aktiv rolle i næringsutvikling, bl.a. å utvikle samarbeidet med næringsliv, høyskoler og virkemiddelapparatet. Det vil bli lagt særlig vekt på verdiskaping basert på marine ressurser og IKT i den strategiske kompetanseoppbyggingen.

Det foreslås avsatt 34,2 mill. kroner til Regionale FoU-institutter i 2002.

50.4.3 Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet

Haldenprosjektet

Haldenprosjektet er organisert i 3-årige avtaleperioder med Institutt for energiteknikk (IFE) som operatør. Målet er å opprettholde en grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi og dermed bidra til å bevare en tilfredsstillende beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet.

Med utgangspunkt i evalueringen, se resultatrapporten foran, har Norges forskningsråd anbefalt å videreføre Haldenprosjektet for en ny 3-års periode 2003-05. Regjeringen har gitt sin tilslutning til at IFE kan begynne forhandlinger med sine samarbeidspartnere om en ny 3-års periode. På bakgrunn av status i forhandlingene og en ekspertutredning som Miljøverndepartementet vil innhente, vil regjeringen sommeren 2002 ta endelig stilling til spørsmålet om statlig støtte og

dens omfang. Saken vil bli fremmet for Stortinget gjennom statsbudsjettframlegget for 2003.

Stortinget har vedtatt å gi Haldenprosjektet en årlig støtte på 25 mill. kroner for perioden 2000-02, til sammen 75 mill. kroner. Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til prosjektet i 2002 som dekker tilsagnsfullmakten for 2001 til dette formålet.

Annen nukleær virksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE)

Denne virksomheten omfatter forskningsreaktoren JEEP på Kjeller som benyttes til grunnforskning innen fysikk og materialforskning. Videre omfattes IFEs produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus og radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtjenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE.

I 2000 og 2001 oppsto det ekstraordinære utgifter i forbindelse med oppryddingstiltak i Nitelva, utskifting av Alfaledningen og forbedret fysisk sikring ved anleggene. Dette arbeidet er nå utført. Støtten til annen nukleær virksomhet foreslås derfor redusert fra 40 mill. kroner i 2001 til 35 mill. kroner i 2002.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, jf. nedenfor, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen omfattes av statens selvassurans. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). Den særskilte fullmakten for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved atomuhell på 60 mill. SDR foreslås videreført for 2002. Beløpet tilsvarer om lag 681,7 mill. kroner etter gjeldende kurs pr. 3. september 2001, jf. Forslag til vedtak IX.

Det foreslås til sammen avsatt 60 mill. kroner til Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet i 2002.

50.4.4 KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) har konsesjon for drift fram til mai 2008. Posten

dekker ordinære driftskostnader til å ivareta årlig tilvekst og drift av lageret og ekstraordinære kostnader forbundet med oppgraving, reemballering og flytting av gamle, delvis nedgravde avfallslagre fra Kjeller til Himdalen.

Ordinære driftskostnader

Som en del av de ordinære driftsutgifter vil det i 2002 bli behov for støping av vanntett tak over fullstøpte deponibåser og for en radiologisk kartlegging. Gitt avtaleregulerte bestemmelser om indeksregulering avsettes 4 mill. kroner til ordinære driftskostnader i 2002.

Ekstraordinære kostnader

IFE er pålagt oppgraving, innstøping og flytting av gamle, delvis nedgravde avfallslagre fra Kjeller til Himdalen. Denne operasjonen blir dyrere enn antatt. Det skyldes dels at flyttingen ikke kom i gang som planlagt fordi ferdigstillingen av Himdalanlegget ble forsinket, dels at det dreier seg om flere tønner enn man først regnet med. Flyttingen vil neppe være fullført før i 2003. Til dette arbeidet ble det i årene 1996-98 avsatt 18,4 mill. kroner, jf. omtale i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 1999, side 101. Disse midlene vil være benyttet i løpet av 2001. For å påskynde arbeidet med oppgraving og overføring til Himdalen avsettes ekstraordinært 4,9 mill. kroner i 2002.

Det foreslås avsatt 8,9 mill. kroner til KLDRA Himdalen inklusiv ekstraordinære kostnader i 2002.

50.4.5 Teknologirådet

Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å legge fram en stortingsmelding i løpet av høstsesjonen 2001 om endringer av mandat, vedtekter og sekretariatsfunksjon for Teknologirådet.

Det foreslås avsatt 6,1 mill. kroner til Teknologirådet i 2002.

50.4.6 Administrasjon for ny skattefradragsordning for næringslivet

For 2002 foreslår regjeringen at det etableres en skattefradragsordning for FoU i næringslivet. Det vises til nærmere omtale av forslaget i Finansdepartementets budsjettproposisjon om skatte- og avgiftsopplegget. Administrasjonen av tilskuddsordningen for FoU-prosjekter i næringslivets regi (jf. kap. 928) som nå foreslås avvirket, er blitt ivaretatt av et eksternt sekretariat i regi av Norges forskningsråd i nært samarbeid med SNDs distriktskontorer. Mellom disse instansene er det utviklet et godt, interaktivt og veltilpasset søknadsbehandlingssystem. Det legges opp til at dette apparatet også skal benyttes til administrasjon og forberedende saksbehandling for skattemyndighetene i forbindelse med den nye skatteordningen. Apparatet vil få ansvar for en enkel forhåndsgodkjenning av forskningsprosjektene.

Det foreslås avsatt 20 mill. kroner til Administrasjon for ny skattefradragsordning for næringslivet i 2002.

50.4.7 Andre infrastrukturtiltak

Posten omfatter forprosjektmidler til bedrifter og institutter som forbereder deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi, og midler til Fransk-norsk stiftelse (FNS), som støtter bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge.

Forskningsrådet gir informasjon og veiledning om norsk deltakelse i EUs rammeprogram til potensielle søkere. Dette er av avgjørende betydning for den norske deltakelsen. Videre koordinerer Forskningsrådet det faglige arbeid i EUs programkomiteer, deltar med delegater i alle komiteer og står sentralt når myndigheter ønsker innspill og synspunkter på spørsmål angående programmet. Forskningsrådet arbeider også med å framskaffe de opplysninger som er nødvendige for å vurdere omfanget og utbyttet av den norske deltakelsen.

Det foreslås avsatt 12,35 mill. kroner til Andre infrastrukturtiltak i 2002.

Kap. 922 Norsk Romsenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	231 500	246 700	259 100
	Sum kap 922	231 500	246 700	259 100

Virksomhetsbeskrivelse

Målene for norsk romvirksomhet er å skape industriell vekst, dekke nasjonale brukerbehov, utvikle nasjonal romrelatert bakkeinfrastruktur og utvikle sterke miljøer innen romforskning. Formålet med det statlige tilskuddet til romvirksomheten er å øke den nasjonale verdiskapingen. Ved at norske bedrifter deltar aktivt i teknologiutvikling for romvirksomhet, tilegner de seg teknologi, kompetanse og nettverk som er svært avgjørende for å ha suksess også på andre områder. Norske leverandørers konkurranseevne er fullstendig avhengig av en langsiktig investering i forskning og utvikling. Det er for sent å starte utviklingsarbeid på et felt når kundene vil ta i bruk ny teknologi.

Telenor ASA, Nera ASA, Kongsberg Defence & Aerospace AS og Alcatel Space Norway AS utgjør til sammen en sentral del av norsk romrelatert industri.

Gjennom Norges tidlige satsing på satellittbasert telekommunikasjon for å dekke behov for kommunikasjon med handelsflåten, oljeplattformer og Svalbard, har Norge fått større nytte av romvirksomheten enn de fleste andre europeiske land. Jordobservasjon fra satellitt er et annet område der Norge på grunn av betydelige land- og havområder har store brukerinteresser. Slik jordobservasjon gir ny kunnskap om jordoverflaten, havområdene, polstrøkene og atmosfæren som omgir jorden.

Norsk Romsenter er en stiftelse og fungerer som et strategisk og administrativt utøvende organ for norsk romvirksomhet og det norske medlemskapet i Den europeiske organisasjonen

for romvirksomhet (ESA). Medlemskapet i ESA har sentral betydning for norsk romvirksomhet ved at det åpner for norsk deltakelse i høyteknologiske prosjekter i regi av de store europeiske konsernene på denne sektoren. Deltakelse i disse prosjektene tilfører norske bedrifter verdifull kompetanse. Norsk Romsenter viderefører strategien med å konsentrere ressursene til et begrenset antall områder som står sentralt for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Disse områdene er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter. Strategien gir føringer for deltakelse i ESAs frivillige programmer og anvendelsen av Romsenterets nasjonale følgemidler.

Medio 2001 har Norsk Romsenter 19 ansatte. Romsenteret eier 90 pst. av aksjekapitalen i Andøya Rakettskytefelt AS og 50 pst. av aksjene i Tromsø Satellittstasjon AS (TSS). Foruten virksomheten i Tromsø driver TSS Svalbard Satellittstasjon (Svalsat). Norsk Romsenter eier 100 pst. av aksjekapitalen i Norsk Romsenter Eiendom AS som igjen eier infrastrukturen på SvalSat og satellittstasjonen i Tromsø. Aktivitetene i disse selskapene utgjør en viktig del av den norske infrastrukturen for romvirksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider ut fra at Norsk Romsenter ikke kan fortsette som en stiftelse. Samtidig er det viktig å ha en tilknytningsform som på en best mulig måte ivaretar Norges forpliktelser i ESA og oppbyggingen av nasjonal romvirksomhet. Departementet arbeider med å finne fram til en organisasjonsform som ivaretar begge disse hensyn og tar dessuten sikte på å igangsette en evaluering av norsk romvirksomhet i løpet av 2002.

Resultatrapport 2000*Utvikling for noen sentrale størrelser knyttet til norsk romvirksomhet:*

	(beløp i mill. kr)				
	Resultat 1999	Mål 2000	Resultat 2000	Mål 2001	Mål 2002
<i>Generelt:</i>					
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	4 100	>4 900	4 444	>5 400	>5 900
<i>ESA-virksomhet:</i>					
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	1 694		1 800	>2 000	>2 100
Akkumulert returkoeffisient i ESA	1,05	>1,0	1,04	>1,0	>1,0
Ringvirkningsfaktor	3,5	>3,5	3,6	>3,5	>3,6

I 2000 utgjorde verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester 4,4 mrd. kroner, mens målsettingen var 4,9 mrd. kroner. Lavere etterspørsel innenfor sektoren satellittbasert telekommunikasjon var en vesentlig årsak til at målsettingen ikke ble innfridd. Mye av Norsk Romsenters virksomhet har en lang tidshorisont slik at det kan ta flere år før man oppnår resultater.

Norske leverandører hadde i 2000 leveranser til ESAs programmer på 100 mill. kroner, og de totale akkumulerte leveransene til disse programmene gjennom årene utgjør 1,8 mrd. kroner. Det viser seg at norske leveranser til ESAs programmer er 4 pst. større enn regelverket åpner for, noe som indikerer at norske bedrifter er konkurranse-dyktige.

Det er et viktig mål for norske ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer at de skal legge grunnlag for ytterligere salg

av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom Romsenterets følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av kr 3,60, dvs. en ringvirkningsfaktor på 3,6.

Romsenteret gjorde i 2000 betydelige framskritt for å bringe nye kunder til Svalsat. I 2000 besluttet Den Europeiske Organisasjonen for Meteorologisatellitter (EUMETSAT) å lokalisere nedlesing fra egne satellitter til SvalSat og bygge to antenner der. Dette er den betydeligste kontrakten som er inngått for nedlesing ved SvalSat. EUMETSATs valg av SvalSat har stor betydning for å bringe flere brukere til stasjonen.

Andøya Rakettskytefelt AS gjennomførte rakettoppskytninger fra Andøya og fra Ny-Ålesund i 2000. Selskapet hadde god inntjening i 2000. Tromsø Satellittstasjon AS hadde tilfredsstillende datasalg og god inntjening i 2000.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70.1	Administrasjon og nasjonale følgeprogrammer	35 900	43 200	42 300
70.2	Tilskudd til ESA	195 600	203 500	216 800
	Sum post 70	231 500	246 700	259 100

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Til forskjell fra tidligere år foreslås bevilgningen for 2002 fordelt på to underposter. Beløpene for 2000 og 2001 er fordelt på tilsvarende måte i tabellen.

Underpost 70.1 Administrasjon og nasjonale følgeprogrammer

Romsenteret fastsetter målsettingene for den nasjonale romvirksomheten i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet og berørte sektorer. I målsettingene søker man både å ivareta nasjonale brukerbehov og industriens utviklingsmuligheter. Norsk Romsenter representerer Norge i ESA-samarbeidet. Departementet og Romsenteret deltar i ESAs råd. Den nasjonale forvaltningsutøvelsen forutsetter at Romsenteret har stor kompetanse og gode nettverk.

Mål og strategier

Målsettingen for Norsk Romsenter er fastsatt slik at virksomheten skal bidra til å oppnå de nasjonale romrelaterte målsettingene. Det statlige tilskuddet til romvirksomheten skal bidra til:

- å utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrelaterte tjenester og produkter
- at Norge kan spille en ledende rolle internasjonalt innenfor bakkeinfrastruktur på områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn
- at Norge oppnår sterke internasjonale posisjoner innen prioriterte industriområder som telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og bæreraketter
- betydelige industrielle ringvirkninger

Romvirksomhet er et svært bredt felt, og den norske innsatsen er konsentrert om et begrenset

antall områder. Norsk Romsenter driver en kontinuerlig prosess hvor nasjonale behov, industriens kompetanse og den framtidige utviklingen på de internasjonale markeder inngår i utvelgelsesprosessen for nye nasjonale satsinger. Norsk Romsenter tar ofte initiativ til å videreutvikle virksomheten i bedriftene.

For å utvikle den nasjonale infrastrukturen skal Norsk Romsenter arbeide for å bringe flere internasjonale brukere til Andøya Rakett-skytefelt AS, Tromsø Satellittstasjon AS og Sval-Sat.

Målsettingen for anvendelse av de nasjonale følgemidlene er å sikre finansiering av aktiviteter som er av stor viktighet for industrien og andre virksomheter og øke nytten av den norske deltakelsen i ESA.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 42,3 mill. kroner til administrasjon og nasjonale følgeprogrammer i 2002, fordelt med 24,3 mill. kroner til Administrasjon og 18 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer.

Tilskuddet til Norsk Romsenter dekker driften ved hovedkontoret. Det gis ikke driftsstøtte til Tromsø Satellittstasjon AS eller Andøya Rakett-skytefelt AS.

Følgeprogrammene er hovedsakelig industrirettede og skal kvalifisere potensielle norske leverandører for kontrakter til ESA-programmer. Følgeprogrammene forutsettes også å dekke bilaterale samarbeidsprosjekter og utvikling av nasjonale jordobservasjonsmiljøer. Midler kan også ved spesielle behov benyttes til mindre investeringer ved Tromsø Satellittstasjon AS og Andøya Rakett-skytefelt AS. Følgeprogrammene bidrar til å videreutvikle norske aktørers teknologiske kompetanse. Vesentlige deler av midlene rettes inn mot nye markeder innen telekommunikasjon og EUs satellittnavigasjonssystem Galileo.

Inntekter for Norsk Romsenter med datterselskaper:

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Anslag 2002
Statstilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett	231 500	246 700	259 100
Datterselskapenes inntekter	66 908	62 687	63 000
Sum inntekter	298 408	309 387	322 100

Underpost 70.2 Internasjonal romvirksomhet

Romvirksomhet er en global virksomhet som i stor grad preges av aktører i USA, Japan, India og Europa. I tillegg har de største amerikanske konsernene inngått flere omfattende samarbeidsavtaler med russiske produsenter av store raketter.

Norges deltakelse i ESA er det viktigste virkemidlet for norsk romvirksomhet. ESAs konvensjon legger til grunn at hvert medlemsland bør delta i organisasjonen tilsvarende landets andel av medlemslandenes totale brutto nasjonalprodukt. Ut fra dette skulle den norske deltakelsen utgjøre 1,67 pst. av ESAs budsjett. Norges faktiske deltakelse utgjør 1,01 pst.

Det er opp til Norsk Romsenter å koordinere mulighetene for norske industrikontrakter i ESA opp mot kompetansen hos de norske leverandørene og offentlige behov for romrelaterte tjenester. Det er stor konkurranse om leveranser til ESA. Gjennom de ESA-kontraktene som norske leverandører oppnår, må bedriftene møte den teknologiske og kostnadsmessige konkurransen fra europeiske leverandører. Derved åpnes også mulighetene for norske leveranser utenfor Europa, særlig til USA.

Mål og strategier

Norsk deltakelse i ESAs frivillige programmer har stor strategisk betydning for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Den norske deltakelsen må vurderes i et langsiktig perspektiv og baseres på målsettingene for norsk romvirksomhet og de satsingsområder som er valgt. Det vil være avgjørende at norsk næringsliv kvalifiserer

seg til å delta i programmer innen satellittkommunikasjon og satellittnavigasjon de nærmeste årene. På disse områdene er det en rask utvikling mot helt ny teknologi, og norsk industriutvikling er avhengig av at man kan delta aktivt i det internasjonale samarbeidet.

I 2002 blir det særlig viktig å arbeide for at norske leverandører kan oppnå interessante leveranser til det europeiske systemet for satellittnavigasjon, Galileo, samtidig som norske brukerinteresser ivaretas. Galileosystemet er et samarbeidsprosjekt mellom EU og ESA og representerer store muligheter for de norske bedriftene som klarer å posisjonere seg. Leveransene til Galileosystemet vi utgjøre store årlige beløp i mange år framover.

Oppfølgingskriterier for norsk deltakelse i ESAs virksomhet er:

- verdien av norske ESA-kontrakter
- akkumulert returkoeffisient i ESA
- ringvirkningsfaktor for bevilgningene til ESA-programmene

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 216,8 mill. kroner til deltakelse i ESAs programmer i 2002. De økonomiske forpliktelsene betales i Euro, og valutarisikoen bæres av medlemslandene. I forslaget er det budsjettert ut fra en forventet Euro-kurs. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes, er det lagt opp til at bevilgningen blir justert i en endringsproposisjon høsten 2002.

Bevilgningen foreslås fordelt på følgende områder:

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
<i>ESA, obligatoriske utgifter</i>	76 109	81 100	80 900
<i>ESA, frivillige programmer:</i>			
- Telekommunikasjon	17 824	38 200	32 100
- Jordobservasjon	51 354	20 400	30 000
- Romstasjon	15 797	21 200	24 800
- Romtransport	10 950	14 900	18 000
- Mikrogravitasjon	535	200	100

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
- Navigasjon	11 574	13 000	18 400
- EASP (Esrang/Andøya Special Project)	10 455	11 400	11 500
- GSTP 3 (ESAs teknologiprogram)	1 002	3 100	1 000
Sum frivillige programmer	119 491	122 400	135 900
Sum ESA	195 600	203 500	216 800

Beløpene for 2002 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta omprioriteringer mellom områdene dersom forutsetninger eller framdrift skulle tilsi det.

Obligatoriske utgifter består av bidrag til ESAs generelle budsjett og ESAs vitenskapsprogram. Medlemslandenes andel av de obligatoriske utgiftene baseres på det enkelte lands bruttonasjonalprodukt. Fra og med 2001 er den norske andelen redusert fra 1,70 til 1,67 pst.

EU og ESA samarbeider nå om utvikling og utplassering av et system for satellittnavigasjon. Dette samarbeidet åpner for betydelige kontrak-

ter for norsk industri på et område hvor norske leverandører har høy kompetanse. På grunn av norsk samferdsel til lands, til sjøs og i luften er det knyttet betydelige nasjonale interesser til norsk deltakelse i utvikling og produksjon av det europeiske systemet for satellittnavigasjon. Satellitkommunikasjon utgjør hovedtyngden av norsk romrelatert industri og gjennomgår for tiden store endringer. Dette stiller store krav til de norske leverandørenes teknologiske kompetanse. Det er derfor svært viktig for norske leverandører at de kan delta i europeiske samarbeidsprogrammer på området.

Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	148 901	151 000	165 000
	Sum kap 923	148 901	151 000	165 000

Status for virksomheten

Det er etablert to tilskuddsordninger for å stimulere kunder og leverandører til å samarbeide om utvikling av produkter og tjenester gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Disse to ordningene er offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU). OFU-ordningen omfatter samarbeid mellom en offentlig etat og en bedrift, mens IFU-ordningen omfatter samarbeid mellom en kundebedrift og en eller flere leverandørbedrifter. Det statlige tilskuddet kan normalt dekke inntil 35 pst. av total prosjektramme, men det kan gis inntil 10 pst. høyere støtteandel for prosjekter med vesentlig FoU innhold. Ordningene hører inn under Statens nærings- og dis-

triktsutviklingsfonds (SNDs) virkemiddelportefølje.

OFU- og IFU-ordningene spiller en viktig rolle i nyskapingssammenheng ved at de gir økonomisk risikoavlastning i kritiske utviklingsfaser for involverte bedrifter og etater. Ordningene forutsetter prosjekter mellom en profesjonell og krevende kunde på den ene siden og en kompetent og markedsorientert leverandørbedrift på den andre. De skal legge til rette for at begge parter får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Etterspørselen etter IFU-kontrakter ligger langt over rammen for ordningen. Etterspørselen etter OFU-kontrakter har gått noe ned de siste årene. I alt ble 170 OFU- og IFU-prosjekter igangsatt i løpet av 2000.

Som følge av desentraliseringen av SND er både ansvar for søknadsbehandling og oppfølging av innvilgede prosjekter i all hovedsak overført til distriktskontorene. I 2000 ble 90 pst. av antall nye søknader behandlet ved distriktskontorene. I tillegg til å stimulere til økt bruk av OFU- og IFU-kontrakter, omfatter arbeidet informasjons- og ori-

enteringsaktiviteter. Utgiftene knyttet til dette belastes ordningene.

OFU- og IFU-ordningene ble evaluert av STEP-gruppen i 2000. Rapporten framhever at ordningene har en relativt høy formåls effektivitet og en betydelig utløsende effekt.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70.1	Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter	95 863	91 000	105 000
70.2	Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter	53 038	60 000	60 000
	Sum post 70	148 901	151 000	165 000

Til sammen foreslås det bevilget 165 mill. kroner til de to ordningene i 2002. Av bevilgningen forutsettes inntil 140 mill. kroner benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten fra 2001. Tilsagnsfullmakten foreslås videreført med 140 mill. kroner i 2002, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Underpost 70.1 Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter

Formålet med OFU-ordningen er å styrke næringslivets konkurranseevne både nasjonalt og internasjonalt gjennom samarbeid med en krevende offentlig kunde. Midlene skal stimulere til å forbedre kvaliteten og/eller redusere kostnadene på offentlige tjenester gjennom tilgang til ny teknologi eller nye løsninger. Målet er at OFU-ordningen skal utløse samarbeidsprosjekter som gir gevinst både i bedrift og etat.

Resultatrapport 2000

I 2000 ble det gitt tilsagn om tilskudd på 111,5 mill. kroner til 101 prosjekter. Dette ga en gjennomsnittlig støtte på 1,1 mill. kroner pr. prosjekt. Total kostnadsramme for disse prosjektene var på 412 mill. kroner. Det statlige tilskudd utgjorde dermed 27 pst. av total prosjektramme. 88 pst. av prosjektene innebærer nyskaping i form av et helt nytt produkt/løsning. Fordelingen etter bedriftsstørrelse viser at 56 pst. av midlene som det ble gitt tilsagn om i 2000, gikk til bedrifter

med under 20 ansatte og 72 pst. til bedrifter med under 100 ansatte. Den geografiske fordelingen av OFU viser at 47 pst. av prosjektene og 40 pst. av midlene gikk til prosjekter utenfor Østlandsområdet i 2000. Særlig har Sør-Trøndelag hatt en kraftig økning som følge av prosjektet Nytt Regionsykehus i Trondheim.

Siden 1998 har aktivitetsnivået innen helsesektoren økt kraftig. Tilsagn gitt til helseteknologi-prosjekter utgjorde 38 mill. kroner i 2000, dvs. ca. 31 pst. av samlet tilsagnsbeløp. Prosjekter innen IT-industri utgjorde 34 pst. Verkstedteknologi og miljøteknologi mottok henholdsvis 11 og 6,6 pst. av samlet tilsagnsbeløp.

Innen helseteknologi har OFU-kontrakter bl.a. medført utvikling av kreftdiagnoseverktøy, et logistikk-system for sykehuskjøkken, en hvilestol for dagpasienter og et modelleringsverktøy for operasjonsutstyr. Eksempler innen informasjonteknologi er elektronisk adgangs- og sikkerhetssystem, en Internettportal for offentlig sektor og digitalisering av kartsystemer.

Mål og strategier

Som et ledd i modernisering og effektivisering av offentlig sektor kan OFU-ordningen tjene som et velegnet virkemiddel og bidra med gode løsninger på områder der det er behov for produktutvikling eller nye systemer. Det er et mål å benytte OFU-ordningen som et strategisk virkemiddel for næringsutvikling i forhold til store reformer og

anskaffelser i offentlig sektor. OFU-ordningen kan bidra med en raskere gjennomføring av større offentlige investeringer. De senere årene har helsesektoren vært den største brukeren av OFU. I kjølvannet av sykehusreformen vil det være en rekke utviklingsoppgaver både når det gjelder tekniske løsninger, organisering og drift av norske sykehus. OFU vil kunne tjene som en nødvendig risikoavlaster for gode FoU-prosjekter i denne prosessen. På grunnlag av foranstående foreslår regjeringen at rammen for OFU-ordningen økes med 14 mill. kroner, dvs. fra 91 mill. kroner i 2001 til 105 mill. kroner i 2002.

Følgende mål settes for 2002:

- prosjektene skal innebære nyskaping i form av et helt nytt produkt eller løsning
- prosjektene skal ett år etter ferdigstillelse resultere i salg ut over samarbeidspartner
- tilskuddet skal årlig utløse annen kapital minst tilsvarende den samlede årlige rammen for OFU-ordningen
- prosjektene skal legge til rette for og etablere nye samarbeidsrelasjoner

For 2002 skal det rapporteres om innsatsen etter følgende kriterier:

- hvor stor andel av prosjektene innebærer nyskaping
- hvor stor andel av prosjektene har vært vellykket i form av salg utover samarbeidsparten
- om tilskuddet fra SND har utløst annen kapital
- hvor stor andel av prosjektene representerer samarbeidsrelasjoner

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 105 mill. kroner til OFU-kontrakter i 2002.

Underpost 70.2 Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter

Formålet med ordningen er å stimulere til FoU-samarbeid mellom en kunde- og en leverandørbedrift om å utvikle et nytt produkt, prosess, metode eller tjeneste som en eller flere bedrifter kan nyttiggjøre seg. Videre skal ordningen bidra til å utvikle konkurransedyktige produkter med eksportpotensial, gjerne i samarbeid med en utenlandsk kundebedrift. Kundebedriften skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriften. Dessuten skal ordningen bidra til å etablere nettverk og vertikale kjeder.

Resultatrapport 2000

I 2000 ble det gitt tilsagn om i alt 58,3 mill. kroner til 69 IFU-prosjekter. Dette er en nedgang i både tilsagnsstørrelse og antall prosjekter etter en kraftig vekst i 1999. Gjennomsnittlig offentlig støtte pr. prosjekt var i overkant av 0,8 mill. kroner. IFU-tilskuddet har utløst en prosjektramme på til sammen 202 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde dermed 29 pst. av kostnadsrammen for de aktuelle prosjektene. 93 pst. av prosjektene innebærer nyskaping i form av et helt nytt produkt/løsning. 57 pst. av midlene er gitt til prosjekter utenfor Østlandsområdet. Fordelingen etter bedriftsstørrelse viser at 66 pst. av midlene gikk til leverandørbedrifter med under 20 ansatte og 89 pst. til bedrifter med under 100 ansatte. 20 prosjekter hadde utenlandske kundebedrifter. De siste årene er det arbeidet systematisk med å stimulere små og mellomstore bedrifter (SMB) og utenlandske kunder til å inngå utviklingssamarbeid innenfor IFU-ordningen.

Hovedvekten av IFU-prosjektene gjennomføres innen bransjene informasjons- og kommunikasjonsteknologi og verkstedteknologi. Tilsagn gitt til prosjekter innen Informasjonsteknologi utgjorde 20 mill. kroner i 2000, dvs. ca. 34 pst. av samlet tilsagnsbeløp. Prosjekter innen verkstedteknologi utgjorde 16 mill. kroner, dvs. ca. 27 pst. av samlet tilsagnsbeløp. Eksempler på prosjekter innen informasjonsteknologi er standard microchip for radiokommunikasjon, system for digitalisering av flytegninger og nytt system for avisproduksjon. Eksempler på prosjekter innen verkstedteknologi er brannslukkingssystem for dekk og maskin og ny fiskesløyemaskin. I tillegg er det gitt tilsagn til flere prosjekter innen miljøteknologi og helseteknologi.

Mål og strategier

Gjennom ordningen går statlig og privat kapital sammen for å skape ny næringsvirksomhet og nye løsninger. Målet er at den offentlige støtten skal virke utløsende for gjennomføring av utviklingsprosjekter og bidra til økt prosjektkvalitet og forkorte gjennomføringstiden. Målet for innsatsen i 2002 er at:

- prosjektene skal innebære nyskaping i form av et helt nytt produkt/løsning
- prosjektene skal ett år etter ferdigstillelse resultere i salg utover samarbeidspartner
- tilskuddet skal årlig utløse annen kapital minst tilsvarende den samlede årlige rammen for OFU-ordningen

- prosjektene skal legge til rette for og etablere nye samarbeidsrelasjoner

- om tilskuddet fra SND har utløst annen kapital
- hvor stor andel av prosjektene representerer samarbeidsrelasjoner

2002 skal det rapporteres om innsatsen etter følgende kriterier:

- hvor stor andel av prosjektene innebærer nyskaping
- hvor stor andel av prosjektene har vært vellykket i form av salg utover samarbeidsparten

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 60 mill. kroner til IFU-kontrakter i 2002.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	19 104	16 500	25 900
71	EUs rammeprogram for forskning og teknologi, <i>kan overføres</i>	231 721	500 300	557 900
	Sum kap 924	250 825	516 800	583 800

Post 70 Tilskudd, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70.1	eContent	7 619	7 400	7 800
70.2	EUs SMB-program/Program for næringsliv og entreprenørskap	8 409	6 000	15 000
70.5	PROMISE	2 748	2 400	2 500
70.6	INFOSEC	-6		
70.7	Internettprogrammet	197	500	400
70.8	IDA-programmet	137	200	200
	Sum post 70	19 104	16 500	25 900

Regjeringen prioriterer internasjonalt samarbeid for å fremme entrepenørskap og konkurranseevne, informasjon- og multimediautvikling, språklig mangfold og forståelse av informasjonssamfunnet. På Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde deltar Norge, foruten i EUs rammeprogram for forskning, i tre andre EU-programmer. Det gjelder det flerårige programmet for næringsliv og entrepenørskap (SMB-programmet), eContent-programmet (for multimediaprodukter og -tjenester) og PROMISE-programmet

(for å fremme informasjonssamfunnet). Samarbeid på tvers av landegrensene gjennom utveksling av kunnskap og erfaringer er avgjørende for at norsk næringsliv, norske fagmiljøer og offentlige virksomheter skal sikres et høyt faglig nivå. I tillegg dekker Nærings- og handelsdepartementet deler av kontingenten til Handlingsplan for sikrere bruk av Internett og IDA-programmet som administreres av henholdsvis Kulturdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

Underpost 70.1 eContent

eContent-programmet gjelder for perioden 2001-04 og tar sikte på å stimulere europeiske informasjonsprodusenter til å utvikle og ta i bruk nye multimediaprodukter og -tjenester. Programmet tar sikte på å skape gunstige vilkår for næringsutvikling og er en videreføring av arbeidet i de forutgående programmene MLIS (Multilingual Information Society) og INFO 2000. Disse programmene hadde som hovedmål å fremme språklig mangfold innenfor EU- og EØS-området og fremme utviklingen og bruken av multimedia-innhold på Internett. Tiltakene innenfor eContent-programmet skal også utfylle andre igangsatte initiativ innenfor EU og ses bl.a. i sammenheng med det femte rammeprogram for forskning og teknologi, rammeprogrammet for kultur, medieprogrammene, utdanningstiltakene for små og mellomstore foretak og handlingsplanen eEurope.

Resultatrapport 2000

EU fattet i desember 2000 det formelle vedtaket om å etablere programmet fra 1. januar 2001. Fra norsk side ble det gjennomført nødvendige forberedende aktiviteter knyttet til det nye programmet i 2000.

Stortinget ga sin tilslutning til norsk deltakelse i eContent-programmet 10. mai 2001 på grunnlag av St.prp. nr. 64 for 2000-2001 fra Utenriksdepartementet.

Norge har fått inn to nasjonale eksperter i programsekretariatet i Brussel som tiltrådte i september 2001.

Mål og strategier

Målsettingene for eContent-programmet er å ivareta språklig mangfold i Europa, styrke kapitaltilgangen for små og mellomstore innholdsprodusenter og lette tilgangen til offentlig informasjon for slike bedrifter. De samlede kostnadene er beregnet til 100 mill. EURO over programperioden 2001-04.

EU-kommisjonen vil ha ansvaret for gjennomføringen av programmet. Det skal legges fram en vurderingsrapport både for Europaparlamentet og Europarådet etter to år og når programmet er avsluttet.

Sekretariatet for den norske oppfølgingen av programmet legges til Euro Info Centre-kontorene i henhold til inngått avtale. Den norske innsatsen i 2002 vil være konsentrert om:

- informasjon og veiledning til aktuelle målgrupper
- oppfølging av deltakere i programmet
- aktiviteter knyttet til internasjonalisering av norsk multimediaindustri, bl.a. synliggjøring av norsk multimediaindustri i EU og på det europeiske markedet

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 7,8 mill. kroner til eContent-programmet i 2002. Beløpet skal dekke kontingentmidler til EU, nasjonal oppfølging, sekretariatsutgifter og nettoutgifter til nasjonale eksperter (ut over refusjon fra EU).

Underpost 70.2 EUs SMB-program

Regjeringens næringspolitiske mål er å øke norsk næringslivs verdiskapningsevne. Viktige forutsetninger i dette arbeidet er å legge forholdene til rette for en mer konkurransedyktig kunnskapsøkonomi som åpner for at norsk næringsliv på best mulig måte kan ta del i det europeiske markedet. Et nært samarbeid med EU på det næringspolitiske området er viktig for å oppnå dette. På EU-toppmøtet i Lisboa i 2000 ble det satt som næringspolitisk målsetting at EU skal ha den mest konkurransedyktige kunnskapsøkonomien innen 2010. Helt sentralt i dette arbeidet står EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter. Programmet ble vedtatt av EU-rådet 20. desember 2000 og strekker seg over perioden 2001-05. Programmet avløser det tredje flerårige programmet for små og mellomstore bedrifter (SMB) som ble avsluttet i 2000. Norges deltakelse i dette programmet er evaluert. Norsk deltakelse i det nye programmet for næringsliv og entreprenørskap ble godkjent av Stortinget i mai 2001 ved behandlingen av St.prp. nr. 57 for 2000-2001.

Programmet er rettet mot hele næringslivet, men med et særskilt fokus på SMB. Det skal bidra til å fremme bedrifters konkurransevne og vekst, fremme entreprenørskap, forenkle og forbedre næringslivets administrative og regulatoriske rammeverk, forbedre det finansielle miljøet særlig for SMB og sikre bedrifter tilgang til bl.a. nettverk og finansielle tjenester.

Sentrale arbeidsformer vil være identifisering og utveksling av gode eksempler på bedriftsfremmende tiltak mellom medlemslandene og sammenlignende studier (referansetesting). I tillegg vil det bli iverksatt mer direkte tiltak som skal bidra til bedre informasjon til og finansierings-

muligheter for entreprenører/gründere og næringslivet.

EU har vedtatt en økonomisk ramme på totalt 450 mill. euro over programperioden. Norges totale andel av programutgiftene (kontingenten til EU) for det flerårige programmet og til deltakelsen i Joint European Venture (JEV) vil utgjøre om lag 9 mill. EURO over fem år (ca. 75 mill. kroner), dvs. om lag 15 mill. kroner pr. år. Enkelte prosjekter under EU-programmene vil normalt først bli avsluttet etter utløpet av programperioden. Dette innebærer at deltakeravgiften (den årlige kontingentutbetalingen) vil fordele seg på en lengre periode med lavere årsbeløp. I tillegg må det påregnes direkte kostnader knyttet til administrasjon av programmet både nasjonalt og på EU-nivå. Som del av programdeltakelsen gis Norge anledning til å bidra med to nasjonale eksperter ved Europakommisjonens Generaldirektorat for næringsliv. Nærings- og handelsdepartementet vil ha nettoutgifter tilsvarende inntil kr 800 000 pr. år knyttet til disse ekspertstillingene. Det er videre opprettet et sekretariat i Norge som skal administrere programmet. Dette vil koste om lag kr 500 000 pr. år. Gjennomsnittlige kostnader knyttet til programmet for perioden 2001-05 vil derfor være ca. 16 mill. kroner pr. år.

Mål og strategier

Regjeringen har særlig tre mål for den norske programdeltakelsen. Først og fremst skal programmet øke tilgangen på risikovillig kapital til nyskapende bedrifter og entreprenører. Deretter er det et mål å kunne tilby næringslivet tilgang på informasjon om mulighetene på det europeiske markedet. Endelig skal programdeltakelsen gi en kontinuerlig oppdatering på hva som gjøres på det næringspolitiske området i EU-landene.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner til å dekke den norske deltakelsen i det flerårige programmet for næringsliv og entreprenørskap, kostnadene forbundet med våre nasjonale eksperter ved Europakommisjonen medregnet kontingent for deltakelsen i Joint European Venture.

Underpost 70.5 PROMISE

PROMISE (Promoting the Information Society in Europe) gjelder perioden 1998-2002 og har siden programmet ble vedtatt av EUs ministerråd i 1998, hatt som hovedmål å øke bevisstheten om

informasjonssamfunnet i Europa, i næringsliv, offentlige institusjoner og i befolkningen generelt. De samlede kostnadene til PROMISE er beregnet til 375 mill. kroner for hele programperioden. Norge har deltatt på permanent basis siden 1. august 1999, jf. St.prp. nr. 83 og Innst. S. nr. 239 for 1998-99. Norges andel av programkostnadene er beregnet til om lag 9,5 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for norsk deltakelse i programmet. Innenfor rammen av PROMISE-programmet skal en nasjonal ekspert fra EFTA-landene være knyttet til Europakommisjonen. En ekspert fra Norge ble tilsett for en periode på tre år fra 1. januar 1999. Denne ekspertten går over i ny stilling høsten 2001, og det tas sikte på å ansette en ny norsk ekspert fra 2002.

Resultatrapport 2000

Det har vært gjennomført en større spørreundersøkelse om nordmenns bruk av Internett. I tillegg har det vært utarbeidet en oversikt over aktuell norsk politikk på feltet som inngår i EUs ESIS-survey (European Strategies for the Information Society).

Mål og strategier

Aktiviteten i det siste programåret vil være å arrangere konferanser og utredningsarbeid om ulike spørsmål om informasjonssamfunnet, bl.a. knyttet til oppfølging av eNorge-planen. Videre norsk deltakelse i en eventuell videreføring av programmet vil bli vurdert.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås avsatt 2,5 mill. kroner til PROMISE i 2002. Beløpet omfatter kontingentmidler, netto-utgifter til nasjonal ekspert (ut over refusjon fra EU) og midler til nasjonal oppfølging.

Underpost 70.7 Handlingsplan for sikrere bruk av Internett

Handlingsplanen for sikrere bruk av Internett (Action Plan on Promoting Safe Use of Internet) er et 4-årig EU-program for perioden 1999-2002 med en samlet økonomisk ramme på 25 mill. EURO. Norges andel er beregnet til ca. 8 mill. kroner og fordeles på flere departementer. Hovedmålet er å etablere egnede mekanismer for å bekjempe ikke ønskelig bruk av Internettets tekniske muligheter, og ellers tilrettelegge for ytter-

ligere vekst i den europeiske Internettindustriens utvikling og konkurranseevne. Handlingsplanen omhandler innhold på Internett og skal bidra til at det etableres et rammeverk for sikrere bruk av Internett, basert på selvregulering i industrien, utvikling av mekanismer for filtrering og klassifisering av innhold og opplysningsvirksomhet. Arbeidet på nasjonalt nivå koordineres av Kulturdepartementet, jf. omtale i Kulturdepartementets budsjettproposisjon. Norsk deltakelse ble vedtatt av Stortinget 4. desember 1999, jf. St.prp. nr. 98 for 1998-99.

Resultatrapport 2000

Handlingsplanen har vært underlagt en evalueringsprosess med henblikk på en videreføring av programmet. En eventuell videreføring vil i hovedsak rette fokus inn mot bevissthet om og innholdet på Internett.

Mål og strategier

Hovedmålsettingen for norsk deltakelse i handlingsplanen å bidra til å etablere rammebetingelser for sikrere bruk av Internett og å styrke norske Internettbedrifters konkurranseevne. Deltakelse i handlingsplanen er viktig som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift. Det er viktig med internasjonalt samarbeid for å bekjempe ulovlig og ikke ønskelig innhold på Internett. Problemets internasjonale karakter gjør det vanskelig for Norge å gripe inn utenfor eget jurisdiksjonsområde. Det er også nødvendig å mobilisere aktørene til å innta en bevisst og aktiv holdning til det innhold som formidles gjennom selvregulerende ordninger. Nasjonale tiltak, bl.a. utvikling av selvregulerings- og overvåkningsmekanismer, vil kunne få bedre effekt gjennom internasjonalt samarbeid.

Budsjett 2002

Den norske kontingentandelen til handlingsplanen for sikrere bruk av Internett i 2002 vil utgjøre ca. 1,8 mill. kroner, inklusiv utgifter til nasjonal ekspert. Utgiftene dekkes av Kulturdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets andel anslås til kr 400 000.

Underpost 70.8 IDA-programmet

Norge deltar gjennom EØS-avtalen i utviklingen av kommunikasjonsnett og datautveksling med EU-kommisjonen gjennom det såkalte IDA-programmet. IDA-programmet løper ut 2004. Den samlede norske kontingenten utgjør ca. 3,4 mill. kroner årlig. Programmet finansieres av flere departementer med Arbeids- og administrasjonsdepartementet som koordinerende departement. Nærmere omtale av IDA-programmet er gitt i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon.

Budsjett 2002

Nærings- og handelsdepartementets andel utgjør 5 pst. av den samlede norske kontingenten til deltakelsen i IDA-programmet og anslås til kr 200 000 for 2002.

Post 71 EUs rammeprogram for forskning og teknologi, kan overføres

Beskrivelse av ordningen

Gjennom EØS-avtalen kan norske bedrifter, forskningsinstitutter og universiteter delta på lik linje med EUs medlemsland i EUs femte rammeprogram for forskning og teknologi, som gjelder fra 1999 til og med 2002.

Programmet har fire hovedområder. Disse er Livskvalitet og forvaltning av levende ressurser, Brukervennlig informasjonssamfunn, Konkurransedyktig og bærekraftig vekst og Energi, miljø og bærekraftig utvikling. Det er også programaktiviteter rettet mot samarbeid med tredjeland, innovasjon og SMB, og tiltak for å fremme mobilitet og sosioøkonomisk kunnskap.

Hovedformål for programmet er å styrke industriens konkurranseevne og å skape økt livskvalitet for den europeiske befolkning.

Rammeprogrammet viderefører sentrale fagområder fra foregående program, men er generelt mer samfunnsorientert og legger sterkere vekt enn tidligere på forskning knyttet til livskvalitet, helse og sosialøkonomiske problemstillinger. Det søker også å ivareta etiske aspekter og likestillingsperspektiver.

Tilskuddsposten dekker Norges samlede kontingenter til deltakelse i det fjerde og det femte rammeprogrammet.

Norges forskningsråd er det sentrale operative kontaktpunkt og koordinerende organ i den faglige delen av det norske EU-arbeidet innenfor forskningsområdet. Det er det mest omfattende forskningssamarbeidet Norge deltar i, og det

klart største EU-programmet som EØS-avtalen gir adgang til. I takt med at EU inngår samarbeidsavtaler med andre land og står foran en utvidelse, utvikles rammeprogrammet til å bli en hovedarena for internasjonalt forskningssamarbeid. Fag- og forvaltningsansvaret for programmet ble overført fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet 1. juli 2000.

Resultatrapport 2000

Ifølge opplysninger mottatt fra EU Kommisjonen lå norsk deltakelse i det 5. rammeprogram (1998-2002) pr. 30. juni 2000 gjennomsnittlig noe bak dansk, svensk og finsk deltakelse. Innen miljøforskning ligger imidlertid norske deltakere på topp. Energi har omtrent like mange norske som andre skandinaviske deltakere. Det er spesielt mange norske deltakere innen olje- og gassrelaterte forskningsprosjekter. Ved utgangen av 2000 var det norske deltakere i nesten 2 pst. av prosjektene, i alt 422 prosjekter, dvs. noe høyere enn medlemskontingenten skulle tilsi. Likevel kan norsk deltakelse fortsatt styrkes, f.eks. innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Kommisjonen forbereder nå det neste rammeprogrammet som skal tre i kraft fra 2003. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for å koordinere norske synspunkter i samråd med øvrige departementer. I denne prosessen har Norges forskningsråd på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet gjennomført en bred konsultasjon i fagmiljøene og utarbeidet et solid grunnlag for det norske innspillet.

Mål og strategier

Få om noen menneskelige aktiviteter er så internasjonale i sin natur som forskning. Derfor er internasjonalt forskningssamarbeid viktig. De senere årene har internasjonaliseringen økt kraftig, vesentlig på grunn av EUs rammeprogram. Dette inkluderer nå også kandidatlandene og en rekke land utenfor Europa.

Formålet med norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi er å sikre norske miljøers inngrep med europeiske forskningsmiljøer, fremme kvaliteten innen norsk forskning og bidra til kunnskapsbasert nyskaping i nærings- og samfunnsliv. Tilrettelegging for norsk deltakelse har derfor høy prioritet.

Det er viktig å samordne Norges engasjement i EUs rammeprogram med andre internasjonale

og nasjonale forskningsprogrammer for å oppnå samarbeidsgevinster og optimal ressursutnyttelse. Departementet vil be Forskningsrådet vurdere tiltak som kan fremme en slik utvikling, bl.a. instituttene muligheter til å delta i rammeprogrammet. Kommisjonen arbeider nå aktivt med å etablere et europeisk forskningsområde (ERA), hvor ett av virkemidlene skal være å knytte nasjonale programmer og forskningsaktiviteter nærmere sammen på tvers av landegrenser. Departementet legger opp til at Forskningsrådet ser nærmere på hvordan f.eks. andelen utenlandske forskere i nasjonale forskningsprogrammer kan økes. Målet må være å gjøre Norge til et attraktivt vertsland for forskning. Flere norske forskningsmiljøer har allerede fått status som europeiske forskningsinstallasjoner. Tilsvarende vil det være en utfordring å sikre at norske miljøer kommer med i de nettverk for europeiske sentra for framragende forskning som skal opprettes. Det er et faktum at norske forskere i for liten grad benytter de stipendmulighetene som rammeprogrammet tilbyr. Interessen må styrkes. Fortsatt deltar for få norske små og mellomstore bedrifter i programmet. Departementet ser det som naturlig at Forskningsrådet vurderer konkrete tiltak for å øke deltakelsen fra denne type bedrifter.

Norge legger stor vekt på å delta i EUs arbeid med å referanseteste nasjonal forskningspolitikk og deltar i flere ekspertgrupper, bl.a. en som skal utarbeide indikatorer for referansetesting av nasjonal forskningspolitikk, og en som skal kartlegge europeiske sentra for framragende forskning.

For tiden har Norge tre nasjonale eksperter som arbeider i Kommisjonen for inntil tre år. Fra norsk side er det ønskelig med tre til i 2002

Fra 2003 begynner et nytt rammeprogram. Spørsmålet om norsk deltakelse avgjøres i 2002.

Budsjettforslag for 2002

Fra 2000 til 2001 er EFTAs andel av rammeprogrammets budsjett økt fra 1,88 til 2,128 pst. Norges kontingentandel utgjør i overkant av 68 mill. EURO ifølge Kommisjonens foreløpige budsjettforslag. Dette tilsvarer ca. 557,9 mill. kroner. Dette er om lag som forutsatt da Stortinget sluttet seg til norsk deltakelse i programmet, jf. St.prp. nr. 40 for 1998-99.

Det foreslås avsatt 557,9 mill. kroner til norsk deltakelse i EUs femte rammeprogram for forskning i 2002.

Kap. 927 Språkteknologisenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
90	Innskuddskapital	25 000		
	Sum kap 927	25 000		

Status

På statsbudsjettet for 2000 ble det bevilget 25 mill. kroner i innskuddskapital til statlig medvirkning ved etablering av et språkteknologisenter på Voss, SAIL Port Northern Europe (SPNE). SPNE ble opprinnelig etablert i delt partnerskap mellom Selskapet for industrivekst (SIVA) og den belgiske stiftelsen SAIL (Speech, Artificial Intelligence and Language) Trust. I tillegg til den statlige bevilgningen har også Voss kommune, Hordaland fylkeskommune og SIVA bidratt med til sammen 18 mill. kroner. Det offentlige engasjementet i SPNE forvaltes av SIVA.

Hovedformålet med etableringen av SPNE er at selskapet i løpet av en periode på 3-5 år skal bli et ledende nordisk senter innen språkteknologi. Selskapet skal primært legge til rette for ventureinvesteringer, utdanning, nettverksutvikling, produktutvikling, telekommunikasjon og veksthus- og inkubatoraktiviteter.

Høsten 2000 gikk partneren SAIL Trust ut av samarbeidsavtalen med SIVA p.g.a. sviktende egenøkonomi. SIVA utarbeidet forslag til en videreføring av SPNE uten SAIL Trust som finansiell medspiller. Videreføringen ble basert på samme forretningsidé som tidligere, men med en modifisering av forretningsplan og budsjett i henhold til den nye situasjonen. Nærings- og handels-

departementet godkjente i desember 2000 SIVAs forslag til videreføring av SPNE. På dette tidspunkt var det disponert 5 mill. kroner av den statlige bevilgningen. Eventuelle avviklingskostnader var estimert til 5 mill. kroner.

Resultatrapport første halvår 2001

Virksomheten har vært preget av reetablering og ny oppstart av selskapet. Forretningsplan, mål og strategier er justert i forhold til den nye situasjonen, selv om visjon og målsetting fremdeles er å være et senter og en drivkraft for utvikling av nordisk språkteknologi. SIVA har overtatt som eier av SPNE.

Siden oppstart er totalt åtte selskaper tilknyttet SPNE ved inkubasjonsavtaler. Det er videre inngått intensjonsavtaler med utvalgte universiteter og høyskoler om forskning og utdanning, og stiftelsen har også tatt kontakt med selskaper som utvikler løsninger for funksjonshemmede. I samarbeid med lokale og regionale aktører arbeides det også med etablering av et eget såkornfond med fokus på SAIL-teknologi.

SIVAs planlagte investering i bygging av et nytt senter for inkubatorvirksomhet er foreløpig utsatt. Pr. første halvår hadde selskapet et negativt resultat på ca. 3,9 mill. kroner.

Kap. 928 FoU-prosjekter i næringslivets regi

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>		200 000	
	Sum kap 928		200 000	

Beskrivelse av ordningen

Det er en stor utfordring å legge grunnlag for vekst i norsk næringsliv. I denne sammenheng vil

bl.a. FoU være av stor betydning for utvikling av næringslivet, både for å styrke eksisterende bedrifter og for å legge grunnlag for framtidens næringsliv. I dag er den offentlig finansierte FoU-

innsatsen i Norge omtrent på linje med OECD-gjennomsnittet. Problemet er at den samlede privatfinansierte næringslivsforskningen har et mindre omfang enn gjennomsnittet i OECD-landene. På denne bakgrunn ble det i forbindelse med budsjettet for 2001 besluttet å etablere en ny tilskuddsordning fra 1. juli 2001 for støtte til næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutter. Ordningen administreres av Norges forskningsråd og bevilgningen på 200 mill. kroner for andre halvår 2001 dekker også ordningens administrasjonskostnader. Etablerings- og driftskostnadene for 2001 utgjør 13 mill. kroner. Støtteandelen er satt til 25 pst. av prosjektkostnadene med et tak på 1 mill. kroner pr. prosjekt pr. bedrift i støtte pr. år. For bedrifter i Nord-Norge kan støtteandelen utgjøre 30 pst. Det er etablert en enkel godkjenningsordning i Forskningsrådet, der SNDs distriktskontorer er trukket med i behandlingen av søknadene.

Pr. 1. september 2001 hadde ca. 250 bedrifter søkt om støtte under ordningen. Av disse var ca. 220 innvilget med et samlet beløp på ca. 90 mill. kroner. Innvilget beløp pr. bedrift varierer fra kr 100 000 til 1 mill. kroner. Gjennomsnittlig behandlingstid var i underkant av en uke. Bedriftene og NFR/SND har gitt uttrykk for at det er utviklet et godt, interaktivt og veltilpasset søknadsbehandlingssystem.

Norges forskningsråd er bedt om å utarbeide en rapport innen 1. april 2002 som skal inneholde en kvalitativ vurdering av om formålet med tilskuddsordningen er oppfylt. I tillegg skal rapporten inneholde oversikter over kategorier av FoU-

prosjekter og andel privat kapital i prosjektene, bedriftenes bransjetilhørighet, geografiske tilknytning og oversikter over hvilke andre støtteordninger bedriftene mottar. Det er også bedt om beløpsoversikter som viser i hvor stor grad de enkelte FoU-institusjoner blir benyttet under ordningen.

Budsjettforslag 2002

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, og revidert nasjonalbudsjett 2001 i juni 2001 ble regjeringen bedt om å innføre en ordning med skattestimulering av bedriftsbasert FoU i tråd med flertallsforslaget i Hervik-utvalget. Regjeringen foreslår at det fra 2002 innføres en skattefradragssordning for både bedriftsintern FoU og samarbeidsprosjekter med forskningsinstitusjoner avgrenset til små og mellomstore bedrifter, jf. regnskapslovens § 1.6. Det foreslås avsatt 20 mill. kroner over Norges forskningsråds budsjett til dekning av administrative kostnader for ordningen, jf. omtale under kap. 920, post 50.4.6. En slik avgrensning vil trolig være mer treffsikker i den forstand at offentlige subsidiemidler i større utstrekning vil utløse nye private FoU-investeringer. Det vises til nærmere omtale av forslaget i Finansdepartementets budsjettproposisjon for skatte- og avgiftsopplegget. Med bakgrunn i forslaget om å etablere en ordning med skattestimulering av bedriftsbasert FoU, foreslås tilskuddsordningen for FoU-prosjekter i næringslivets regi avvirket.

Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd	68 700	49 300	50 800
	Sum kap 929	68 700	49 300	50 800

Vedrørende 2000 og 2001:

Tilskudd til Norsk Designråd (ND), Teknologisk Institutt (TI) og VINN (tidligere Veiledningsinstituttet i Nord-Norge) ble bevilget over kap. 911 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 929 i tabellen.

Tilskuddene har som formål å øke kompetansen i norsk næringsliv. Flere private selskaper tilbyr nå tjenester til bedrifter innenfor området næringsrettet teknologisk kompetanseoverføring. Likevel er det innen enkelte områder som er viktige for innovasjon og nyskaping ikke mulig å opprette selvfinansierte tilbud grunnet dårlig beta-

lingsevne i markedet. Det statlige tilskuddet til Teknologisk institutt og VINN er forutsatt å bidra til å avhjelpe dette forholdet.

Norges Forskningsråd og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond er aktører innen virkemiddelapparatet som har aktiviteter rettet nettopp

mot kompetanseoverføring til små og mellomstore bedrifter. Regjeringen ser det som viktig å se alle disse statlig finansierte aktivitetene i sammenheng, slik at tilbudet blir så helhetlig og slagkraftig som mulig.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70.1	Norsk Designråd	8 000	9 000	12 000
70.2	Teknologisk Institutt	45 000	28 100	26 500
70.3	VINN	15 700	12 200	12 300
	Sum post 70	68 700	49 300	50 800

Underpost 70.1 Norsk Designråd

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Designråd (ND) er en privat stiftelse opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon og Norges Eksportråd. ND har sju ansatte og er lokalisert i Oslo. ND har som formål å fremme bruk av profesjonell design i markedsorientert produktutvikling og markedskommunikasjon. ND har små og mellomstore bedrifter, det offentlige virkemiddelapparatet, næringslivs- og bransjeorganisasjoner og faglige miljøer innen design, markedsføring og teknologi som målgruppe.

ND arbeider for å fremme betydningen av industriell design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for industri og næringsliv, og for å få norske bedrifter til å bruke design aktivt i sin produksjonsutvikling og markedsføring. NDs virksomhet er derfor rettet inn mot å styrke de to første leddene i følgende resultatkjede:

Innsikt → Aktivitet → Produkter → Konkurranseevne

Målet med det statlige tilskuddet er å fremme bruk av profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne i norsk industri og tjenesteyting.

Følgende oppfølgingskriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse for tilskuddet til ND:

- antall og type av tiltak og aktiviteter rettet mot de to første leddene i resultatkjeden, fordelt på bransjer, regioner og bedriftsstørrelse der dette er naturlig

- deltakertilfredshet med enkelte av tiltakene og aktivitetene
- kortfattet omtale av et utvalg av prosjekter hvor ND har bidratt med rådgivning og/eller direkte bistand, inklusiv formidling av kundetilfredshet etter gjennomføring, og bedriftenes vurdering av hvorvidt bruk av design kan sies å ha vært av betydning for deres lønnsomhet og konkurranseevne
- gjenbruk av profesjonell design etter bistand fra ND

Resultatrapport 2000

ND hadde i 2000 en omsetning på 11,2 mill. kroner. Av dette utgjorde statstilskuddet 8 mill. kroner. Det gir en egeninntjeningsandel på 28,7 pst. ND hadde i 2000 et overskudd på ca. 0,6 mill. kroner.

ND har også i 2000 avholdt og bidratt til foredragsserier, seminarer og kontaktmøter rettet mot økt innsikt og aktivitet på designområdet. Denne aktiviteten er fordoblet i forhold til 1999. Samarbeidsavtalen med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har stått sentralt i virksomheten. Avtalen innebærer at ND får benytte SNDs distriktskontorer, og det er drevet opplæring av designansvarlige ved kontorene. Flere av disse har sammen med ND gjennomført bedriftsbesøk og formidlet designere til bedrifter. Videre har ND foretatt en betydelig utvidelse av nettløsningen på hjemmesidene sine og igangsatt designprogrammer for Teknologibedriftenes Landsforening og Prosessindustriens Landsfore-

ning høsten 2000. ND er også i gang med å knytte seg opp til et internasjonalt nettverk bestående av designorganisasjoner og designere for å kunne utveksle verktøy, metoder og designerdatabaser.

Mål og strategier

Norsk Designråd skal være en pådriver og spre kunnskap om bruk av design som verdiskapende faktor i produktutviklingen og markedsføringen til norsk industri og næringsliv. Rådets aktiviteter skal formidles aktivt gjennom ulike medier, bl.a. ved bruk av Internettløsninger. For å møte utviklingen innen produksjon og markeder i ulike bransjer, er internasjonal tilknytning og framstøt i utlandet på vegne av norske bedrifter og designere nødvendig.

Samarbeidet med SNDs regionkontorer står sentralt i rådets bedriftsrettede arbeid og vil bli videreført.

For å løfte det næringsrettede designarbeidet opprettet Nærings- og handelsdepartementet høsten 2000 et utvalg for næringsrettet design. Utvalget skulle utrede forslag til hvordan de næringsmessige mulighetene som ligger i en aktiv og strategisk bruk av design, kan utnyttes. I sin rapport foreslår utvalget en rekke konkrete tiltak innenfor de tre strategiske satsingsområdene:

- nasjonal designkampanje 2002-05

- økt designfaglig innsats i virkemiddelapparatets programmer 2002-10
- metodisk oppbygging av nasjonal designkompetanse 2002-10

Det er etablert en styringsgruppe som har ansvaret for oppfølgingen av rapporten fram til årsskiftet 2001/2002. Styringsgruppa består av representanter fra SND, Norsk Designråd og Nærings- og handelsdepartementet.

For å bidra til økt utnytting av design som konkurransekraft i norsk næringsliv foreslår regjeringen en kombinert satsing gjennom Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Norsk Designråd. Det foreslås opprettet et eget designprogram i SND, jf. omtale under kap. 2420, post 50.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås et tilskudd på 12 mill. kroner til Norsk Designråd for 2002. Dette er en økning på 3 mill. kroner fra 2001 og skyldes at det er behov for en generell styrking av Norsk Designråd som følge av flere oppgaver og økt ansvar knyttet til oppfølgingen av designrapporten. Spesielt gjelder dette tiltak som er knyttet til markedsføring av design overfor næringslivet.

Finansieringen av Norsk Designråd:

	(i 1000 kr)		
	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Budsjett 2002
Egeninntjening	3 216	3 953	4 000
Statstilskudd	8 000	9 000	12 000
Sum inntekter	11 216	12 953	16 000
Egeninntjening i pst.	28,7	30,5	25,0

Underpost 70.2 Teknologisk Institutt

Virksomhetsbeskrivelse

Teknologisk Institutt (TI) er en privat stiftelse med formål å styrke norsk industri gjennom teknologi- og kompetanseoverføring til næringslivet, med fokus på små og mellomstore bedrifter. Ved utgangen av 2000 hadde TI 239 ansatte.

Nærings- og handelsdepartementet har foretatt en gjennomgang og endring av stiftelsens vedtekter for å tilpasse disse til den nye stiftelses-

loven. Endringene består hovedsakelig i at staten ikke lenger skal være ansvarlig for styreoppnevning, vedtektsendringer eller oppløsning av stiftelsen. I henhold til de nye vedtektene etablerte stiftelsen våren 2001 et råd. Nytt styre vil bli oppnevnt i løpet av høsten 2001.

Målsettingen med det statlige tilskuddet til TI er å styrke norsk næringslivs konkurranseevne gjennom et hensiktsmessig teknologi- og kompetanseoverføringstilbud til små og mellomstore bedrifter (SMB) innen de fire produktområdene

opplæring, rådgivnings- og utviklingsoppdrag, målings- og sertifiseringstjenester og teknologispredningsprogrammer. Tilskuddet skal kanaliseres mot bedrifter med inntil 100 ansatte, fortrinnsvis konkurranseutsatte bedrifter innen produksjons-, service- og teknologipregede næringer, med en god landsdekkende spredning.

Resultatrapport 2000

TI fikk i 2000 et tilskudd på 45 mill. kroner. Med en omsetning på 184,7 mill. kroner blir egeninntjeningen 75,6 pst. som er på samme nivå som i 1999.

TI hadde 4 125 kunder totalt innen alle produktgrupper av tjenester i 2000. Rapporteringen på bruk av tilskuddet viser kun små avvik i forhold til budsjettet på de fire produktområdene. TI har også i 2000 opplevd en økt etterspørsel fra SMB innen området rådgivnings- og utviklingstjenester. Aktiviteten innen området måling og sertifisering var stabil i forhold til 1999. Innen kompetanseområdet har TI hatt 400 flere deltakere i 2000 enn i 1999, ca. 9 200 kursdeltakere på totalt 425 kurs. Alle fylker er representert blant kundene, men hovedtyngden kommer fra områder hvor TI er representert med kontorer. Av TIs totale virksomhet ble 55 pst. av tjenestene utført for bedrifter med under 100 ansatte. Det er en nedgang fra 65 pst. i 1999.

For å måle effekten av produktene TI tilbyr, gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Undersøkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2000 var meget gode.

Mål og strategier

Det statlige tilskuddet skal bidra til økt innovasjon og nyskaping i SMB gjennom kunnskapsformidling. Det er viktig at TI bidrar til teknologiformidling og kunnskapsoverføring som fremmer bedriftenes lønnsomhet og produktivitet. Det legges særlig vekt på at veiledningstilbudet fra TI er fokusert på praktisk kunnskap, oppdatert i forhold til nye teknologier og tilpasset små og mellomstore bedrifters behov. I samarbeid med instituttet er følgende produktsatsingsområder prioritert:

- *teknologidrevet omstilling i SMB*: skal fokusere på omstilling og nyskaping gjennom produktivitetsforbedring, produktutvikling, miljø og kvalitetsledelse
- *konkurransekyktig og bærekraftig havbruk*: skal fokusere på gode løsninger og «best practice» for å fremme rasjonell drift og ytterligere vekst innen havbruksnæringen
- *new business – internasjonalisering av SMB*: vil rette seg mot SMB som har/vil ha et internasjonalt marked for omsetning av sine produkter og med særlig vekt på innovasjon

TIs rapportering på fordeling av midler er knyttet til produktsatsingsområdene. Følgende resultatindikatorer skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- resultat av kundetilfredshetsmålinger for produktsatsingsområdene
- størrelse på bedriftene det er utført oppdrag for
- geografisk spredning, dvs. antall kunder fordelt på fylke

Budsjettforslag for 2002

Det foreslås et tilskudd på 26,5 mill. kroner til TI for 2002.

Finansieringen av Teknologisk Institutt:

(i 1000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Budsjett 2002
Egeninntjening	139 715	161 775	165 000
Statstilskudd	45 000	28 100	26 500
Sum inntekter	184 715	189 875	191 500
Egeninntjening i pst.	75,6	85,2	86,2

Underpost 70.3 VINN

Virksomhetsbeskrivelse

VINN (tidligere Veiledningsinstituttet i Nord-Norge) er en privat stiftelse lokalisert i Narvik. VINN er et teknologi- og utviklingssenter som gjennom behovsorientert kunnskapsformidling og kompetanseheving skal bidra til nyskaping, bedre lønnsomhet og økt verdiskaping i bedriftene. VINNs tjenestetilbud rettes mot små og mellomstore bedrifter. Ved utgangen av 2000 hadde VINN 57 ansatte.

Nærings- og handelsdepartementet har foretatt en gjennomgang og endring av stiftelsens vedtekter for å tilpasse disse til den nye stiftelsesloven. Endringene består hovedsakelig i at staten ikke lenger skal være ansvarlig for styreoppnevning, vedtektsendringer eller oppløsning av stiftelsen. I henhold til de nye vedtektene etablerte stiftelsen våren 2001 et råd. Nytt styre vil bli oppnevnt i løpet av høsten 2001.

Målsettingen med tilskuddet er å oppnå økt konkurranseevne og nyskaping i bedriftene gjennom overføring av teknologisk kompetanse.

Resultatrapport 2000

Årsomsetningen til VINN var i 2000 52,4 mill. kroner. Egeninntjeningen var 52 pst. i 2000.

VINN var engasjert i 1 595 oppdrag for 1 667 bedrifter i 2000 og avholdt 130 kurs og andre opplæringsaktiviteter med til sammen 1 824 deltakere. I forhold til bedriftsstørrelse gikk 75 pst. av VINNs tjenester i 2000 mot bedrifter med mindre enn 20 ansatte og 89 pst. mot bedrifter med mindre enn 50 ansatte. I følge VINN tar stadig flere bedrifter i bruk ny teknologi innen produktutvikling. 70 pst. av VINNs prosjekter innen dette området kommer fra oppfinnere/gründere og små og mellomstore bedrifter. Et eksempel er et avfallsselskap som ved ny verkstedteknologi har utviklet et nytt tannhjul for avfallskverner. Selskapet vil sette det nye produktet i produksjon.

For å måle effekten av produktene VINN tilbyr, gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Undersøkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av

avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2000 var meget gode.

Mål og strategier

Det statlige tilskuddet som VINN mottar skal bidra til innovasjon og nyskaping i SMB og etablere gjennom kunnskapsformidling. Det legges særlig vekt på at tilskuddet skal bidra til teknologiformidling og kunnskapsoverføring som fremmer bedriftens lønnsomhet og produktutvikling, og som støtter etablerere i innovasjonsprosessen. Spesielt skal det fokuseres på at SMB og etablere i Nord-Norge mottar et rimelig veiledningstilbud. I samarbeid med VINN er følgende produkt-satsingsområder prioritert:

- *strategisk kompetanseutvikling og e-læring:* med mål om å fremme konkurransedyktighet og lønnsomhet gjennom systematisk og effektiv forvaltning og utvikling av kompetanse i bedriftene
- *bedriftstilpasset bruk av kompetanse og avanserte verkstedteknologier:* med mål om å bedre den mekaniske industrien og verkstedsbedrifters konkurranseevne nasjonalt og internasjonalt gjennom anvendelse av ny teknologi i tilvirkningsprosesser og i kommunikasjon og samarbeid med leverandører, kunder og partnere
- *design og produktutvikling med ny teknologi:* med mål om å bidra til økt teknologibasert innovasjon og nyskaping hos gründere og i mindre bedrifter og øke bedriftens andel av FoU

Følgende resultatindikatorer skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- kortfattet formidling av et eller flere oppdrag innenfor virksomhetsområdene teknologi og kompetanse som illustrerer effekten av den utførte rådgivningen i bedriftene
- størrelse på bedriftene det utføres oppdrag for
- kvalitetsmålinger på utførte tjenester

Budsjettforslag 2002

Det foreslås et tilskudd på 12,3 mill. kroner til VINN til næringsrettet teknologisk kompetanseoverføring i 2002.

Finansieringen av VINN:

(i 1000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Budsjett 2002
Egeninntjening	27 224	26 345	30 300
Statstilskudd til Narviktelefonene/Bedin, jf. kap. 912, underpost 70.2	8 500	8 500	10 000
Generelt statstilskudd over kap. 929, underpost 70.3	15 700	12 200	12 300
Annet	486		
Sum inntekter	51 910	47 045	52 600
Egeninntjening i pst.	52,4	56,0	57,6

Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	7 103	7 150	7 550
70	Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	8 053	7 900	8 100
	Sum kap 930	15 156	15 050	15 650

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til Statens veiledningskontor for oppfinnere ble bevilget over kap. 910 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 930 i tabellen.

Det ble 1. juli 2001 innført merverdiavgift på tjenester. Statlig forvaltning er kompensert for merkostnader som ordningen medfører. For statlige virksomheter er det videre justert for økt refusjon fra Folketrygden av sykepenges og for innsparing ved effektivisering av statlige innkjøp gjennom felles bruk av ramme- og innkjøpsavtaler, jf. omtaler i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. For driftsbevilgningen til Statens veiledningskontor for oppfinnere utgjorde nettovirkningen av ovennevnte tiltak en reduksjon på kr 15 000. I bevilgningsforslaget for 2002 er nettovirkningen av dette inkludert.

Virksomhetsbeskrivelse

Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) er lokalisert i Bærum og utfører ni årsverk.

SVO har som hovedmål å stimulere og medvirke til industriell nyskaping i Norge.

Virkemidlene for å nå dette hovedmålet er å yte veiledning i alle faser fra idé til kommersialisering av produktet og gi støtte til de oppfinnelser med antatt størst potensial for kommersialisering. Målgruppen er frittstående oppfinnere og småbedrifter. SVO har et nært samarbeid med etablerte nyskapingssmiljøer i regionene, fortrinnsvis gjennom samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds (SNDs) fylkeskontorer.

Resultatrapport 2000

I 2000 mottok SVO ca. 900 nye prosjektforslag (ideer). Det er ca. 100 færre enn i 1999, men den generelle trenden er at antall mottatte prosjektforslag er stabilt høy.

Det legges til grunn følgende resultatindikatorer og -mål for SVO:

Resultatindikator	Mål 2000	Resultat 2000	Mål 2001
Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset innen tre år	280	262	292
Andel mottakere av kun utviklingstilskudd som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år	56 pst.	70 pst.	55 pst.
Andel mottakere av både utviklingstilskudd og oppfinnerstipend som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år	69 pst.	78 pst.	60 pst.

Resultatindikatorene gir et bilde på effekten av de ressurser som er brukt over en 3-års periode. Resultattallene for 2000 er basert på en spørreundersøkelse til innsenderne av de 844 sakene som ble registrert hos SVO i 1997. Svarprosenten var 31. Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset, utgjorde i 2000 ca. 30 pst. av totalt antall innkomne saker i 1997, noe som er tilfredsstillende. Denne andelen er om lag den samme som året før. Undersøkelsen viser videre at av innkomne ideer i 1997 har 10 pst. ført til etablering av ny virksomhet, mens det er inngått lisenskontrakter for 15 pst.

SVOs erfaring er at det har vært vanskelig å styre tilskuddsordningen i henhold til dette mål- og resultatsystemet. Det foreslås derfor nye resultatindikatorer for 2002, jf. nedenfor.

Mål og strategier

SVO skal satse på å gi riktig informasjon og rådgivning i oppfinnerspørsmål, fremme oppfinnelser

med kommersielt potensial og gjøre det lettere økonomisk for personer med lovende ideer å videreutvikle disse. Det virkemidlet som SVO representerer må derfor være godt integrert i det øvrige virkemiddelapparat, og SVO er avhengig av å samarbeide med andre for at prosjektene skal kommersialiseres.

Mange av prosjektene som har fått bistand av SVO, kommersialiseres gjennom lisensavtaler. Slike avtaler er ofte basert på industrielle rettigheter som patent-, mønster- og varemerkebeskyttelse. Antall lisensavtaler gir dermed et bilde av faktiske resultater av disse prosjektene. Ved å måle antall etableringer relatert til oppfinnelsesbaserte produkter, får man et bilde av hvilke resultater SVO har vært med på å skape. For begge måltallene hentes data inn ved en kartlegging av resultatene i prosjektene som SVO har støttet tre år etter at de ble vurdert.

I tråd med ovennevnte og for å sikre bedre konsistens mellom hovedmålet og resultatindikatorer, foreslås følgende nye resultatindikatorer fra og med 2002:

Resultatindikatorer	Resultat 1999	Resultat 2000	Mål 2002
Antall lisensavtaler (i pst. av innkomne saker)	32	40	35
Antall etableringer (i pst. av innkomne saker)	43	26	40

Budsjettforslag 2002

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås 7,55 mill. kroner i driftsbevilgning til SVO for 2002. Det er en mindre reell økning i forhold til 2001.

Post 70 Utviklingsarbeider og stipend, kan overføres

Tilskudd under denne posten kan gis som *utviklingstilskudd* eller *oppfinnerstipend*. Målsettingen med utviklingstilskuddet er å støtte utviklingen av ideer og oppfinnelser som bedømmes å være teknologisk og økonomisk interessante, og støtte forretningsmessige tiltak basert på disse. Målsettingen med oppfinnerstipendet er å gi oppfinnere med gode ideer og oppfinnelser anledning til å ta permisjon fra ordinært arbeid i inntil to år

for å konsentrere seg fullt om å utvikle ideen/oppfinnelsen. Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse både for utviklingstilskudd og oppfinnerstipend:

- antall lisensavtaler innen tre år
- antall etableringer innen tre år

Det foreslås en bevilgning på 8,1 mill. kroner til utviklingsarbeider og stipend for 2002. Av dette forutsettes inntil kr 750 000 benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten fra 2001. Tilsagnsfullmakten foreslås videreført med kr 750 000 i 2002, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	190 799	188 000	194 000
71	Internasjonalt teknologisamarbeid	18 000	19 500	20 000
72	Norsk deltakelse i EXPO 2000, <i>kan overføres</i>	35 000		
73	Støtte ved kapitalvareeksport	49 217	20 100	40 200
	Sum kap 934	293 016	227 600	254 200

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til internasjonaliseringstiltak under postene 70, 71 og 72 ble bevilget over kap. 970, mens midler til støtte ved kapitalvareeksport ble gitt over kap. 971, post 70 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur fra 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 934 i tabellen.

Post 70 Eksportfremmende tiltak, kan overføres

Norges Eksportråd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges Eksportråd er en stiftelse med formål å bidra til å øke norske bedrifters konkurranseevne og lønnsomhet i internasjonale markeder, med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter. Stiftelsen skal være det nasjonale kompetansesenter for eksport, internasjonalisering og teknologi-overføring. Målet med det statlige tilskuddet til eksportfremmende tiltak i Norges Eksportråd er å bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk eksport og internasjonalisering gjennom:

- effektiv formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til næringslivet
- behovstilpasset tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter, med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter

- styrket samarbeid mellom bedrifter og bransjer for å utnytte nye internasjonale markedsmuligheter
- profilering av norsk næringsliv som en attraktiv leverandør og samarbeidspartner

Tilskuddet til eksportfremmende tiltak i Norges Eksportråd skal gå til aktiviteter innen følgende produktområder:

- markedsinformasjon og kunnskapsformidling
- bistand til enkeltbedrifter med små og mellomstore bedrifter som prioritert målgruppe
- bransje- og nettverkssamarbeid
- profilering av norsk næringsliv

Norges Eksportråd er gjennom sine 43 utekontorer representert i de viktigste eksportmarkedene. Det ble i 2000 etablert et nytt kontor i Miami og igangsatt en ordning med en reisende utsending til Teheran. Kontorene i Stockholm, København, Abu Dhabi og Jakarta ble besluttet lagt ned. Videre har Norges Eksportråd gjennom et nettverk av samarbeidspartnere nær kontakt med næringslivet i hele Norge. Norges Eksportråd tilbyr bl.a. et eksportprogram for små og mellomstore bedrifter, SMB-programmet, som skal legge grunnlaget for eksportvekst og lønnsom eksport for disse bedriftsgruppene.

Det ble i 1999/2000 foretatt en interdepartemental gjennomgang av Norges Eksportråd. Som en oppfølging av gjennomgangen er det i 2001 foretatt en ekstern evaluering av eksportprogram-

met for små og mellomstore bedrifter. Evalueringen viser at programmet fungerer hensiktsmessig, og at bedriftene gjennomgående er tilfredse. Høytteknologibedrifter oppgir imidlertid noe svakere effekt av samarbeidet med Norges Eksportråd enn øvrige bedrifter. Med utgangspunkt i evalueringens konklusjoner og anbefalinger vil departementet vurdere hvordan arbeidet overfor små og mellomstore bedrifter, og spesielt nye kunnskapsbedrifter med internasjonalt vekstpotensial, skal videreføres.

Resultatrapport 2000

Norges Eksportråd hadde i 2000 driftsinntekter på 323 mill. kroner og et underskudd på 0,1 mill. kroner. Næringslivet kjøpte tjenester for 110 mill. kroner. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til eksportfremmende tiltak i Norges Eksportråd var i 2000 171 mill. kroner. Norges Eksportråds egeninntjening var om lag 41 pst.

Norges Eksportråd har fra 1998 hatt samarbeidsavtaler med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Norges forskningsråd. Samarbeidet mellom SND og Norges Eksportråd innebærer at SNDs distriktskontorer også skal være Norges Eksportråds apparat i distriktene. Norges Eksportråds utekontorer skal videre være SNDs apparat i utlandet. I 2000 ble samarbeidet utvidet til å omfatte samtlige av SNDs distriktskontorer og Norges Eksportråds utekontorer. Samarbeidet med Norges forskningsråd er i første rekke knyttet til ordningen med internasjonalt teknologisamarbeid, jf. omtale under post 71 nedenfor.

I 2000 registrerte Norges Eksportråd over 270 000 henvendelser om markeds- og eksportinformasjon. Netthenvendelser utgjorde 60 pst. av alle henvendelser. 108 000 av henvendelsene ble besvart personlig, derav 96 pst. fra utekontorene. Det ble også startet opp et arbeid med en portal til elektroniske markeds plasser for bedriftsmarkedet. Portalen utvikles i et samarbeid mellom eksportrådene i Sverige, Danmark, Island, Australia og Norge.

Antall deltakende bedrifter i SMB-programmet gikk ned fra 181 i 1999 til 135 i 2000. Det ble også avsluttet færre prosjekter, 171 mot 202 i 1999. Den gjennomsnittlige størrelsen på oppdragene øker imidlertid. Antall prosjekter er større enn antall bedrifter fordi flere av bedriftene ønsker oppdrag utført i flere regioner. Antall utførte konsulentoppdrag i 2000 var 1 277, mens måltallet var 1 300. Tjenester under SMB-pro-

grammet er inkludert i oppdragene. Også for konsulentoppdragene under ett er tendensen at antall oppdrag går ned, mens den gjennomsnittlige størrelsen på oppdragene går opp. Norges Eksportråd foretok i 2000 en endring i prisnivået på enkelte av konsulenttjenestene.

En undersøkelse av kundetilfredsheten blant 50 bedrifter viste at Norges Eksportråd scorer relativt høyt på overordnet kundetilfredshet, og 76 pst. svarte at de er svært eller ganske fornøyd med Eksportrådets arbeid.

Det ble i 2000 gjennomført 90 prosjekter rettet mot å identifisere og utvikle nye forretningsmuligheter i utlandet for grupper av norske bedrifter. 46 av prosjektene ble utført i Vest Europa. Norges Eksportråd bidro også gjennom deltakelse på 27 messer. Videre gjennomførte Norges Eksportråd flere prosjekter og fellestiltak innen de fem prioriterte sektorene: *IKT, olje og gass, bioteknologi og helsesektoren/telemedisin, forsvarssektoren/gjenkjøp og maritim sektor*. Norges Eksportråd forsterket videre sin satsing på arbeidet for næringslivet i bistandsmarkedene.

Antallet næringslivsdelegasjoner i tilknytning til kongehuset og regjeringens reiser, tilsvarende besøk i Norge og andre forretningsdelegasjoner var lavere i 2000 enn i 1999, henholdsvis 38 mot 56. Antallet deltakende bedrifter var imidlertid høyere enn i 1999. Måloppnåelsen på dette området er gjennomgående høy i henhold til Eksportrådets undersøkelser. Norges Eksportråd samarbeidet i 2000 også med SND om å bruke verdensutstillingen EXPO 2000 i Hannover til å profilere norske bedrifter og videreutvikle nettverk i Tyskland.

Mål og strategier

Norges Eksportråd skal bidra til å utvikle og effektivisere et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering tilpasset næringslivets behov. Ved at Norges Eksportråd samarbeider og samspiller med det hjemlige virkemiddelapparatet, gis norske bedrifter et helhetlig tilbud som omfatter alle stadier i internasjonaliseringsprosessen. Samordning av Norges Eksportråds aktiviteter med utenriksstasjonene og andre institusjoner med næringslivsrettede aktiviteter i utlandet bidrar til at det samlede virkemiddelapparatet ute framstår som Team Norway.

Norges Eksportråds tjenester er viktige sett i forhold til de utfordringer næringslivet står overfor når det gjelder å tilrettelegge og gjennomføre strategier for eksport og internasjonalisering.

Nettverksbygging og nye markeder og produkter er sentrale innsatsområder, og det er viktig å utvikle sterke kompetansemiljøer og tette relasjoner til utenlandske markedsnettverk. Norges Eksportråd skal prioritere markeder og virkemidler hvor mulighetene for ny eksport og internasjonalisering fra vare- og tjenesteproduserende næringer antas å være best.

Satsing på små og mellomstore bedrifter med potensial for eksport og internasjonalisering skal være gjennomgående for hele Norges Eksportråds virksomhet. Slike bedrifter kjennetegnes ofte av stor innovasjonsevne og er av stor betydning for den samlede sysselsetting og verdiskaping. Samtidig har disse bedriftene gjennomgående et større behov for markedskompetanse og bistand i utenlandske markeder enn større bedrifter.

Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) legges til grunn ved vurdering av resul-

tatoppnåelse innenfor de forannevnte produktområder:

- antall behandlede henvendelser
- antall gjennomførte prosjekter og bedriftsdeltakelse
- bedriftenes tilfredshet med Norges Eksportråds tjenester
- andel av ressurser rettet mot små og mellomstore bedrifter

Nærings- og handelsdepartementet har i 2001 satt i gang en vurdering av det offentlige engasjementet innen eksport og internasjonalisering, jf. innledende omtale under programkategori 17.20. Gjennomgangen vil bl.a. berøre spørsmål knyttet til organiseringen av arbeidet innen feltet, framtidige offentlige oppgaver i regi av Norges Eksportråd og mål- og resultatstyringssystemene for tilskudd til tiltak innen eksport og internasjonalisering.

Finansieringen av Norges Eksportråd

(i 1000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Anslag 2002
Egeninntjening	131 500	135 500	138 000
Statstilskudd, eksportfremmende tiltak, jf. kap. 934, post 70	171 000	170 000	170 000
Statstilskudd, internasjonalt teknologisamarbeid, jf. kap. 934, post 71	18 000	19 500	20 000
Statstilskudd, Euro Info Centre Oslo, jf. kap. 912, post 70	2 400	1 900	1 900
Sum inntekter	322 900	326 900	329 900
Egeninntjening i pst.	40,7	41,5	41,8

Nærings- og handelsdepartementet har i tabellen for 2002 lagt inn uforandret avsetning fra 2001 til Norges Eksportråd under eksportfremmebevilgningen på kap. 934, post 70 og tilskuddet fra Euro Info kontoret i Oslo under kap. 912, post 70. Den endelige fordelingen av tilskuddene under disse kapitlene vil imidlertid bli foretatt av departementet etter Stortingets budsjettbehandling. Måltall for egeninntjening fastsettes av styret i Norges Eksportråd.

Anbudsgarantiordningen

Virksomhetsbeskrivelse

For å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Mellom- og Øst-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten har det vært en garantiordning som dekket inntil 50 pst. av kostnadene i forbindelse med forstudier og anbudssutarbeiding. Ved behandling av statsbudsjettet for 1999 ble anbudsgarantiordningen besluttet avvirket. Ordningen administreres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt.

Det samlede garantiansvaret var pr. 25. juli 2001 14,5 mill. kroner fordelt på 49 garantier. Fra årsskiftet og fram til 25. juli 2001 er det utbetalt rundt 2,2 mill. kroner i erstatninger. Det tas sikte på å avslutte ordningen i løpet av 2001, med en forventet erstatningsutbetaling på ca. 10 mill. kroner. Det er imidlertid noen få garantitakere som har varslet at anbudsförhandlingene kan gli over i 2002, slik at det kan bli mindre erstatningsutbetalinger også dette året.

Eventuelle erstatningsutbetalinger i 2002 for inngåtte anbudsgarantier i 1998 og tidligere år vil fortsatt bli dekket over kap. 934, post 70.

Eksportfremme ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter

Virksomhetsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene. Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige statlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser. Utenriksstasjonene har i den anledning opprettet nærings- og profileringsråd med deltakelse fra stedlig norsk næringsliv, Norges Eksportråd, Eksportutvalget for fisk og Norges Turistråd.

Næringslivet har et særlig behov for assistanse fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder, bl.a. i Sørøst-Europa, Asia og Latin-Amerika. Strategiske internasjonaliseringsprosjekter skal supplere den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk. Virksomheten representerer en videreföring av, og er basert på erfaringene fra arbeidet med, de regionale planene for Asia og Latin-Amerika, men vil innebære en strengere prioritering av vekstkraftige markeder og sektorer og ha sterkere fokus på innovasjon og teknologitvicklung.

Resultatrapport 2000

Det ble avsatt 9 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene i 2000. Midlene ble fordelt til 72 utenriksstasjoner, og det ble gjennomført om lag 300 prosjekter. Det er en betydelig medfinansiering av prosjektene fra

næringslivet. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa og Nord-Amerika, som er Norges viktigste eksportmarkeder. Stasjonene i Øst-Europa, Asia og Latin-Amerika har fått en noe større andel av midlene enn det Norges eksport til disse regionene tilsier. Denne relative forfordelingen har sammenheng med den økte betydningen disse landene antas å kunne få for norsk næringsliv på lengre sikt.

Til arbeidet med regionale planer og strategiske internasjonaliseringsprosjekter ble det avsatt 3 mill. kroner i 2000. Tilskuddet ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet i prioriterte markeder, bl.a. Kina, Polen og Sør-Afrika.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet vil fortsatt stimulere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. I tillegg vil Nærings- og handelsdepartementet gjennomføre strategiske internasjonaliseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet, arbeidslivets parter og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås bevilget til sammen 194 mill. kroner til eksportfremmende tiltak for 2002. Beløpet skal dekke tilskudd til Norges Eksportråd, oppfylling av anbudsgarantiordningen, eksportfremmetiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter.

Post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid

Virksomhetsbeskrivelse

Norges Industriattacheer (NIA) og Norges Eksportråds uteapparat ble i 1999 slått sammen til integrerte handels- og teknologikontorer. Den administrative ledelsen av kontorene ble lagt til Norges Eksportråd. Teknologiarbeidet er etter dette samordnet med den eksportrettede virksomheten til Eksportrådet i San Francisco, Tokyo, London, Paris og Düsseldorf. Det ble i 2000 opprettet nye teknologikontorer i Singapore og Boston. Målet med det statlige tilskuddet til internasjonalt teknologisamarbeid er å bidra til å styrke norske bedrifters konkurranseevne og internasjonale orientering i gjennom:

- overføring av teknologi fra utlandet til norsk næringsliv
- kartlegging av markedsmuligheter for norsk utviklet teknologi og spredning av informasjon og kunnskap om norsk forsknings- og utviklingsvirksomhet
- etablering av nettverk og allianser mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer

Det er etablert et eget fagstyre for ordningen bestående av representanter fra virkemiddelapparatet og brukermiljøer. Fagstyret har bred teknologisk kompetanse og har bl.a. som oppgave å utarbeide strategier og handlingsplaner for ordningen.

Resultatrapport 2000

Det er etablert et samarbeid mellom Norges Eksportråd og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Norges forskningsråd også innenfor teknologiområdet, jf. omtalen av Norges Eksportråd under post 70 over. I 2000 omfattet samarbeidet mellom Norges Eksportråd og SND markedsføring av tjenestene på teknologisiden og bedriftskontakt gjennom SNDs distriktskontorer. Handels- og teknologikontorene var dessuten sammen med SND også engasjert i gjennomføringen av prosjekter som innbefattet industrielle forsknings- og utviklingskontrakter, jf. under kap. 923, post 70.

Antall behandlede henvendelser i 2000 ligger under det oppsatte måltallet, 2 050 mot 4 000. Innhenting av informasjon via Eksportrådets nettside antas å ha bidratt til dette. SMB-andelen i prosjekter og oppdrag var imidlertid 60 pst. Målet var 62 pst.

Det ble i 2000 gjennomført færre prosjekter innen teknologioverføring enn planlagt, 28 mot et måltall på 60. Det skyldes primært at det ble utført flere større oppdrag enn forutsatt. Aktivitetene knyttet til kartlegging av markedsmuligheter var derimot mer omfattende enn planlagt. Det ble gjennomført 92 prosjekter mot et mål på 80. 152 bedrifter deltok, dvs. betydelig flere enn målet på 120. Når det gjelder etablering av nettverk og allianser, var derimot antallet prosjekter lavere enn måltallet, 20 mot 50. Prosjektene har imidlertid vært større enn planlagt, med deltakelse fra 1 600 bedrifter. Det var 600 flere enn planlagt.

Norges Eksportråd viser til manglende erfaringsdata ved innføring av nytt mål- og resultatstyringssystem for 2000 som en forklaring på de

gjennomgående avvikene mellom mål og resultater.

Mål og strategier

De teknologiske og markedsmessige utfordringene bedriftene står overfor, gjør tilbudet av tjenester under handels- og teknologiordningen viktig. Tilskuddet skal i hovedsak benyttes til aktiviteter rettet mot små og mellomstore bedrifter, universiteter og forskningsinstitusjoner. God profilering og markedsføring av teknologitjenestene, særlig mot miljøer innen forskning og utvikling, skal stå sentralt. Handels- og teknologikontorene skal være et aktivt apparat for alle deler av det næringspolitiske virkemiddelapparatet. God samordning mellom handels- og teknologikontorenes virksomhet og de internasjonalt rettede aktivitetene til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Norges forskningsråd og Teknologisk Institutt er svært viktig.

Følgende kriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- antall behandlede henvendelser
- antall gjennomførte prosjekter og bedriftsdeltakelse
- bedriftenes tilfredshet med teknologiutsendingenes tjenester
- andel av ressurser rettet mot små og mellomstore bedrifter

Budsjettforslag 2002

Det foreslås et tilskudd på 20 mill. kroner til internasjonalt teknologisamarbeid i 2002. Tilskuddet skal ivareta teknologioppgaven ved handels- og teknologikontorene.

Post 72 Norsk deltakelse i EXPO 2000, kan overføres

Virksomhetsbeskrivelse

Verdensutstillingen EXPO 2000 ble arrangert i Hannover i perioden 1. juni-31. oktober 2000 med tema Menneske – Natur – Teknologi. Utstillingen var en av de største internasjonale presentasjoner av framtidsrettet teknologi, næringsliv, kultur og samfunn noensinne. 176 land, bl.a. samtlige europeiske, og 16 internasjonale organisasjoner deltok. Norge deltok for å profilere seg markedsmessig, politisk og kulturelt, og som et ledd i en målrettet satsing mot Tyskland. Det ble lagt vekt på at Norge skulle framstå som en innovativ kompetansenasjon med et særlig fokus på miljøteknologi. Mottoet for den norske deltakelsen var Managing Resources – Generating Ideas.

Norges deltakelse på EXPO 2000 var organisert som et aksjeselskap, Norge på EXPO 2000 AS. Aksjekapitalen var delt mellom staten og næringslivet. Samlet budsjett for den norske deltakelsen på EXPO 2000 var ca. 100 mill. kroner. Av dette bidro næringslivet med ca. 30 mill. kroner.

Resultatrapport 2000

Norge på EXPO AS hadde sitt tredje driftsår i 2000. Sluttrapporten ble ferdigstilt i februar 2001. Norge på EXPO AS har etter 1. mars 2001 ingen aktiviteter eller ansatte. På grunn av krav til avviklingstid kan selskapet først avvikles ved utgangen av 2001.

- I sluttrapporten gjengis resultatene i forhold til de mål som var satt for den norske deltakelsen på verdensutstillingen:
- Den norske paviljongen kom på 29. plass i oversikten over de best likte paviljongene. Målsettingen var å være blant de 20 beste
- Besøkstallet ved den norske paviljongen ble 1,06 mill., av totalt 18,1 mill. besøkende til EXPO 2000. Målsettingen for den norske deltakelsen var 1,2 millioner ut av forventet 40 mill. besøkende. Det fant sted 1 500 pressebesøk og i overkant av 50 protokollbesøk
- Den norske restauranten ble kåret til en av de tre beste på utstillingen
- Konferansesenteret ble anvendt i 28 dager i tillegg til aksjonærenes eget bruk. Målsettingen var 50 dager
- Pr. 30. mai 2001 er det estimert et totalt underskudd på kr 300 000. Målsettingen var balanse

Nærings- og handelsdepartementet har lagt til rette for en ekstern evaluering av effekten av deltakelsen på det tyske publikum på EXPO 2000 og generelt i Tyskland. Evalueringen viser at deltakelsen totalt sett har hatt begrenset effekt. Norge forbindes imidlertid nå i noe større grad med moderne teknologi, og forestillingen om at norske produkter er dyre er ikke lengre så utbredt i Tyskland. Departementet har i tillegg hatt en intern gjennomgang av planlegging og organisering av prosjektet.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Virksomhetsbeskrivelse

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte *108-ordningen*. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er Consensusavtalen innenfor OECD. Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a.

når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til Consensusavtalen tilbys lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenta i vedkommende valuta med et visst tillegg. Renta for nye lånetilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkreditsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer innenfor de rammer som Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) følger.

108-ordningen omfatter pr. i dag ikke skip. Årsaken er at finansiering av eksport av skip reguleres av en OECD-avtale fra 1981. Man er i OECD-regi i ferd med å framforhandle en ny avtale som vil erstatte avtalen fra 1981. Det er stor sannsynlighet for at man kommer fram til en avtale innen utgangen av året. Det vil i så fall bli åpnet for innføring av en finansieringsordning av skip basert på CIRR. Avtalen vil være innenfor skipsbyggingsavtalen som ble ferdigforhandlet 17. juli 1994 og som Norge har sluttet seg til. Som følge av at USA ikke har ratifisert avtalen, har den ikke trådt i kraft.

Det er tatt inn bestemmelser om CIRR på innenlandsleveringer i hoveddelen av skipsbyggingsavtalen av 1994. Dette ble gjort etter initiativ fra Norge og gjør at avtalen som helhet blir konsistent. Det var flere årsaker til at Norge ønsket innenlandsleveringer inn i avtalen. Eierstrukturen innen skipsfart gjør det vanskelig å skille mellom innenlands- eller utenlandseide skip. Det vil også være vanskelig å håndheve et system som medfører at innenlandsleveringer kommer dårligere ut enn eksportleveringer. Utenlandske skipsverft som leverer til det norske markedet, vil dessuten kunne få bedre vilkår enn norske verft dersom man ikke likestiller innenlandske og utenlandske leveringer.

Det foreslås en *utvidelse* av 108-ordningen ved at det åpnes for CIRR-finansiering av *kontrakter knyttet til bygging av skip* for både innenlands og utenlands levering, jf. Forslag til vedtak VI, 2. De budsjettmessige konsekvensene av å inkludere eksportkreditter for skip i 108-ordningen vil avhenge av etterspørselen etter lån og forholdene i finansmarkedene. En utvidelse av 108-ordningen vil ikke gi budsjettvirkning før tidligst i 2004.

108-ordningen er regelstyrt uten beløpsmessige rammer for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte

regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Ordningen administreres av Eksportfinans ASA. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene som tilbys eksportørene, ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Utgiftene vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valutabevegelser.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er etablert for ordningen knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 2000 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2002. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet gikk med virkning fra 1. juli 2001 inn som eier i Eksportfinans ASA med 15 pst. av aksjekapitalen. Bevilgning til aksjekjøpet (410 mill. kroner) ble gitt over kap. 971, post 90, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. For øvrig vises til nærmere omtale under kap. 954 Eksport-

finans ASA, post 90 Kjøp av aksjer, i denne proposisjonen.

Resultatrapport 2000

Det ble i 2000 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på 1 198 mill. kroner, en økning fra 673 mill. kroner i 1999. Det er først og fremst utstyr til skip og offshore som viser en sterk økning. Økningen var for en stor del forårsaket av en større enkeltkontrakt. Av de totale utbetalingene var 208 mill. kroner blandede kreditter, dvs. kombinasjoner av eksportkreditter og bistandselement.

Samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen var ved utgangen av 2000 ca. 5,1 mrd. kroner. Det er en økning på 900 mill. kroner i forhold til 1999. GIEK har stilt garanti for 89 pst. av det utlånte beløpet, mens private banker garanterer for resten.

For 2001 anslås utbetalingene av nye lån til 750 mill. kroner. Av dette anslås blandede kreditter å utgjøre rundt 120 mill. kroner. Anslaget er basert på forventninger om markedsutviklingen for ulike bransjer og situasjonen i finansmarkedene og er følgelig beheftet med usikkerhet.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningstidspunktet:

	(i mill. kr)					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Underskudd avregningskonto	135	90	53	50	20	40

Økningen i underskudd fra 1999 til 2000 skyldes økte innlånskostnader som følge av høy dollarkurs. Underskuddet som andel av utestående lån under ordningen har gått ned fra et nivå på 4-5 pst. i begynnelsen av 1990-årene til under 1 pst. i 1999 og 2000.

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 2002 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordnin-

gen som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2002, jf. Forslag til vedtak VI, 2.

Budsjettforslag 2002

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 37 mill. kroner for 2000. Det foreslås en bevilgning på 40,2 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2002. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 2000 på 37 mill. kroner med tillegg av ca. 3,2 mill. kroner i rentegodtgjørelse.

Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til Nordisk Prosjektfond, <i>kan overføres</i>		4 084	3 800
91	Investeringsfond for Øst-Europa	50 000		
92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	30 000	29 200	28 800
	Sum kap 935	80 000	33 284	32 600

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til internasjonale investeringstiltak ble bevilget over kap. 972 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 935 i tabellen.

Post 70 Tilskudd til Nordisk Prosjektfond, kan overføres

Nordisk prosjektfond (Nopef) er en institusjon som gir gunstige lån til små og mellomstore nordiske bedrifter til prosjektstudier, i første rekke i Nordens nærområder.

Over Nordisk Ministerråds budsjett får Nopef en årlig bevilgning på ca. 8 mill. finske mark. I tillegg til denne grunnbevilgningen har fondet siden 1992 fått ekstraordinære midler fra Nordisk investeringsprogram i Baltikum (BIP). BIP ble finansiert direkte av de nordiske landene, men programmet er nå avviklet. For å opprettholde aktiviteten i Nopef også etter avslutningen av BIP, besluttet Nordisk Ministerråd i 2000 at Nopefs budsjett skulle styrkes gjennom direkte nasjonale bidrag i 4-års perioden 2001-04, men med synkende årlige beløp. For Norge forutsettes bevilgninger på totalt ca. 14,3 mill. kroner i 4-års perioden.

Tilskuddsmidlene skal brukes til utlån i førinvesteringsfasen til prosjekter med nordisk interesse utenfor EU/EØS-området, gjennomføring av studier innenfor nye næringsområder og identifisering av nye prosjekter på nye markeder. Videre kan midlene nyttes til kurs, seminar- og konferansearrangementer for å introdusere nordisk næringsliv internasjonalt og til initiering av nordisk deltakelse i internasjonale prosjekter.

Resultatrapport 2000

Nopef ga 112 nye lånetilsagn for i alt ca. 29 mill. kroner til forstudier i 2000, hovedsakelig til prosjekter i Nordvest-Russland (inkludert St. Petersburg), Baltikum og Polen. Interessen for Russland er økende. Ved utgangen av 2000 var tilsagnsmassen totalt på 324,5 mill. kroner, mens totale utestående lån beløp seg til 67 mill. kroner. 26 pst. av tilsagnene i 2000 ble gitt til prosjekter initiert av norske selskaper. Over 80 pst. av Nopefs virksomhet er i Nordens nærområder.

Nopef rapporterer om virksomheten gjennom sin årsrapport.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås bevilget 3,8 mill. kroner til Nopef for 2002. Det er en reduksjon på ca. kr 300 000 i forhold til 2001.

Post 91 Investeringsfond for Øst-Europa

Det vises til nærmere omtale av investeringsfondet under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

Post 92 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) har som hovedformål å framskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske land og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse landene. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som anvender demokratiske og mar-

kedsøkonomiske prinsipper. EBRD har prosjekter i og er representert ved lokalkontorer i 26 operasjonsland. I 2000 ble Serbia/Montenegro og Mongolia tatt opp som nye medlemmer i banken.

EBRD ble etablert i 1991 med en grunnkapital på 10 mrd. EURO. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. Om lag 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991-95, mens de øvrige ca. 700 mill. kroner er garantikapital, jf. oversikt over garantifullmakter innledningsvis i proposisjonen. I 1996 ble det vedtatt en 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD. For Norge innebærer deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 230 mill. kroner i innskuddskapital over åtte år fra og med 1998. Gjennom kapitalutvidelsen opprettholder Norge sin eierandel i banken.

Rapport 2000

EBRDs styre godkjente i 2000 samlede utlån på i alt 21,6 mrd. kroner til 95 prosjekter i 25 sentral- og østeuropeiske land. Fra 1991 til 2000 har banken opparbeidet seg en portefølje på ca. 97,6 mrd. kroner. Totalverdien av prosjektene som har mottatt EBRD-finansiering var ved utgangen av 2000 ca. 472 mrd. kroner.

EBRD hadde i 2000 et overskudd før avsetninger på 2,62 mrd. kroner, mens avsetningene utgjorde 1,4 mrd. kroner.

De største norske bedriftene benytter seg i en viss grad av finansieringsmulighetene som EBRD tilbyr. Norge har to tekniske fond i EBRD til kjøp av norske konsulenttjenester: Det generelle tekniske fond og Teknisk fond for miljø og energi. Bruken av fondene er avhengig av at norske konsulentselskaper er konkurransedyktige i det internasjonale tjenestemarkedet. Det generelle tekniske fondet var tilnærmet fullt utnyttet ved utgangen av 2000.

EBRDs regionale risikokapitalfond for Nordvest-Russland ble i 1999 fusjonert med det italienske regionale risikokapitalfondet for Vest-Russland. Gjennom fusjonen fikk fondet utvidet virkeområdet. Investeringene i 2000 ble foretatt i St. Petersburg-regionen og områdene øst for denne regionen.

EBRD ga i 2000 sin prinsipielle tilslutning til at banken kunne delta i den kommersielle finansieringen av ferdigstillelse av to atomreaktorer i Ukraina. Bankens andel av finansieringen er ca. 6,4 mrd. kroner. Norge og et fåtall andre land stemte imot EBRDs deltakelse i disse prosjektene.

EBRD gjør en betydelig innsats innenfor atomsektoren i Sentral- og Øst-Europa ved å foreta omfattende sikkerhetsoppgraderinger ved de antatt mest utrygge kjernekraftverkene. Denne virksomheten er basert på gavefinansiering fra medlemslandene.

Mål og strategier

EBRD prioriterer prosjekter der banken og gode samarbeidspartnere bidrar med lån til eller foretar egenkapitalinvesteringer som fremmer utviklingen av små og mellomstore bedrifter i privat sektor. Banken fokuserer også sterkt på miljø- og energieffektiviseringsprosjekter, utvikling av infrastruktur og finanssektoren. Banken skal være mest aktiv i de av landene som er i et tidlig eller i mellomstadiet av endringsprosessen.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås bevilget 28,8 mill. kroner til dekning av Norges forpliktelser for 2002 i forbindelse med kapitalutvidelsen i EBRD. Reduksjonen på 0,4 mill. kroner i forhold til 2001 skyldes at det legges til grunn en noe lavere EURO-kurs.

Kap. 936 Investeringselskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Aksjekapital		2 450 000	
	Sum kap 936		2 450 000	

Vedrørende 2001:

Midler til investeringsselskapet ble bevilget over kap. 967. Som følge av ny budsjettstruktur er bevilgningen ført opp under nytt kap. 936 i tabellen.

Virksomhetsbeskrivelse og status

I statsbudsjettet for 2001 ble det bevilget 2,45 mrd. kroner til et statlig/privat investeringsselskap. I forbindelse med budsjettvedtaket ba Stortinget om at det ble lagt fram en egen sak hvor bl.a. investeringsselskapets formål og innretning skulle behandles. Dette ble fulgt opp i St.meld. nr. 38 for 2000-2001 Om organisering av investeringsselskap, som ble lagt fram 20. april 2001.

I stortingsmeldinga ble det foreslått opprettet et rent statlig investeringsselskap underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Dette selskapet skulle skyte inn opp til 49 pst. av kapitalen i ulike bransjerettede investeringsfond. Regjeringen foreslo at de bransjerettede fondene burde være i størrelsesorden 500 mill. kroner eller større. Det ble lagt vekt på at investeringsselskapet får et styre og en administrasjon med solid kommersiell kompetanse.

Formålet til investeringsselskapet skulle være å styrke forvalter- og eiermiljøene innenfor venturemarkedet, slik at aktørene i dette markedet i større grad kan nyttiggjøre seg den kunnskap som utvikles i FoU-miljøene. Videre skulle selskapet bidra til å utvikle de næringsklynger som er sterke i dag og de som har forutsetning for å bli sterke i framtiden.

Det ble lagt opp til fleksibilitet når det gjelder fondenes investeringsfaser, bransjefokus, størrelse og selskapsstruktur. Sammenlignet med andre europeiske land er markedsgrunnlaget i Norge for bransjevisse investeringsfond relativt lite. Dette innebærer at en må legge opp til at de ulike fondene kan finansiere prosjekter i hele landet, og at eierne må samles ut fra sin kompetanse og nettverk på området.

Ulike regioner har ulik tyngde innenfor de forskjellige bransjene/klyngene, slik at den næringsaktiviteten som skapes av fondene, vil ha ulik regional betydning. Fondenes lokalisering vil først og fremst bli bestemt av hvor initiativene blir tatt og mulighetene for å knytte fondene opp til gode forvalter- og FoU-miljøer. Det vil i denne sammenheng bli lagt vekt på å styrke eksisterende regionale miljøer.

Stortingsmeldinga ble behandlet 8. juni 2001. Regjeringen forslag fikk i hovedsak tilslutning, jf. Innst. S. nr. 308 for 2000-2001. Stortinget vedtok imidlertid noen endringer av modellen. SND og SIVA ble tildelt rollen som eiere av investeringsselskapet med like store andeler hver. Videre ble den nedre grensen for fondene satt til 300 mill. kroner. Det ble fra Stortingets side understreket at styret for investeringsselskapet, som skulle utnevnes av SND og SIVA, måtte være uavhengig og profesjonelt. Ansatte og tillitsvalgte i SND og SIVA og ansatte i departementene skal ikke sitte i styret.

Målsettingen er at investeringsselskapet skal bli et slagkraftige verktøy for framtidig verdiskaping og tilførsel av kapital i hele landet. Selskapet skal være en kommersiell aktør, med stor grad av autonomi.

Det vil bli utarbeidet habilitetsregler for SND og SIVA. Disse vil sikre at det ikke forekommer rolleblanding i SND og SIVA mellom institusjonenes utøvelse av sin ordinære virksomhet og deres eierrolle i investeringsselskapet.

Den overordnede styringen av investeringsselskapet vil skje gjennom foretaksmøtene i SND og SIVA. Det vil bli gitt parallelle og identiske styringssignaler i de to foretaksmøtene. Disse bringes i sin tur videre av SND og SIVA i generalforsamlingen for investeringsselskapet. Aktuelle saker som skal behandles i foretaksmøtene, er eventuelle endringer av retningslinjer og kapitalutvidelse/-nedsettelse. Av saker som normalt ikke løftes opp til foretaksmøtene, kan nevnes behandling av årsregnskap og valg av styre. Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet vil utarbeide klare prosedyrer for hvordan saker som vedrører investeringsselskapet, skal behandles i foretaksmøtene.

Stortingets vedtak innebærer at halve bevilgningen skal kanaliseres via Kommunal- og regionaldepartementet/SIVA til investeringsselskapet, og at den andre halvdel kanaliseres via SND. Det legges til grunn at kapitalen uavkortet skal tilføres selskapet, og at utbytte og annen utbetaling fra selskapet går uavkortet gjennom SND og SIVA til staten. Budsjetteknisk legges det opp til at midlene til finansiering av SIVAs eierandel i selskapet på 1 225 mill. kroner tilføres gjennom belastningsfullmakt til Kommunal- og regionaldepartementet. Det vil i nysalderingsproposisjonen for 2001 bli fremmet forslag om at midlene teknisk deles og i stedet for aksjekapital bevilges som innskuddskapital under budsjettkapitlene for SND og SIVA.

Kap. 937 Reiselivstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	2 184	1 800	2 000
70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	93 500	99 500	117 500
71	Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS			2 000
72	Tilskudd til stipendiatorordninger	341		
	Sum kap 937	96 025	101 300	121 500

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til reiselivstiltak ble bevilget over kap. 961 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur i 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 937 i tabellen.

Virksomhetsbeskrivelse

I St.meld. nr. 15 for 1999-2000 Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer, er utfordringene og strategiene i næringslivspolitikken nærmere beskrevet. Det skal føres en politikk overfor næringen hvor økt verdiskaping og bedre lønnsomhet står sentralt. Dette er nødvendig for at reiselivsnæringene skal være attraktive å arbeide og investere i. Stortinget sluttet seg til hovedtrekkene i denne meldingen. En viktig del av myndighetenes innsats er å styrke reiselivsnæringenes eksportsatsing, reisemålsutvikling, kompetanseutvikling og miljøsatsing. I den forbindelse skal det legges økt vekt på profilering og merkevarebygging av Norge som turistmål.

Nærings- og handelsdepartementet er fagdepartement for reiseliv og har ansvaret for å bidra til en helhetlig og målrettet offentlig innsats overfor reiselivet. Ved Stortingets behandling av reiselivsmeldingen sommeren 2000 ønsket næringskomiteen at reiselivsnæringen vies større oppmerksomhet og gis økt fokus i framtidig næringsutvikling. Komiteen ba også regjeringen om å ta initiativ til et tett samspill med bransjen. Som en oppfølging av dette har Nærings- og handelsdepartementet opprettet et rådgivende forum for reiseliv. Et slikt forum vil gi reiselivsnæringene mulighet for å ta opp og drøfte problemstillinger som de oppfatter som viktige. Videre er det satt i gang en utredning av finansieringsordninger for dekning av felleskostnader i reiselivet. Det vil være opp til næringen selv å ta stilling til om de ønsker en slik ordning, som er tenkt å være selvfinansiert og forvaltet av næringen selv. Prosjektet forventes ferdig i slutten av 2001.

Reiseliv gir grunnlag for virksomhet i mange næringer. Hovednæringene er overnatting, servering, transport, formidlingsvirksomhet og opplevelses- og aktivitetstilbud.

Noen hovedtall for reiselivsnæringene – basert på tall fra turistsatellittregnskapet:

	1990	2000
Produksjon (i mill. 1997-kr)	80 994	105 147
Andel av alle næringer	5,7 pst.	5,4 pst
Bruttoprodukt (i mill. 1997-kr)	38 480	44 034
Andel av BNP	4,6 pst.	3,8 pst.
Sysselsetting (normalårsverk)	120 000	134 000
Andel av total sysselsetting	6,7 pst.	6,8 pst

Kilde: SSB

Et forskningsprosjekt hvor nasjonalregnskapets tall for turistsatellitregnskapet er forsøkt brutt ned på fylkesnivå, viser at om lag 25 pst. av turistenes samlede forbruk i Norge er knyttet til Oslo og Akershus. Vel halvparten av dette kan tilskrives forretningstrafikk. Oppland og Hordaland har også en relativ høy andel av turistenes samlede forbruk. Her har ferie- og fritidstrafikken stor betydning. Når forbruket relateres til innbyggertallet i fylkene, kommer Oppland, Sogn og Fjordane og Akershus best ut; Oppland med nærmere kr 35 000 pr. innbygger i gjennomsnitt.

Reiselivsmarkedene er i gradvis endring. Trendene viser en dreining fra gruppereiser til individuelle reiser og fra distrikter til by og bynære områder. Et sentralt utviklingstrekk er en betydelig og skjerpet internasjonal konkurranse i ferie- og fritidsmarkedet. De reiselivsrelaterte næringene er preget av mange små og mellomstore bedrifter. Utviklingen karakteriseres imidlertid av at de store aktørene får en stadig større markedsandel gjennom kjededannelser innen hotell- og serveringsnæringen, blant turoperatører og reisebyråer og innenfor den personrettede delen av transportsektoren.

Siden 1990 har det totale antallet gjestedøgn økt med 40 pst. Den samlede veksten i næringen har først og fremst vært gunstig for hotellene i de store byene og i bynære områder. Kapasitetsutnyttelsen i perioden har bedret seg, men er fortsatt lite tilfredsstillende. Kapasitetstilgangen, dvs. nye senger og rom, har vært betydelig.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene benyttes til kompetansehevingstiltak til bruk for næringen og forvaltningen. Prioriterte områder er kunnskap om næringens omfang, lønnsomhet, verdiskaping, produkt- og kvalitetsutvikling og markedsforhold.

I 2000 er det videreført et prosjekt for å frambringe statistikk som viser omfanget av og kjenne-tegn ved utenlandsturismen i Norge. Det er lagt vekt på samarbeid med ulike brukerinteresser ved formidling av resultater.

Statistikk- og kompetanseutviklingsarbeidet forutsettes videreført i 2002. Det forventes at reiselivsnæringen selv i større grad bidrar med midler til FoU. Videre er det påkrevd med noe oppfølging i forhold til Stortingets behandling av reiselivsmeldingen.

Budsjettforslag 2002

Posten vil som tidligere dekke videreutvikling av statistikk og forpliktelser forbundet med EU-programmet for turisme. Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner for 2002.

Post 70 Tilskudd til internasjonal markedsføring

Virksomhetsbeskrivelse

Internasjonal markedsføring av Norge som reisemål er av avgjørende betydning for å skape oppmerksomhet om og stimulere reiselyst til Norge. Reiselivsnæringen består av mange små og geografisk spredte enheter som ikke har tilstrekkelige ressurser for å samle seg om felles markedsføringstiltak. Staten bidrar derfor til finansieringen av den internasjonale markedsføringen av Norge gjennom Norges Turistråd. Dette er et felles gode som alle norske reiselivsbedrifter kan dra nytte av og som bidrar til økt trafikk, mer inntekter og skaper grunnlag for bedre lønnsomhet.

Norges Turistråd er en næringsdrivende stiftelse som ble opprettet i fellesskap av staten og reiselivsnæringen i 1984. Norges Turistråd har hovedkontor i Oslo og ti utenlandskontorer. Virksomheten er organisert i regionene Norden, Sentral-Europa, Sør-Europa og Storbritannia/Nord-Amerika og et skandinavisk felleskontor i Japan. Norges Turistråd har 72 fast ansatte. Norges Turistråds virksomhet finansieres av reiselivsnæringen gjennom deltakelse i prosjekter og av tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet er å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurransevne og lønnsomhet gjennom å:

- profilere og markedsføre Norge som reisemål
- stimulere norske reiselivsprodusenter til samarbeid om markedsføringstiltak
- bistå norske reiselivsaktører med informasjon om markeder og internasjonale utviklingstrender

Resultatrapport 2000

Norges Turistråd har i 2000 videreført arbeidet med å effektivisere distribusjon av brosjyremateriell, informasjonsformidling og behandling av publikumshenvendelser. Som en følge av forsterket innsats på forbrukerrettet markedsføring de seneste årene, bl.a. gjennom Internett og større annonsekampanjer, har antall henvendelser via telefon, e-post og brev økt. Turistrådets uten-

landskontorer registrerte vel 350 000 slike henvendelser i 2000. Av ressursmessige hensyn kan ikke disse henvendelsene betjenes som ønskelig. Det er derfor et mål å effektivisere kundetilbudet ytterligere gjennom økt bruk av Internettpresenstasjoner, virtuelle kataloger og egne call-service sentra. Overgang til elektroniske hjelpemidler har til nå vist gode resultater ved flere av utekontorene.

Innsatsen innen Norgesprofilering har generelt vært beskjeden og dreier seg i hovedsak om pressearbeid og annonsering i samarbeid med norske reiselivsbedrifter. Undersøkelser gjennomført høsten 2000 viser at kjennskapen til og kunnskapen om Norge generelt er lav i de viktigste markedene. Det er derfor behov for sterkere satsing på profilering og merkevarebygging av Norge som reisemål.

Norges Turistråd har de siste årene lyktes med å øke næringslivets bidrag til felles markedsføringstiltak. Dette har medført at Turistrådet har fått mulighet til å gjennomføre markedsføringskampanjer i flere viktige markeder. Et eksempel er Vinterkampanjen 2000/2001 som ble gjennomført i nært samarbeid med norske skidestinasjoner og ga gode resultater i form av oppmerksomhetsgrad og respons. På lang sikt vil dette ventelig medføre at kjennskapen og kunnskapen om Norge øker i de utenlandske markedene, og at flere velger Norge som reisemål.

Arbeidet med å utvikle en Internettportal for norsk reiseliv er videreført i 2000. Portalen visitnorway.com henvender seg til norske og utenlandske kunder og skal gi systematisk informasjon om Norge som turistmål. Portalen vil tilby små og store aktører i næringen – i alt ca. 8 000 – mulighet til både profilering og salg av varer og tjenester.

Mål og strategier

For å kunne vurdere om det offentlige tilskuddet gir resultater som forutsatt, er Nærings- og handelsdepartementet, i samarbeid med Norges Turistråd, i ferd med å utvikle oppfølgingskriterier på følgende områder:

- reiselivsnæringens deltakelse i Turistrådets aktiviteter
- reiselivsbedriftenes uttrykte tilfredshet med de tjenester Turistrådet leverer
- resultater av merkevarebyggingen
- resultater av Internett-satsingen
- antall pressereiser og presseaktiviteter og responsen på disse

I St.meld. nr. 15 for 1999-2000 Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer, ble en nasjonal IT-portal for reiselivsnæringen, økt fokus på nasjonal IT-portal for reiselivsnæringen og utvikling av markedskunnskap og kompetanse trukket fram som viktige satsingsområder i den internasjonale markedsføringen av Norge. Stortinget behandlet 13. juni 2001 Dok. nr. 8:102 for 2000-2001 om 5-årig opptrappingsplan for satsing på merkevarebygging av Norge som reisemål. Det ble vedtatt å be regjeringen om å legge fram en 5-årig opptrappingsplan for satsingen i forbindelse med statsbudsjettframlegget for 2002. Norges Turistråd har, etter anmodning fra Nærings- og handelsdepartementet og med utgangspunkt i anbefalingene i Selnes-rapporten, som utredet innretningen på det offentlige tilskuddet til internasjonal markedsføring av reiselivet, utarbeidet forslag til slik plan. Planen bygger på en grundig kartlegging av kundens behov og kjøpsadferd i de viktigste markedene for norsk turistnæring. Undersøkelsen ble foretatt høsten 2000 (våren 2001 i Sverige) og viser at naturbaserte opplevelser er det viktigste stikkordet for den nisjen Norge bør satse på å markedsføre. Dette inkluderer aktive naturopplevelser, men også berikelse i form av lokale kulturopplevelser og avslapping med familien i rolige, harmoniske omgivelser. Oppbygging av en merkevare krever langsiktig satsing.

Turistrådet har budsjettert med at næringen det første året skal bidra med om lag 50 pst. av kostnadene til satsingen. Merkevarebygging skal bidra til å skape interesse og oppmerksomhet om Norge som reisemål. Når denne interessen er skapt, skal visitnorway.com være verktøyet som formidler konkret informasjon om og mulighet for salg av destinasjoner og reiselivsprodukter. Det er viktig at kvaliteten på destinasjoner og reiselivsprodukter samsvarer med den forventning som er bygget opp gjennom profilering av merkevaren Norge. Av den grunn er det behov for å satse sterkere på overføring av markedskunnskap og utvikling av kompetanse lokalt slik at produktutviklingen kvalitetssikres.

Utviklingen av visitnorway.com er kostnadsberegnet til ca. 15 mill. kroner. Den første versjonen av portalen ble lansert vinteren 2000/2001. Portalen skal være selvfinansiert fra og med 2003.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 117,5 mill. kroner til reiselivsnæringens internasjonale markedsføring for 2002. Av dette foreslås 15 mill. kroner øremer-

ket til satsing på merkevarebygging av Norge som reisemål. Planen for denne satsingen har en

tidshorisont på fem år. Det forutsettes at næringen også bidrar med finansiering av prosjektet.

Finansieringen av Norges Turistråd:

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Budsjett 2002
Egeninntjening	73 682	80 200	88 000 ¹⁾
Statstilskudd	93 500	99 500	117 500
Sum inntekter	167 182	178 600	205 500 ¹⁾
Egeninntjening i pst.	44	45	44 ¹⁾

¹⁾ Eksklusiv egeninntjening for merkevarebygging.

Post 71 Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS

Virksomhetsbeskrivelse

Svalbard Reiselivsråd ble etablert i 1996 som en medlemsorganisasjon for reiselivsnæringen på Svalbard, og har rundt 40 medlemmer blant stedets reiselivsbedrifter og bedrifter innen relatert virksomhet. Reiselivsrådet etablerte i januar 2001 Svalbard Reiseliv AS for å videreføre virksomheten til Info-Svalbard. Også oppgaver som tidligere ble ivaretatt av Svalbard Reiselivsråd, videreføres i det nye selskapet. Selskapet arbeider innen områder som kompetanseoppbygging, kvalitetsarbeid, miljøarbeid, markedsføring, koordinering og samarbeid. Svalbard Reiseliv AS har tre fast ansatte.

Virksomheten til Svalbard Reiseliv AS er finansiert av reiselivsnæringen gjennom medlemsavgifter, tjenester og deltakelse i prosjekter, og av tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Bedriftene bidrar samlet med rundt kr 500 000 i medlemsavgifter til Svalbard Reiselivsråd. I tillegg bidrar bedriftene med tjenester til en verdi av nærmere kr 200 000 pr. år. Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for reiselivet ved å informere, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål.

Resultatrapport 2000

Det var i 2000 registrert 61 277 gjestedøgn i hotell/gjeste- og leilighetshus i Longyearbyen, en økning på 40,6 pst. fra 1999. Antall passasjerer over Svalbard Lufthavn var 77 702, en økning på 24,7 pst. fra 1999.

Mål og strategier

Bevilgningen skal ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser innen reiselivssektoren gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- statistikkarbeid
- basismarkedsføring av Svalbard

For å kunne vurdere om det offentlige tilskuddet til Svalbard Reiseliv gir ønsket effekt, vil det bli utarbeidet oppfølgingskriterier bl.a. knyttet til resultatoppnåelse for deltakende bedrifter, kundetilfredshet og andel næringsfinansiering.

Budsjettforslag 2002

For 2001 får selskapet statlig tilskudd på 2 mill. kroner av bevilgningen til Svalbard Samfunnsdrift over kap. 952. Det foreslås en egen bevilgning på 2 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS for 2002.

Kap. 938 Omstillingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>			40 000
	Sum kap 938			40 000

Vedrørende 2000 og 2001:

Omstillingsmidler til Sør-Varanger ble bevilget over kap. 962 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur er bevilgningen flyttet til nytt kapittel i 2002.

Ved St.vedt. 15. juni 2001 ble det gitt en bevilgning på 5 mill. kroner i omstillingstilskudd til Sør-Varanger over kap. 962, post 71, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Status for virksomheten

Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000-2001 Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2000 under Nærings- og handelsdepartementet, ble det bevilget 20 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune. Det ble samtidig gitt en tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner slik at total tilsagnsramme utgjorde 120 mill. kroner. Omstillingsbevilgningen skal benyttes til videreutvikling av Sør-Varangersamfunnet.

Resultatrapport 2000

Det ble ikke utbetalt omstillingstilskudd til Sør-Varangersamfunnet i 2000. Midlene er overført til 2001.

Mål og strategier

På bakgrunn av drøftinger mellom Nærings- og handelsdepartementet og Sør-Varanger kommune er midlene fordelt på sju hovedgrupper av tiltak:

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- Møtested Barents-regionen
- reiseliv/trivsel
- Kirkenes Lufthavn
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond

Av prosjektene har kommunen kommet lengst i planleggingen av havneutbyggingen. Framdriften i prosjektene er drøftet med kommunen. Planene som foreligger, viser at det vil kunne komme inntil 65 mill. kroner til utbetaling i løpet av 2001 og 2002.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner for 2002. De gjenstående midlene av den totale tilsagnsrammen på 120 mill. kroner, dvs. 55 mill. kroner, vil bli foreslått bevilget i takt med den videre framdriften for prosjektene.

Kap. 939 Støtte til skipsbygging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
50	Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	687 500		1 500 000
70	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, <i>overslagsbevilgning</i>	740	400	
72	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter, <i>overslagsbevilgning</i>	1 610	800	
	Sum kap 939	689 850	1 200	1 500 000

Vedrørende 2000, 2001 og 2002:

Midler til skipsstøtte ble bevilget over kap. 966 i 2000 og 2001. Som følge av ny budsjettstruktur i 2002 er beløp også for disse årene ført opp under nytt kap. 939 i tabellen.

Virksomhetsbeskrivelse

Skipsbygging har siden 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. EUs forordning for støtte til skipsbyggingsindustrien fra 1. januar 1999 er derfor også gjeldende for Norge. I tråd med forordningen ble den kontraktsrelaterte støtten avviklet ved utgangen av 2000.

Formålet med ordningen med tilskudd til bygging av skip har vært å sikre oppdrag til norske verft. Støtten ble utbetalt i form av byggetilskudd til verftene. De årlige bevilgningene har blitt gitt med bakgrunn i antatt samlet kontraheringsbeløp det aktuelle året. Bevilgningen for den enkelte årgangs kontraheringer har blitt overført til et fond i Norges Bank. Størrelsen på bevilgningene blir i nødvendig utstrekning endret i ettertid når de faktiske kontraheringsbeløpene for den enkelte årgang er kjent. Fordi levering av fartøyet kan skje opp til tre år etter kontraktstidspunkt, vil ordningen først være avsluttet i 2004. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA.

Gjeldende satser i perioden 5. februar 1999 – 31. desember 2000 (i pst. av netto byggesum):

	Byggetilskudd i pst.
Nybygg over 10 mill. EURO	9,00
Nybygg under 10 mill. EURO	4,50
Vesentlige ombygginger	4,50

Det er de siste årene utbetalt betydelige midler gjennom den kontraktsrelaterte støtteordningen. I perioden 1990-2000 er det netto utbetalt om lag 16 mrd. kroner til nye og tidligere kontrakter (bevilgninger fratrukket tilbakeføringer og renter fra fond).

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte til skipsbyggingsindustrien*OECD-avtalen*

OECD-avtalen om normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien har ennå ikke trådt i kraft. Årsaken til dette er at USA ikke har ratifisert – og sannsynligvis heller ikke vil ratifisere – avtalen.

EØS-avtalen

EUs forordning for støtte til skipsbyggingsindustrien gjelder til utgangen av 2003. Dette vil også være tilfelle for Norge. Forordningen gir adgang til å bruke regional investeringsstøtte og støtte til innovasjon, forskning og utvikling, miljøtiltak, omstrukturering og avvikling.

Resultatrapport 2000

Skipsverftene hadde ved utgangen av 2000 innliggende ordrer for over 36 mrd. kroner, mot en total ordremasse på 11 mrd. kroner ved utgangen av 1999. Samlet ble støtteberettiget ordreinngang for 2000 på over 33 mrd. kroner. Den store økningen skyldes avviklingen av den kontraktsrelaterte støtten ved utgangen av året. De fleste verftene har dermed ordrebøkene fulle til utgangen av 2003. Sysselsettingen ved verftene er om lag uendret i forhold til tidligere år.

Mål og strategier

Regjeringen følger utviklingen i EU nøye med hensyn til kontraktsrelatert verftsstøtte. Dersom det viser seg at EU gjeninnfører en slik støtte, vil regjeringen vurdere å foreslå at det innføres tilsvarende ordninger for norsk verftsindustri. Dette for å sikre likeartede konkurransevilkår mellom verftsindustrien i Norge og de største konkurrentlandene.

Budsjettforslag 2002**Post 50 Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter**

Samlet støtteberettiget ordreinngang for 2000 ble som nevnt på over 33 mrd. kroner. Dette betyr at det samlet må bevilges over 3 mrd. kroner til denne årgangen. Da det tidligere er bevilget 1 537,5 mill. kroner, foreslår regjeringen at det

bevilges ytterligere 1,5 mrd. kroner til 2000-årgangen i 2002.

bevilgning i endringsproposisjon til statsbudsjettet høsten 2001.

Post 70 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, overslagsbevilgning

Formålet med ordningen er å dekke gjenstående forpliktelser knyttet til allerede gitte tilsagn under ordningen med rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger. Det er ikke gitt nye tilsagn under ordningen etter januar 1990. Rentesubsidiene skulle utbetales over 5-12 år etter levering. På bakgrunn av de små beløpene som står igjen under ordningen, vil den bli foreslått avsluttet i 2001 med nødvendig tilleggs-

Post 72 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter, overslagsbevilgning

Dette er tilsvarende ordning som under post 70, men gjelder bare for innenlandske leveringer av fiskefartøy. På bakgrunn av de små beløpene som står igjen under ordningen, vil den bli foreslått avsluttet i 2001 med nødvendig tilleggsbevilgning i endringsproposisjon til statsbudsjettet høsten 2001.

Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
50	Programvirksomhet, fond	175 000	161 000	114 000
51	Tapsfond for lån og garantier innvilget i budsjetterminen	45 000	60 000	
53	Tapsfond, såkornkapitalfond	7 500		
54	Prosjektutviklingstilskudd, fond	15 000	25 000	
55	Landsdekkende innovasjonsordning, fond			175 000
70	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	184 118	183 200	185 500
71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		800	
72	Tilskudd til dekning av tap på risikolån	42 600		
75	Tilskudd til omstilling, <i>kan overføres</i>	52 000	24 000	
91	Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	6 430 000	5 500 000	5 400 000
92	Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	19 195 000	38 500 000	37 000 000
93	Såkornkapitalfond	30 000		
Sum kap 2420		26 176 218	44 454 000	42 874 500

Vedrørende 2002:

Det foreslås innført en ny budsjettstruktur i 2002, jf. forslag i St.meld. nr. 36 for 2000-2001 og omtale nedenfor.

Virksomhetsbeskrivelse

Organisering

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) er myndighetenes sentrale organ for finansiering og iverksetting av tiltak innen nærings- og distriktpolitikken. Nærings- og distriktpolitikken skal legge til rette for at gode og nyskapende

næringsmiljøer kan vokse fram og videreutvikles. Et hovedmål i næringspolitikken er å gjøre Norges verdiskapingsevne så stor som mulig ved å legge til rette for konkurransedyktige og lønnsomme bedrifter og næringer med høy verdiskapingsevne. Det legges vekt på at SND skal videreutvikles som et kraftfullt nærings- og distriktspolitisk instrument i forhold til sine målsettinger.

Fondet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Midler til de ulike ordningene bevilges over følgende departementers budsjett:

- *Nærings- og handelsdepartementet*: landsdekkende ordninger og administrasjonstilskudd
- *Kommunal- og regionaldepartementet*: distriktsrettede ordninger
- *Fiskeridepartementet*: fiskerirettede ordninger
- *Landbruksdepartementet*: landbruksrettede ordninger
- *Miljøverndepartementet*: Statens Miljøfond

SND har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i alle fylker (felleskontor for Oslo og Akershus og for Agderfylkene).

Langsiktige mål og roller

SNDs langsiktige hovedmålsetting er å arbeide for økt innovasjonsevne og høyere kompetansenivå blant små og mellomstore bedrifter. Med utgangspunkt i målsettingene skal SND fylle ulike roller:

- være en *utviklingspartner*
- finne innovasjonsprosjekter, *foredle* og *finansiere* disse, for så å *følge* prosjektene *opp* og bringe erfaringene tilbake til nye innovatører
- motvirke imperfeksjoner i kapital- og kompetansemarkedene ved å bidra med *kompetent risikokapital*
- være næringslivets *inngangsport* til det offentlige virkemiddelapparatet og samordne virkemiddelaktørene
- som en forvalter av virkemidler samarbeide tett med *fylkeskommunene* om å utforme og iverksette regional næringspolitikk
- være en *premissgiver* for å utforme nærings- og distriktspolitikk på regionalt og nasjonalt nivå

SNDs virksomhetsområder

SND forvalter tilskudds-, låne-, garanti- og fondsordninger. Under følger en oversikt over dagens ordninger. Virkemiddelbruken foreslås lagt om i 2002 i tråd med forslag i St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv.

Omleggingen er beskrevet under Mål og strategier og Budsjettforslag 2002 nedenfor.

Tilskuddsordninger

SND yter landsdekkende og distriktsrettede tilskudd til prosjekter og tiltak som ikke er tilstrekkelig bedriftsøkonomisk lønnsomme på selvstendig basis, men som forutsettes å ha positiv samfunnsøkonomisk lønnsomhet. SND forvalter følgende tilskuddsordninger:

- forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923, post 70 på Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- landsdekkende utviklingstilskudd (kap. 2420, post 50, jf. nedenfor)
- prosjektutviklingstilskudd (kap. 2420, post 54, jf. nedenfor)
- distriktsutviklingstilskudd (kap. 2425, post 51 på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- tilskudd til fornying og kapasitetstilpasning i fiskeflåten (kap. 2415, post 72 på Fiskeridepartementets budsjett)
- tilskuddsordninger under jordbruks- og rein-driftsavtalene (kap. 1150, postene 50 og 51 på Landbruksdepartementets budsjett)

Låneordninger

Lån og garantier benyttes i hovedsak til å finansiere investeringer i eiendom og produksjonsutstyr. SND tilbyr følgende låneordninger:

- lavrisikolån (over Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- landsdekkende risikolån og garantier (over Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- distriktsrettede risikolån og garantier (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- grunnfinansieringslån til fiskeflåten (over Fiskeridepartementets budsjett)
- lån til landbruksformål (over Landbruksdepartementets budsjett)
- lån fra Statens miljøfond (over Miljøverndepartementets budsjett)

Lavrisikolån benyttes til å delfinansiere bedriftsøkonomisk lønnsom nyskaping, utvikling, etablering og omstilling. Lån gis på kommersielle vilkår. Både lån til fiskeflåten og lån til landbruksformål vil fra og med 2002 integreres i og tilbys til vilkår lik SNDs lavrisikolåneordning, jf. omtale under kap. 2420, post 92.

Risikolån og garantier skal delfinansiere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som innebærer utbygging, modernisering, omstilling, utvikling eller nyetablering. Risikolån gis til prosjekter med høyere risiko enn lavrisikolån og skal ha en utløsende virkning for privat medfinansiering. Det er knyttet et tapsfond til risikolåneordningen som gjør at SND kan ta høyere risiko enn det som er mulig i det private kapitalmarkedet, jf. nærmere omtale av tapsfondet under post 51 og 55 nedenfor.

Over Miljøverndepartementets budsjett ble det i 1998 etablert et miljøfond med en utlånsramme på 250 mill. kroner og et tilhørende tapsfond (grunnkapital) på 50 mill. kroner. Ubenyttet beløp av lånerammen ved utgangen av et år gjenbevilges i påfølgende år innenfor en totalramme for ordningen på 250 mill. kroner.

Fondsordninger

SND forvalter følgende fondsordninger:

- Investeringsfond for Øst-Europa
- Investeringsfond for Nordvest-Russland
- Næringsfond for Nordvest-Russland
- Sårkornfondene
- Egenkapitalordningen, forvaltes av SND Invest AS

Resultatrapport 2000

Administrative forhold

SND har hovedkontor i Oslo og et landsdekkende kontornett bestående av 17 distriktskontorer. SND utførte i 2000 til sammen 500 årsverk. Av disse sto SND Invest AS for 29 årsverk. Det er en økning på nærmere 100 årsverk fra 1999. Økningen skyldes overføring av personale ved integreringen av tidligere Statens landbruksbank og deler av fylkesmennenes landbruksavdelinger i SND. Årsverkene fordeler seg med ca. 40 pst. på hovedkontoret og 60 pst. på distriktskontorene. Distriktskontorene skal være regionale kraftsentra for næringsutvikling. Informasjon, saksbehandling og vedtak er flyttet nærmere kundene. I 2000 ble praktisk talt alle saker behandlet og besluttet ved distriktskontorene. Hovedkontorets rolle er endret til å bli et mer rendyrket utviklings- og kompetanseorgan. Dette innebærer bl.a. ansvar for utvikling, koordinering av nasjonale satsinger og programmer og å være premissgiver og ressurscenter for den operative virksomheten.

I alle fylkene deltar distriktskontorene i regionale partnerskap knyttet til regionale utviklingsprogrammer og andre samarbeidsprosjekter for å utvikle regionale nærings- og kompetansemiljøer. SND har i 2000 videreført og styrket samarbeidsavtalene med Norges forskningsråd, Norsk Designråd, Norges Eksportråd og Selskapet for industrivekst (SIVA). Gjennom samarbeidet skal SNDs distriktskontorer utvikles til inngangsporter for hele det offentlige bedriftsrettede virkemiddelapparatet.

Aktivitetsrapport fra SNDs samlede virksomhet

Utenom de landbruksrettede virkemidlene ga SND i 2000 tilsagn om nærmere 3,5 mrd. kroner i lån, tilskudd og garantier til over 4 500 ulike prosjekter. 1 028 av bedriftene som fikk tilsagn, er førstegangskunder i SND og 62 pst. av disse er lokalisert innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. I tillegg ble det over de landbrukspolitiske virkemidlene gitt tilsagn om 980 mill. kroner til nærmere 4 000 prosjekter. SND har i 2000 rettet virksomheten mot følgende hovedområder:

- Den har i hovedsak vært rettet mot *små og mellomstore bedrifter*. I 2000 gikk 76 pst. av SNDs låne-, garanti- og tilskudds-midler til bedrifter med mindre enn 100 ansatte. 57 pst. av midlene gikk til bedrifter med mindre enn 20 ansatte.
- *Nyskaping, omstilling og etablering* er hovedområdet for SNDs virksomhet. I 2000 gikk 61 pst. av lån, garantier og tilskudd-tilsvarende ca. 2,2 mrd. kroner til disse områdene.
- *Å bidra til kompetanseutvikling i næringslivet* er et annet satsingsområde innenfor SNDs virksomhet. I 2000 gikk 37 pst. av risikolån og tilskuddsordningene, tilsvarende 777 mill. kroner, til kompetanseprosjekter. Av rammene for landsdekkende risikolån, utviklingstilskudd og forsknings- og utviklingskontrakter gikk om lag 75 pst., tilsvarende 400 mill. kroner, til kompetanseutvikling.
- *Innsats overfor bedrifter i distriktene* er prioritert. En stadig større andel av rammene blir kanalisert til bedrifter i distriktene, og i 2000 gikk 60 pst. av midlene til prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.
- Det har over flere år vært viktig for SND å stimulere næringslivet til i større grad å ta i *bruk kvinners kompetanse og ressurser i næringslivet*. Dette har ført til en økende andel kvinner bak prosjekter med SND-finansiering. SND hadde i tillegg en egen kvinnesatsing med en ramme på 10 mill. kroner i 2000.

- Alle prosjektene som SND finansierer, vurderes i forhold til et *internasjonalt marked og miljømessige forhold*. SND forvalter Statens miljøfond som skal stimulere til bruk og videreutvikling av mer miljøeffektiv teknologi. I 2000 ble 20 prosjekter finansiert gjennom fondet. Flere av prosjektene er supplert med tilskuddsmidler fra SND.

Rapport om effekter av SNDs samlede virksomhet

Departementene har i samarbeid med SND utviklet følgende kriterier som det samlet og for hvert enkelt virkemiddel rapporteres på:

- aktivitetsindikator for små og mellomstore bedrifter
- aktivitetsindikator for nyskaping, omstilling og etablering
- aktivitetsindikator for kompetansesatsing
- aktivitetsindikator for kvinner
- aktivitetsindikator for miljø

Oppfølgingskriteriene innebærer en rapportering på prioriterte områder. I tillegg skal tilsagn om lån, garantier og tilskudd fordeles på næring og fylke. For enkelte ordninger, bl.a. programvirksomheten, er SND bedt om mer særskilt rapportering. Rapportering på ordninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er nærmere beskrevet under de enkelte postene under Budsjettforslag 2002.

Effekter av SNDs virksomhet måles hovedsakelig ved hjelp av kundeundersøkelser og evalueringer. Undersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. For hvert år trekkes et tilfeldig utvalg av prosjekter fra kundeporteføljen som fikk tilsagn om finansieringsbistand på minst kr 100 000. 3-4 år etter at tilsagn om finansiering fra SND ble gitt, gjennomføres en etterundersøkelse blant det samme bedriftsutvalget. Det legges stor vekt på å få fram informasjon om hvordan prosjektet har påvirket bedriftens økonomiske utvikling, sysselsetting og kompetanseutvikling. For 1999- og 2000-årgangen gjennomfører Nordlandsforskning nevnte undersøkelse. I det følgende refereres det til en oppsummering av etterundersøkelsene for prosjekter som fikk tilsagn i perioden 1994-96 utført av Møreforskning.

Sysselsetting: SNDs finansielle støtte i 3-års perioden til 5 600 bedriftsprosjekter, har hatt en samlet anslått sysselsettingseffekt på 20-25 000 arbeidsplasser. 36 pst. av sysselsettingseffekten har kommet i bedrifter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 64 pst. innenfor

dette området. SNDs bidrag til sysselsettingsveksten er i økende grad i de små bedriftene (mindre enn 10 ansatte).

Lønnsomhet: SND-prosjektene vurderes av over 60 pst. av bedriftene å ha vært viktige for bedriftens overlevelse og lønnsomhetsutvikling også 5-6 år etter tilsagnet. 23 pst. av bedriftene oppgir at prosjektet ikke har hatt vesentlig betydning verken for overlevelse eller lønnsomhet. Disse prosjektene har fått 10 pst. av midlene. Dette kan tyde på at nærmere 90 pst. av midlene går til prosjekter av relativt stor betydning for bedriftens overlevelse og lønnsomhet.

Kompetanse: Nær 60 pst. av bedriftene oppgir 3-4 år etter tilsagn at prosjektene har ført til kompetanseheving. Det er en økende andel som rapporterer at prosjektene har hatt positive kompetanseeffekter. Dette gjelder i særlig grad industribedrifter i distriktene.

Evalueringer gjøres jevnlig av de enkelte programmer og tiltak i SND. Departementet gjennomfører hvert fjerde år en totalevaluering av SNDs virksomhet. Den siste ble gjort i løpet av 2000, og resultatene fra denne er nærmere beskrevet i St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv.

Rapport om ordninger det er gitt bevilgning til i tidligere år

SND forvalter flere poster hvor bevilgning ble gitt før 2000. De viktigste er egenkapitalordningen, investeringsfondet for Øst-Europa, investeringsfondet for Nordvest-Russland, Fond for nærings-samarbeid med Nordvest-Russland og regionale såkornfond.

SNDs egenkapitalordning ble i september 1998 organisert som et heleid datterselskap, *SND Invest AS*. Selskapet skal foreta langsiktige investeringer og utøve aktivt eierskap i små og mellomstore bedrifter. Selskapet skal drives etter forretningsmessige kriterier.

Summen av SND Invests innskudd av aksjekapital og ansvarlig lånekapital i et selskap skal bare unntaksvis overstige 35 pst., og ikke i noe tilfelle overstige 49 pst. av egenkapitalen. Gjennomsnittlig eierandel i porteføljebedriftene er 18 pst. Taket på enkeltinvesteringer ble økt fra 50 til 125 mill. kroner i 2000 etter å ha vært uendret siden etableringen av SND i 1993. SND Invest er vanligvis representert i styrene i de bedriftene hvor fondet har investert, enten med egne representanter eller representanter utpekt av SND Invest.

I 2000 investerte SND Invest for 450 mill. kroner mot 220 mill. kroner i 1999. Av dette gjaldt 261 mill. kroner nye engasjementer, mens 189 mill. kroner var oppfølgingsinvesteringer i eksisterende porteføljebedrifter. Ved utgangen av 2000 hadde selskapet investert i 159 bedrifter. Av disse engasjementene var 68 pst. i bedrifter med mindre enn 50 ansatte og 41 pst. i kategorien nyetableringer/nyskaping, hvor det er gjennomgående mangel på kompetansekapital og stor risiko.

SND Invest har hele landet som investeringsområde. Den geografiske fordelingen av antall ansatte i bedrifter hvor SND Invest har gått inn med egenkapital, viser et betydelig engasjement i bedrifter som er etablert i distriktene. En kan særlig merke seg SND Invest sin betydning for næringslivet i Finnmark. Fylket har 7,7 pst. av de ansatte i SND Invests porteføljebedrifter, mens fylkets andel av antall arbeidstakere i Norge er 1,1 pst. De tre nordnorske fylkene under ett har en andel av sysselsettingen i porteføljebedriftene på 17,3 pst. mot en andel på 7,5 pst. av antall arbeidstakere i Norge.

Stortinget sluttet seg i 1999 til forslag om å legge porteføljen i *Venturefondet* ut for salg. Med unntak av venturefondet Amerscan Partners AS ble porteføljen i 2000 solgt til SND Invest for 85 mill. kroner, jf. omtale i St.prp. nr. 61 for 1999-2000. Sammen med egne investeringer i regionale ventureselskap er disse investeringene plassert i *Venturefondet AS* som er et 100 pst. eid datterselskap av SND Invest. *Venturefondet AS* har i dag en kapitalbase på 115 mill. kroner. Hovedmålet for SND Invest sitt engasjement i de regionale venturefondene er å forsterke selskapets rolle som en landsdekkende aktør og bidra til å videreutvikle og profesjonalisere de enkelte investeringsmiljøene. Statens utbytte fra SND Invest er nærmere omtalt under kap. 5620, post 84.

Det ble i 1996 og 1997 bevilget midler til to *investeringsfond*, ett for *Nordvest-Russland* og ett for *Øst-Europa*. Investeringsfondene skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter fra de berørte regioner. *Nordvest-Russland-fondet* er på 150 mill. kroner, hvorav 23,5 mill. kroner var gitt som tilsagn pr. 15. august 2001. Av *Øst-Europa-fondets* ramme på 120 mill. kroner var ca. 98,4 mill. kroner bundet opp i tilsagn pr. 15. august 2001.

På statsbudsjettet 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et *fond for næringssamarbeid* for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i *Nordvest-Russland*. Fondet skal nyttes til utred-

ning, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av næringssamarbeidet med Nordvest-Russland. Pr. 15. august 2001 var ca. 19,8 mill. kroner av rammen disponert.

Som et resultat av et samarbeid mellom staten og private investorer ble det i 1997 etablert ett landsdekkende *så Kornfond*, som også skulle dekke Østlandet, og fire regionale så Kornfond som dekker Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det opprettet et eget fond for indre Østlandet. Målsettingen er å tilføre prosjekter en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Så Kornfondene skal gå inn med egenkapital i risikoprosjekter med stort verdiskapingspotensial. Det er i tillegg et krav at fondene skal gå inn i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet. For å kunne intensivere finansieringsinnsatsen overfor bedrifter i distriktene i så Kornfasen, ble det i 1999 vedtatt å tilføre de fire regionale fondene 160 mill. kroner i ansvarlig lån og 40 mill. kroner i tapsefond.

Det har tatt tid å få inn den private andelen av kapitalen i de regionale fondene. Så Kornfondene i Midt-Norge og indre Østlandet har den private kapitalen på plass, mens de resterende tre fondene står framfor avgjørende emisjoner høsten 2001. Forutsatt at de siste emisjonene blir fulltregnet, vil de regionale så Kornfondene, med unntak av fondet for indre Østlandet, få en kapitalbase på 100 mill. kroner (derav 50 mill. kroner i statlig lånekapital) og et tapsefond på 12,5 mill. kroner. Fondet for indre Østlandet får en kapitalbase på 60 mill. kroner. Det landsdekkende fondet (*START-fondet*) har en kapitalbase på 320 mill. kroner. Ved utgangen av 2000 hadde så Kornfondene investert for om lag 200 mill. kroner fordelt på 80 prosjekter. Gjennomsnittsinvesteringen for de regionale fondene var om lag 1 mill. kroner, mens *START-fondet* lå på et snitt på 7,5 mill. kroner for sine investeringer.

Tørrdokk i Harstad

Harstad Skipsindustri A/S planlegger bygging av en større tørrdokk. Bakgrunnen for prosjektet er dels at det vil være tjenlig for Forsvaret å ha tilgang til en større dokk i landsdelen etter hvert som de nye fregattene fases inn, og dels at bedriften ønsker å konkurrere i markedet for større fartøyer. Både den nye forsvarspolitiske situasjonen og Norges behov for å overvåke store havområder i nordområdene, gjør det ønskelig å tilrettelegge for denne typen infrastruktur i Nord-Norge.

Tørrdokkprosjektet består av en privat og offentlig del. Statlig deltakelse i prosjektet, ut over det ordinære virkemiddelapparatet (f.eks. SND), knytter seg til Forsvarets behov. Forsvarsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har hatt nær dialog med Harstad Skipsindustri A/S og arbeider nå sammen med verftet for å avklare ulike forhold omkring prosjektet, som f.eks. økonomiske rammer, driftsmodell og de juridiske og konkurransemessige sidene, bl.a. statsstøtte-regelverket, ved et kombinasjonsverft. Når disse spørsmålene er avklart, tar regjeringen sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag om oppfølging fra statens side. Dette vil trolig kunne skje i forbindelse med revidert budsjett 2002.

Mål og strategier

St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, ble behandlet av Stortinget i juni 2001. Meldingen trekker opp langsiktige linjer for SNDs virksomhet og fokuserer på rollen SND kan og bør spille i arbeidet med næringsutvikling. Det legges opp til:

- at SND i større grad skal bli en utviklingspartner overfor sine kunder. Dette innebærer at SND må arbeide mer proaktivt overfor små og mellomstore bedrifter og gründere.
- SNDs distriktskontorer skal utvikles til å bli inngangsport til næringsrettede virkemidler.
- at SNDs regionale styrer får fullmakt til å fatte vedtak i alle saker fra og med 2002. Styrene skal utnevnes av og rapportere til SNDs hovedstyre.
- at forvaltningen av etablererstipendiet skal overføres til SND i alle fylker i henhold til Stortingets behandling av St.meld. nr. 34 for 2000-2001 Om distrikts- og regionalpolitikken. Det redegjøres nærmere for dette i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2002.
- at fraktefartøyer registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) skal ha tilgang til alle SNDs virkemidler på lik linje med andre næringer fra 2002.

Ny budsjettstruktur

I St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, foreslås det å samle flere av SNDs låne-, tilskudds- og garantiposter i én budsjettpost for landsdekkende og én for distriktsrettet innovasjon. Innenfor disse postene kan SND yte tilskudd og gi risikolån og garantier med en

gitt totalramme. Det vil i større grad enn i dag være opp til SND selv å utnytte rammen på best mulig måte. SND vil kunne tilpasse sitt tilbud bedre til bedriftenes behov, og distriktskontorene får et bredere spillerom overfor sine regionale næringsmiljøer. Ordningen skal rettes inn mot å øke næringslivets innovasjonsevne. Dette vil gjøre SND til en mer fleksibel institusjon.

I meldingen foreslås det videre å opprette en ny budsjettpost for programvirksomhet under kap. 2420. SNDs programmer favner om mange bedrifter for å svare på nasjonale prioriteringer, og det er naturlig at det kan legges sterkere grad av politiske føringer på slike midler. Den viktigste målsettingen med programposten skal være å arbeide for høyere kompetansenivå blant små og mellomstore bedrifter.

Det foreslås derfor å opprette to nye budsjettposter for 2002 under kap. 2420: post 50 Programvirksomhet, fond, og post 55 Landsdekkende innovasjonsordning, fond. Den delen av nåværende kap. 2420, post 50 (landsdekkende utviklingstilskudd) som går til programvirksomhet, skilles ut og videreføres på samme post med ny betegnelse, mens resterende del av utviklingstilskuddet sammen med bevilgninger til landsdekkende tapsfond og prosjektutviklingstilskudd samles på den nye post 55. Fire poster erstattes dermed av to.

Det foreslås opprettet en tilsvarende distriktsrettet innovasjonsordning over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett: kap. 2425, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond. Det vises for øvrig til Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2002.

Betinget tilskudd

Det er i dag åpnet for at SND kan gi betinget tilskudd under kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter, kap. 2420, post 50 Utviklingstilskudd, og post 54 Prosjektutviklingstilskudd, over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Ved behandlingen av St.meld. nr. 36 for 2000-2001 gikk Stortinget inn for å avvike ordningen med betingede tilskudd. Det er derfor lagt opp til at denne ordningen avvikes fra og med 2002.

Budsjettforslag 2002

Samlet budsjettforslag for SND

Summen av de rammene som gis av Stortinget er bestemmende for SNDs satsing på nærings- og distriktsutvikling i det enkelte budsjettår. Tabellene nedenfor viser de samlede rammer for SND,

hvor forslag for 2002 sammenstilles med Stortingets budsjettvedtak for 2000 og 2001. Vedtatte endringer i løpet av budsjettåret er inkludert i

oversikten. I tillegg til ordningene i tabellene forvalter SND også fondsordninger der det ble gitt bevilgninger før 2000.

Oversikt over låne- og garantirammer:

Betegnelse	(i mill. kroner)		
	Ramme 2000	Gjeldende ramme 2001	Forslag til ramme 2002
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>			
Lavrisikolån	800	1 200 ¹⁾	2 000 ¹⁾
Landsdekkende risikolån	180 ²⁾	240 ²⁾	240 ³⁾
Landsdekkende garantier	2)	2)	4)
Såkorncapitalfond	30	0	0
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>			
Distriktsrettet risikolån	400	385	400 ³⁾
<i>Fiskeridepartementet:</i>			
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	800	800	0 ¹⁾
<i>Landbruksdepartementet:</i>			
Lån til landbruksformål	380	0 ¹⁾	0 ¹⁾
Sum låne- og garantirammer	2 590	2 625	2 640

¹⁾ Nye lån til landbruksformål ble integrert i lavrisikolån fra og med 2001. Grunnfinansieringslån til fiskeriformål foreslås integrert i lavrisikolåneordningen fra og med 2002.

²⁾ I 2000 og 2001 kan det gis garantier for inntil 40 mill. kroner. Rammen for gitte garantitilsagn og landsdekkende risikolån kunne ikke overstige 180 mill. kroner i 2000 og kan ikke overstige 240 mill. kroner i 2001.

³⁾ Lånerammene for den landsdekkende og distriktsrettet risikolåneordningen er ikke bindene som tidligere, men kun anslag for innvilgninger av nye risikolån.

⁴⁾ Rammen for den landsdekkende garantiordningen foreslås begrenset til 40 mill. kroner innenfor rammen av landsdekkende innovasjonsordning.

Oversikt over bevilgninger eksklusiv lånetransaksjoner:

(i mill. kroner)

Kap./post	Betegnelse	Bevilgning 2000	Gjeldende bevilgning 2001	Forslag 2002
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>				
923/70	Tilskudd, forsknings- og utviklings- kontrakter	151,0	151,0	165,0
2420/50	Utviklingstilskudd, fond	175,0	161,0	0
2420/50	Programvirksomhet, fond (ny)			114,0
2420/51	Tapsfond for lån og garantier innvilget i budsjetterminen	45,0	60,0	0
2420/53	Tapsfond, såkornkapitalfond	7,5	0	0
2420/54	Prosjektutviklingstilskudd, fond	15,0	25,0	0
2420/55	Landsdekkende innovasjonsordning, fond (ny)			175,0
2420/70	Administrasjon	184,1	183,2	185,5
2420/71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	0	0,8	0
2420/72	Tilskudd til dekning av tap på risikolån	42,6		
2420/75	Tilskudd til omstilling	52,0	24,0	0
	Sum Nærings- og handels- departementet:	672,2	605,0	639,5
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>				
551/55	Etablererstipend, fond	103,1	120,0	124,0
2425/50	Bedrifts- og næringsutvikling i distrik- tene, fond (ny)			870,0
2425/51	Distriktsutviklingstilskudd, fond	780,0	786,9	
2425/53	Tilskudd til dekning av tap på lån, fond	100,0	100,0	
2425/74	Dekning av tap på risikolån og garantier	4,0	1,1	
	Sum Kommunal- og regional- departementet:	987,1	1 008,0	994,0
<i>Fiskeridepartementet:</i>				
1040/70	Fiskeriavtalen, kondemnering av fiske- fartøy	30,0	29,0	1)
2415/72	Tilskudd til fornyelse og kapasitets- tilpasning i fiskeflåten	30,0	35,0	0

(i mill. kroner)

Kap./post	Betegnelse	Bevilgning 2000	Gjeldende bevilgning 2001	Forslag 2002
2415/73	Rentestøtte stønadslån	2,0	2,0	1,0
2425/74	Tilskudd til næringsutvikling i marin sektor		30,0	30,0
	Sum Fiskeridepartementet:	62,0	96,0	31,0
	<i>Landbruksdepartementet:</i>			
1142/71	Verdiskapingsprogrammet for skog	19,0	25,0	32,5
1150/50	Jordbruksavtalen, tilskudd til bygdeutvikling	513,0	485,0	493,0
1150/50	Verdiskapingsprogrammet for mat	0	50,0	90,0
1150/50	Konkurransestrategier for norsk mat	50,0	50,0	35,0
1150/51	Verdiskapingsprogrammet for rein	0	3,5	7,0
2411/50	Tilskudd til tapsfond, lån til landbruksformål	24,0	6,0	0
2420/71	Rentestøtte	0,5	0,5	0
	Sum Landbruksdepartementet:	606,5	620,0	657,5
	Sum bevilgninger	2 327,8	2 329,0	2 322,0

¹⁾ Den årlige fiskeriavtalen blir fremmet i egen proposisjon høsten 2001 etter at det eventuelt er ført forhandlinger mellom staten og Norges Fiskarlag.

Bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett

Post 50 Programvirksomhet, fond

Mål

Målet med den nasjonale programvirksomheten er å stimulerer til økt kompetanse og innovasjon i norsk næringsliv. Støtte kan gis i form av tilskudd. Det alt vesentlige av programvirksomheten retter seg mot små og mellomstore bedrifter.

Aktiviteter og rapportering

FRAM er et ledelses- og strategiutviklingsprogram. Prioritert målgruppe er bedrifter med mindre enn 30 ansatte. Målet med programmet er økt konkurranseevne og lønnsomhet gjennom konkrete utviklingsprosjekter og kompetanseoverføring. Over 500 bedrifter gjennomfører årlig et FRAM-program. Programmet har pågått siden 1992, og i 2000 ble det benyttet i alt 52,3 mill. kro-

ner til FRAM-prosjekter, hvorav 21,8 mill. kroner ble finansiert av det landsdekkende utviklingstilskuddet. FRAM er videreført med til sammen 39,5 mill. kroner i 2001, hvorav 17 mill. over utviklingstilskuddet. Programmet utvikles kontinuerlig og det legges vekt på å øke innovasjonsevnen i bedriften og orientering mot regionale innovasjonssystemer. Det er planlagt utviklet et eget FRAM-program for entreprenører.

FORNY er et samarbeidsprosjekt mellom SND og Norges forskningsråd for å øke utnyttelsen av forskningsresultater ved høyskoler og universiteter til næringsvirksomhet. Målet er å føre en idé fram til kommersialisering, enten i form av nyetablering eller lisensiering, både i nye og eksisterende bedrifter. Som ledd i arbeidet med å styrke forskningsparkene og de regionale innovasjonsmiljøene, har aktiviteten under programmet økt de siste årene. Totalt ble det benyttet 16,3 mill. kroner til dette programmet i 2000. For 2001 er

det avsatt 15 mill. kroner til programmet over det landsdekkende utviklingstilskuddet.

BIT-programmet – bransjeorienterte IT-prosjekter for effektiv forretningsdrift – har som mål å bedre bedriftenes konkurransekraft og lønnsomhet ved å utvikle felles IT-løsninger på bransjenivå. Utviklingen av programmene bygger derfor på et samarbeid mellom bransjeforeninger, ledende bedrifter i bransjen og programvareleverandører. I 2000 ble det benyttet 43 mill. kroner gjennom BIT-programmet, hvorav 30 mill. kroner fra det landsdekkende utviklingstilskuddet. Programmet er videreført på samme nivå i 2001, der 15 mill. kroner dekkes over utviklingstilskuddet. I 2000 er det satt i gang hovedprosjekter i åtte bransjer og start- og forprosjekter i fem andre bransjer. Det er satt i gang utviklingsprosjekter innen elektronisk handel og læring. Etterspørselen etter videreføring og utvidelse av programmet er stor.

Nasjonalt program for elektronisk handel (VeRDI) har som mål å øke implementeringen av elektronisk handel i forretningsvirksomheten i små- og mellomstore bedrifter over hele landet og dermed styrke norske bedrifters konkurransekraft og lønnsomhet. Programmet fokuserer på bevisstgjøring, kompetanseoppbygging og strategiprosesser. Programmet ble lansert i mars 2001 og gjennomføres i nært samspill med BIT-programmet og andre relevante programmer i SND. Det er også etablert et samarbeid med Norges forskningsråd innen anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi og kompetanseoverføring til små og mellomstore bedrifter. I 2001 er det satt av 40 mill. kroner til VeRDI, hvorav 25 mill. kroner fra utviklingstilskuddet.

I 2001 er det startet opp et *nyskappingsprogram for kommersiell utnyttelse av marine ressurser*. Målsettingen er å bidra til økt vekst i fiskeri- og havbruksnæringen. Programmet er rettet inn mot optimal utnyttelse av tradisjonelle ressurser og utvikling av nye oppdrettsarter for kommersialisering (kveite, steinbit, torsk og skjell). I tillegg er det innsats innenfor marin bioteknologi og utnyttelse av bi-produkter. SND har som ledd i utviklingen av programmet utarbeidet en strategiplan for torskeoppdrett for perioden 2001-10. I 2001 er det avsatt 71 mill. kroner i tilskuddsmidler til programmet, hvorav 8 mill. kroner fra utviklingstilskuddet.

Etablering med ny teknologi (ENT) er et program hvor SND bidrar til kompetanseoverføring ved å finansiere rådgivning for nyskapere. Dette reduserer risikoen i et prosjekt både for gründeren og investorene. Målet er å bringe lønnsomme produktideer og konsepter fram til markedet. I

2000 ble det benyttet 12,7 mill. kroner til ENT-programmet, hvorav 8,8 mill. kroner fra utviklingstilskuddet.

Kvinner i fokus er et eget utviklingsprogram for kvinner. Programmet har som formål å støtte kvinner med å igangsette egen virksomhet og øke kvinnerepresentasjonen på ledelsesnivå i næringslivet. For 2001 er det satt av 12 mill. kroner til programmet, hvorav 7 mill. kroner fra utviklingstilskuddet.

For å bidra til økt utnyttelse av design som konkurransekraft i norsk næringsliv foreslår regjeringen å opprette et eget program for *næringsrettet design* i 2002. Programmet skal ha som mål å øke næringslivets forståelse for betydningen av å satse på design og bidra med tiltak som øker bruken av design i norsk næringsliv. Det foreslås også opprettet et eget program for *elektronisk innhold* i 2002. Programmet skal ha som mål å stimulere til utvikling av elektronisk innhold og økt bruk av elektroniske innholdsprodukter. Det foreslås også igangsatt et nytt FoU-program på innholdsområdet i regi av Norges forskningsråd, jf. omtale under kap. 920, underpost 50.1.3.

Videre skal posten dekke administrasjonskostnader knyttet til innhenting av ekstern bistand ved oppstart og gjennomføring av programmer. Midlene kan også nyttes til evalueringer o.l. knyttet til SNDs virksomhet.

Budsjettforslag 2002

Samlet foreslås det en bevilgning på 114 mill. kroner til Programvirksomhet for 2002. Dette betyr at den etablerte programvirksomheten videreføres på samme nivå som i 2001, samtidig som det startes opp to nye programmer for design og elektronisk innhold.

Post 51 Tapsfond for lån og garantier innvilget i budsjetterminen

Risikolån skal delfinansiere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som innebærer utbygging, modernisering, omstilling, utvikling eller nyetablering. Det er knyttet et tapsfond til risikolåneordningen. Målsettingen med tapsfondsbevilgningene er å gjøre SND i stand til å ta høy risiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Fra 2000 er tapsfondsbevilgningen benyttet som et felles tapsfond for risikolån og garantier. I og med at lånene fungerer som toppfinansiering, vil sikkerheten vanligvis være dårlig. Bevilgning til tapsfondene har vært gitt i forkant i de årlige statsbudsjetter. Videre har

tapsprosenten vært fastlagt i budsjettet. Lånerammen multiplisert med tapsprosenten gir størrelsen på tapsfondsbevilgningen. Den faktiske utnyt-

telsen av tapsfondene over tid viser om gitte lån har det forutsatte risikonivå. Dette benyttes som oppfølgingskriterium for ordningen.

Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (tilsvarer utbetalte lån multiplisert med tapsprosenten), foreløpige realiserte tap og gjenværende tapsfond absolutt og i pst. for landsdekkende risikolån pr. 31. desember 2000:

(i 1 000 kr)						
Tilsagns- årgang	Tapsprosent	Faktisk taps- fond	Realiserte tap	Gjen- værende tapsfond	Utestående lån	Gjen- værende tapsfond i pst. av ute- stående lån
1993	30	94 879	96 733	-1 854	13 670	-14 pst.
1994	30	73 717	40 551	33 166	37 650	88 pst.
1995	25	56 925	55 011	1 914	85 171	22 pst.
1996	25	138 536	150 036	-11 500	101 487	-11 pst.
1997	25	58 005	56 948	1 057	111 382	9 pst.
1998	25	50 077	67 917	- 17 840	100 621	-18 pst.
1999	25	28 200	12 921	15 279	94 558	16 pst.
2000	25	15 463	3 407	12 056	53 244	23 pst.
Sum/ gjen- nomsnitt		515 802	483 524	32 278	597 783	5,4 pst.

Faktisk tapsfond for de enkelte årgangene kan endre seg fra år til år. Hovedtyngden av tapene skjer de første årene etter at lånene er utbetalt. Det eksakte resultatet for hver låneårgang vil ikke foreligge før alle lån er innfridd. Dersom gjenværende tapsfond i prosent av utestående lån (siste kolonne) er lavere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært større enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en lavere andel av gjenværende lånemasse enn den på forhånd budsjetterte tapsprosent. Oversikten viser at for lån innvilget i perioden 1993-2000 er gjenværende tapsfond i gjennomsnitt i overkant av 5 pst., dvs. at de faktiske tapene har vært større enn forutsatt. Dette gjelder særlig for årgangene 1993, 96 og 98. Det kan ikke forventes at man treffer den forutsatte tapsprosenten for hvert enkelt år siden større tap på enkeltengasjementer kan slå kraftig ut.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås ingen bevilgning til tapsfond for landsdekkende risikolån under posten for 2002. Det vises til omtale under ny post 55 Landsdekkende innovasjonsordning.

Post 52 Tapsfond for garantier innvilget i budsjetterminen

SND har en landsdekkende ordning med garantier for lån til realinvesteringer og driftskapital. Til ordningen er det knyttet et tapsfond som det til og med 1998 ble gitt årlige bevilgninger til i forkant. For 1999 ble det forutsatt at ordningen skulle være selvfinansierende uten tapsfond. Fra 2000 er tapsfondsbevilgningen til risikolån benyttet som et felles tapsfond for risikolån og garantier. Tapsprosenten er knyttet til garantirammen og fastlegges i de årlige statsbudsjetter. Den faktiske utnyttelsen av tapsfondene over tid viser om gitte lån har det forutsatte risikonivå. Dette benyttes som oppfølgingskriterium for ordningen.

Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (utnyttet del av tapsfondsbevilgningene), foreløpige realiserste tap og gjenværende tapsfond absolutt og i pst. for landsdekkende garantier pr. 31. desember 2000:

						(i 1 000 kr)
Tilsagns- årgang	Tapsprosent	Faktisk taps- fond	Realiserste tap	Gjen- værende tapsfond	Utestående garantier	Gjen- værende tapsfond i pst. av ute- stående garantier
1993	30	4 733	4 244	490	0	
1994	30	8 860	5 216	3 643	0	
1995	25	8 142	8 948	- 805	13 500	- 6 pst.
1996	25	2 745	1 094	1 651	3 650	45 pst.
1997	25	8 487	5 559	2 928	5 962	49 pst.
1998	25	9 999	8 369	1 630	21 737	7 pst.
1999	0	0	0	0	0	
2000	25	4 563	0	4 563	6 700	68 pst.
Sum / gjen- nomsnitt		47 529	33 430	14 100	51 549	27 pst.

Dersom gjenværende tapsfond i prosent av gjenværende garantimasse (siste kolonne) er høyere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært mindre enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en høyere andel av gjenværende garantimasse enn de forhåndsfastsatte tapsprosentene i statsbudsjettet. Det kan ikke forventes at man treffer den forutsatte tapsprosent hvert enkelt år fordi større tap på enkeltengasjementer kan slå kraftig ut.

Oversikten viser at i perioden 1993-98 er den faktiske tapsprosenten i gjennomsnitt omtrent lik den forutsatte. Når alle garantiene for en tilsagnsårgang er avsluttet, skal tapsfondet tilknyttet tilsagnsårgangen gjøres opp. Garantiene for tilsagnsårgangene 1993 og 1994 er avsluttet i den forstand at utløpsdatoen for garantiene er nådd. En endelig avslutning av årgangene vil først skje etter at det er foretatt endelig tapsoppgjør.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås ingen bevilgning til tapsfond for garantier under posten for 2002. Det vises til omtale under ny post 55 Landsdekkende innovasjonsordning.

Post 54 Prosjektutviklingstilskudd, fond

Formålet med ordningen er å styrke mulighetene til å utvikle gode ideer og tilrettelegge dem for markedsintroduksjon. Ordningen skal rettes mot prosjekter som har sitt utspring i forsknings- og utviklingsaktiviteter i forskningsinstituttene, universitets- og høyskolemiljøene og næringslivet.

Ordningen ble opprettet i 1999 og har en ramme på 90 mill. kroner over fire år. Siden ordningen ikke ble gjort operativ før i november 1999, ble det kun gitt ett tilsagn på kr 500 000 i 1999. I 2000 ble det gitt tilsagn på 17,5 mill. kroner til 38 ulike IT-prosjekter og prosjekter med bakgrunn fra forskningsaktivitet. For 2001 er det bevilget 25 mill. kroner og gitt en tilsagnsfullmakt på 35 mill. kroner.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås ingen særskilt bevilgning til prosjektutviklingstilskudd under posten for 2002. Det vises til omtale under ny post 55 Landsdekkende innovasjonsordning.

Post 55 (ny) Landsdekkende innovasjonsordning, fond

Mål

Denne nye ordningen har som målsetting å øke innovasjonsevnen blant gründere og små og mellomstore bedrifter. Det kan gis støtte til prosjekter som bidrar til FoU/produktutvikling, nyetablering, omstilling og betydelige utvidelser, nettverksbygging og kompetanseutvikling. Videre kan det gis garantier for lån til realinvesteringer og driftskapital. Rammen for landsdekkende tilskudd, risikolån og garantier er svært etterspurt. Forslaget til bevilgning på 175 mill. kroner i 2002 innebærer derfor en styrking av rammen til tilskudd og tapsfond til landsdekkende innovasjonsprosjekter med 10 mill. kroner i forhold til 2001.

Det kan både gis *tilskudd, lån og garantier* under ordningen. SND vil avgjøre hvor stor del av bevilgningen som skal benyttes til henholdsvis risikolån, garantier og utviklingstilskudd. Dette gir *økt fleksibilitet* slik at SND i sin virksomhet kan yte finansiering som er i tråd med kundenes behov. Ordningen vil i stor grad være basert på de finansielle virkemidler SND har forvaltet til nå, dvs. utviklingstilskudd, risikolån og garantier. Det er en utfordring å videreutvikle de finansielle løsningene innenfor denne nye og mer fleksible ordningen.

Tilskudd til kompetansehevende tiltak kan dekke inntil 50 pst. av støtteberettigede kostnader, inntil 70 pst. av støtteberettigede kostnader til opplæringstiltak i bedriften og inntil 65 pst. av støtteberettigede kostnader til FoU-tiltak. Støttesatser og støtteberettigede kostnader er definert gjennom statsstøttereglene i EØS-avtalen.

Det er knyttet tapsfond til ordningen med risikolån og garantier. Tapsfondene har til nå vært avsatt årlig og skal dekke de tap SND får på sine engasjementer som det er gitt tilsagn om samme året. Tapsfondene har de siste årene vært på 25 pst. av utlåns-/garantirammen, dvs. at SND i sin virksomhet skal ta høyde for at rundt 25 pst. av midlene går tapt. I St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, foreslås det å slå de årlige tapsfondene sammen etter hvert som de bevilges. SND vil da forvalte ett felles løpende tapsfond for lån og garantier innenfor den landsdekkende innovasjonsordningen og ett innenfor ordningen for distriktsrettet bedrifts- og næringsutvikling. Ved at de årlige tapsfondene slås sammen etter hvert som de bevilges, vil SNDs risiko bli spredd på samtlige engasjementer.

Det nye systemet for tapsfond vil gi SND et større ansvar for selv å vurdere tapspotensialet i porteføljen. Fram til nå har SND måttet dekke 10 pst. av tap utover tapsfondet og fått beholde 10 pst. av eventuelle ubenyttede tapsfondsmidler. Den nye ordningen innebærer at SND selv vil måtte dekke samtlige tap og vil kunne beholde samtlige ubenyttede tapsfondsmidler.

Alle tidligere tapsfond vil fra og med 2002 bli slått sammen innenfor henholdsvis landsdekkende risikolån og garantier og distriktsrettede risikolån. Innenfor bevilgningen til den landsdekkende innovasjonsordningen vil SND fra og med 2002 bestemme størrelsen på tapsfondet. Risikonivået i ordningen vil bli fulgt opp gjennom en vurdering av størrelsen på og sammensetningen av den totale porteføljen av utestående engasjementer i forhold til tapsfondet. Det foreslås at risikonivået i porteføljen begrenses oppad til 40 pst., dvs. at SND i sin virksomhet kan ta høyde for at maksimalt 40 pst. av utlånene ikke blir tilbakebetalt. Ordningen med en tapsprosent på 25 videreføres til EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har godkjent økningen i tapsprosent fra 25 til 40 under ordningen.

Det foreslås at SND kan gi landsdekkende garantier for inntil 40 mill. kroner i 2002. Rammen for gitte garantitilsagn og landsdekkende risikolån vil avhenge av hvor stor del av innovasjonsbevilgningen som benyttes til tapsfond og hvilket risikonivå som legges til grunn. Ved en videreføring av dagens tapsprosent på 25, kan rammen for gitte garantitilsagn og risikolån til sammen utgjøre inntil 700 mill. kroner. Dette er en maksimal ramme dersom SND skulle benytte hele bevilgningen til tapsfond. Regjeringen foreslår at anslag på ramme for landsdekkende risikolån settes til 240 mill. kroner for 2002. Dette er kun et anslag og ikke bindende som for tidligere år.

Budsjettforslag 2002

Samlet foreslås det en bevilgning på 175 mill. kroner til den landsdekkende innovasjonsordningen for 2002. SND bestemmer hvor mye som skal benyttes til tilskudd, tapsfond for landsdekkende risikolån og garantier, men garantirammen foreslås satt til maksimalt 40 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 1.

Post 70 Administrasjon, kan overføres

Administrasjonstilskuddet til SND skal dekke de direkte utgiftene for ordninger som ikke har tilstrekkelig store inntekter til å dekke egne admi-

nistrasjonskostnader, inkludert deres andel av indirekte felleskostnader som stab, ledelse m.m. Risikolåneordningen, lavrisikolåneordningen, grunnfinansieringsordningen, såkornfondene og investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekker egne administrasjonsutgifter. I tillegg mottar SND særskilte tilskudd til administrasjonsutgifter for ordninger som SND administrerer for departementene. Dette gjelder bl.a. såkornordningen og ordninger under Landbrukets Utviklingsfond (LUF).

Administrasjonstilskuddet for 2001 er fastsatt til 183,2 mill. kroner. I statsbudsjettet for 2000 er det forutsatt at integreringen av Statens landbruksbank (SLB) og fylkesmennenes landbruksavdelinger (FMLA) i SND fra og med 2000 skal gi en effektiviseringsgevinst på minst 15 mill. kroner i 3-års perioden 2000-02. I administrasjonsbudsjettet for 2001 er det lagt til grunn en effektiviseringsgevinst på 8,5 mill. kroner. I forslaget til administrasjonsbudsjett for 2002 er det lagt til grunn å ta ut resterende gevinst på 6,5 mill. kroner.

For å sikre at SND kan oppfylle målsettingen i St.meld. nr. 36 for 2000-2001 om en mer proaktiv arbeidsform, foreslås det at administrasjonstilskuddet økes med 12,7 mill. kroner i 2002. Denne økningen vil bli kanalisert til distriktskontorene for å øke aktiviteten ved kontorene. Dette innebærer at SND kan arbeide mer utadrettet og oppsøkende overfor bedrifter, FoU-institusjoner og andre aktører i ulike næringsmiljøer. På den måten vil SND utnyttes bedre som en medspiller for gründere og småbedrifter og en pådriver for utvikling av nærings- og innovasjonssystemer.

SND og Norges forskningsråd har som ledd i en generell samarbeidsavtale inngått en særskilt kontrakt om innovasjon i små og mellomstore bedrifter. Godtgjøring for arbeid som SNDs distriktskontorer utfører for Norges forskningsråd i forbindelse med samarbeidsprosjektet, dekkes over kap. 920 Norges forskningsråd.

Lån gitt av tidligere Statens landbruksbank før 2001 foreslås justert til samme rentevilkår som for SNDs lavrisikolån. Dette innebærer at administrasjonsutgiftene og tap for disse lånene vil bli dekket av lånenes rentemargin. Forslaget til bevilgning er redusert med 21 mill. kroner i forhold til 2001 som en følge av dette.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 34 for 2000-2001 Om distrikts- og regionalpolitikken, gikk Stortinget inn for å overføre ansvaret for forvaltningen av kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 55 Etablererstipend, til SND-kontorene i fylkene. Regjeringen foreslår at

forvaltningen av etablererstipendet overføres SND fra og med 2002. Som en følge av dette er forslaget til administrasjonsbevilgning økt med 13,1 mill. kroner ved overføring fra kap. 551.

Samlet innebærer ovennevnte endringer en økning i administrasjonsbevilgningen på 2,3 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2001.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 185,5 mill. kroner i 2002. Forslaget inkluderer 1 mill. kroner til administrasjon av Statens miljøfond.

Post 71 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån og garantier gitt av Industrifondet og Småbedriftsfondet før innføring av tapsfond i 1991. Tapene dekkes to år etter at de faktisk påløper. Det har ikke vært netto tap på gamle låneordninger uten tapsfond i 2000. Tvert imot er det blitt innbetalt på lån som tidligere er blitt avskrevet som tapt og som det er bevilget tilskudd til tapsdekning for i tidligere år. Summen av innbetalinger på slike «friskmeldte» lån i 2000 ble ca. 4,8 mill. kroner større enn tidligere bokførte tapsavskrivninger. Det bevilges derfor ikke midler til dekning av tap på eldre lån og garantier under kap. 2420, post 71 for 2002. De «friskmeldte» tapsmidlene på 4,8 mill. kroner tilbakeføres til statskassa som inntekt under kap. 5320, post 76, jf. omtale nedenfor.

Post 75 Tilskudd til omstilling, kan overføres

Under denne posten dekkes omstillingskostnader i forbindelse med integreringen av SLB og deler av FMLA i SND. De totale kostnadene ble anslått til 76 mill. kroner i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 3 for 1999-2000, som er bevilget i 2000 og 2001.

Omstillingsarbeidet knytter seg til ulike system-, kompetanse- og personaltiltak. På system-siden ligger det kostnader knyttet til samordning av IT-system, arkivfunksjoner, depot, opplæring og samlokalisering både sentralt og regionalt. SLBs og SNDs kundebehandlingssystem vil bli integrert i løpet av 2002. Videre er det gjennomført et omfattende opplæringsprogram for alle ansatte i tema som bedrifts- og prosjektvurdering, samfunnsøkonomisk lønnsomhet, strategisk næringsutvikling og juridiske forhold, bl.a. knyttet til statsstøtteregler og offentlighetsloven. De største gevinstene er på personalsiden. Det ble her anslått en mulig effektiviseringsgevinst på

46 årsverk, hovedsakelig gjennom reduksjon i administrative funksjoner ved hovedkontoret. Ved utgangen av juli 2001 er det tatt ut en gevinst på 52 årsverk, hvorav om lag 39 årsverk ved hovedkontoret. Dette har skjedd ved en kombinasjon av ulike tiltak som pensjonsordninger, sluttvederlag, studier, flytting og førtidspensjon.

Omstillingsbevilgningen har sikret SND muligheten til å ta ut effektiviseringsgevinsten som var forespeilet ved integreringen av SLB og deler av FMLA. Det foreslås ikke ytterligere bevilgninger til omstillingsprosessen.

Post 91 Lån til risikolåneordningen, overslagsbevilgning

Ved opprettelsen av SND ble det forutsatt at fondets låneordninger skulle finansieres ved innlån fra statskassa, jf. Ot.prp. nr. 57 for 1991-92. SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassa til SND budsjetteres under kap. 2420, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5320. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SND tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig SND refinansierer innlånene enn som følge av endringer i SNDs utlånsvolum. Innlånene kan variere fra ca. to måneders til flere års varighet. Innlån og avdrag øker eksempelvis når SND velger å konvertere fra lang- til kortsiktige lån. Rentene inntektsføres under kap. 5620. I tillegg betaler SND en låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. som inntektsføres under kap. 5320.

SND forvaltet en utlånsportefølje under risikolåneordningen på ca. 2,6 mrd. kroner pr. 1. september 2001, hvorav landsdekkende lån utgjorde i underkant av 1 mrd. kroner. Det foreslås en innlånsbevilgningen på 5,4 mrd. kroner til å finansiere SNDs risikolån i 2002. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2002 eller ved endring av budsjettet høsten 2002.

Post 92 Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, overslagsbevilgning

Det vises til omtale av SNDs innlånssystem under post 91 over.

SNDs portefølje av utlån til prosjekter som finansieres over denne innlånsordningen pr. 1. september 2001:

(i mill. kr)	
Innlånsordning	
Ordinære grunnfinansieringslån (gitt til og med 1997)	3 859
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	1 959
Gamle miljølån	148
Lavrisikolån	1 820
Lån til landbruksformål gitt før 2001	4 334
Sum	12 120

Regjeringen foreslår at ordningene for lavrisikolån og grunnfinansieringslån til fiskeriformål slås sammen fra og med 2002.

I St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 3 for 1999-2000 Om overføring av Landbruksbankens oppgaver til SND m.m., ble det lagt opp til å harmonisere bankenes låneordninger for å oppnå besparelser og økt effektivitet og service. Lån til landbruksformål gis fra og med 2001 på samme vilkår som SNDs lavrisikolån, mens eldre landbrukslån er gitt på samme vilkår som lån i Husbanken. Regjeringen foreslår at også landbrukslån gitt til og med 2000 integreres i og tilbys på vilkår lik SNDs lavrisikolåneordning fra og med 2002, jf. Landbruksdepartementets budsjettproposisjon. Dette vil imidlertid ikke endre SNDs innlånsbehov.

På grunn av usikker rentesituasjon er det vanskelig å gi et godt anslag på SNDs brutto innlånsbehov. Det foreslås en innlånsbevilgning på 37 mrd. kroner for 2002. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2002 eller endring av budsjettet høsten 2002.

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
50	Tilbakeføring av utviklingstilskudd	28 297	5 000	5 000
51	Tilbakeføring fra tapsfond	43 701	5 000	5 000
54	Tilbakeføring av prosjektutviklingstilskudd	24 500		
70	Låneprovisjon, grunnfinansierings- og lavrisiko- låneordningen	24 941	25 000	40 000
71	Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen	381	300	200
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	9 653	10 000	10 000
76	Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	1 747		4 800
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåne- ordningen	6 435 000	5 450 000	5 400 000
93	Avdrag på utestående fordringer, grunn- finansierings- og lavrisikolåneordningen	19 207 750	38 500 000	37 000 000
	Sum kap 5320	25 775 970	43 995 300	42 465 000

Vedrørende 2001:

Bevilgningen under post 50 ble økt med 27,1 mill. kroner ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Bevilgningen under post 51 ble økt med 8,4 mill. kroner ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

**Post 50 Tilbakeføring av utviklingstilskudd, og
Post 51 Tilbakeføring fra tapsfond**

Bevilgningene til utviklingstilskudd og til tapsfond for SNDs låne- og garantiordninger overføres i budsjetterminen til særskilt opprettede konti i Norges Bank og utgiftsbelastes samtidig kap. 2420, postene 50 og 51 i statsregnskapet. Opplegget er basert på at midler som ikke er bundet opp ved tilsagn ved utgangen av det året de er bevilget, blir tilbakeført fra fondene til statskassa i påfølgende budsjettermin. Det blir også foretatt tilbakeføring knyttet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt.

Tilbakeføringsbeløpene er vanskelige å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner under hver post for 2002. Dette er anslag, og regjeringen

vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2002.

**Post 70 Låneprovisjon, grunnfinansierings- og
lavrisikolåneordningen, og
Post 73 Låneprovisjon, risikolåneordningen**

Det vises til omtale av SNDs innlånssystem under kap. 2420, post 91 ovenfor. SND betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassa som benyttes til å finansiere utlånene under grunnfinansierings-, risikolåne- og lavrisikolåneordningen. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. De foreslåtte bevilgningsanslagene på provisjon for 2001, som innbetales i 2002, på henholdsvis 40 og 10 mill. kroner er basert på lånesaldo pr. 31. desember 2000 og anslag på avdrag og nye innlån i 2001.

**Post 71 Garantiprovisjon,
grunnfinansieringsordningen**

Staten garanterte for de innlån som den tidligere Industribanken tok opp i det private kredittmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993. Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året, og

den reduseres etterhvert som garantiansvaret minker. Anslaget på provisjon for 2001, som innbetales i 2002, er basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 31. desember 2000 og anslag på avdrag i 2001. Det foreslås en bevilgning på kr 200 000 i 2002.

Post 76 Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Det vises til omtale under kap. 2420, post 71 ovenfor. I 2000 er det blitt betalt tilbake på lån som SND tidligere hadde avskrevet som tapt og som det er bevilget tilskudd til tapsdekning for i tidligere år. Summen av slike «friskmeldte» lån viste seg å bli 4,8 mill. kroner høyere enn summen av lån som ble avskrevet som tapt i 2000. På denne bakgrunn foreslås 4,8 mill. kroner tilbakeført til statskassa i 2002.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen, og Post 93 Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen

Postene omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 91 ovenfor. Det anslås at avdrag på innlån knyttet til risikolåneordningen vil utgjøre 5,4 mrd. kroner i 2002, mens tilbakebetaling av innlån knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen anslås å utgjøre 37 mrd. kroner. Dette er noe lavere enn bevilgningsanslagene for 2001. Anslaget for begge postene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2001 eller ved endring av budsjettet høsten 2001.

Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
81	Renter, risikolåneordningen	150 473	175 000	180 000
83	Utbytte, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	32 800	30 000	30 000
84	Utbytte fra SND Invest AS	39 569	90 000	90 000
85	Rentemargin, risikolåneordningen	16 215	5 000	5 000
86	Renter, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	376 945	715 000	735 000
Sum kap 5620		616 002	1 015 000	1 040 000

Vedrørende 2001:

Bevilgningen under post 83 ble økt med 9 mill. kroner ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Bevilgningen under post 84 ble økt med 22,2 mill. kroner ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Bevilgningen under post 85 ble økt med 8,3 mill. kroner ved St.vedt. 15. juni 2001, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Post 81 Renter, risikolåneordningen, og Post 86 Renter, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen

SND kan foreta innlån fra statskassa til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 91 ovenfor. Statens renteinntekter fra innlån knyttet til risikolåneordningen er anslått til 180 mill. kroner, mens rente-inntektene på innlån som finansierer SNDs grunnfinansierings- og lavrisikolåneordning, foreslås budsjettet med 735 mill. kroner i 2002.

Begge anslagene er noe høyere enn de tilsvarende for 2001. Dette skyldes høyere anslåtte rentesatser i 2002 enn det som er lagt til grunn for 2001. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2002 eller ved endring av budsjettet høsten 2002.

Post 83 Utbytte, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen

Det alt vesentlige av SNDs innskuddskapital er knyttet til grunnfinansieringsordningen. Innskuddskapitalen utgjør ca. 629,8 mill. kroner. SND skal betale utbytte til staten på denne kapitalen. Utbyttet av grunnfinansieringsordningen er fastsatt til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året multiplisert med innskuddskapitalen. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på 5-års statsobligasjoner. For regnskapsåret 2000 betalte SND et utbytte til staten på 39 mill. kroner i 2001, som er maksimalt utbytte som staten kan ta etter gjeldende retningslinjer. Statens utbytte i 2002 for regnskapsåret 2001 foreslås satt til 30 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2002.

Post 84 Utbytte fra SND Invest AS

Det vises til omtale av SND Invest sin virksomhet under Resultatrapport 2000 under kap. 2420 SND, ovenfor. SND Invest hadde pr. 31. desember 2000 en aksjekapital på 1 810 mill. kroner og en forvaltningskapital på om lag 2,6 mrd. kroner. Styret har

vedtatt at SND Invest skal ha en likviditetsreserve som utgjør minst 20 pst. av forvaltningskapitalen, dvs. minst 500 mill. kroner. Ved utgangen av 2000 var denne reserven på 1 180 mill. kroner. Likviditetsreserven har som formål å gjøre selskapet i stand til å gjennomføre nye investeringer og følge opp investeringer i eksisterende bedrifter selv om det skulle oppstå en kortsiktig nedgang i aksjemarkedet.

Utbyttet til staten fra SND Invest er fastsatt til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til grunnkapitalen multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året. For regnskapsåret 2000 betalte SND Invest i 2001 et utbytte til staten på 112,2 mill. kroner. Statens utbytte i 2002 for regnskapsåret 2001 foreslås budsjettert med 90 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2002.

Post 85 Rentemargin, risikolåneordningen

SNDs innlån for å finansiere utlån under risikolåneordningen følger renten på statspapiere med tilsvarende løpetid. SND skal normalt oppnå en positiv rentemargin. Innenfor denne marginen skal administrasjonsutgifter dekkes. Nettobeløpet, etter at administrasjonsutgiftene er dekket, skal tilbakeføres til statskassa. I 2001 er det inntektsført 13,3 mill. kroner i netto rentemargin for regnskapsåret 2000. Netto rentemargin for regnskapsåret 2001 foreslås budsjettert med 5 mill. kroner i statsbudsjettet for 2002. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2002.

Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
24	Driftsresultat			
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	35 000	45 000	45 000

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Aksjekapital i GIEK Kredittforsikring AS		200 000	
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gamle ordninger	792 598		
95	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel særordning	-270 259		
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – SUS/Baltikum-ordningen	-29 801		
	Sum kap 2460	527 538	245 000	45 000

Status for virksomheten

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo. GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet ved å tilby eksportkredittforsikringer, eksportgarantier og produkter som er tilknyttet dette. I tillegg tilbys investeringsgarantier ved norske investeringer i utlandet. GIEK skal være et supplement til det private marked. Spesielt for bedrifter med eksport til ny-industrialiserte land og utviklingsland og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er garantier viktig for å fremme eksport. GIEKs kunder eksporterer til over 150 land, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester. Garantiene kan omfatte enkelttransaksjoner eller flere transaksjoner. De fleste vestlige industriland har tilsvarende statlige ordninger.

GIEK kan avdekke følgende risikotyper:

- Kommersiell risiko, dvs. at privat kjøper går konkurs eller av andre grunner ikke betaler.
- Politisk risiko, dvs. at offentlig kjøper ikke betaler eller krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

Fra 1. januar 2001 er GIEKs virksomhet innen kortsiktig kredittforsikring (de vesentligste deler av den tidligere Forretningsdelens tilbud) skilt ut i et heleid datterselskap, GIEK Kredittforsikring AS, jf. St.prp. nr. 1 og Budsjett-innst. S. nr. 6 for 2000-2001. Ved begynnelsen av 2001 var det 38 personer tilsatt i forvaltningsbedriften GIEK og 10 personer i GIEK Kredittforsikring AS.

GIEK forvalter følgende garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning (tidligere kalt Samfunnsdelen) – som dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Aktiviteten er begrenset til en total ansvars- og tilsagnsramme på 35 mrd. kroner, jf. Innst. S. nr. 325 for 2000-2001, som også dekker ansvar før 1. januar 1994 under Gammel alminnelig ordning.
- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) – med ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1,5 mrd. kroner.
- Garantiordningen for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningen) – med en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 3 mrd. kroner.

I tillegg administrerer GIEK følgende ordninger:

- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994 under alminnelige ordning
- Gamle særordninger, dvs. gamle ikke lenger operative ordninger, hovedsakelig den gamle særordningen for utviklingsland
- Statens varekrigsforsikring som forsikrer varer mot krigsrisiko under transport
- Garanti-Instituttet for skip og borefartøyer AS, som ikke lenger gir nye garantier
- avvikling av Garantiordningen for anbud, tilbud og forundersøkelser (Anbudsgarantiordningen), jf. omtale under kap. 934, post 70

GIEKs kjernevirksomhet utføres under Alminnelig garantiordning, mens de øvrige ordninger administreres mot godtgjøring for administrasjonsutgifter. GIEK mottar også en godtgjøring fra GIEK Kredittforsikring AS for utførte fellestjenester.

Forklaring av sentrale uttrykk og navn

Generalgaranti: Garanti som sikrer eksportøren mot tap på kortsiktige kreditter (inntil 360 dager). Garantien dekker risiko for at kjøper ikke betaler i forbindelse med løpende eksport. Garantien dekker all eksport bedriften foretar, og det blir gitt en øvre grense (kredittgrense) for hvor mye eksportøren til enhver tid kan ha utestående på en enkelt kjøper.

Remburs: Et forpliktende tilsagn fra en bank om å betale et fastsatt beløp til en navngitt part mot presentasjon av dokumenter og oppfyllelse av betingelser angitt i tilsagnet.

Gjenvinning: Når GIEK utbetaler erstatning, får GIEK et regresskrav mot kjøperen. Gjenvinning er inndrivelse av regresskravet mot den utenlandske kjøperen.

Moratorieavtale: Avtale om utsettelse av gjeldsbetaling. Brukes for det meste om gjelds-avtaler mellom debitor- og kreditorland i regi av Parisklubben.

Parisklubben: Uformelt samarbeidsforum hvor en del kreditorland møtes for å restrukturere/refinansiere gjeld fra stat til stat.

Trekkfullmakt: En fullmakt som gir GIEK mulighet til å låne inntil et gitt beløp i statskassa som følge av likviditetsbehov ved større erstatningsutbetalinger.

Resultatrapport 2000

GIEK har i 2000 revidert sine vilkår for investeringsgarantier slik at bedriftene skal få et bedre tilbud av dette produktet. I samsvar med målsettingen om å prioritere små og mellomstore bedrif-

ter, har Forretningsdelen i 2000 hatt 85 pst. av kundene innenfor dette segmentet. Internasjonalt har GIEK sammen med Nærings- og handelsdepartementet deltatt aktivt i arbeidet i OECDs eksportkredittgruppe. Dette er et forum for harmonisering og begrensninger av handelsvridende effekter av statlig garantivirksomhet.

Resultatregnskap for 2000 og prognoser for 2001 og 2002

GIEK rapporterer etter bedriftsøkonomiske prinsipper og fører regnskap utenom statsregnskapet. Regnskapene bygger på prinsipper som gjelder for kredittforsikring. Unntak er gjort for administrasjonsregnskapet som rapporteres under kap. 2460, post 24 Driftsresultat, og som fortsatt blir ført etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet. Føringer på øvrige poster i statsbudsjettet/-regnskapet som berører GIEKs budsjett-kapitler, blir ivaretatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Driftsmessig har 2000 vært et tilfredsstillende år for både Alminnelig ordning (Samfunnsdelen) og Forretningsdelen. Driftsresultatene falt noe fordi erstatningene og avsetningene økte. På langsiktige garantier har det vært en økning i nye poli-ser og polisebeløp sammenlignet med 1999, mens tilsagnsbeløp gikk noe ned. GIEK mottok også mange søknader om å avdekke risiko i beløps-messig store saker. Denne tendensen ser ut til å bli av mer varig karakter. Garantert volum for kortsiktige garantier var fortsatt høyt. Internasjonalt har det ikke vært store endringer i risikobil-det. Det understrekes at anslagene for 2001 og 2002 er meget usikre.

Forretningsdelen:

(i 1 000 kr)

	Resultat 2000
<i>Fondsregnskap:</i>	
Driftsinntekter	20 658
Driftskostnader	-23 853
Driftsresultat	-3 195
Resultat	918

(i 1 000 kr)

Resultat 2000

Nøkkeltall fra kontantregnskapet:

Premieinnbetalinger	19 304
Netto gjenvinning	636
Erstatningsutbetalinger	-10 174

2000 var siste driftsår for dette virksomhetsområdet i GIEK. Virksomheten videreføres fra 2001 i GIEK Kredittforsikring AS. Forretningsdelen har siden 1994 tilbudt norske eksportører kortsiktige eksportkredittforsikringer. Regnskapsmessig har driften vært adskilt fra resten av GIEK. Driften har gått i balanse og gitt tilfredsstillende økonomiske resultater, samtidig som det har vært tatt høy risiko.

Porteføljebetraktninger

Ved utgangen av året utgjorde Forretningsdelens ansvar 1,4 mrd. kroner fordelt på 203 aktive poli-ser. I 2000 var nærmere 78 pst. av Forretningsdelens ansvar knyttet til eksport til Vest-Europa. Det er tradisjonell norsk råvareeksport som utgjør den største andelen av garantert ansvar.

Tilbudet

Hovedproduktet har vært Generalgarantien, som har stått for 99 pst. av omsetningen. Garantien forsikrer bedriftens tap på leveranser med kredit-tider inntil to år og kan dekke både kommersiell og politisk risiko. Det har i de siste årene vært mulighet for risikoavdekning på de aller fleste land i verden. Det har også vært tilbudt individual- og kontraktsgarantier som er spesialiserte løsnin-ger for enkeltleveranser.

Aktiviteten i 2000

I 2000 ble det garantert for eksport tilsvarende 7,2 mrd. kroner, mot 7,3 mrd. kroner i 1999. Fisk, metaller og papir utgjør 81 pst. av volumet. Garan-tiene for eksport til Storbritannia var klart størst med 1,28 mrd. kroner, etterfulgt av Tyskland med 902 mill. kroner og Frankrike med 668 mill. kro-ner. Utenfor Vest-Europa var Polen størst med

382 mill. kroner, etterfulgt av Japan med 335 mill. kroner og USA med 331 mill. kroner. Ansvar på Polen og Japan har økt betydelig i forhold til 1999. Likeså er det en fortsatt økning for Tyskland og Frankrike.

Fisk utgjør den største andelen av garanti-ansvaret og økte til 46 pst. i 2000 mot 44 pst. i 1999. Som i 1999 ble det innvilget i underkant av 3 000 særskilte kredittgrenser. Rembursavtalene om risikodeling ved bekreftelse av eksportrem-burser med banker er fornyet. Det har vært en nedgang i antall garanterte remburser fra 1999. Hovedvekten av rembursene er blitt åpnet av ban-ker i Tyrkia, USA og Brasil. GIEK medvirket i 2000 ved bekreftelse av 47 remburser med samlet ansvar på 272 mill. kroner.

GIEKs elektroniske rapporteringsprogram er forbedret. Programmet åpner nå for elektronisk innsending av søknader om særskilte kredittgren-ser og rapportering av eksportoppgaver.

Økonomisk resultat

2000 var nok et godt år for Forretningsdelen. Etter taps- og sikkerhetsavsetninger ble årsresul-tatet på i overkant av 0,9 mill. kroner, noe som til-svarer foregående års resultat. Det har vært en økning i erstatningsutbetalingene sett i forhold til 1999, hvor utbetalingene var lave. Erstatnings-kostnadene beløp seg til 9,2 mill. kroner i 2000. På tross av at dette er en fordobling fra i fjor, anses utbetalingene å ligge tett opp til det som historisk kan sies å være et normalt nivå. Fiskeeksporten har tradisjonelt stått for majoriteten av Forret-ningsdelens erstatningsutbetalinger. Premieinn-tektene har gått noe ned og var i 2000 på 20,2 mill. kroner mot 21,2 mill. kroner i 1999. Dette skyldes en kombinasjon av redusert antall nye poli-ser, en svak nedgang i garantert volum og et noe lavere gjennomsnittlig premienivå.

Alminnelig garantiordning (Samfunnsdelen):

(i 1 000 kr)

	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	94 835	70 000	80 000
Driftskostnader	-96 191	-90 600	-104 800
Driftsresultat	-1 356	-20 600	-25 200
Resultat	20 723	4 400	1 800
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	122 552	80 000	90 000
Netto gjenvinning	7 549	7 000	7 000
Erstatningsutbetalinger	-55 667	-65 000	-70 000

Alminnelig garantiordning kan avdekke risiko som i EØS-sammenheng er definert som «non marketable». Dette omfatter alle typer risiko bortsett fra kommersiell risiko for kreditter til kjøpere i OECD-landene med en løpetid på mindre enn to år.

Porteføljebetraktninger

Garantirammen var på 30 mrd. kroner i 2000. Garantiansvaret utgjorde 16 mrd. kroner ved utgangen av året fordelt med 8,9 mrd. kroner på 237 aktive poliser og resterende på 77 tilsagn. Forventet tap på porteføljen er justert noe opp i forhold til fjoråret og beregnes nå til 481 mill. kroner eller 5,4 pst. av utestående garantiansvar. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter forsiktighetsprinsippet, og anslagene er forbundet med usikkerhet. Porteføljen er i hovedsak knyttet til eksport av skip, telekommunikasjonsutstyr, tjenesteyting, miljøteknologi, skips- og kraftverksutstyr. Asia har igjen passert Sør-Amerika når det gjelder eksponering, og denne regionen binder nå 5,2 mrd. kroner av garantirammen. Eksponeringen på Sør-Amerika er gått noe ned og utgjør nå 4,2 mrd. kroner knyttet til tilsagn og poliser.

Aktiviteten i 2000

Det har vært en markant økning i antall henvelsninger og søknader i forhold til 1999 (159 i 2000 mot 139 året før). Antall nye tilsagn økte noe i forhold til 1999, mens antall poliser økte betraktelig,

med hele 2,7 mrd. kroner. Det ble i 2000 utstedt totalt 52 nye poliser mot 35 i 1999. Eksportverdien av de nye kontraktene utgjorde 5,7 mrd. kroner, mot 7,1 mrd. kroner i 1999.

Økonomisk resultat

Premieinntektene for Alminnelig garantiordning har vist en betydelig økning, fra 48,4 mill. kroner i 1999 til 94,8 mill. kroner i 2000. Årets resultat er på 20,7 mill. kroner, mot 25,7 mill. kroner i 1999. At resultatet ble lavere til tross for høyere premieinntekter, skyldes noe høyere erstatningskostnader og endringer i tapsavsetning. Alminnelig garantiordning hadde 24,8 mill. kroner i inntekt på moratorieavtaler i 2000. Erstatningskostnadene beløper seg til 52,3 mill. kroner i 2000. Hovedtyngden av erstatninger knytter seg til politisk risiko vedrørende prosjekter i Pakistan og Zimbabwe. GIEK forventer ytterligere erstatningsutbetalinger på disse landene. Pakistan har inngått avtale med Parisklubben om restrukturering av statsgjelden uten gjeldslette. Ca. 14 mill. kroner av erstatningskostnadene er knyttet til tap på reassurans av Forretningsdelen. I perioden 1994-2000 har Alminnelig garantiordning medvirket til eksport for over 36 mrd. kroner. Egenkapitalen er fortsatt negativ, nå med 11,5 mill. kroner.

Prognose 2001/2002

Alminnelig garantiordning har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det forventes fortsatt

sterkt økende behov for garantier i 2001/2002. Det forventes økende premieinntekter. Det er vanskelig å estimere hvordan tapspotensialet vil utvikle seg i framtida. Dette skyldes store enkeltrisiki i saker med lang løpetid. Porteføljen

er sterkt konsentrert både med hensyn til land og enkeltprosjekter. GIEK er ikke kjent med engasjementer som kan gi nevneverdig tap utover allerede foretatte avsetninger. Det regnes derfor med svakt positivt resultat i 2001 og 2002.

SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999:

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Resultatregnskap:</i>			
Driftsinntekter	7 216	2 000	1 000
Driftskostnader	61 317	-7 000	-5 000
Driftsresultat	68 633	-5 000	-4 000
Resultat	69 722	-4 700	-4 800
<i>Nøkkeltall kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	3 344	0	0
Netto gjenvinning	223	0	0
Erstatningsutbetalinger	-739	-500	-300

SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999:

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Resultatregnskap:</i>			
Driftsinntekter	19 295	15 000	15 000
Driftskostnader	-3 912	-5 800	-6 400
Driftsresultat	15 383	9 200	8 600
Resultat	17 442	11 200	10 600
<i>Nøkkeltall kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	3 998	4 500	5 000
Netto gjenvinning	0	0	300
Erstatningsutbetalinger	0	-1 500	-2 000

SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet av Stortinget i 1992 for å fremme eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land. Både kommersiell og politisk risiko kan dekkes. Som vedtatt av Stortinget i 1998,

føres det nå to regnskap for SUS/Baltikum-ordningen, ett for vedtak fattet før 1999 og ett for vedtak fattet etter 1998. For vedtak etter 1998 gjelder balansekrav.

Porteføljebetraktninger

Garantirammen var på 3 mrd. kroner i 2000. Av dette var 1,6 mrd. kroner bundet opp ved utgangen av året, fordelt med 1,3 mrd. kroner på 34 utstedte poliser og resterende på 21 tilsagn. Forventet tap på porteføljen beregnes nå til 51,4 mill. kroner eller 14,3 pst. av utestående garantiansvar. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter forsiktighetsprinsippet, og anslagene er forbundet med usikkerhet. Etter GIEKs vurdering dekker ordningens eiendeler de forventede tap. Porteføljen er i hovedsak knyttet til eksport av fisk, papir, landbruksmaskiner og skipsutstyr. Årsresultatet for SUS/Baltikum-ordningen ble samlet på vel 87 mill. kroner.

Prognose 2001/2002

Risikoen i det aktuelle området er fortsatt svært høy, og garantivirkksomheten må således baseres på bevilgning til risikoavsetning selv om den økonomiske status ved utgangen av 2000 er forholdsvis god. I 2000 var de samlede erstatningskostnadene 16,4 mill. kroner. Det er stor fare for flere erstatningsutbetalinger i perioden. Det kan ikke påregnes betydelig gjenvinning de nærmeste år. Ordningen kan dermed gå med underskudd og vil kunne få behov for likviditetstilførsel, særlig for vedtak fattet før 1999.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland:

		(i 1 000 kr)	
	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	19 295	15 000	15 000
Driftskostnader	-3 912	-5 800	-6 400
Driftsresultat	15 383	9 200	8 600
Resultat	17 442	11 200	10 600
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	3 998	4 500	5 000
Netto gjenvinning	0	0	300
Erstatningsutbetalinger	0	-1 500	-2 000

Garantiordningen ble opprettet i 1989 for å fremme eksport til og investeringer i utviklingsland hvor risikoen er for høy til at den kan tas under Alminnelig ordning. Det ble derfor bevilget til sammen 300 mill. kroner i årene 1989-93 til et grunnfond for ordningen. Det er et krav at prosjektene er utviklingsfremmende. Ordningen omfatter primært land og regioner som er gitt høy prioritet av norske bistandsmyndigheter. Risikovurderingen gjøres av GIEK. Ordningen dekker nå også kommersiell risiko. Premiefastsettelsen skal fra 2001 følge OECD-regelverket som innebærer at minimumspremiene for politisk risiko skal følges.

Porteføljebetraktninger

Garantirammen ble i 2000 utvidet fra 0,9 til 1,5 mrd. kroner. Av dette var 1,3 mrd. kroner bundet opp ved utgangen av året, fordelt med 0,6 mrd. kroner på 30 utstedte poliser og resterende på 4 tilsagn. Forventet tap på porteføljen beregnes nå til 109 mill. kroner eller 13,3 pst. av utestående garantiansvar. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter forsiktighetsprinsippet, og anslagene er forbundet med usikkerhet. I løpet av året er det utstedt seks nye poliser. Total eksport knyttet til utstedte garantier utgjør ca. 2 mrd. kroner. Utstyr til kraftverk og telekommunikasjon utgjør de største varegruppene. Det ble i løpet av året utbetalt erstatninger i forbindelse

med prosjekter i Pakistan og Zimbabwe. De nærmeste årene vil det fortsatt være betydelige utbetalinger på disse landene. Årsresultatet ble 12 mill. kroner. Ordningens fond er på ca. 296 mill. kroner. Det er etter GIEKs vurdering tilstrekkelig til å møte forventede erstatningsutbetalinger.

Prognose 2001/2002

GIEK forventer at ordningen i prognoseperioden vil gå med underskudd, slik at den vil tære på grunnfondet.

Gammel alminnelig ordning:

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	22 663	20 000	20 000
Driftskostnader	66 277	38 800	33 900
Driftsresultat	88 940	58 800	53 900
Bevilgningsinntekt/tilbakeført til statskassa	-1 370 300	-321 300	-201 500
Resultat	-1 249 186	-252 500	-140 500
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	15 123	10 000	10 000
Netto gjenvinning	207 393	200 000	190 000
Erstatningsutbetalinger	-54 319	-60 000	-70 000

Gamle særordninger:

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2000	Prognose 2001	Prognose 2002
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	57	10	5
Driftskostnader	275 847	53 300	33 400
Driftsresultat	275 904	53 310	33 405
Bevilgningsinntekt/tilbakeført til statskassa			-203 900
Resultat	286 505	59 310	-166 495
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	48	10	5
Netto gjenvinning	149 468	0	300
Erstatningsutbetalinger	0	-1 500	-2 000

Det føres nå separate regnskaper for Gammel alminnelig ordning og Gamle særordninger. Disse ordningene omtales samlet som Gammel portefølje. Gammel alminnelig ordning og Særordning for utviklingsland mottok på 1980-tallet store bevilgninger til å dekke erstatningsutbetalinger. Disse bevilgningene utgjør den øvre rammen for hva som etter gjeldsplanen (jf. omtale nedenfor) kan gis av gjeldslette uten nye bevilgninger. GIEK skal følge opp de løpende garantiene, drive gjenvinningsarbeid og gjennomføre gjeldsplanen.

Prognose 2001/2002

Økonomien i ordningen vil avhenge gjennomføringen av gjeldsplanen, jf. omtale nedenfor. Anslagene åpner for gjeldslette på ca. 500 mill. kroner hvert år. Gjeldsplanen innebærer økte erstatningskostnader og/eller reduserte moratorieinntekter. Sammen med overføringene til statskassa vil dette gi negative resultater.

Mål og strategier

GIEK skal bidra til å sikre norsk næringsliv like gode vilkår som utenlandske konkurrenter. For å nå målene skal GIEK bl.a. vektlegge å:

- videreutvikle garantitilbudet slik at det til enhver tid er tilpasset eksportørenes og finansinstitusjonenes behov
- utvikle samarbeidet med internasjonale finansinstitusjoner
- ivareta norske interesser ved harmonisering av regelverk innenfor OECD og EU/EØS
- utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering

GIEK skal drives i samsvar med balansekravet, dvs. at alle operative garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt. U-landsordningen og SUS/Baltikum-ordningen skal gå i balanse når bevilget risikoavsetningsfond/grunnfond medregnes.

For de inoperative gamle ordningene er det langsiktige mål å administrere dem best mulig og med størst mulig gjenvinning, med unntak av gjeldsplanen og eventuell annen politisk vedtatt gjeldslette, jf. omtale nedenfor.

GIEK Kredittforsikring AS skal drives forretningsmessig.

GIEKs grad av måloppnåelse vil bli vurdert i forhold til følgende oppfølgingskriterier:

- GIEKs medvirkning til norsk eksport av varer og tjenester og ved investeringer i utlandet, målt ved kontraktsverdi knyttet til GIEKs tilsagn og garantipoliser i forhold til sammenlignbar norsk eksport og utenlandsinvesteringer
- GIEKs økonomiske situasjon i forhold til balansekravene for de ulike ordningene, målt ved bl.a. ansvar, avsetninger og egenkapital knyttet til de enkelte ordningene
- GIEK Kredittforsikring AS sin økonomiske situasjon og selskapets tilbud til små og mellomstore bedrifter, målt ved utstedte garantipoliser fordelt på bedriftsstørrelse

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen er regjeringens helhetlige strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Gjeldsplanen samler og samordner prioriteringene i norsk politikk overfor internasjonale fora hvor gjeldsspørsmål behandles – som Verdensbanken, Det internasjonale valutafondet, Parisklubben m.m. Ett av tiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldsstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under GIEKs gamle alminnelige ordning og særordningen for utviklingsland.

Gjeldsplanen åpner for at det kan gis gjeldslette uten ny bevilgning innenfor en ramme på 3 173 mill. kroner under Gammel portefølje, fordelt med 1 266 mill. kroner under Gammel alminnelig ordning og 1 907 mill. kroner under Gamle særordninger for utviklingsland. Beløpene tilsvarer summen av tidligere ikke utnyttede erstatningsutbetalinger under ordningene. Ved ettergivelse belastes den enkelte ramme med et beløp lik fordringens bokførte verdi pr. 31. desember 1997, etter fradrag for tapsavsetninger. Eventuelle nedbetalinger på hovedstol etter denne datoen vil komme til fradrag ved beregning av beløpet for den aktuelle fordringen. I perioden 1998-2000 er det ettergitt til sammen 269 mill. kroner av totalrammen.

En del av fordringene vil ikke være aktuelle for ettergivelse i 2002. Det foreslås derfor at det gis samtykke til å ettergi fordringer på inntil 1 500 mill. kroner samlet under Gammel portefølje i 2002 innenfor rammene nevnt ovenfor. Det vises for øvrig til omtale i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2002 under kap. 166 Gjeldslettetiltak.

Budsjettforslag 2002

Garantivedtak

Rammene for GIEKs drift av de ulike garantiordningene fastsettes av Stortinget gjennom årlige garantivedtak. Samlet garantiramme for *Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning* ble i forbindelse med revidert budsjett 2001 økt med 5 mrd. kroner, fra 30 til 35 mrd. kroner, jf. Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. Dette ble gjort for å sikre fortsatt garantikapasitet i 2001. Denne rammeutvidelsen løste et kortsiktig behov, men det langsiktige behovet for garantikapasitet tilsier at rammen bør utvides ytterligere. Dette skyldes at etterspørselen etter garantier har vært sterkt økende de senere år, og at det er en tendens mot større og mer kompliserte saker.

I garantimarkedet er det i dag en økende tendens til at ett lands garantiinstitutt avdekker det totale prosjektansvaret selv om det også er betydelig utenlandske leveranser. Dette innebærer at ett garantiinstitutt på vegne av andre håndterer søknad, tilsagn, poliseutstedelse og dokumentasjon og har all kontakt med långivende banker. Dette betegnes å *fronte*. Den som fronter, står ansvarlig overfor bank/eksportør for hele krediten som ytes, men mottar reforsikring fra andre lands garantiinstitutter for beløpene disse skal stå ansvarlig for.

Avtaler mellom deltakende garantiinstitutter regulerer organiseringen av reforsikringen, og den som fronter har full oppdekning fra de deltakende institutter. Fordi prosjektene er store og har store leveranser fra vestlige land, søker GIEK fra starten av om å oppnå prinsippilsagn om reforsikring fra andre garantiinstitutter. Ved eventuell erstatning vil GIEK ha en uomtvistelig rett til

å kreve de andre. I perioden fra tilsagn gis til polise utstedes, vil ofte fronteren formelt være eneansvarlig. I denne perioden vil det imidlertid ikke kunne oppstå mislighold og erstatningsansvar, og tilsagnet kan trekkes ved risikoøkning.

Denne framgangsmåten medfører at store kontraktsbeløp vil belaste garantirammen fram til det tidspunkt ansvaret overføres gjennom reforsikringer. Denne utviklingen medfører behov for større garantirammer enn tidligere. Dersom GIEK p.g.a. kapasitetsproblemer ikke kan fronte, er det en risiko for at multinasjonale selskaper flytter viktige leveranser fra Norge til land hvor garantiinstituttet har slik kapasitet. Det er GIEKs erfaring at behovet for fronting varierer fra bransje til bransje, men at behovet er stort i bransjer som er viktige for Norge.

Det garantiinstituttet som fronter, mottar en ekstra godtgjørelse i tillegg til sin normale andel av premien, som utgjør om lag 10 pst. av premien. I store saker utgjør dette betydelige beløp. Dersom GIEK systematisk ligger bak og ikke fronter, vil dette kunne påvirke premieinntektene i betydelig grad.

Det foreslås derfor å øke garantirammen for *Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning* med 5 mrd. kroner, slik at total ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar blir 40 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 3.

Garantiordningen for SUS/Baltikum foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 3 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 4.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland foreslås videreført innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1,5 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 5.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)				
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-34 482	-38 500	-40 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	34 482	38 500	40 500
Sum post 24				

GIEKs garantordninger dekker selv sine administrasjonsutgifter. For de ordningene som GIEK administrerer for andre, mottar GIEK refusjon for

sine administrasjonsutgifter. Som følge av generell pris- og lønnsvekst og nødvendige investeringer i nytt økonomi- og saksbehandlersystem fore-

slås administrasjonsbevilgningen økt til 40,5 mill. kroner for 2002.

Post 50 Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet som et midlertidig virkemiddel i en periode da den politiske usikkerheten i området var svært høy. I Baltikum kan GIEK nå avdekke risikoen under sin Alminnelige garantiordning. Risikoen i resten av det tidligere Sovjetunionen er fortsatt så høy at det er behov for en videreføring av ordningen. Ordningen fungerer slik at GIEK avgjør selv hvor mye av tilskuddsrammen som skal belastes for hver enkelt garanti, men skal sørge for at akkumulerte premieinntekter og belastning av tilskud-

det til risikoavsetning til sammen gjør at SUS/Baltikum-ordningen går i balanse på lang sikt. Det foreslås å videreføre bevilgningen med samme beløp som for 2001, dvs. 45 mill. kroner.

Post 90 Aksjekapital i GIEK Kredittforsikring AS

Stortinget bevilget 200 mill. kroner til åpningsbalansen i GIEK Kredittforsikring AS for 2001, hvorav 35 mill. kroner som egenkapital og 165 mill. kroner som forsikringstekniske avsetninger, jf. St.prp. nr. 1 og Budsjett-innst. S. nr. 6 for 2000-2001. GIEK Kredittforsikring AS skal drives forretningsmessig, men er pålagt gi et forsikrings-tilbud også til små kunder, noe som kan påvirke lønnsomheten negativt.

Trekkfullmakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelsen	Regnskap 2000	Fullmakt 2001	Forslag 2002
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel alm. ordning	792 598		
95	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel særordning for utviklingsland	-270 259	27 000	
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning	-29 801	75 000	10 000
97	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning		10 000	10 000

Trekkfullmakt er et hensiktsmessig instrument for GIEK til å regulere likviditeten i perioder når det forventes større erstatningsutbetalinger. Ordningen innebærer at GIEK kan tilføres midler fra statskassa dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger inntående likvide midler tilknyttet ordningen. Dersom GIEK foretar trekk i statskassa, forutsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når erstatninger helt eller delvis gjenvinnes. Tidshorisonten vil variere med type garantiordning. Trekk i statskassa renteberegnes.

Forslagene i ovenstående tabell knyttet til post 96 og 97 viser forslag til maksimale rammer for trekk i 2002. Ved fastsettelse av det enkelte budsjettårs ramme for trekkfullmakt er det tatt hensyn til saldo i foregående år, påløpte renter og forventet behov for likviditetstilførsel i det enkelte

året. Ved utgangen av 2000 var alle tidligere trekk på trekkfullmaktskonti nedbetalt.

For å ta høyde for eventuelle erstatningsutbetalinger under gammel SUS/Baltikum-ordning, foreslås øvre grense for trekk på trekkfullmakten for den gamle ordningen satt til 10 mill. kroner i 2002, jf. Forslag til vedtak III, 1. Under den nye SUS/Baltikum-ordningen vil det ta tid før GIEK opparbeider likviditetsreserver. Det foreslås på denne bakgrunn en trekkfullmakt for ordningen på 10 mill. kroner for 2002, jf. Forslag til vedtak III, 2.

For Alminnelig garantiordning, Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland og Gammel portefølje er likviditetssituasjonen for 2002 slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter.

Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/ Baltikum-ordningen	64 299	5 000	5 000
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	1 370 300	321 300	201 500
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland			203 900
80	Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS			2 000
90	Tilbakeføring fra Forretningsdelen		60 000	
	Sum kap 5460	1 434 599	386 300	412 400

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntekstposten benyttes til tilbakeføring av den del av bevilgningen til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som ikke er bundet opp i garantitilsagn ved utgangen av året, og tilbakeføring av midler fra tidligere årganger som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner for tilbakeføring fra bevilgning til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2002.

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983-84 og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet ut over 25 mill. kroner årlig skal tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning. Pr. 1. januar 2001 utgjorde likviditeten 226,5 mill. kroner. Det foreslås derfor en tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning på 201,5 mill. kroner for 2002.

Post 72 (ny) Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983-84 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet årlig skal tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Ordningen gikk ikke med likviditetsmessig overskudd før i 2000 da trekk på trekkfullmakt var nedbetalt. Pr. 1. januar 2001 utgjorde likviditeten 203,9 mill. kroner. Det foreslås derfor en tilbakeføring fra *Gammel særordning for utviklingsland* på 203,9 mill. kroner for 2002.

Post 80 (ny) Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskapets regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men begrenses oppad til innskutt egenkapital multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året. Denne utbyttebestemmelsen forutsettes å ligge fast i fem år. For første driftsår i GIEK Kredittforsikring AS foreslås et utbytte på 2 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2002.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
0947	Norsk Vekst ASA (jf. kap. 3947)	3 285			
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			12 500	
0951	Store Norske Spitsbergen Kul- kompani A/S	154 000	61 000		-100,0
0952	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	39 650	40 000		-100,0
0953	Kings Bay AS	13 000	11 000	13 000	18,2
0955	Norsk Koksverk	4 085			
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	247			
0960	Raufoss ASA	410 000			
	Sum kategori 17.30	624 267	112 000	25 500	-77,2

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-29	Driftsutgifter	3 285		12 500	
70-89	Overføringer til andre	290 982	112 000	13 000	-88,4
90-99	Lånetransaksjoner	330 000			
	Sum kategori 17.30	624 267	112 000	25 500	-77,2

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementets aksjeportefølje består av 16 selskaper med samlet pålydende på vel 12,4 mrd. kroner pr. medio september 2001. Dette omfatter fem selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Kings Bay AS, Svalbard

Samfunnsdrift A/S, A/S Bjørnøen, Moxey Trucks AS og Electronic Chart Centre AS), sju majoritets-eide selskaper (Cermaq ASA, Kongsberg Gruppen ASA, NOAH AS, A/S Olivin, Raufoss ASA, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA) og fire minoritets-eierposter (Arcus ASA, Norsk Hydro ASA, Nammo AS og Eksportfinans ASA). Aksjene i fire

av selskapene: Norsk Hydro, Raufoss, Telenor og Kongsberg Gruppen, er børsnoterte med en samlet verdi for statens andel på ca. 92 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2001.

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) overtok forvaltningsansvaret av Telenor ASA fra Samferdselsdepartementet i september 2000. Selskapet ble i desember samme år børsnotert i Oslo og New York (Nasdaq). Departementet har gjennomført arbeidet med salg av eierandeler i Arcus ASA, A/S Olivin og Norsk Medisinaldepot ASA i 2001, i tråd med fullmakter gitt av Stortinget, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. Fra 1. juli 2001 overtok NHD forvaltningsansvaret for Cermaq ASA (tidligere Statkorn Holding ASA) fra Landbruksdepartementet. Som ledd i en refinansiering av Moxy Trucks AS ble samtlige aksjer i selskapet overdratt fra A/S Olivin til NHD ved årsskiftet 2000/2001, jf. St.prp. nr. 46 for 2000-2001 Moxy Trucks AS – egenkapitaltilførsel. Svalbard Samfunnsdrift A/S er forutsatt overdratt til Longyearbyen lokalstyre med virkning fra 1. januar 2002.

Av de 16 selskapene har 13 løpende kommersiell virksomhet, to forestår samfunnsdrift og ett eier og forvalter fast eiendom. Åtte av selskapene gikk med overskudd i 2000. Aksjeutbytte for 2000 fra selskapene er ført opp som inntekt under kap. 5656. Tre av selskapene, alle lokalisert på Svalbard, er avhengig av årlig statsstøtte.

Ansettelsesvilkår for ledere i de heleide statlige selskapene er gitt i vedlegg til proposisjonen.

Mål og strategier

De statlige eierandeler som Nærings- og handelsdepartementet forvalter, har ulik bakgrunn. Electronic Chart Centre AS og Telenor ASA er videreutvikling av tidligere forvaltningsvirksomhet til kommersielle selskaper. Raufoss ASA og Kongsberg Gruppen ASA var tidligere forsvarsbedrifter. Svalbardselskapene Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, Svalbard Samfunnsdrift A/S og Kings Bay AS har hatt som et vesentlig formål å bidra til næringsvirksomhet på Svalbard.

Ettersom bakgrunnen for statlige eierandeler er forskjellig, fordi selskapene driver høyst ulik virksomhet og står overfor høyst ulike strategiske utfordringer, lar det seg ikke gjøre å uttrykke felles mål og strategier for disse selskapene under ett.

Felles for alle selskapene er imidlertid et mål om at de skal drives best mulig etter bedriftsøko-

nomiske kriterier. Det betyr at staten som eier i utgangspunktet må stille normale krav til avkastning og utbytte. Enkelte av selskapene utfører tjenester av samfunnsmessig karakter. For dette mottar de bevilgninger fra staten, men det reduserer ikke kravet om at driften skal være effektiv etter bedriftsøkonomiske kriterier.

Det er en generell utvikling mot høyere endringstakt også i de markedene som selskapene med statlig eierandel arbeider i. Det krever raskere, og til dels mer omfattende, omstillinger også i disse selskapene. Ikke sjelden vil slike omstillinger kreve medvirkning fra eierne, f.eks. ved ekspansjon som krever økt kapital, ved erverv, salg, fusjoner m.m. Det er viktig at staten i slike sammenhenger evner å opptre som eier på en slik måte at de berørte selskapene kan utnytte sine utviklings- og forretningsmuligheter. Det betyr at staten aktivt må kunne ta stilling til forslag som fremmes fra selskapene, at aktuelle forslag blir lagt fram for Stortinget og at vedtak kan fattes raskt nok til at selskapene kan omstille seg på en konkurransedyktig måte.

Departementet vil løpende vurdere om statens eierandel i de enkelte selskaper er av en størrelse som er hensiktsmessig for selskapenes utvikling og i forhold til de formål som staten har for eierandeler i de enkelte selskap. Eventuelle forslag til endringer i statens eierandeler vil bli lagt fram for Stortinget.

Fullmakter til kjøp og salg av aksjer

Regjeringen har allerede fullmakt til å øke eller minske statens eierandel i flere av selskapene. Slike fullmakter er vedtatt ved at det er fremmet forslag fra regjeringen som Stortinget har sluttet seg til. I noen tilfeller baserer regjeringens forslag seg på tilrådninger fra selskapene. Nærings- og handelsdepartementet mener disse fullmaktene bør systematiseres i en mer velegnet form, ved at fullmaktene i størst mulig grad vedtas årlig av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen. Forslagene til nye vedtak erstatter samtlige tidligere gitte fullmakter knyttet til de enkelte selskapene.

NHD har ved denne anledning ikke fremmet nye forslag til kjøp og salg av statlige aksjer, men har omformulert aktuelle vedtak med sikte på en klargjøring. Bl.a. er det slik at Stortinget dels har gitt fullmaktene til regjeringen og dels til Nærings- og handelsdepartementet. Alle nye fullmakter foreslås gitt til Nærings- og handelsdepartementet.

Selv om det legges opp til at fullmaktene skal fornyes årlig, innebærer ikke det at fullmaktene skal benyttes innen bestemte tidsfrister. Dette vil bli håndtert på forretningsmessig grunnlag når en aktuell situasjon foreligger. Fullmaktene vil i utgangspunktet gjelde for ett år og forutsettes fornyet årlig med mindre spesielle forhold skulle oppstå. Tidspress rundt saker om kjøp og salg av selskapsandeler kan påvirke prisen og bør unngås. Forhandlinger om transaksjoner i disse sakene tar dessuten erfaringsmessig tid og er resurskrevende både for staten og selskapene.

Departementet vil i slike saker vanligvis engasjere et meglerfirma til å bistå seg ved verdivurderinger og forhandlinger og til å utarbeide prospekter hvor det er aktuelt. Det vil videre være behov for advokat- og revisorbistand til forhandlinger og due diligence-gjennomganger. NHD foreslår en overskridelsesfullmakt som kan brukes ved behov, hvor departementet i 2002 kan utgiftsføre kostnader til dekning av faglig bistand og transaksjonsbaserte meglerhonorarer ved salg av statlige eierandeler. De transaksjonsbaserte meglerhonorarer vil etter innhentede tilbud fra meglerfirmaer og etterfølgende forhandlinger utgjøre en prosentvis andel av transaksjonsverdien. Faglig bistand vil bestå av eksterne rådgivere med kompetanse og erfaringer fra liknende prosjekter. Det vil vanligvis dreie seg om juridisk, bransjestrategisk, finansiell og regnskapsmessig ekspertise.

Fullmakter til å redusere den statlige eierandel i enkelte selskaper vil kunne omfatte nedsalg, en kombinasjon mellom nedsalg og utstedelse av nye aksjer (emisjon) eller en ren aksjeemisjon. Kjøp av eierandeler vil kunne skje ved emisjon, kjøp av aksjer eller ved en kombinasjon av disse. Det som til enhver tid er det mest hensiktsmessige instrument er ofte situasjonsbestemt og vil bli vurdert individuelt ut fra den situasjonen selskapet befinner seg i og det som er bedriftsøkonomisk hensiktsmessig.

Ved salg av aksjer vil inntektene bli ført under kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 90 Salg av aksjer. I forbindelse med eventuelle kjøp av aksjer må det innhentes bevilgninger fra Stortinget i forkant.

Forslagene til nye fullmakter gjelder følgende selskaper og foreslås som nevnt innledningsvis å erstatte de någjeldende:

Cermaq ASA

Staten eier i dag 79,38 pst. av aksjene i Cermaq ASA. Selskapet er forutsatt fisjonert i en hav-

bruksdel og en landbruksdel. Forvaltningen av statens aksjer i selskapet ble pr. 1. juli 2001 overført fra Landbruksdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet. Departementet har fullmakt til å selge seg ned til 51 pst. i landbruksdelen og 34 pst. i havbruksdelen. Det vises til Stortingets vedtak av 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99 og til Stortingets vedtak av 17. november 2000, jf. St.prp. nr. 4 og Innst. S. nr. 27 for 2000-2001. Reduksjonen i statens eierandel kan skje som en kombinasjon mellom aksjeemisjon og nedsalg. Det foreslås dessuten at Stortinget samtykker i at kommende virksomheter kan noteres ved Oslo Børs.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 1.

Moxy Trucks AS

Selskapet ble overtatt fra A/S Olivin i desember 2000 og er 100 pst. statseid.

I forbindelse med overtakelsen tegnet staten ny aksjekapital for 50 mill. kroner og stilte en garanti på 30 mill. kroner for driftskreditt ut 2001. Nærings- og handelsdepartementet fikk fullmakt til å selge statens aksjer i Moxy Trucks AS på et senere tidspunkt, etter at en restrukturering av bedriften var gjennomført. Det vises til Stortingets vedtak av 5. april 2001, jf. St. prp. nr. 46 og Innst. S. nr. 295 for 2000-2001. Det er våren 2001 inngått en opsjonsavtale med Ålesunds-selskapet Spilka Invest AS om kjøp av alle aksjene i selskapet for 50 mill. kroner. Herfra går provisjon på salget med 5 pst. Opsjonen kan utøves i 2002.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 2.

Nammo AS

Staten eier 45 pst. av aksjene i forsvarsbedriften Nammo AS. Finske og svenske interesser eier 27,5 pst. hver. Aksjeposten ble kjøpt fra Raufoss ASA i 2000. I forbindelse med ervervet fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å justere statens eierandel i Nammo AS i intervallet 34-51 pst. ved eventuelle framtidige emisjoner eller børsnoteringer, eller ved mer omfattende endringer av eiersituasjonen/omstruktureringer i denne delen av forsvarsindustrien. Det vises til Stortingets vedtak av 13. april 2000, jf. St.prp. nr. 41 og Innst. S. nr. 154 for 1999-2000.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 3.

Norsk Hydro ASA

Etter at staten i mange år hadde eid ca. 51 pst. av aksjene i selskapet, ble andelen redusert til 43,82 pst. i 1999. Dette var en følge av kapitalutvidelsen i Norsk Hydro ASA i forbindelse med overtakelsen av Saga Petroleum ASA sommeren 1999. Det vises til Stortingets vedtak av 17. juni 1999, jf. St.prp. nr. 81 og Innst. S. nr. 234 for 1998-99. På grunnlag av forslag i innstillingen ble Regjeringen gitt fullmakt til å kjøpe aksjer i Norsk Hydro ASA opp til 51 pst statlig eierandel, på det tidspunkt regjeringen eventuelt finner det aktuelt. Fullmakten er ikke benyttet så langt.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 4.

Raufoss ASA

Staten eier 50,27 pst. av aksjene i selskapet. Ved Stortingets vedtak 13. april 2000 fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til, ved en aksjeemisjon i Raufoss ASA og etter det opplegg som var skissert i proposisjonen, å redusere statens eierandel ned til 34 pst., jf. St.prp. nr. 41 og Innst. S. nr. 154 for 1999-2000.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 5.

Svalbard Samfunnsdrift AS

Stortinget behandlet 6. juni 2000 St.meld. nr. 9 Svalbard, jf. Innst. S. nr. 196 for 1999-2000, og ga tilslutning til at aksjene i Svalbard Samfunnsdrift (SSD) skal overføres til det nyopprettede Longyearbyen lokalstyre pr. 1. januar 2002 uten vederlag. Det vises for øvrig til omtale og forslag om bevilgning til Longyearbyen lokalstyre i St.prp. nr. 1 fra Justisdepartementet.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 6.

Telenor ASA

I henhold til Stortingets vedtak av 14. juni 2000, jf. St.prp. nr. 66 og Innst. S. nr. 242 for 1999-2000 Om Telenor, ble det høsten 2000 gjennomført en delprivatisering og børsnotering av Telenor ASA. Staten eier i dag 77,68 pst. av aksjene i selskapet. Ved Stortingets vedtak av 15. juni 2001 fikk regjeringen fullmakt til å redusere statens eierandel i Telenor ASA ned til 34 pst. gjennom en kombinasjon av emisjon og nedsalg av statens aksjer. Det vises til St.prp. nr. 95 og Innst. S. nr. 348 for 2000-2001.

Det nye forslaget til fullmakt er ført som Forslag til vedtak X, 7.

Kap. 947 Norsk Vekst ASA (jf. kap. 3947)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	3 285		
	Sum kap 947	3 285		

Post 01 Driftsutgifter

I forbindelse med salget av statens resterende aksjer i Norsk Vekst ASA ble det utbetalt kurtasje på ca. 3,3 mill. kroner til meglerfirmaene som

foresto salget, jf. St.prp. nr. 61 for 1999-2000 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000. Det vises for øvrig til omtale under kap. 3947 under.

Kap. 3947 Norsk Vekst ASA (jf. kap. 947)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Salg av aksjer	338 374		
	Sum kap 3947	338 374		

Post 90 Salg av aksjer

I 2000 solgte staten seg helt ut av Norsk Vekst ASA. Salget av aksjeposten innbrakte

338,4 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 61 for 1999-2000 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			12 500
	Sum kap 950			12 500

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

I statsbudsjettet 2001 ble det lagt opp til at utgifterne til meglerhonorar m.m. i forbindelse med eventuelle aksjesalg i budsjettperioden skulle budsjetteres under kap. 900, post 21 mot at tilsvarende del av salgsbeløpet (transaksjons-/meglerdelen) ble budsjettert på nyopprettet post 90 Salg av aksjer, under kap. 3900. Ordningen foreslås videreført i 2002, men under nye kap. 950 og 3950 som følge av departementets endrede budsjettstruktur. Post 21 omfatter hovedsakelig utgifter til

meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjesalg i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter beløpet VPS-avgifter (avgift for depotering av aksjene i børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen).

Det foreslås en overskridelsesfullmakt knyttet til bevilgningen under kap. 950, post 21 når det er nødvendig for å gjennomføre eventuelle salg i budsjettåret, jf. Forslag til vedtak V. Forslag om å benytte fullmakten vil bli fremmet ved kongelig resolusjon.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Salg av aksjer			10 000
	Sum kap 3950			10 000

Post 90 Salg av aksjer

I St.prp. nr. 84 for 2000-2001 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001, er det redegjort for statens salg av aksjer i A/S Olivin, Arcus AS og Norsk Medisinaldepot ASA (NMD). Alle aksjesalgene er nå gjennomført som forut-

satt. Salgsbeløpene utgjør henholdsvis ca. 400, 340 og 468 mill. kroner, dvs. til sammen ca. 1 208 mill. kroner. Staten eier fortsatt 51 pst. av aksjene i A/S Olivin og 34 pst. av aksjene i Arcus AS, mens alle statens aksjer i NMD er solgt.

I statsbudsjettet for 2001 ble det lagt opp til at inntekter fra salg av aksjer i selskaper under

Nærings- og handelsdepartementets forvaltning som hovedregel skal budsjetteres og inntektsføres på egen 90-post under kap. 3900. Departementet er avhengig av å bruke megler og annen faglig bistand for å gjennomføre salgene. Tidligere ble slike utgifter (transaksjonskostnadene) trukket direkte av salgsbeløpet og følgelig heller ikke budsjettet eller ført som utgift i statsbudsjettet/statsregnskapet. Som det er redegjort for under kap. 900, post 21 i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2001, skal aksjesalgene nå *bruttobudsjetteres*. Det innebærer

at også den delen av salgsbeløpet som tilsvarende slike utgifter, skal budsjetteres og inntektsføres i statsbudsjettet/-regnskapet. Salgsinntektene foreslås inntektsført over kap. 3950 i 2002.

Som for 2001 foreslås et anslag på megler- og bistandsandelen av inntektene fra mulige statlige aksjesalg for 2002 med 10 mill. kroner. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når salgene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	154 000	61 000	
	Sum kap 951	154 000	61 000	

Vedrørende 2001:

Ved St.vedt. 15. juni 2001 ble det gitt en tilleggsbevilgning på 75 mill. kroner i tilskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001.

Virksomhetsbeskrivelse

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard og er største utmålshaver på øygruppen. Staten eier 99,9 pst. av aksjene i selskapet. Kullvirksomheten foregår nå i det alt vesentlige i Svea, der det er gjennomført undersøkelses- og oppfaringsdrift i et nytt gruveområde kalt Svea Nord. Samtidig er det gjennomført avsluttende produksjonsdrift i Svea Vest. I tillegg har selskapet en mindre produksjonsdrift i Gruve 7 ved Longyearbyen, hvor kullene hovedsakelig leveres til det lokale energiverket.

Selskapet hadde 185 fast ansatte pr. september 2001. En grunnleggende forutsetning for kullvirksomheten er at helse-, miljø- og sikkerhetsmessige forhold blir godt ivaretatt.

Undersøkelsesstollen i Svea Nord ble startet sommeren 1999 for å skaffe til veie sikrere informasjon om kullreserver og geologiske forhold til vurderingen av om forekomsten var drivverdig. Undersøkelsesdriften har vært effektiv. SNSK har

nå drevet ca. 20 km gruvestoller i Svea Nord og anser undersøkelsesdriften som avsluttet.

SNSK la i mars 2001 fram en forretningsplan for selskapet og en miljøkonsekvensutredning for Svea Nord. Selskapets styre vedtok i april 2001 en tilrådning om at permanent drift i Svea Nord igangsettes etter opplegget som er beskrevet i forretningsplanen.

Sysselemanden på Svalbard la i august 2001 fram et sluttokument om konsekvensutredningen og konkluderer med at utredningsplikten anses oppfylt.

Spørsmålet om drift i Svea Nord vil bli lagt fram for Stortinget i en egen proposisjon høsten 2001.

Resultatrapport 2000

Kullproduksjonen utgjorde 631 926 tonn i 2000. Fra Gruve 7 ble det produsert 58 027 tonn, fra Svea Vest 178 750 tonn og fra undersøkelses- og oppfaringsdriften i Svea Nord ble det produsert 395 149 tonn. Samlet produksjon i 2000 var 227 986 tonn mer enn i 1999.

SNSK hadde i 2000 driftsinntekter på ca. 223 mill. kroner og et underskudd før statstilskudd på ca. 220 mill. kroner. Det har vært høy aktivitet knyttet til undersøkelser og oppfaring i Svea Nord, og kostnader til dette er utgiftsført direkte. Tilsvarende tall for 1999 var 124 og 57 mill. kroner.

Budsjettforslag 2002

Nærings- og handelsdepartementet vil fremme bevilgningsforslag i en egen proposisjon om Store

Norske og Svea Nord-prosjektet som legges fram høsten 2001.

Kap. 952 Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	39 650	40 000	
	Sum kap 952	39 650	40 000	

Virksomhetsbeskrivelse

Svalbard Samfunnsdrift AS (SSD) har ansvar for de fleste samfunnsoppgaver i Longyearbyen. Selskapet yter offentlige tjenester og forestår utbygging og drift av infrastruktur. Oppgavene til SSD har mange fellestrekk med ordinære kommunale tjenester på fastlandet.

SSD er morselskap i et konsern som ved årskiftet 2000/2001 omfattet de heleide datterselskapene Svalbard ServiceSenter AS (SSS), Svalbard Næringsutvikling (SNU), Svalbard Næringsbygg (SNB) og Longyear Byggservice AS.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 9 for 1999-2000 Svalbard, sluttet Stortinget seg til at SNU avvikles. Selskapet ble i tråd med dette oppløst på en ekstraordinær generalforsamling i februar 2001. Enkelte sentrale funksjoner ivaretas inntil videre av SSD.

SSS fikk i løpet av 1999 store økonomiske problemer, og avdelingene for bygg, vaktmester og vaskeri/renhold ble avviklet som følge av dette. Det ble videre besluttet å selge gjenværende virksomheter. Dette er gjennomført, og selskapet ble besluttet avviklet på ordinær generalforsamling i april 2001.

Longyear Byggservice AS ble kjøpt opp av SSS høsten 1998. Som følge av at selskapet ikke oppnådde tilfredsstillende resultater, ble all aktivitet i selskapet innstilt fra 1. desember 1999. Selskapet ble besluttet avviklet på ordinær generalforsamling i mars 2001.

Som forutsatt i St.prp. nr. 1 for 2000-2001 er oppgaver knyttet til turisttrafikk, miljøtilpasset reiseliv og informasjons-/vertskapsoppgaver overført fra SSD til Svalbard Reiseliv AS. I den forbindelse er 2 mill. kroner av tilskuddsbevilgningen til SSD for 2001 tilført til Svalbard Reiseliv AS.

SSD består nå av Svalbard Samfunnsdrift som morselskap og Svalbard Næringsbygg AS som heleid datterselskap.

Svalbard har i flere år vært preget av et høyt aktivitetsnivå, særlig i Longyearbyen. Det ble i 2000 utført til sammen 1 016 årsverk (eksklusiv studenter). Til sammenligning ble det utført ca. 720 årsverk i 1990 og ca. 820 i 1995. Longyearbyen er blitt et lokalsamfunn med større mangfold av virksomheter og aktiviteter enn for få år siden. Veksten innen privat næringsvirksomhet har mer enn dekket opp for nedgangen i antall sysselsatte innen kulldriften. Veksten har kommet innenfor varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, transport, forskning og høyere utdanning.

I St.meld. nr. 9 for 1999-2000 Svalbard, ble det foreslått en styrking av lokaldemokratiet i Longyearbyen, bl.a. ved at eierskapet til SSD overføres til et nytt lokalt forvaltningsorgan, Longyearbyen lokalstyre. Stortinget ga ved behandlingen av meldingen i juni 2000 sin tilslutning til dette. Overføringen av SSD til Longyearbyen lokalstyre vil skje ved årsskiftet 2001/2002, i henhold til foreslått fullmakt, jf. Forslag til vedtak X, 6.

Regjeringen tar sikte på å fremme spørsmål om nytt energiverk i Longyearbyen og tilgrensende spørsmål som egen sak for Stortinget i løpet av høsten.

Resultatrapport 2000

Viktige arbeidsoppgaver for SSD i 2000 har vært oppfølging av St.meld. nr. 9 for 1999-2000, bl.a. tilrettelegging for at eierskapet til selskapet skal overføres fra staten ved Nærings- og handelsdepartementet til Longyearbyen lokalstyre. SSD har foretatt en gjennomgang av dagens drift og framtidige utfordringer innen energiforsyningen og fått utredet behovet for nyinvesteringer.

SSDs samlede driftsinntekter i 2000 utgjorde 70 mill. kroner, mot 66 mill. kroner året før. Årsresultatet viste et overskudd 4,7 mill. kroner, mot et underskudd på 4 mill. kroner i 1999.

Budsjettforslag 2002

SSD har lagt fram forslag om tilskudd til drift og investeringer for 2002. I tillegg har selskapet

framlagt en særskilt søknad om tilskudd til investeringer i energiforsyningen i Longyearbyen. Nærings- og handelsdepartementet har *overført 38 mill. kroner* til Justisdepartementet i forbindelse med at SSD overføres til Longyearbyen lokalstyre fra 1. januar 2002. Det vises til nærmere omtale i Justisdepartementets budsjettproposisjon og Svalbardbudsjettet for 2002.

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd	13 000	11 000	13 000
	Sum kap 953	13 000	11 000	13 000

Virksomhetsbeskrivelse

Kings Bay AS (KB) eier grunn og anlegg i Ny-Ålesund og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til å fremme forskning og vitenskapelig virksomhet og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. I Ny-Ålesund ligger Norsk Polarinstituttets forskningsstasjon og målestasjonen på Zeppelinefjellet, Andøya Raketttskytefelts utskyttingsfasilitet Svalrak og Statens Kartverks geodesiobservatorium. Videre har også tyske, britiske, italienske, franske og japanske forskningsinstitusjoner etablert seg med egne stasjoner der. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsstasjoner Ny-Ålesund som utgangspunkt for forskningsprosjekter av kortere varighet. Målsettingen med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte.

Ny-Ålesund har opprettholdt sin status som «Large Scale Facility», som innebærer at EU finansiert forskning vil bli lokalisert til stedet.

Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen.

I forbindelse med St.meld. nr. 9 for 1999-2000 Svalbard, ble det understreket at en videre vekst innen forskning må skje innenfor forsvarlige miljømessige rammer. I tråd med dette ga Stortinget sin tilslutning til at Ny-Ålesund blir videre-

utviklet som en grønn forskningsstasjon og forutsatte at KB sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøpåvirkningen av virksomheten i Ny-Ålesund-området til et minimum.

Kings Bay AS har i en periode arbeidet med å planlegge et nytt marinlaboratorium i Ny-Ålesund. Departementet er innforstått med at dette arbeidet videreføres.

Resultatrapport 2000

Aktiviteten i Ny-Ålesund har også i 2000 vært preget av større utbyggingsoppgaver. Ombyggingen av messebygget til et servicebygg ble fullført i løpet av sommeren 2000. Havneleret ble påbegynt og vil bli fullført i 2001.

I 2000 har selskapet foretatt investeringer i bygningsmasse og øvrig infrastruktur på 11,2 mill. kroner. Det statlige tilskuddet var på 11 mill. kroner. Forskningsaktiviteten målt i antall overnatningsdøgn var ca. 10 000, dvs. det samme som i 1999.

Selskapets samlede driftsinntekter i 2000 beløp seg til 29 mill. kroner. Det er på samme nivå som året før. Regnskapet viser et driftsoverskudd på 0,15 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1999 var 1,7 mill. kroner.

Ved utgangen av 2000 var det engasjert 20 personer i Kings Bay AS. Dette antallet økes noe i sommersesongen. Totalt ble det utført vel 24,5 årsverk i 2000.

Budsjettforslag 2002

Kings Bay AS har søkt om vel 20 mill. kroner i drifts- og investeringstilskudd for 2002. Det er videre søkt om midler til dekning av drifts- og administrasjonsutgifter for Bjørnøen AS. Departementet foreslår en samlet bevilgning på 13 mill. kroner. Denne bevilgningen skal dekke drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Departementet legger som tidligere til grunn at selskapet opprettholder fokus på kostnads-effektivitet og opprettholder kostnadsbasert prising av tjenestene.

Kap. 954 Eksportfinans ASA**Post 90 Kjøp av aksjer**

Eksportfinans er bankenes felles institusjon for å utvikle og tilby konkurransedyktige, langsiktige finanstjenester til eksportnæringene og kommunal sektor. Eksportfinans forvalter offentlige ord-

ninger innen eksportfinansiering og kontantstøtte ved bygging av skip. Eksportfinans yter lån til utenlandske kjøpere som kjøper norske kapitalvarer eller tjenester. Lån gis på offentlig støttede betingelser, eller gunstige kommersielle betingelser. Når NORAD har gitt tilsagn om bistand i form av blandet kreditt ved eksport til utviklingsland, er Eksportfinans långiver. I tillegg ytes lån til kommunal sektor i Norge gjennom det heleide datterselskapet til Eksportfinans, Kommunekreditt Norge AS. Selskapet har aldri tapt penger og har en rating som gir selskapet svært gunstige innlånsbetingelser. Dette kommer igjen kundene til gode i form av gunstige utlån.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 84 og Innst. S nr. 325 for 2000-2001 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001, bevilget Stortinget 410 mill. kroner til kjøp av 15 pst. av aksjene i Eksportfinans ASA.

Kjøpet av eierandelen ble gjennomført ved en rettet kapitalutvidelse i selskapet. Staten betalte ca. 401,5 mill. kroner for aksjene, etter avtalt pris basert på bokført egenkapital pr. 30. juni 2001.

Kap. 955 Norsk Koksverk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
71	Refusjon for miljøtiltak	4 085		
	Sum kap 955	4 085		

Virksomhetsbeskrivelse

Det ble opprinnelig gitt en ramme (garanti) på 100 mill. kroner for tilsagn om refusjon for miljøtiltak som følge av pålegg fra miljøvernmyndighetene overfor kjøpere av tomteområder fra Koksverket. Opprenskningsarbeidet ble langt mer omfattende enn antatt, og rammen er blitt utvidet i flere omganger, senest til 220 mill. kroner i 1998, jf. St.prp. nr. 9 og Innst. S. nr. 60 for 1998-99.

Pr. 1. september 2001 var det samlet utbetalt ca. 219 mill. kroner under refusjonsordningen. På statsbudsjettet for 2001 har Nærings- og handels-

departementet fått fullmakt til å foreta refusjonsutbetalinger løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt.

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av eventuelle gjenstående midler under garantiordningen på statsbudsjettet for 2002, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt på 220 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak IV, 2. Departementet vil på vanlig måte fremme forslag om etterbevilgning for å dekke innfridd refusjonsansvar i 2002.

Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Refusjon for miljøtiltak	247		
	Sum kap 956	247		

Status

På statsbudsjettet for 1991 ble det gjort vedtak om at Norsk Jern Eiendom A/S (NJE) skulle holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensnings-tilsyn (SFT) knyttet til avfallsprodukter som Norsk Koksverk A/S hadde gravd ned på tomte. Rammen for vedtaket var 10 mill. kroner og ble opprinnelig gitt for perioden 1991-95. Den er senere blitt forlenget med uendret ramme i forbindelse med statsbudsjettet for 1996, 1999 og 2000 og gjelder ut 2002, jf. St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000-2001.

Pr. 1. september 2001 er det utbetalt ca. 2,9 mill. kroner under refusjonsordningen. Ved utgangen av 2001 antar departementet at det vil være utbetalt til sammen ca. 5 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet forventer at resterende miljøtiltak utføres og gjenstående refusjoner utbetales innen fullmaktens utløp 31. desember 2002. På statsbudsjettet for 2001 har Nærings- og handelsdepartementet fått fullmakt til å foreta refusjonsutbetalinger løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt.

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av midler under garantiordningen på statsbudsjettet 2002, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt på 10 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak IV, 3. Departementet vil på vanlig måte fremme forslag om etterbevilgning for å dekke innfridd refusjonsansvar i 2002.

Kap. 960 Raufoss ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til avskrivning av ansvarlig lån	80 000		
90	Kjøp av aksjer i Nammo AS	330 000		
	Sum kap 960	410 000		

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet inngikk i mars 2000 avtale med Raufoss ASA om kjøp av 45 pst. av aksjene i Nammo AS. Kjøpesummen på 340 mill. kroner ble avtalt gjort opp ved at statens ansvarlige lån til Raufoss ASA (verdsatt til 100 mill. kroner) ble benyttet som delbetaling og gjennom innbetaling av 240 mill. kroner.

Stortinget bevilget i april 2000 340 mill. kroner til kjøp av aksjer i Nammo AS, jf. St.prp. nr. 41 og Innst. S. nr. 154 for 1999-2000.

Etter due diligence gjennomgangen krevde staten 10 mill. kroner i prisavslag. Det ble oppnådd enighet mellom staten og Raufoss ASA om å gjennomføre overdragelsen av aksjene og at staten skulle holde tilbake 10 mill. kroner inntil kravet var avgjort.

I ettertid har staten frafalt kravet om prisavslag slik at 10 mill. kroner ble betalt til Raufoss ASA i juni 2001.

Kap. 3960 Raufoss ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Tilbakebetaling av ansvarlig lån	100 000		
91	Avskrivning av ansvarlig lån	80 000		
	Sum kap 3960	180 000		

Det vises til omtale under kap. 960.

Kap. 3958 Kapital, diverse ventureselskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
90	Salg av aksjer	85 000		
	Sum kap 3958	85 000		

I St.prp. nr. 61 for 1999-2000 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000, er det under kap. 3958, redegjort for salget av Venturefondet. Nærings- og handelsdepartementet godtok 4. mai 2000 et bud fra SND Invest AS på 85 mill. kroner for fem av de seks gjenværende eierandelene i Venturefondet. Den siste andelen i Amerscan Partners AS ble holdt utenom salget fordi selskapet på ekstraordinær generalforsamling i desember 1999 var besluttet avvirket. På ordinær generalforsamling i juni 2001 ble avviklingsregnskapet godkjent av generalforsamlingen og egenkapitalen i selskapet besluttet utdelt til aksjonærene. Venturefondets andel av egenkapitalen (ca. 8,9 mill. kroner) vil bli foreslått inntektsført i proposisjon om endringer på statsbudsjettet 2001 senere i høst.

Selskaper uten eget budsjettkapittel**Cermaq ASA**

Forvaltningen av statens aksjer i selskapet ble overført fra Landbruksdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet pr. 1. juli 2001. Staten eier for tiden 79,38 pst. av aksjene i selskapet. Selskapet hadde i 1999 og 2000 et årsresultat på henholdsvis 75,8 og 56,6 mill. kroner.

I Cermaq ASA forberedes en fisjonering av selskapet i et havbruks- og et landbruksselskap. I havbruksselskapet har Nærings- og handelsdepartementet fullmakt fra Stortinget til å redu-

sere statens eierandel ned til 34 pst., og ned til 51 pst. i landbruksselskapet. Departementet har videre fullmakt fra Stortinget til å ta stilling til den restrukturering av Cermaq-gruppen som måtte bli påkrevd.

Telenor ASA

I St.prp. nr. 84 for 2000-2001 er det redegjort for børsintroduksjonen av Telenor ASA som ble gjennomført i desember 2000. De vanskelige internasjonale markedsforholdene som rådet utover høsten og vinteren 2000, har forsterket seg gjennom 2001. Markedsverdien av flere europeiske teleselskaper er blitt mer enn halvert det siste halvåret. Telenors markedsverdi har falt mindre enn mange sammenlignbare selskaper, men også Telenors aksjonærer har fått merke den negative markedsutviklingen.

Ved utgangen av august var aksjen notert til kr 33 på Oslo Børs, tilsvarende en markedsverdi for selskapet på 59,5 mrd. kroner. Dette innebærer et verdifall på ca. 10 mrd. kroner eller 15 pst. siden årsskiftet.

I forbindelse med Stortingets behandling av St.prp. nr. 95 for 2000-2001 Statens eierandel i Telenor ASA, og Innst. S. nr. 348 for 2000-2001 fikk regjeringen fullmakt til å redusere statens eierandel i Telenor ASA ned til 34 pst. gjennom en kombinasjon av emisjon og nedsalg av statens aksjer. Det er lagt til grunn at staten aktivt skal

søke å redusere sin eierandel i selskapet innenfor den begrensning som følger av Stortingets fullmakt. Når dette kan skje, vil være avhengig av Telenors videre strategiske posisjonering og utviklingen i markedsforholdene.

I St.prp. nr. 95 for 2000-2001 ble det gitt en redegjørelse for Telenors årsoppgjør for 2000. Året var preget av store investeringer både i oppkjøp av nye selskaper og utvikling av nye tjenester for å sikre framtidig vekst.

Som følge av salg av Telenors andeler i VIAG Interkom i Tyskland og Esat Digifone i Irland er selskapets balanse vesentlig styrket. Netto rentebærende gjeld var 10,9 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2001. Det er en reduksjon på 29,6 mrd. kroner siden årsskiftet. Telenors virksomhet i første halvår 2001 var også preget av god vekst. Driftsinntektene eksklusiv salgsgevinster økte med 2,395 mrd. kroner, eller 13,8 pst. i forhold til første halvår 2000. På grunn av verdifall i relevante markeder og justeringer av forventninger til inntjeningspotensial har Telenor funnet det riktig å foreta betydelige nedskrivninger på enkelte utenlandsinvesteringer. Hovedsakelig som følge av dette er driftsresultatet for første halvår 2001 1,3 mrd. kroner lavere enn for første halvår 2000. Salgsgevinstene på ca. 21 mrd. kroner fra Telenors tidligere tyske og irske investeringer gjør at selskapet likevel kan framvise et uvanlig sterkt halvårsresultat på vel 12 mrd. kroner før skatt, til tross for de betydelige nedskrivningene. Dette bidrar også til at Telenor befinner seg i en bedre økonomisk posisjon enn mange andre teleselskaper.

A/S Olivin

Nærings- og handelsdepartementet fikk 16. juni 2000 fullmakt fra Stortinget til å gjennomføre en delprivatisering av A/S Olivin med sikte på å redusere statens eierandel i selskapet ned til 51 pst. Departementet inngikk i mars 2001 avtale om salg av 49 pst. av statens aksjer i A/S Olivin til North Cape Minerals AS. Kjøpesummen tilsvarte 400 mill. kroner basert på en gjeldfri verdi av selskapet. Handelen ble gjennomført i april 2001. Stortinget ble informert om aksjesalget i St.prp. nr. 84 for 2000-2001. Statens eierandel i A/S Olivin utgjør etter dette 51 pst. Fullmakten av 16. juni 2000 er dermed benyttet fullt ut.

Norsk Medisinaldepot ASA

Stortinget ga i 1998 samtykke til salg av 66 pst. av statens aksjer i Norsk Medisinaldepot ASA (NMD). Våren 1999 overtok den nederlandske legemiddelgrossisten OPG 17 pst. av aksjene, og i desember 1999 overtok 223 norske apotekere i alt 4 009 aksjer. Statens eierandel ble med dette redusert til 80,99 pst. Nærings- og handelsdepartementet inngikk i mai 2001 avtale med det tyske legemiddelkonsernet GEHE AG om salg av hele statens gjenværende aksjepost i NMD. Fullmakt til aksjesalget ble gitt 15. juni 2001 ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 325 for 2000-2001. Konkurransetilsynet vurderte saken og konkluderte med at det ikke var grunnlag for inngrep mot GEHEs erverv av NMD. Aksjesalget ble gjennomført 7. september 2001. Staten har dermed solgt seg helt ut av NMD og fullmakten av 15. juni 2001 er benyttet fullt ut.

Arcus AS

Ved behandlingen av Budsjett-innst. S. I. Tillegg nr. 1 for 1998-99 gjorde Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag i 1999 om salg av aksjene i Arcus AS med dets datterselskaper.»

Saken ble lagt fram i St.prp. nr. 67 for 1998-99. Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1999. Departementet la vekt på at Arcus-selskapene burde selges på en måte som kunne bringe virksomheten videre, og skaffe eiere som hadde interesse av og finansiell styrke til å utvikle virksomheten i Norge. Innenfor disse rammer ville departementet søke å oppnå høyest mulig pris på aksjene.

Regjeringen besluttet senere at staten skulle kunne beholde en eierandel på 34 pst. som utgjør en kontrollerende minoritet i selskapet.

Salgsprosessen ble lagt opp som en tilbuds-konkurranse basert på utsendelse av salgssprospekt og gjennomføring av tilbudsrunder. Det ble tatt forbehold om Stortingets samtykke før endelig salgssavtale ble inngått, jf. St.prp. nr. 1 for 2000-2001.

I St.prp. nr. 84 for 2000-2001 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001, er det redegjort for gjennomføringen av salget av 66 pst. av aksjene i Arcus AS til Sucra AS. Overdragelsen av aksjene til Sucra AS skjedde 30. juli 2001.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning (jf. kap. 950)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
80	Utbytte	982 412	1 377 000	1 568 500
	Sum kap 5656	982 412	1 377 000	1 568 500

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 1 568,5 mill. kroner i utbytte i 2002 på statens aksjer i selskaper under

Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2001 i Norsk Hydro ASA, Telenor ASA og Cermaq ASA.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2002 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap 900-953, 2420 og 2460	kr	48 246 800 000
b. Sum inntekter under kap 3900-3950, 5320, 5460, 5620 og 5656	kr	46 320 600 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2002,
kapitlene 900-953, 2420 og 2460, 3900-3950, 5320, 5460, 5620
og 5656**

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01 Driftsutgifter	134 000 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	33 500 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	15 600 000		
	71 Tilskudd til Sjøfartens beredskapssekretariat	3 000 000	186 100 000	
	Sum Administrasjon		186 100 000	
Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser				
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01 Driftsutgifter	169 300 000	169 300 000	
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01 Driftsutgifter	84 750 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	100 000	84 850 000	
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)			
	01 Driftsutgifter	153 700 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 600 000	160 300 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)			
	01	Driftsutgifter	103 700 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	32 600 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 200 000	139 500 000
0906	Bergvesenet (jf. kap. 3906)			
	01	Driftsutgifter	9 450 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	4 400 000	13 850 000
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)			
	01	Driftsutgifter	216 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	8 300 000	224 600 000
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)			
	01	Driftsutgifter	7 450 000	7 450 000
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk			
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	129 300 000	
	71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	120 000 000	249 300 000
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling			
	70	Tilskudd	13 000 000	13 000 000
0913	Standardisering			
	70	Tilskudd	26 000 000	26 000 000
0914	Spesielle IT-tiltak			
	21	Senter for informasjonssikring, <i>kan overføres</i>	4 500 000	
	22	Samordning av IT-politikken, <i>kan overføres</i>	7 900 000	
	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>	53 500 000	65 900 000
		Sum Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser		1 154 050 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Forskning, nyskaping og internasjonalisering				
0920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd	939 000 000	939 000 000	
0922	Norsk Romsenter			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	259 100 000	259 100 000	
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	165 000 000	165 000 000	
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	25 900 000		
	71 EUs rammeprogram for forskning og teknologi, <i>kan overføres</i>	557 900 000	583 800 000	
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring			
	70 Tilskudd	50 800 000	50 800 000	
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere			
	01 Driftsutgifter	7 550 000		
	70 Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	8 100 000	15 650 000	
0934	Internasjonaliseringstiltak			
	70 Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	194 000 000		
	71 Internasjonalt teknologisamarbeid	20 000 000		
	73 Støtte ved kapitalvareeksport	40 200 000	254 200 000	
0935	Internasjonale investeringstiltak			
	70 Tilskudd til Nordisk Prosjekt-eksportfond, <i>kan overføres</i>	3 800 000		
	92 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	28 800 000	32 600 000	
0937	Reiselivstiltak			
	01 Driftsutgifter	2 000 000		
	70 Tilskudd til internasjonal markedsføring	117 500 000		
	71 Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS	2 000 000	121 500 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
0938	Omstillingstiltak			
	71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	40 000 000	40 000 000	
0939	Støtte til skipsbygging			
	50 Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	1 500 000 000	1 500 000 000	
	Sum Forskning, nyskaping og internasjonalisering		3 961 650 000	
Statlig eierskap				
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 500 000	12 500 000	
0953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd	13 000 000	13 000 000	
	Sum Statlig eierskap		25 500 000	
Statsbankene				
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)			
	50 Programvirksomhet, fond	114 000 000		
	55 Landsdekkende innovasjonsordning, fond	175 000 000		
	70 Administrasjon, <i>kan overføres</i>	185 500 000		
	91 Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	5 400 000 000		
	92 Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	37 000 000 000	42 874 500 000	
	Sum Statsbankene		42 874 500 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-40 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	40 500 000		
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen		45 000 000	45 000 000
	Sum Statens forretningsdrift			45 000 000
	Sum departementets utgifter			48 246 800 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
	01 Salgsinntekter fra beredskapslagre		1 500 000	
	02 Ymse inntekter		1 500 000	3 000 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
	01 Patentavgifter		103 000 000	
	02 Varemerkeavgifter		51 400 000	
	03 Mønsteravgifter		2 500 000	
	04 Forskjellige avgifter		6 800 000	
	05 Inntekt av informasjonstjenester		5 500 000	169 200 000
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)			
	01 Justergebyrer		39 600 000	
	03 Kontroll- og godkjenningsgebyr		19 700 000	
	04 Oppdragsinntekter		100 000	59 400 000
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)			
	01 Gebyrinntekter		386 100 000	
	02 Oppdragsinntekter og andre inntekter		11 850 000	397 950 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)			
	01 Oppdragsinntekter	10 400 000		
	02 Tilskudd til samfinansierings- prosjekter	22 200 000		
	03 Ymse inntekter	600 000	33 200 000	
3906	Bergvesenet (jf. kap. 906)			
	01 Produksjonsavgifter m.v.	750 000	750 000	
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)			
	01 Gebyrer for skip og offshore- installasjoner i NOR	102 000 000		
	03 Diverse inntekter	100 000		
	04 Gebyrer for skip i NIS	45 900 000		
	05 Inntekter av velferdstiltak	3 000 000	151 000 000	
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)			
	01 Gebyrer NOR	4 700 000		
	02 Gebyrer NIS	5 500 000	10 200 000	
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950)			
	90 Salg av aksjer	10 000 000	10 000 000	
5320	Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (jf. kap. 2420)			
	50 Tilbakeføring av utviklingstilskudd	5 000 000		
	51 Tilbakeføring fra tapsfond	5 000 000		
	70 Låneprovisjon, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	40 000 000		
	71 Garantiprovisjon, grunn- finansieringsordningen	200 000		
	73 Låneprovisjon, risikolåne- ordningen	10 000 000		
	76 Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	4 800 000		
	91 Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	5 400 000 000		
	93 Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansierings- og lavrisiko- låneordningen	37 000 000 000	42 465 000 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)			
	50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen		5 000 000	
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning		201 500 000	
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland		203 900 000	
	80 Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS		2 000 000	412 400 000
	Sum Ordinære inntekter			43 712 100 000
	Renter og utbytte m.v			
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)			
	81 Renter, risikolåneordningen		180 000 000	
	83 Utbytte, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen		30 000 000	
	84 Utbytte fra SND Invest AS		90 000 000	
	85 Rentemargin, risikolåneordningen		5 000 000	
	86 Renter, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen		735 000 000	1 040 000 000
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning (jf. kap. 950)			
	80 Utbytte		1 568 500 000	1 568 500 000
	Sum Renter og utbytte m.v.			2 608 500 000
	Sum departementets inntekter			46 320 600 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 01 og 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 904 post 01	kap. 3904 postene 01 og 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 post 03
kap. 907 post 21	kap. 3907 post 05

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan foreta utbetalinger til Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under den enkelte garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen innenfor følgende rammer:

1. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for gammel SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 10 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 96 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning.
2. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for ny SUS/Baltikum-ordningen skal ikke overstige 10 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 97 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning.

IV

Tap på garantier og garantiliknende ordninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 uten bevilgning kan:

1. utgiftsføre fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak til NOAH AS under kap. 945 NOAH AS, post 70 Dekning av garantiansvar for miljøvernånn.
2. utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til tidligere Norsk Koksverk under kap. 955 Norsk Koksverk, post 71 Refusjon for miljøtiltak.
3. utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til Norsk Jern Eiendom A/S under kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S, post 70 Refusjon for miljøtiltak.

V

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Kongen i 2002 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorar og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	107,50 mill. kroner
923		Forsknings- og utviklingskontrakter	
	70	Tilskudd	140,00 mill. kroner
930		Statens veiledningskontor for oppfinnere	
	70	Utviklingsarbeider og stipend	0,75 mill. kroner

2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2002. Fullmakten har som forutsetning at:

- a) Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2002 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Consensus-reglene) tillater
- b) de enkelte innlån til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen

VII

Fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan inngå forpliktelser for inntil 2,5 mill. kroner til utredninger o.l. ut over gitt bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan gi:

1. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 147,8 mill. kroner.
2. garanti for låneopptak til Svensk-Norsk Industrifond for inntil motverdien av SEK 80 000 000.
3. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på inntil 40 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor den alminnelige ordning (tidligere Samfunnsdelen) og inkludert gammel alminnelig ordning. Garantivirkksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Alminnelig ordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.
4. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i SUS-landene og de bal-

tiske land. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til risikoavsetningsfond. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

5. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 1 500 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

IX

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.

Andre fullmakter

X

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2002 kan:

1. redusere den statlige eierandelen i Cermaq ASA knyttet til havbruksvirksomheten ned til 34 pst. Den statlige eierandelen i Cermaq ASA knyttet til landbruksvirksomheten kan reduseres ned til 51 pst. Stortinget samtykker i at kommende virksomheter kan noteres ved Oslo Børs.
2. selge statens aksjer i Moxy Trucks AS.
3. justere statens eierandel i Nammo AS i intervallet 34-51 pst.
4. kjøpe aksjer i Norsk Hydro ASA opp til 51 pst. statlig eierandel
5. redusere statens eierandel i Raufoss ASA ned til 34 pst.
6. overdra statens aksjer i Svalbard Samfunnsdrift AS vederlagsfritt til Longyearbyen lokalstyre pr. 1. januar 2002.
7. redusere statens eierandel i Telenor ASA ned til 34 pst.

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det som vedlegg til fagproposisjonen gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskap: Electronic Chart Centre AS, Svalbard Samfunnsdrift A/S, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Kings Bay AS, Bjørnøen AS og Moxy Trucks AS.

Oversikten omfatter opplysninger om lederes lønninger, pensjonsforpliktelser og andre ytelser slik selskapene er pålagt å rapportere i henhold til regnskapsloven. I tillegg redegjøres det også om styrets godtgjørelser. Styrets godtgjørelser fastsettes av generalforsamlingen.

Electronic Chart Centre AS

Electronic Chart Centre AS ble stiftet 30. juni 1999. Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeide mottok i 2000 lønn på kr 599 566. Ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 11 603. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 290 000.

Svalbard Samfunnsdrift A/S

Administrerende direktør Endre Hoflandsdal mottok i 2000 lønn på kr 746 617. Innbetalt pensjonspremie i 2000 var kr 365 232. Oppgavepliktige ytelser var kr 44 110. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 444 000.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Robert Hermansen mottok i 2000 lønn på kr 891 000. Administrerende direktør har ordinær pensjonsordning i Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og

har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 471 000.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre.

Administrerende direktør Monica Kristensen Solås mottok i 2000 kr 584 359 i lønn for arbeidet med Kings Bay AS og Bjørnøen AS. Annen godtgjørelse utgjorde kr 44 296. Administrerende direktør har ingen pensjonsordning. Inkludert i lønnen inngår kr 30 000 til livsforsikring. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 204 000 for arbeidet med Kings Bay AS og kr 32 850 for arbeidet med Bjørnøen AS.

Moxy Trucks AS

Det er i 2000 betalt kr 738 445 til dekning av lønn til administrerende direktør Ola Øverlie i Moxy Trucks AS.

Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 368 500.

Veiledende retningslinjer for ansettelsesforhold for ledere i heleide statlige foretak

I mars 2001 sendte Nærings- og handelsdepartementet ut et høringsnotat om ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak. Etter at saken har vært behandlet på grunnlag av de innkomne uttalelsene, har Næringsdepartementet- og handelsdepartementet med virkning fra 3. september 2000 utarbeidet følgende retningslinjer:

Staten er en betydelig eier i norsk næringsliv. Lederes ansettelsesvilkår påvirker lønnsutviklingen; så vel generelt som innen det enkelte selskap. Regjeringen mener at lederlønnsnivået i statlige selskaper skal være konkurransedyktig,

men at de ikke bør være lønnsledende innenfor sine bransjer.

På denne bakgrunn har Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet disse veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak (statsaksjeselskaper, statsforetak og særlovselskaper). De veiledende retningslinjene skal være en sjekkliste for styrene.

Det vises også til et veiledningshefte utarbeidet av Næringslivets Hovedorganisasjon, Godtgjørelse til toppledere. Arbeidsgiverforeningen NAVO har lagt en tilsvarende veiledning til grunn.

1. Ansvarsforhold

- Administrerende direktør tilsettes av styret, som også fastsetter dennes lønn og øvrige vilkår.
- Ved inngåelse av avtale om lønn og andre tilsetningsvilkår har hele styret et felles ansvar for å gjøre seg kjent med de veiledende retningslinjene.
- Styret har et tilsvarende ansvar ved tilsetting av andre arbeidstakere i ledende eller likestilt stilling.
- Godtgjørelsen bør fremstå som saklig begrunnet.

2. Personkrets

- Med arbeidstaker i ledende eller likestilt stilling, menes konsernsjef, administrerende direktør og øverste leder i et heleid datterselskap.

3. Lønn og andre ytelser

- Lønn og andre betingelser til lederen skal være konkurransedyktige.
- Lønnen for ledere i statseide selskaper skal ikke være lønnsledende, sammenlignet med tilsvarende private foretak.
- Styret bør følge ovennevnte prinsipper når det tar stilling til de samlede tilsetningsvilkårene for administrerende direktør med flere, inklusiv pensjonsavtale og øvrige ytelser.
- Styret vurderer om personer i ledelsen skal ha godtgjørelse for styreverv i andre selskap i samme konsern.

4. Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår bør ses som en del av de samlede ansettelsesvilkår, herunder lønn og øvrige vilkår.
- Pensjonsavtalen bør omfatte uførepensjon og ytelser til gjenlevende som fremgår av selskapets vanlige pensjonsplan.
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, bør pensjonsalderen ikke settes lavere enn 62 år.
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 prosent av lønn.
- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen.

5. Sluttvederlag – etterlønn

- Ved oppsigelse fra selskapets side kan det avtales et sluttvederlag.
- Sluttvederlaget bør normalt ikke overstige lønn i 12 måneder, i tillegg til lønnen i oppsigelsestiden. Sluttvederlaget bør utbetales måned for måned. Det skal ikke svares feriepenger av sluttvederlaget.
- Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute.
- Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd.
- Ved opphør av tjeneste bør overtagelse av hus, bil, båt eller kunstverk eller lignende, settes til markedspris.

6. Voldgift

- Avtalen bør inneholde en bestemmelse om at tvister om ansettelsesavtalen, herunder opphør av arbeidsforholdet, avgjøres ved voldgift.
